

Coperta de GHEORGHE MARINESCU

Saul Bellow

The Dean's December

Copyright e 1982 by Saul-Bellow Limited

SAUL BELLOW

Iarna decanului în românește de Antoaneta Ralian

EDITURA ELIT COMENTATOR

REGIA AUTONOMĂ A IMPRIMERIILOR

1992

C U V în ÎNAINTE AL TRADUCĂTOAREI

*Romanul Iarna decanului înfățișează, în cea mai mare parte, fapte reale și personaje reale, ale căror nume au fost desigur schimbate.*

*Reputatul scriitor american Saul/ Bellow, laureat al premiului Nobel, profesor la Universitatea din Chicago, a venit la București în decembrie 1977, anul cutremurului, întovărășindu-și Sofia originară din România, a cărei mamă se afla pe patul de moarte la spitalul Elias. Soția sa, Alexandra, om de știință, matematiciană de renume, era fiica marelui profesor Dumitru Bagdasar, creatorul școlii române de neurochirurgie, fost până în 1946 ministru al Sănătății, și a doctorei Florica Bagdasar, care, după moartea soțului ei, a preluat conducerea Ministerului Sănătății.*

*Soții Bellow – alias soții Corde din roman – au rămas în București peste zece zile, până după moartea și incinerarea Floricăi Bagdasar, locuind, ca și în roman, împreună cu sora acesteia, într-un apartament de pe strada Galați, și având de îndurări toate privațiunile, urmărirea și frustrările dictaturii ceaușiste, întocmai cum le povestește personajul central, decanul Corde.*

*Experiențele atât de insolite trăite de o marcantă personalitate americană, picată pe neașteptate într-un crunt regim totalitar și într-unul din cei mai dezastruoși ani ai acestuia, i-au inspirat lui Bellow concepția romanului de față. Cu complexitatea care-l caracterizează, romancierul mi se mărginește numai la redarea și comentarea aspecte/or din capitala comunistă, ci le înnațește, într-o manieră*

*contra-punctică, cu imaginile degenerescentei din orașul său natal. Chicago.*

*Două moduri de degradare umană, două moduri de înjosire a valorilor civilizației și democrației, generate de cauze opuse, și puse față-n față. Nu pentru determinarea unei opțiuni, ci pentru sugerarea unei tragice concluzii: diversitatea și perfidia fațetelor pe care le poate împrumuta un politicianism corupt, cu forțele sale motrice, setea de putere și setea de avere, ducând, implacabil, la alienarea, la strivirea individului. Cu alte cuvinte, orizonturi obturate și la Est și la Vest.*

*Preocuparea excesivă, obsesivă, pentru articolele publicate de decanul lor de in ziarul „Harper’s”, și permanent evocate, este menită să contureze și să întregească treptat panorama vieții subterane și a celei de la suprafață – adică și la nivelul zgârie-norilor – din orașul Chicago, cu întreaga-i vermină de drogați, cu crimele, corupția, gangsterismul, justiția-i pervertită.*

*Bellow-Corde prezintă o radiografie necruțătoare, lipsită de orice menajament, a lumii interlope din orașul american. Proiectată în fața orașului românesc; Povestea a doua orașe, cum își intitulează personajul Spangler, copiindu-l pe Dickens, articolul despre Corde. Povestea a doua orașe, într-un roman-reportaj, cu accente, uneori, de roman de groază, și care ține parcă să ne spună că nicăieri nu e bine.*

*Firește că, până acum, romanul Iarna Decanului nu a putut să fie tradus și tipărit în România. Scriitorul Bellow, în urma publicării acestui roman, a fost pus la index în țara noastră, cărțile sale au fost scoase din bibliotecile românești. Credem că datorăm cititorilor români cunoașterea impresiilor culese de un mare scriitor în urma unei vizite în Bucureștii deceniului trecut, vizită pe al cărei scurt parcurs a știut totuși să facă distincția între regim și poporul victi-mizat, pe care-l privește cu simpatie și compasiune.*

*A.R.*

*I*

*Corde, care ducea în America o viață de administrator – în fond, decanul unui colegiu nu e altceva decât un fel de administrator – s-a*

pomenit la vreo șase, șapte mii de mile depărtare de baza lui, la București, în plină iarnă, întemnițat într-un apartament de modă veche. Toată lumea era plină de bunăvoință aici – familia și prietenii, oameni de inimă – îi plăceau foarte mult, reprezentau pentru el „bătrâna Europă”. Dar toți aceștia erau intens preocupați de problemele lor personale. Nu era vorba de o vizită obișnuită. Mama soției lui era pe moarte. Corde venise ca să-și ajute soția. Dar nu putea face decât prea puțin pentru Minna. În primul rând se punea problema limbii. Oamenii de aici vorbeau puțin franceza, dar cu atât mai puțin engleza. Așa încât Corde, decanul, își petrecea zilele în vechea cameră a Minnei, sorbind țuică tare de prune, răsfoind cărți vechi, privind pe fereastră la clădirile devastate de cutremur, la cerul de iarnă, la porumbeii cenușii, copacii golași, troleibuzele sordide, de un portocaliu ruginit, care fâșâiau pe sub cabluri.

Soacra lui Corde, care suferise întâi un atac cardiac și pe urmă un accident cerebral, se afla în spital. Numai spitalul partidului deținea aparatura necesară pentru a o menține în viață, dar regulamentele acestuia erau extrem de stricte. Bătrâna se găsea la sala de reanimare și vizitele erau interzise. Corde și Minna zburaseră cu avionul o zi și o noapte ca să fie alături de ea, dar în cinci zile de când sosiseră la București nu o văzuseră decât de două ori – prima dată cu o învoire specială, a doua oară fără autorizație oficială. Administratorul spitalului, un colonel din poliția secretă, se declarase profund ofensat pentru că reglementările sale fuseseră încălcate. Era un birocrat dur. Subalternii lui se simțeau de-a dreptul terorizați. Minna și mătușa ei Gigi hotărâseră (Corde luase parte la discuțiile lor) că ar fi fost de dorit să fixeze o întrevedere cu administratorul: „Să încercăm să avem o discuție rezonabilă cu el”.

La telefon, colonelul le spusese: „Bine, veniți”. Minna și-a adus și soțul la întrevedere – poate că un american, un decan din Chicago, nu chiar în vârstă, dar. cam pe acolo, o să mai tempereze furia colonelului. Lucrurile însă nu s-au petrecut așa. Colonelul era un bărbat uscățiv, cu tâmplele scobite, înțepat și gata parcă să șfi-chiuie cu biciul, în mod

cert, nu era pus pe concesi. O instituție trebuie să-și respecte regulile. Corde încercase să intervină; îl lămurii că și el era un gen de administrator; întrucât lucrase câțiva ani la „Herald” în Paris, vorbea franceza destul de fluent. Colonelul i-a îngăduit, politicos, să-și debiteze tirada, l-a ascultat cu o mină sumbră, uscată. A acceptat, a tolerat, comparația administrativă, și a tratat-o cu dispreț. Nu a scos o vorbă și, de îndată ce decanul și-a sfârșit monologul, s-a întors din nou spre Minna. Se săvârșise o abatere de la disciplină și administrația nu putea accepta asemenea conduită cu niciun chip. Minna, scandalizată, păstra tăcerea. Ce ar fi putut; v spun e? Dar aici, numai colonelul avea dreptul, să fie scandalizat. Simțămintele sale stârnite – și își îngăduia. să se arate foarte enervat – nu erau moderate decât de profunzimea glasului. Cât de stridentă poate fi o voce de bas? Și Corde avea un glas adânc, chiar mai adânc decât cel al colonelului, și mai vibrant. Dar dacă glasul colonelului era încordat, al lui era degajat. Părul rărit al colonelului era pieptănat peste cap, lins, într-un stil milităresc; pieptănătura de chel a lui Corde era mai rară, golful larg al frunții, un franj de păr dezordonat la ceafă. Din fața mărită de chelie, privirea căpruie a unui spirit complex, cu o tendință de abstractizare, probabil de reverie, urmărea conversația. Nu te puteai aștepta ca un colonel comunist, din poliția secretă, să ia în serios un asemenea personaj. Nu era decât un american, decanul unor studenți de undeva de prin centrul Statelor Unite. Dintre cei doi vizitatori, Minna era pe departe cea mai distinsă. Această femeie frumoasă – ceea ce, fără îndoială, remarcase și colonelul – era profesoară de astronomie și se bucura de o reputație internațională. Un om de știință hârșit. Dar pentru colonel era important să arate că nu se lăsa impresionat de asemenea considerente, în felul lui, și el era la fel de hârșit. Ba chiar și mai și.

Minna vorbea cu emoție despre mama ei. Era unicul ei copil. Colonelul o asculta cu perfectă corectitudine. O fiică singură la părinți, venită de la asemenea depărtare; o mamă pe jumătate paralizată, aflată la reanimare. Deși nu cunoștea limba, Corde înțelegea cu ușurință toate acestea și putea interpreta atitudinea colonelului:

unde-i un spital, în mod firesc sunt și muribunzi. Datorită împrejurărilor speciale, în cazul de față se făcuse o excepție pentru *doamna1* și soțul ei, la sosire. Dar avusese loc și o a doua vizită (aici din nou emfaza furiei), fără autorizație oficială... în apartouri concise, Minna îi traducea soțului ei. Dar nu era necesar. El ședea acolo în pantalonii lui de flanel, încrețiți, și jacheta sport, întruchiparea americanului ina-daptat – inadaptat în orice împrejurare, incapabil să învețe lecțiile secolului douăzeci; trecut cu vederea, sau omis cu dispreț de forțele istoriei sau ale destinului, sau cum le-or mai fi numind europenii. Și Corde era perfect conștient de acest lucru.

Încuviința din cap, cu ochii lui căprui, ușor bulbucați, asortați cu mușamaua pătată de pe jos, uniform pătată în întregul spital, Biroul directorului avea tavanul înalt, dar nu era mult mai spațios decât o debara încăpătoare – o debara din America, în care puteai intra. Și masa de lucru era mică. Nimic impunător, în afară de autoritatea colonelului. Lampa atârna foarte sus, îndepărtată. Și aici, ca pretutindeni în București, lumina era insuficientă, în România se făcea simțită o criză de energie electrică – legată de ploile anormal de rare și apa foarte scăzută din hidrocentrale. Bineînțeles, dați vina pe natură! „Obscuritatea” maronie de decembrie mijea de pe la ora trei du-pă-masa. Pe la patru cuprindea zidurile vechi, străduțele cenușii ale reședințelor comuniste; întunericul cafeniu înfășură trotuarele, și apoi se răsfrângea din caldarâm, mai dens, izolând felinarele străzii. Becurile străluceau anemic, gălbui, în scurgerea impură a melancoliei de iarnă. O tristețe a aerului, așa o numea Corde. În stadiile finale ale amurgului, un sediment maroniu părea să învelească felinarele. Urma un livid moment de moarte, începea noaptea. Noptile erau foarte neplăcute aici, își spunea Corde. Acum ședea ghemuit, simțindu-și capul greu – capul lui mare căuta un reazim pe care trunchiul nu i-l putea oferi.

1 Cuvintele cu litere cursive apar în românește în textul englezesc.

Ceea ce făcea ca ochii să i se bulbuce și mai mult pe sub

sprâncenele îmbinate, și puntea ochelarilor să-i alunece pe nas, în jos. Soția lui, cu spatele ei frumos, gâtul înalt, înfățișarea atrăgătoare, era cea care crea impresia pozitivă. Dar toate acestea nu-l afectau pe colonelul șfichiuitor. Poate-i amintea doar de faptul că această distinsă doamnă părăsise țara cu douăzeci de ani în urmă, când fusese trimisă să studieze în occident, și se afla acum aici numai pentru că mama ei era pe moarte; venise sub oblăduirea soțului, acest decan american; aterizaseră fără viză și fuseseră întâmpinați la aeroport de reprezentanți ai ambasadei americane (ceea ce denota un oarecare grad de influență). Fără îndoială, colonelul deținea toate aceste informații. Și Minna nu avea o poziție prea sigură; nu renunțase la cetățenia română. Dacă ar fi vrut, guvernul ar fi putut să-i creeze neplăceri.

Valeria, bătrâna ei mamă, nu mai era membră de partid, fusese exclusă din momentul când, în calitate de ministru al sănătății, căzuse în dizgrație. Asta se întâmplase în urmă cu treizeci de ani. Fusese „demascată” public, în presă și la radio, înlăturată din funcție, amenințată cu închisoarea, ba chiar și cu moartea. Unuia dintre colegii ei care picase cu prilejul aceleiași scuturături, i se zdrobise capul în celulă, înainte de a se fi putut înfățișa la proces. Acel vechi militant, care supraviețuise regimului lui Antonescu și naziștilor, fusese măcelărit cu un topor sau cu un satâr. Dar, într-un fel sau altul, doctorița Valeria a scăpat. Ea era fondatoarea chiar a acestui spital, spitalul partidului. Și cu trei săptămâni în urmă, probabil când simțise primele semne de boală (Corde le considera ca o premoniție a fiorului morții, presimțirea sfârșitului; fiecare dintre noi se află într-o ciudată comunicare cu propriile sale organe și cu semnalele lor de boală), începuse să alerge în dreapta și-n stânga, să colinde toată ziua cu autobuzele și troleibuzele, vizitându-și vechile cunoștințe și aranjând să fie primită în spital; așa le povestise Gigi. La sfârșitul anilor cincizeci, fusese reabilitată, își recăpătase dreptul la pensie, și mai avea unele legături discrete cu foștii ei colegi, vechii reprezentanți ai birocrăției din trecut. Așa încât acum era agățată de un aparat

respirator, de un explorator, de un monitor. Atacul îi blocase centrul de respirație și jumătatea stângă a corpului îi era paralizată. Nu putea vorbi, nu putea deschide ochii. Reușea să audă și să miște degetele mâinii drepte. Pe fața ei se încrucișau în toate direcțiile benzi albe, ca pe drapelul Statelor Unite. Sau ca pe sticla geamurilor în orașele bombardate. Corde, care fusese ziarist înainte de a fi devenit decan, cunoștea recuzita scenelor de război: saci de nisip, benzi lipite pe geamuri. Dar niciodată nu văzuse încrucișarea de benzi pe o față umană, prea delicată pentru așa ceva. Totuși, pasul următor care trebuia făcut, traheo-tomia, era și mai grav. Corde era un om cu experiență. Cunoștea stadiile.

Înainte de a fi lăsat să te apropii de Valeria, trebuia să îmbraci un halat și cizme sterile, uriașe și țepene. Erai obligat, de asemenea, să porți o caschetă de chirurg și o mască. Valeria înțelesese că-i sosise fiica, ochii ei se mișcaseră pe după pleoape. Minna era lângă dânsa. Și ocrotită de soțul ei, o dovadă în plus că se putea bizui pe el. Când Corde îi vorbise, îi răspunsese printr-o apăsare a degetelor. Ginerile observase atunci pentru prima oară o deformare a uneia dintre falangele degetelor. Și-ți și fracturat-o cândva, sau era poate de natură artritică. Încheietura era decolorată. Și n-o văzuse niciodată pe bătrâna cu părul desfăcut, oi numai împletit și prins în ace. N-ar fi crezut niciodată că părul ei alb, fin, era at U de lung. Și apoi pânțele umflate... Și picioarele subțiri. Aspecte foarte dureroase. Fiecare dintre ele îl impresionase, ba, mai mult, îl răscolise; ba și mai mult, îl înnebunise, îl zvârlise în lumea unor fantezii dementiale. Ar fi vrut să plângă, așa cum plângea soția lui. Și lacrimile îi veniseră în ochi, dar odată cu ele și un impuls de acută violență, un extaz de „las-o baltă”, amestecat cu milă și instincte distructive. O parte din el era un adevărat monstru. Ce altceva putea fi?

Asemenea reacții fuseseră pricinuite, parțial, de istovire. Sau așa s-ar fi convenit să fie. Călătoria fusese lungă. Era sleit de puteri, secăt. Măruntaiele îi erau crispate. Simțea un pumn apăsându-l în ceafă. Circulația sângelui la cap și la față era blocată. Și se stârnise în el un soi

de ațîtare demonică, pentru care părea să nu existe domolire. Se declanșaseră forțele răului, exaltate, mârșave, mistuitoare. Dar, în același timp, și lacrimile de milă pentru bătrâna erau adevărate. Pentru moment, nu putea reprima nimic, nu putea forța nimic. Părea la fel de neputincios în fața binelui, ca și a răului. Pe ecranul electronic al monitorului oscilau și se întretăiau simboluri și cifre, se auzea un hârșăit și un ticăit slab.

Spre sfârșitul întrevederii, colonelul îi aruncase Minnei o privire lungă, și răsucind cu viclenie cuțitul în rană, îi spusese că dacă Valeria ar fi scoasă de la reanimare, fiica ei ar putea-o vizita ori de câte ori ar dori. Dar desprinsă de aparate, bătrâna ar fi murit în cincisprezece minute. Desigur că n-a afirmat acest lucru cu glas tare. Dar, „la alegerea dumneavoastră, doamnă”, asta era concepția colonelului despre umor. Un umor oferit în vârful pumnalului. Corde nu înțelesese acea parte a conversației. Minna i-o redase mai târziu.

— Așa arată întoarcerea mea acasă! spusese ea după întrevedere, în timp ce străbăteau aleea asfaltată ce ducea la locul de parcare.

— Ca și cum cineva ți-ar lega capul într-o pungă de plastic și ți-ar cere să respiri adânc.

— Îmi vine să-l omor! după expresia feței ei, părea într-adevăr în stare să-l ucidă: ochii măriți, buzele supte. Ce să mă fac, Albert? Mama, desigur, ne așteaptă, vrea să ne vadă.

Se întorceau acasă în automobilul rusesc al lui Petrescu, una dintre mașinile acelea solide, mohorâte, folosite în țările satelite. Mihai Petrescu fusese șeful de cabinet al tatălui Minnei și apoi al Valeriei, când aceasta îi urmăse răposatului ei soț la conducerea ministerului. Era devotat familiei. Nefiind el însuși medic, trebuie să fi fost un câine de pază pus de partid pe lângă ei. Dar nu avusese mare lucru de raportat. Doctorul Rareș fusese un naiv din punct de vedere ideologic, un comunist creștin și moral, care se ruga lui Dumnezeu înainte de a deschide craniul unui pacient. Cotat drept cel mai mare neurochirurg din țară, fost elev al celebrului Cushing din Boston, fusese un om prea



sensibil, prea bun, de o prea înaltă principialitate profesională pentru a putea deveni un activist comunist. Minna povestea că ea nu putuse niciodată înțelege <jum de se lăsase antrenat de idee în asemenea măsură, în anii treizeci când doctorul citise în presa internațională despre Marea Teroare, despre lagărele de muncă forțată ale lui Stalin, despre acțiunile comuniștilor în Spania, paștul cu Hitler, respinsese totul ca fiind propagandă burgheză. Când trupele sovietice au intrat în București, le-a întâmpi-nat cu entuziasm pe stradă, oferind ostașilor flori. O săptămână mai târziu, i-au luat ceasul de la mână și i-au rechiziționat micul lui Mercedes. Dar doctorul nu s-a plâns. Și nici nu s-a mutat într-o vilă, asemenea altor miniștri. Fapt care nu le-a plăcut colegilor săi. Austeritatea lui era jenantă. Regimul a hotărât că omul nu era în toate mințile și a luat hotărârea să se descotorosească de el avansându-l.

*f*, – A fost numit ambasador în Statele Unite. Nu-l voiau în țară ca să protesteze împotriva dispariției, pe rând, a prietenilor săi medici. Dar n-a apucat să ajungă la Washington. Un an mai târziu a murit.

După moartea lui, conducerea ministerului i-a fost oferită Valeriei. Și ea a gândit, probabil, că ar fi primejdios să refuze. Minna era copil pe atunci. Iar Petrescu a rămas ca *chef de cabinet*. Un eșalon minor al KGB-ului, așa-l considera Corde. Mihai părea să fi convertit legătura oficială într-o prietenie familială. Când a băut un păhărel de rachiu cu Corde, i-a spus acestuia: „*El/e a ete une mere, une consolaârice pour moi*”. (Așa fusese și pentru mulți alții. Valeria ținea de matriarhat. Corde era conștient de lucrul acesta.

Dar uneori Petrescu dispărea ani la rând. Nu-l mai văzuseră de luni întregi înainte ca Valeria să fi suferit atacul. Chiar și acum apărea și dispărea imprevizibil. Petrescu era un tip îndesat, cu ochi mici. Pălăria lui de fetru moale nu era împiedicată de păr, și puful borului pleoștit atinge perii urechilor, lucru care putea fi văzut la lumina zilei. Când vorbea despre Valeria, cuvintele lui luau o notă ascendentă, iar vocea i se ridica cu o octavă. mai sus, pentru ca apoi să cadă brusc, într-o prăbușire de emoție. Era dramatic de înflăcărat în ce-o privea pe

Valeria. Corde îi studia fața și gândea că trei sferturi din ridurile lui erau brăzdate de un caracter „dur, un om pe care ți-l puteai lesne imagina izbind cu pumnul în masă pe parcursul unui interogatoriu, ba chiar în stare să apese pe trăgaci. Bărbați duri întâlnești nu numai în romanele lui Raymond Chandler, ci în rândurile tuturor categoriilor de oameni. Dar cu doamnele, Petrescu se purta admirabil, le trata cu galanterie, se comporta cu o celestă delicatețe, sărea în sus, le trăgea scaunele când se așezau, se rostogolea de pe scaunul șoferului ca să le deschidă portierele automobilului sovietic. Azi stătea sus, alături de ele, oferindu-le sfaturi, dând telefoane, punându-și la dispoziție serviciile, murmurând, purtările sale față de Minna și de tanti Gigi fiind la fel de catifelate ca și loburile lungi, cărnose ale urechilor. Buza de jos îi tremura de dorința arzătoare de a le fi de folos, înainte de a fi dispărut din nou – pentru că în curând a dispărut iar – a jucat un rol princi-A fost pentru mine o mamă, o consolatoare, (fr.)

pal în compoziția emoțională a cărei temă a fost ultimele zile ale Valeriei. Sfârșitul Valeriei, om mare. Pentru că a fost mare – aceasta era concluzia la care ajunsese în cele din urmă Corde.

Valeria împărțise apartamentul cu tanti Gigi. Corde și Minna locuiau acum acolo. Nepoatele, verii, rudele care veneau din străinătate erau obligate să stea la hotel. Dar soților Corde, fiind rude de gradul întâi, li se permisese să locuiască la Gigi. Tanti Gigi, o femeie pe jumătate invalidă, reușea să conducă gospodăria cu o competență isterică. Părea să dirijeze totul din pat, în halat și papuci. Când Corde s-a familiarizat cu problemele orașului – cozile care se formau din zori, femeile în vârstă, cu sacoșe de plastic, care așteptau toată ziua în fața magazinelor – a fost în măsură să aprecieze virtuozitatea lui Gigi. Apartamentul era la fel de prost încălzit pe cât era de slab iluminat. După micul dejun, caloriferele se răceau. Robinetele secau pe la opt dimineața și apa nu mai revenea până seara. Cada de baie nu avea dop. La toaletă erai nevoit să folosești găleți cu apă. Corde nu era omul care să nu se poată dispensa de confort. Se mulțumea doar să observe toate acestea – un observator avid. Salonul, cândva sala de așteptare a

neurochirurgului, era mobilat cu bătrâne fotolii corpolente, din piele pleșuvă, jupuită. Lămpi de alamă traforată, care semănau cu niște minarete. Toate erau obiecte de calitate, din vremurile burgheziei. Scrinurile Biedermeier fuseseră probabil disprețuite de tinerii revoluționari de prin anii douăzeci, dar acum, ajunși la bătrânețe, se cramponau de ele ca de relicve ale unei fericiri apuse. „Ciudat, își spunea Corde, câtă simțire se impregnase în canapele, în vechile brocarturi portocalii, în ramele încrustate cu sidef; și în acel talmeș-balmeș de covoare fine, de tablouri în rame aurite, de ediții pântecoase din Larousse, de îmbătrânite tratate medicale în germană și engleză”. După ce căzuse în dizgrație și își pierduse pensia, în perioada ei de ostracizare, Valeria vânduse cea mai mare parte din argintărie și din porțelanuri. Iar ultimele pahare Baccarat fuseseră făcute țandări în recentul cutremur, în timp ce zăceau culcate pe jos, tanti Gigi auzise cristalele sfărâmându-se și clincănind, cioburile dan „sunt pe podea. Așa povestea. Obiectele care rămăseseră nu erau de mare valoare, dar, evident, deveniseră sacrosancte – vechile amintiri de familie: masa de lucru a doctorului Rareș, patul Minnei, tablourile din camera ei, chiar și caietele ei de studentă. Acest apartament bătrânesc – o versiune balcanică a stilului Hausmann – era preferabil hotelurilor *Intercontinental* sau *Athénée Palace*, cu conforturile lor de lux totalitar și manipulările poliției secrete – *securitate*: microfoane ascunse îndărătul draperiilor, benzi de magnetofon care înregistrează izolate în întuneric. Dar și în apartamente se găseau microfoane, probabil microfoane americane, de cel mai modern tip. Comandați-le numai și fabricile din Statele Unite vi le vor livra. Ca și cele din Franța, Japonia sau Italia. Așa încât, dacă voiai să discuți în siguranță, trebuia să ieși afară. Dar și străzile! Minna îl împungea cu cotul, atrăgându-i atenția asupra unor bărbați care păreau să hoinărească fără țel, mergând agale, sau discutând între ei. „Da, îi miros și eu”, îi spunea Corde. Portăreasa grăsană a blocului, Ioana, se afla în continuă conversație cu plimbăreții de felul ăsta. Le dădea raportul, în același timp însă, era și o prietenă a familiei. Așa mergeau lucrurile. Valeria și

tanti Gigi îi explicaseră în mai multe rânduri lui Corde aceste realități.

Corde le cunoștea foarte bine pe cele două surori. Valeria le făcuse o vizită în Statele Unite, iar el și Minna se întâlniseră deseori cu ambele surori în străinătate. Când căpătau pașapoarte, cele două bătrâne surori luau avionul și zburau la Paris, la Frankfurt, la Londra. Desigur, fusese nevoie de fiecare dată să li se trimită bani – n-ai dolari, n-ai pașaport – și ieșeau din țară fără un ban de buzunar, nici măcar cât să-și plătească un taxi. Chiar în primăvara trecută, Valeria se întâlnise cu Corde și cu Minna în Anglia.

Valeria obișnuia să-i studieze pe oameni îndeaproape, dar e posibil să nu-și fi dat seama de locul important pe care-l deținea în sentimentele lui Corde. Cum ar fi putut să știe? Decanul cu voce adâncă și umerii gârboviți ședea cu picioarele lungite pe podea și ceafa rezemată de speteaza fotoliului, ca un reporter dintr-o povestire, omorându-și timpul într-o fostă sală de așteptare. Felul lui nonșalant de a se uita la tine, ochii căprui proeminenți, aerul visător constituiau, probabil, sursa reputației sale de vânător de plăceri, de crai. Minna și Valeria fuseseră avertizate asupra firii lui. Era acuzat de instabilitate erotică, de faptul că ar fi un afemeiat. Judecat după normele unei respectabilități perfecte, Corde nu reprezenta o partidă dezirabilă. „E drept că a mai fost însurat, dar și eu am mai fost măritată”, o asigurase Minna pe mama ei. Valeria avea o influență puternică asupra fiicei, dar de astă dată Minna hotărâse singură. Și luase o hotărâre sănătoasă. Nu era vorba de niciun fel de instabilitate. Corde se dovedea integru. După câțiva ani în care-l tot observase, îi acordase și Valeria credit. Și-i declarase fiicei ei: „Ai avut perfectă dreptate în privința lui Albert”. La urma urmei, Valeria nu era o băbuță cucernică dintr-o parohie balcanică, îi studiasse pe Freud, pe Ferenczi, era medic psihiatru – Corde o iertase pentru psihiatrie; poate că în țările balcanice psihiatria e altfel. Oricum, nu era el chiar atât de zănatec încât să fie înregistrat ca un caz.

Și iată-i acum în vechea cameră a Minnei. Își păstrase aspectul de odaie de școlăriță. Valeria o menținuse astfel. Pretutindeni manuale,

diplome, fotografii de grup. Evident era camera preferată a Valeriei, acolo citea, cosea, își făcea corespondența. Cărțile care ticseau rafturile stârniră curiozitatea lui Corde. Multe dintre ele erau în engleză sau franceză. Găsi o colecție veche din Oscar Wilde, publicată de o societate de editori britanici, legată în carton roșu decolorat într-un roz cu dâre ca de lacrimi, și o răsfoi căutând câteva dintre poemele pe care le învățase pe de rost în adolescență, poezii melodramatice, ca de pildă „Casa târfei”, prostituata marionetă și amantul ei jucărie mecanică, scandaloasele iubiri ale vechilor greci, supliciile tinerilor care fuseseră atât de buni la învățătură, dar se deșteptaseră în Londra lângă amantele lor ucise, cu mâinile pătate de sânge și de vin. De ce le uciseseră? La asta te împinge iubirea. O chestiune de insatisfacție. Corde dorea să găsească versurile despre infernul de flăcări în care poate rățăci sufletul unui om orbite. Le descoperi, îl amuzară – pământul care ți se rostogolește sub tălpi, tulpinile de floarea-soarelui vlăguite – îl amuzară, dar nu pentru mult timp. Lăsă din mână cartea nu tocmai distractivă. Strada i se părea mai interesantă.

Se lucra încă la repararea stricăciunilor” pricinuite de cutremur. O mașină, un soi de macara pe roți, se afla în fața blocului. Doi oameni cocoțați într-o vană peticeau crăpăturile din tencuială, în jurul balcoanelor deschise. Dimineața, femeii cu părul prins în basmale băteau covoarele. Din toate părțile se auzea percuția bătătoarelor. Trage-i! Praful dansa în lumina soarelui. Un câine lătra, schelălăia de parcă îl lovise un bătător, apoi se pornea din nou să latre. Lătratul unui câine, un protest împotriva îngrădirii experienței canine (pentru Dumnezeu, deschideți puțin universul!) – așa îl simțea Corde din claustrarea lui. Ar fi putut să vagabondeze prin oraș, dar Minna se temea de *securitate*, ar fi putut să-l înhațe. Dacă-l acuzau că face trafic de dolari? Mai auzise ea povești de felul ăsta. Prietenii o avertizaseră. Foarte bine, și așa avea ea destule pe cap, astfel încât Corde nu se mișca din casă.

Minna era aferată în salon. O vizitau prietene pe care nu le mai văzuse de douăzeci de ani – Viorica, Doina, Cornelia. Corde fu chemat

să se prezinte – soțul american. Telefonul suna întruna. De îndată ce-i fu cu putință, se întoarse în camera Minnei, adăpostul lui. Trei zile la rând se tot gândi ce bine i-ar face dac-ar ieși în oraș și s-ar mai elibera de jena care-l urmărise încă din Chicago (junghiuri în picioare), dar în cele din urmă renunță să se mai gândească la asemenea escapadă.

Îndărăt la rafturile cu cărți. Dădu la o parte paturile pentru a vedea titlurile pe care le ascundeau. Pedagogia era una dintre preocupările Valeriei. Descoperi un abecedar în manuscris, cu poze de vaci, purceluși, căluți. Curios să afle amintiri din adolescența Minnei, răsfoi albumul de fotografii, studie instantanee, în sertare găsi monezi de pe timpul fostului rege, ceasuri încremenite, cruciulițe bizantine pe lăntișoare de argint, tăieturi din ziare, scrisori ale doctorului Cushing adresate lui Rareș, unul dintre cei mai buni discipoli ai săi. Existau și articole despre Corde – instalarea lui ca decan, primirea unei distincții onorifice de la Grinnell. Minna îi trimisese mamei ei un exemplar din primul fascicol al lungului său articol asupra orașului Chicago, articol care stârnise atâtea controverse. Și controversele continuau. Aceasta era o parte a tensiunilor care-l urmăriseră până aici. Evident, Valeria citise cu atenție articolul și însemnase pe margine pasajele în care descria viața inumană a deținuților din închisoarea districtuală – regula *boss-ului* de celulă, bandele, bătaile, perversitățile sexuale și înjunghierile în rândul celor mai răi dintre pușcăriași în „Orașul escrocilor”, în „Primul oraș al heroinei”; deținuții care-și vârau funduri de pantaloni în ciorapi ca să împiedice șobolanii să li se cațăre pe picioare în timpul nopții. Iată într-adevăr un iad de flăcări în care ar putea rătăci un suflet orbit.

De. bună seamă, psihiatra Valeria fusese incitată să studieze personalitatea ginerelui ei, așa cum se desprindea aceasta din alegerea subiectelor lui: descrierile de bătai și de atacuri homosexuale din închisori, pasajul ce prezenta un omor săvârșit cu metalul ascuțit al unui picior de pat, erau subliniate cu roșu. Corde, ghemuit sub paltonul cu care se învelise, reciti aceste paragrafe remarcând frecvența cu care menționase existența în sufragerii a televizoarelor cu melodramele lor

siropoase și evenimentele sportive, pentru ca „alternativele societății legale să fie continuu prezente” și „a modului bizar în care mintea criminalului e împuiată cu imagini ale celeilalte anarhii, cea legitimă”. Valeria încercuise aceste fraze. Nu primise și al doilea fascicol. Cel care se referea în special la scandalul Rufus Ridpath și la cazul Spofford Mitchell și care era plin de remarci usturătoare la adresa primăriei, a presei, a șerifului, a guvernatorului statului. Corde își dăduse frâu liber, indignat, tăios, necruțător. Colegiul reacționase cu amărăciune. Unul dintre decanii lui să ia autoritățile în răspăr? O scenă neplăcută, o situație penibilă. Administrația manifestase rezervă, dar fusese vădit panicată. Această parte a doua a articolului îi tulburase. Oare ce-ar fi gândit Valeria despre ea?

Niciodată Valeria nu-l făcuse pe Corde să simtă că se împotrivise căsătoriei fiicei ei; era prea doamnă pentru așa ceva, avea prea mult tact ca să i se opună, îl studia, da, dar fără idei preconcepute. Realmente, avea concepții largi. Deși lui Corde nu-i plăcea să se simtă sub observație, el recunoștea că faptul nu era lipsit de rațiune. „Dar, Dumnezeu, am oare nevoie să fiu eliberat pe cuvânt de onoare?” Firește că se simțea stingherit, și când se simțea stingherit devenea și mai tăcut, răspunzând doar printr-un mormăit scurt. Dar ce îl deprima mai mult în procesul de a se ști observat era faptul că începuse să se observe singur – un om cu fața plată și gura prelungă. Sensibilitatea lui la analiză nu era de condamnat. Odată, făcând o comandă unui chelner și cerând o *omlette fines herbes*, fusese corectat cu ascuțime de Valeria. *Litera s* trebuie pronunțată *finzerb*. Rămăsese împietrit, i se deschisese abisul micimii lui. *Era* un abis.

Cu toate acestea bătrâna exercita o mare atracție asupra lui. Primăvara trecută locuiseră toți trei la Londra, la Durrants, în George Street, iar el se aflase tot timpul în compania doamnelor, nu-i plăcea să plece de unul singur. Se ținuse după ele la magazinele Liberty, Jaeger, Harrods. Și îl amuzase, în aprilie trecut marea Londră se arătase larg receptivă, și vacanța petrecută acolo îi dăduse senzația unui soi de „înțelegere umană” (nu putuse găsi alt termen) de care avea mare

nevoie și pe care o căuta mereu. Le urma cu bucurie pe cele două doamne la Harrods („Harrods al evreilor” pentru el, dar acum plin de arabi.) Pachetele erau îngrămădite în camera Valeriei. Corde îi spunea Mi. unei:

— De ce nu-i cumperi ceva pe care să nu-l dea cadou, ceva numai pentru ea?

— S-ar părea că nu are nevoie. Ei îi este de ajuns să fie cu... cu noi. Mai ales aici, la Londra. Adoră Londra.

Nimeni nu e mai priceput decât englezul în a transforma un loc sărăcăcios într-un colț intim. Lustruiești niște mese ponosite, încadrezi jerpeleala în rame aurite; tară să te scuzi, înnobilezi unghere scorjite, împrăpătezi cu peria puful chelit al plușului – mici trucuri dic-kensiene pe care Corde le aproba. Nu era prea sigur de felul în care privea Valeria acest hotel mai puțin decât luxos. Oare ginerele ei american nu și-ar fi putut permite ceva mai elegant? Venind din București, fără îndoială că ai fi preferat să stai la Ritz. Dar el nu era decât un decan și nu guvernatorul Texasului – nu, nici guvernatorul n-ar fi fost destul de bun pentru Minna, nici măcar un membru al consiliului de administrație de la Chase Manhattan. Și totuși, senzația de „neînțelegere umană” n-ar fi fost posibilă fără acceptarea bătrânei doamne. Ea l-a acceptat, ba chiar destul de repede. Era un om de treabă. Amândoi erau oameni de treabă. Dacă felul lui de a fi era liniștit (deținutul eliberat pe cuvânt de onoare pentru bună purtare), ea se dovedea adaptabilă, în mod neostentativ. Dimineața devreme se ducea să cumpere ziarul „Times” pentru Corde (pentru că la opt și jumătate portarul i-ar fi spus: „Îmi pare rău, domnule, dar s-au vândut toate exemplarele.”) Bătrâna asigura în fiecare dimineață existența unui exemplar pe scaunul ginerelui ei. Pe urmă se așeza, îmbrăcată cu taiorul ei îngrijit, cu eșarfa din mătase verde legată la gât, – o eșarfă de un frumos bleu-vert – și aștepta în sala micului dejun. Până când nu apărea

Minna, Valeria nu accepta nici măcar o ceașcă de ceai de la chelnerii spanioli. Când micul dejun se apropia de sfârșit, Corde își



îndepărta ușor scaunul de masă. Decanul își dădea, în chip caracteristic, capul pe spate – avea un gât subțire – și își concentra privirile pe „Times” (un ziar străin scris pe limba lui). Când citea, nu omitea niciun articol de politică, gazetarul experimentat din el făcând în minte observații fugitive, „îi cunosc eu pe ăștia”, părea să spună atitudinea lui. În timp ce doamnele făceau planuri pentru ziua respectivă, decanul trecea în revistă cotele valutare, anunțurile mortuare ale funcționarilor civili și militarilor retrași la pensie, calendarul curții regale, știrile de la Wimbledon – chestiuni de interes minor. Nutrea față de bătrână valuri alternative de mohoreală și de caldă simpatie pentru admirabilul ei control asupra unei asemenea diversități de factori: îndoieli (în legătură cu el), dragoste pentru fiica ei, stinghereala de a nu avea niciun ban al ei. Desigur, fiica ei avea un venit substanțial. Dar ginerele ar fi ținut mult să-i cumpere mantouri, toalete, pălării, bilete de spectacol, de excursii, de avion, să-i ofere dineuri, muzică. Dar se izbea de expresia ei indiferentă, îl cântărea în tăcere. „Ce fel de om e Albert – e un om de calitate?” Când, după micul dejun, Corde și Minna se întorceau în cămăruța lor strâmtă și curată din hotelul Durrants, el îi spunea:

— Ține o sută de lire. Cumpără-i bătrânei o pereche de mănuși din antilopă. Du-o în Bond Street.

Minna râdea de el. Pe urmă, Corde făcu o descoperire numai a lui, ceva ce Mintiei i-ar fi fost imposibil să descopere. Vedeți dumneavoastră, Minna cu preocupările ei astrofizice, matematice, reușea, în metafora folosită de Corde, să unească un ac de la un capăt al universului cu firul de ață de la celălalt capăt. Dar după ce realiza această performanță, Corde nu prea vedea ce anume era de cusut – acesta era felul în care mintea lui se putea concentra asupra a ceea ce se numește *mysterium tremen-dum*. Ca să vorbim pe șleau, cosmosul îl depășea. El se pricepea doar să ofere cititorilor articole de felul celui apărut în „Harper’s”. Subiectul articolului (ale cărui pagini le răsfoia în camera Minnei), îl constituiau chinurile și sălbăticia în care trăiau deținuții negri sub jurisdicția șerifului neputincios din Cook County,

care își frânsese gâtul într-o încăierare patriotică de stradă cu niște derbedei, la nodul de cale ferată, unde a scăpat ca prin urechile acului de lovitura unui scripete zburător și... nu, în acest punct decanul se înfrână, se răci. Gata cu priceperea lui de a descrie scene pentru cititorii de rând; sau de a trata cu studenții – și acest lucru îi reușea foarte bine. Sau cu capacitatea lui și mai importantă de a-și atrage (în mod inexplicabil) afecțiunea unei femei ca soția lui, care-l alesese pe el pentru a-și împărtăși viața planetară. (Icrtându-i defectele, păcatele. Dar nu va regreta niciodată acest lucru.) Șeriful districtual care-și condusesese campania electorală dintr-un scaun pe rotile, fu dat uitării.

Descoperirea pe care o făcuse Corde la Londra era aceea că Valeria nu mai avea puterea de a călători, de a /bura încoace și-ncolo. Era prea bătrână. Diagnosticul pe care i-l pusese fusese spontan, dar categoric: „N-o mai țin balamalele”. Era bolnavă, se doftoricea singură (îi văzuse sticlulele cu medicamente când bătrână deschisese geanta). Se apropia de optzeci de ani și totuși zburase la Londra. Atâta timp cât Minna nu renunța la cetățenia română, nu putea veni în țară să-și vadă mama. N-ar fi fost prudent. Greu de spus de ce Minna ezita în fața unei renunțări formale. Găsea felurite scuze: „Nu-i pot înfrunta pe indivizii ăia. Nu suport să încep o corespondență cu ei. Da, o s-o fac. Am și completat formularele”. E adevărat că interesul ei era concentrat pe știință și că nu-și putea bate capul cu hârțogărie guvernamentală, dar asemenea explicație era superficială, ținând seama de forța atașamentului ei față de Valeria. Prefera să se convingă singură că mama ei e puternică și sănătoasă. Că Valeria ar fi prea bolnavă pentru a mai putea pleca în străinătate, era un lucru inadmisibil pentru Minna. Cât despre Valeria, ar fi preferat să moară pe un aeroport decât să-i mărturisească fiicei ei: „Draga mea, mă simt prea slăbită ca să mai pot căra valize, nu mă mai pot trambala prin taxiuri, nu mai pot sta la coadă la vamă, sunt prea bătrână pentru avioane”. Nu, a venit la Londra, cu capul plin de liste de cadouri și comisioane. Și în fiecare zi îi spunea Minnei: „Trebuie să-i cumpăr Floarei un material de rochie. Și am promis să aduc manuale de computer pentru Ionel”. La fel, cizme

pentru Doina și ceai de la Formum pentru Gigi. Pentru ea își cumpăra doar cărți poștale ilustrate cu Westminster Abbey.

Corde fusese chemat sus ca să-i închidă pântecoasele

I, 4 ajaiai & aflai

valize din piele netăbăcită. Ca să le preseze și să le poată închide i-a trebuit destul timp. Cum reușea bătrâna să care cele două cufere voluminoase – căci *erau* adevărate cufere.

— Cred că-i nevoie de scamatorii ca să treacă blestematele astea de lucruri prin vamă.

— Are ea tot ce-i trebuie ca să le treacă prin vamă, răspunsese Minna ridicând din umeri.

Minna trebuia să pregătească o prelegere pe care urma să o țină în fața unei întruniri științifice la Copenhaga, așa încât timp de două zile Corde se ocupase singur de Valeria. îi oferise o masă la Étoile pe Charlotte Street, îi plăcuse la Étoile. O dusesse și la o expoziție Rowlandson la Burlington House. Dar acest lucru însemna să stai la coadă afară, apoi să-ți croiești drum prin saloanele aglomerate. Bătrâna zâmbise calm în fața tablourilor ce reprezentau doamne trupeșe, cu obraji trandafirii, înzorzonate după moda vremii, și feluriți filfizoni, dar Corde își dăduse curând seama că vizita o epuiza. Avea o înfățișare stranie, mișcătoare, îl deprimase. Pur și simplu nu-și putea menține echilibrul, se poticnea, se îndoia, părea incapabilă să-și coordoneze mișcărilor picioarelor. Și atunci Corde îi spusese: „Eu m-am saturat de atâta Rowlandson, te superi dacă plecăm?” Când o condusesse în jos pe scara impunătoare, fusese surprins de fragilitatea și mărimea cotului ei. De ce-o fi fost încheietura atât de umflată? Parcă era confecționată dintr-un burete uscat. Ea îi înlăturase mâna. Ieșiseră în înghesuiala de vehicule și de oameni din Piccadilly. „Albert, tu ai treburile tale, îi spusese ea. Eu mă întorc la hotel”. Dar el se îndoia dacă era măcar în stare să oprească un taxi. Făcuse semn unui șofer și intrase cu ea în mașină, spunându-i: „Mi-am uitat agenda la hotel și nu mai știu unde trebuia să mă duc”. îi făcuse loc lângă ea pe canapeaua de piele neagră și se ghemuise în colț tăcută, chiar severă.

Tatăl lui Corde fusese un american de modă veche, comod, calm, „tipul de vagon Pullman” cum îl numea fiul său. (Bătrânul fusese și un soi de *playboy*, un om de viață, dar asta era altă treabă.) Corde se pricepea să-i reproducă felul de a fi. Și stilul lui obtuz îi era de mare folos acum. Nu-i dăduse prin nimic a înțelege Valeriei că îi descoperise taina, în aceeași seară, când o condusesese la un restaurant turcesc în Vardour Street, bătrâna părăsise să-și fi re-22.

dobândit puterile și-i declajase cât de mult îi plăcea Londra; discutase despre manevrele comuniste, amintiri despre Ana Pauker sub a cărei administrație, lucrase... El îi povestise câte ceva despre viața din Chicago. Cu o friptură în sânge și o sticlă de vin roșu, bătrâna își mai revenise puțin, îi mărturisise că fusese jeam obosită în acea du-pă-masă. Între orele trei și cinci după amiază se produce o diminuare a zahărului din sânge. „Da, ripostase el, și eu trag câte un somn după-masa. Foarte des”.

Dar când o conduseseră pe Valeria la aeroportul Heathrow, Corde o avertizase pe Minna:

— Ți-a spus bătrâna ce bine s-a distrat? Nu cred că va mai putea face vreodată asemenea călătorie.

— Fii serios! Singura ei plăcere e să călătorească. Să petreacă o vacanță într-un loc civilizat. Și să ne vadă. Pentru asta trăiește.

Corde nu mai insistase, își spusese părerea. Minna trebuia să aibă dreptate.

## II

Corde manifesta un fel de instinct – sau poate că o slăbiciune – de a-și fixa întotdeauna atenția asupra unor anumite amănunte, de a sesiza în fiecare situație detaliile. Dacă o ducea pe Valeria să ia cina la Étoile, păstra în minte portretul exact al chelnerului care le servise vinul. Nu puteai trece cu vederea că omul acela chel avea trei straturi de grăsime la ceafă, și nici forma degetelor lui mari, culoarea sănătoasă a feței, lățimea nasului, robustețea trupului de italian, încorsetat în costumul de chelner. Ochii lui Corde sesizau în același timp denumirea felurilor de pe lista de *hors d'oeuvres*, feliile de ciuperci à la grec-que,

sosul șocolatiu, designul argintăriei de pe masă. Nu avea o gândire bazată pe procese abstracte, exclusiv mentale... Temperamental, era un om al imaginilor. Dar a înregistra atât de multe amănunte nu era un lucru practic, uneori îl stânjenea, alteori faptul se dovedea de-a dreptul penibil. Totuși, însemna că nimic din ceea ce avea realitatea mai pregnant nu-i putea scăpa.

Când plecase din Chicago, își împachetase lucrurile în sacul negru, prăfuit, cu fermoare, în timp ce-l purta, saeul se freca de pantalonul lui cu unfișăit (materialul sintetic își găsea forma de exprimare), îndesase în sac îmbrăcămintea lui lipsită de distincție – cămăși uzate și scrobite la spălătorie, pantaloni care ar fi trebuit să ia drumul curățătoriei (chiar cu ochii închiși ar fi putut indica locurile unde erau pătați). Dar, în același timp, luase cu el imaginile. O imagine: în febra plecării, văzuse sloiurile de gheață plutind pe lacul Michigan, alburii, cenușii și gălbui, stratul de zăpadă care le acoperea era împestrit cu nisip suflat de pe plajă de vântul puternic. Imagine: flaneaua de corp roșie pe care o scosese din bagaj și o lăsase acasă, imaginându-și că Bucureștiul e un soi de oraș mediteranean, un oraș aerat, luminos, nu unul greoi; un oraș rococo. Rococo! Și dăduse de blocuri peste blocuri, edificii socialiste și clădiri guvernamentale. Acum îi părea rău după flaneaua de corp roșie. Imagine: tubul de alifie împotriva erupției care-i spunea gleznele era complet golit, rulat până la capac – ar fi trebuit să cumpere altul înainte de plecare. Imagine: ghivecele lui cu violete africane. Ce folos că lăsase becurile cu lumină ultravioletă aprinse! O criză – cum să-și salveze plantele! îl învățase cineva că dacă pui capătul unei frânghii într-o găleată cu apă, celălalt capăt poate aduce suficientă umezeală pentru menținerea unei plante, dar nu avusese suficient timp pentru asemenea operație. Imagine: cutia cu ceai Earl Grey pe bufetul din bucătărie și bananele. Pe acestea din urmă le luase cu el. Documente esențiale rămăseseră împrăstiate pe birou. Nu-și putuse găsi carnetul cu adrese; probabil că-l ascunsese de el însuși. Oricum, n-avea de gând să scrie scrisori. Instinctul îi dictase să rupă cu toate, să lase totul baltă și să plece eliberat de orice

obligații, îi părea rău numai de violete. Imagine: Minna își umpluse valiza cu hârtii și studii de astronomie, care avuseseră prioritate asupra rochiilor. Nici măcar în călătorie nu se putea despărți de cărți și tipărituri. La vamă nu-i fuseseră controlate pentru că le luase în bagajul de mână, cu ea în avion. Ochii Minnei păreau să se fi deplasat din orbite din cauza îngrijorării; arătau ca niște fructe într-o excentrică natură moartă. De îndată ce jvrimise telegrama de la Gigi, încetase să mai mă Mânce. În câteva ore ajunsese să arate sfrijită, pământie la față; obraji ei prinseseră un fel de culoare nesănătoasă. Buza de jos stătea suptă, bărbia brăzdată de semne de încordare. Corde își observa soția îndeaproape. Imagine: taxiul care-i dusesse la aeroport înaintase printre nămeți de zăpadă. Peste Chicago se abătuse primul viscol de iarnă. Taxiul era supraîncălzit și mirosea a excremente. De câini? De oameni? Plutea în el o atmosferă toridă, dar și înghețată în același timp. Arctica și să-hara îmbinate. Iar șoferul se bălăcise, probabil, în apă de colonie. Podeaua acoperită cu cauciuc a mașinii era soioasă, plină de jeg. „Oamenii au încetat până să se și șteargă”, murmurase Corde. Avusese precauția să rostească această observație în franceză, și suna fals – o veselie vulgară (și dezgust) într-o limbă străină. Oricum, remarca picase în gol, Minna aproape că n-o auzise.

În drum spre aeroport, trecuse în revistă imaginile de control. Fixase sistemul de alarmă? Luase cheile? Închisese ferestrele? Dăduse instrucțiuni portarului să-i scoată poșta din cutie și să-i adune ziarele lăsate în pragul ușii? Scosese dolari din bancă? Discutase cu de Prima, avocatul? Lăsase la birou, domnișoarei Porson, numărul de telefon al Valeriei? S-ar putea ca cei de la colegiu să aibă nevoie să comunice cu el. Minna nu era preocupată de problemele speciale ale decanului, ci de perioada de timp care-i fusese rezervată ei la telescopul de la Mount Palo-mar. Fusese programată acolo în săptămâna Crăciunului, dar acum trebuise, desigur, să contramandeze totul.

— Da, cu toții știu unde să ne găsească, o liniștise el.

Sprâncenele stufoase, linia lungă a gurii, vocea adâncă îi dădeau, de obicei, o înfățișare de calm; studenții îi spuneau uneori că era

minunat de „relaxat”. Un compliment frumos, dar nemeritat. Se găsea angajat într-un puternic conflict de ariergardă cu forțele agitației. Când decolaseră de pe aeroportul O’Hare, simțise că toate ciudățeniile orașului Chicago îi fuseseră injectate în nervi. Și totuși, când intrase în cabina de toaletă a avionului Lufthansa 747 și lumina se aprinsese, se studiase înogлиндă și găsisese că arată destul de bine, cu gura lungă ca o propoziție declarativă simplă, deși ar fi existat de spus atâtea fraze compuse și complexe.

Și pe urmă, după un salt aerian de câteva mii de mile, se pomenise ținut în casă. Dar oricât de străin s-ar fi simțit, ambianța avea un aer de intimidare, imediata intimitate a vechii camere a Minnei. Cea mai mare parte din zi zăcea pe un divan, între perne brodate, românești „bând țină de prune și mănăcând struguri verzi-maronii, plini de sâmburi, aduși de la țară de relațiile, ramificate ale lui tanti Gigi. Fiind bolnavă de inimă, Gigi zăcea mai tot timpul la pat, dar neîntrerupt veneau și plecau de la ea femei înarmate cu fel de fel de instrucțiuni. Corde constituia o preocupare permanentă. El era învățat să bea numai cafea naturală și, lipsit fiind de whisky, avea nevoie măcar de *palincă*. Era deprins să mănânce carne (și carnea era un aliment de neobținut), și să bea câte o sticlă de vin (puteai găsi un soi de vin inferior la bursa neagră). Omul își sacrificase confortul ca să o însoțească pe Minna aici, drept care Gigi era hotărâtă să-i ofere tot ce-i mai bun.

— Ce țară bogată și minunată avem noi, îi spunea. Dacă ai putea cunoaște adevărata Românie!

În pofida soneriei de la ușă și a telefoanelor care nu mai conteneau, a discuțiilor și a luptei în plină desfășurare cu colonelul, în ciuda împovăraătoarelor mase de viață totalitară din exterior, Corde se simțea liniștit. Nu avea de dat telefoane urgente, de luat decizii, nu primea scrisori detestabile „nu avea de participat la conferințe penibile, care să-i stârnească conflicte lăuntrice, sau în care să fie mușcat pe la spate, atacat într-un fel sau altul. După masă se dezbrăca, se vâra sub cuvertura grea, ținător colorată (aproape o scoarță) și

dormea. Uneori se culca și după micul dejun. Nu-și simțea capul limpede, nici măcar pe vreme senină și sănătoasă; conștiința se învolbura și se învârteja în el de parc-ar fi condus ceasuri întregi o mașină peste câmpii nesfârșite, peste continente întregi, îl dureau ochii, îl durea capul, îl durea când ședea, îl durea când se mișca, îl dureau măruntaiele, era amețit. Așa încât se odihnea și după micul dejun. Noaptea nu erau ușoare. Minna nu avea somn. Zăcea în pat reconstituind în minte toate părțile reale ale zilei. Gânduri suplimentare care nu putuseră fi rumegate peste zi. Camera era înghețată, nopțile neobișnuit de întunecoase – sau poate că intensitatea nervoasă a lui Corde era mai neagră decât noaptea! Își scotea degetele din așternut și își trăgea cuvertura peste umerii osoși, dar când o auzea pe Minna foindu-se în pat, știa că trebuie să se scoale și să o îmbărbăteze. De obicei, Minnei îi făcea bazine să-l știe culcat lângă ea. Dar nu și acum. Nici nu se întoarse când îl simți vârându-se în patul ei și încolăcind-o cu brațele. Porniră o conversație în șoaptă.

— Ce-o fi gândind mama? Trec zilele și eu nu sunt lângă ea.

— Ce gândește? Dar ea nu poate deschide ochii, și în cămăruța aceea oricum nu poți deosebi ziua de noapte – și apoi desigur că înțelege de ce nu ești lângă ea.

— Crezi?

— Te îndoiești? Cu experiența ei în sânul guvernului? Și în viața ei particulară? Doar din 1945 au fost sub stăpânire rusească. Asta înseamnă mult, mult timp. Cred că a ajuns să-i cunoască până la ultima fibră. Fii convinsă că s-a gândit la toate astea încă înainte de sosirea noastră.

— Poate că da.

Corde continuă pe un glas și mai scăzut:

— Chiar și numai după câteva zile îi simți parcă pe trupul tău. Și în ritmul în care avansează lucrurile, ar trebui să ne gândim cu îngrijorare la viitorul nostru.

— Nu spune asemenea lucruri.

— Nu eu le spun. Eu unul nu le cred, dar asta auzi și vezi mereu.



Ar trebui să citești ce scrie în manualele ideologice rusești. De pildă, că democrațiile slabe sunt cele care produc dictaturile. Sau că putreziciunea sistemului nostru ne împinge cu rapiditate spre prăpastie. Desigur, sunt multe exagerări. Totuși nu poți să nu cazi pe gânduri.

Minna îl lăsa să vorbească până când se opri singur. Nu era momentul să-i demonstreze asemenea teze. Viziuni ale răului. Infernul cretinilor. Citea prea multe cărți și articole de presă. Dacă noaptea n-ar fi, fost atât de neagră și de rece, probabil că n-ar fi spus nimic din tot ce debitase. Noaptea favorizează exagerările. Pe pernă, între ei doi, se vălurea părul ei lung.

— Au de gând să-i facă o traheotomie, continuă Minna.

— E strict necesar?

— Așa mi-a spus la telefon doctorul Moldovanu. Mi-a mai spus că i-a adresat colonelului un raport în legătură cu vizitele. I-a sugerat că mamei i-ar face foarte bine să ne vadă.

— Toți se tem de ticălosul ăla. Îi face să tremure inima în ei.

— Mi-a povestit Ileana că atunci când mama doctorului Moldovanu a făcut un infarct, nu i-au dat voie s-o în 1

lerneze la spitalul partidului. Cererea lui a fost respinsă.

— Așa se spune aici, *infarct*? Dacă am fi la Chicago sau la Honduras am găsi noi o cale să-i venim ticălosului de hac!

— Cum e posibil să nu-mi dea voie să...

Corde obișnuia să-i explice nerealistei lui soții stările de fapt. Acest lucru îi plăcea și, uneori, era instructiv chiar pentru el însuși.

— În felul ăsta are posibilitatea să-și exercite puterea. Să-și facă jocul. Ieri am trimis o notă unui tip de la ambasada americană.

— Zău?

— I-am cerut lui Gigi să i-o expedieze. Mi-a spus că ambasada e la doi pași de aici. Știi, înainte de a pleca din Chicago, i-am telefonat vechiului meu prieten Walter, la Washington, și i-am explicat unde și de ce plecăm. El mi-a furnizat câteva nume de la ambasada de aici. Contacte utile. Nu mă aștept-la cine știe ce rezultate, dar i-am scris

tipului ăluia de la secția de informații că aș dori să-l vizitez.

— Crezi că ne-ar putea ajuta?

— Nu strică să încercăm. I-aș sugera să ceară Departamentului de Stat să intervină.

— Nu! Crezi că ar face-o?

— Nu uita că la noi vin alegerile, și o intervenție a ambasadei ar fi privită ca o acțiune numaiaitar-creștină din partea Casei Albe. Ar putea fi speculată în ziare.

— Dar obișnuiesc să facă asemenea lucruri?

— Funcționarii ăștia de la ambasade sunt dulci și pufoși, aerieni, ca pișcoturile Nabisco. Totuși, i-am cerut lui Walter să-mi indice exact cine ține legătura cu Departamentul de Stat. Eram tot timpul îngrijorat de dubla ta cetățenie.

— Ar fi trebuit de mult să rezolv toate astea. Minna schimbă subiectul. Când era vorba de știință, folosea metode științifice; dar în toate celelalte domenii, crezurile ei erau de natură magică. Cel puțin așa gândea Corde. Renunțând la cetățenia română, ar fi însemnat să admită că mama ei va muri într-o bună zi, și numai lucrul acesta ar fi putut să slăbească puterile bătrânei. Asemenea grad de primitivism putea atinge gândirea ei.

— Tanti Gigi îmi cere să iau legătura cu doctorul Gherea.

— Gherea?

— Mai ții minte cine e? Nu-ți aduci aminte?

— Ba da. Ba da. Discipolul tatălui tău. Cel pe care l-a perfecționat în chirurgia pe creier.

— Țsta-i. Acum e un mare neurochirurg. Practic, singurul. Tatăl meu l-a format. După moartea tatălui meu, a devenit mare personalitate.

— E priceput?

— Se spune că-i un geniu.

— Va trebui să ne gândim bine.

Patul ei de școlăriță era prea strâmt pentru două persoane, așa încât Corde se reîntoarce la divanul lui. Dar pe parcursul nopții se

sculă de câteva ori și se apropie de ea ca s-o mângâie pe păr sau s-o sărute pe umeri. Asemenea remedii îi dădeau întotdeauna lui Corde senzația de a fi util, dar de astă dată se dovedeau ineficiente. Junghiurile de suferință nocturnă erau prea ascuțite. Și el le resimțea. Asculta respirația Minnei. S-ar fi zis e & – și reținea suflarea. Corde așteptă, până o auzi răsuflând. În cele din urmă îi spuse:

— Hai să scoatem sticla aceea și să tragem o înghițitură sau două. N-are rost să zăcem aici ca niște murnii.

Aprinse lumina. Se așezară unul lângă celălalt, cu paltoanele pe ei, și băură țuică de prune. Lichidul era vag uleios și stătut, dar luneca ușor pe gât și te încălzea. Fumurile fermentației li se urcau la cap.

— Nu va fi ușor să-l abordez pe Gherea, continuă Minna.

— De ce? Nu-l cunoști?

— În urmă cu treizeci de ani îl consideram aproape ca făcând parte din familie. Dar s-a transformat într-un sălbatic.

— În ce sens sălbatic?

— Îi lovește *pe* cei din jur – dă în asistenți, în anesteziști, în surori, își bate până și colegii, nu se sinchisește de nimeni și de nimic. Dacă cel care-i dă la mână greșește instrumentul, Gherea se repede cu pumnii la el. Și nu operează decât pe bani. „Nu-mi dai cincizeci de mii de lei, nu-ți extirp tumoarea de pe creier”.

— O brută! Nu-i nevoie să-mi explici mie cum sunt brutele. Și care-i vânatul.

S

— Așa-i, Albert. Se spune că până. și fiul dictatorului a fost adus la Gherea cu o fractură craniană, și Gherea l-a culcat cu alt pacient în pat.

— Se obișnuiește aici să se culce doi pacienți în același pat?

— În multe dintre spitale, da. Dar Gherea a urmărit prin acest lucru să atragă atenția dictatorului că trebuie să investească mai mult în spitale.

— Deci l-a înfruntat până și pe dictator. Și ce face Gherea cu toți banii ăștia pe care-i stoarce de la oameni – trăiește pe picior mare?

— Probabil. Dar nu văd cum – nu iese niciodată din țară. Și aici cum poți trăi pe picior mare? Nu cunoaște nicio limbă străină. Poate rusa. Cred că-i originar din Basarabia. Dar nu pleacă niciodată în străinătate.

— Tablouri, muzică?

— Se spune că nu-l interesează arta.

— Deci doar el, bisturiile și cuțitele? El și moartea? Neinteresat decât dz faptele vitale? Cum stă cu viața sexuală?

— Tocmai asta-i; are o prietenă și, întâmplător, o cunosc. Am întâlnit-o la Zürich acum opt sau zece ani. O persoană foarte fină, divorțată. Locuiesc împreună.

— Și vrei ca ea să-l convingă s-o examineze pe Valeria?

— Cum îl vezi tu pe Gherea?

— Familia ta făcea parte din înalta societate și el era un topârlan. L-au luat alături de ei pentru că avea talent de chirurg. Dar el îi disprețuia. Gândea că e o idioțenie să fii comunist când te bucuri de niște avantaje ca ale lor. Mentalitate de țăran. Era avid să învețe de la tatăl tău tehnica lui Cushing, și după ce și-a însușit-o, l-a dat dracului.

— Cam așa a fost, îi răspunse Minna.

Îi plăcea întotdeauna viteza cu care Corde făcea asociații. Se bizuia pe concluziile lui.

— Îl dibuiesc, urmă el. Tipul dur, de mare succes, care intră cu instrumentele și cu degetele lui în capetele oamenilor. Operațiile pe creier trebuie să fie cumplite. Ori îi salvezi, ori îi ucizi. Un tip care urăște sentimentalismele și-i place să joace rolul de bestie... poate că undeva, în vreun sat, o mamă țărancă se topește de dorul lui. Dar ci n-o vizitează niciodată. Numai acea doamnă de care ai vorbit are acces la corzile lui simțitoare.

— Intenționez să stau de vorbă cu ea. Tanti Gigi mi-a obținut numărul de telefon.

— N-are ce să strice.

— Nu crezi că fac bine?

— Ba da, desigur. Să arunce și Gherea o privire radiografiilor

Valeriei.

De bună seamă, radiografiile aveau să arate o ceață deasupra creierului, așa cum văzuse Corde odată într-un film documentar. Un microfotograf reușise să însereze un obiectiv minuscul în carotida unui bolnav și să-l împingă ușor spre craniu, surprinzând astfel pe aparat imaginea unei hemoragii cerebrale. S-a putut urmări efervescența sângelui. La început, a năvălit ca o șuviță groasă, neagră, lănoasă. Pe urmă spațiul s-a umplut, s-a îngroșat, un puhoi negru, imaginea însăși a morții. Corde prefera să nu-și mai amintească de acel documentar de televiziune.

Își spunea: „Bineînțeles, Minna o să-l determine pe chirurgul acela bizar să se uite la cheag, să-și spună și el cuvântul. N-o să ajute la nimic, dar trebuia să-și ducă și ea bătaia. Valeria luptase pentru ea. Iar Minna, când o coborai cu picioarele pe pământ, putea deveni o adevărată tigroaică. O văzuse în această ipostază. Lupta era inutilă, firește, în împrejurările de față, nu avea s-o ducă nicăieri. Colonelul îi avea pe toți în palmă. Dar din punct de vedere emoțional, era necesar să continue a se lupta.

Corde auzise istorioare despre refuzul demn al Valeriei de a fi reintegrată în partid, după ce fusese „iertată”. Le-a spus celor de la Comitetul Central că ea își iubise mult răposatul soț, dar dacă acesta i-ar fi fost infidel, ar fi continuat să-l iubească însă nu l-ar mai fi reprimit în casa ei. În ceea ce privește respectul de sine, Valeria era un model pentru fiica ei, pentru sora ei, pentru toate doamnele din jurul lor. Dacă ar fi pricinuit greutăți serioase regimului, acestuia i-ar fi fost cât se poate de ușor s-o înlăture, dar asemenea act i-ar fi întăritat pe bătrânii academicieni și medici și profesori din generația ei apusă. De ce să stârnești moșnegii? Și apoi ea fusese o persoană înțeleaptă, circumspectă, care știa perfect până unde se poate întinde, așa încât acum o lăsa să moară în cel mai bun dintre spitalele lor. Dar față de fiica ei nu aveau de gând să se arate complezenți. Fiica venise val-vârtej din Statele Unite, fiu

turându-și flamurile prestigiului științific, aducându-l și pe decanul acela al ei, și solicitând un tratament special. Uitase cum stăteau lucrurile aici. Poate că niciodată nu le cunoscuse cu adevărat. Pe fiică aveau s-o facă să înghită câteva hapuri amare. Așa vedea situația îngândurată ei soț. Naiva Gigi se considera înlocuitoarea Valeriei și ieșise în front pentru a duce mai departe misiunea surorii căzute. O ocrotea pe Minna, așa cum o ocrotise Valeria. Toate aceste luptătoare! Corde trecea situația în revistă, ca și cum i-ar fi răsfoit superficial paginile, dar concluziile lui erau dure. Doamnele nu vor ajunge la nimic. Nu puteau ajunge la ceva. Dar aveau datoria să încerce. Și el avea să încerce.

— Hai să bem sticla pân-la fund și să ne culcăm, îi spuse el Minnei.

— Ai primit vreo veste din Chicago? Ceva de la domnișoara Porson?

— Nu încă.

— Nici de la Vlada sau de la Sam eech? Minna era foarte interesată de proiectul Beech. Ș-am

Beech era un coleg de la colegiu, un om de știință reputat, notabil, foarte sus plasat în panteon, care-i ceruse decanului să-l ajute în transpunerea unora dintre ideile lui pentru, folosința publicului larg. Vlada era o sârboaică prietenă a Minnei. Fuseseră colege de facultate la Harvard. Ambele dedicate pe viață studiului. Vechiul liceu la care învățase Minna se găsea în vecinătatea casei. Chiar și acum îi puteai desluși conturul dacă te-ar fi tras inima să deschizi ușa balconului (deși afară nu putea fi mult mai rece decât în casă). Ljceul acela era specializat, pare-se, în științele „pozitive”, îndărătul cortinei de fier, istoria și literatura puteau fi falsificate, dar matematica și fizica rămâneau incoruptibile.

Vlada făcea parte din grupul de cercetare al lui Beech, era chimistul șef al faimosului geolog, în viziunea Minnei, planeta oferea un subiect de studiu mult mai interesant decât mahalalele, crimele și închisorile. De ce să-ți bați capul cu asemenea lucruri sordide, când ai

fi putut scrie în schimb un studiu asupra unui geofizician de talia lui Beech? Mărturisise că nu înțelegea cum de articolele publicate de Corde în „Harper’s” stârniseră asemenea comentarii. Ce puteai găsi în ele? Corde o urmărise răsfoind cu nerăbdare paginile lucioase, încercând să-i facă lui pe

3? r plac. îi mărturisise că limbajul i se părea dificil, și că dădea frazelor întorsături bizare. I se spusese că decanul era un jurnalist de neobișnuit talent. Și ea luase acest lucru de bun. Dar Corde o sfătuisese: „Nu crede! Nu există așa ceva. Asta-i felul în care jurnaliștii se umflă, se propulsează, se poleiesc și se înzorzonează singuri pentru a-și fundamenta profesiunea, care e, funciarmamente, o profe. siune rea”. Soții Corde aveau o problemă a limbajului. Când Corde își dădea drumul, Minna nu putea înțelege tot ce spune. (De pildă, ce înseamnă cuvântul „a se înzor-zona”?) în punctele esențiale, Corde i se arăta cu sinceritate așa cum era, un zăpăcit, un vorbitor bizar, dar un soț de nădejde – un soț cristalizat, nu precipitat.

Pentru Minna a fost determinant faptul că profesorul Beech a solicitat ajutorul lui Corde după apariția primului din cele două articole publicate de „Harper’s”. Beech avusese ideea colaborării. Iar Corde îi spusese Minnei: „Consideri că-i un lucru extraordinar, nu. Arăți de parcă tocmai ai înghițit o doză dublă de fericire”. Într-adevăr, fusese extrem de mulțumită. Beech, vedeți dumneavoastră, era om de știință. Și un articol scris în colaborare cu el ar fi temperat zarva pe care o stârnise Corde. „Îți închipui că ceva din noblețea lui o să se lipească și de mine”, îi mai spusese decanul.

Dar când înțelesese bine ce voia Beech, se declarase de acord cu propunerea. „Nu-i nici măcar atât de inofensiv”, îi mărturisise Minnei, dar aceasta era prea încântată ca să-i acorde, atenție.

Vlada urma să plece din Chicago și era așteptată aici de Crăciun. Unicul ei frate locuia în România și îl vizita în fiecare an.

— Dacă va reuși într-adevăr să vină, comenta Minna (foarte des interveneau întârzieri arbitrare în obținerea vizei), o să ne aducă un sac de noutăți de acasă. Ceea ce e și nu e bine. Oricât ar fi de rău aici,

pentru tine e preferabil – să fii departe de Chicago.

— Da, o puzderie de belele mai mici.

— Cel puțin nu-ți stă băiatul acela pe cap. Hotărî să nu-i răspundă. Se mulțumi să-i spună: – Vino mai bine să te culci. Golește-ți paharul. Eu mai trag câte un pui de somn peste zi, dar tu ești tot timpul în picioare.

### III

„Băiatul acela”, Mason Zaehner, era unicul nepot al decanului, fiul surorii sale văduve, Elfrida. Mason se retrăsese de la colegiu, deși avea încă legături cu studenții, și vagabonda prin oraș. Un timp urmașe un curs de manipulare a computerelor. Dar acesta fusese numai un soi de camuflaj – ca să acopere ce? Mai de curând se angajase ca piccolo la un restaurant cu delicatese, în bucătăria căruia se împrietenise la cataramă cu un spălător de vase negru, deținut eliberat pe cuvânt de onotare. Corde văzuse dosarul negrului. I se imputau delictele obișnuite: furt, tănuire de obiecte furate, etc. Acum însă era acuzat de omucidere, învinuit de a fi ucis un student, Rickie Lester. Decanul însuși fusese nevoit să identifice cadavrul victimei. Lucru neobișnuit, dar era luna august, supraveghetorul colegiului plecase în vacanță la Eagle River, toată lumea lipsea din oraș. Iar soția tânărului, Lydia, părăsise năucită, cel puțin asta-i impresia pe care i-o făcuse lui Corde.

Polițiștii l-au sunat pe decan la ora patru dimineața și l-au încărcat în mașina lor albastră cu alb. Era o noapte oribilă. Un aer irespirabil, îmbâcsit de izul de malț al cuptoarelor de uscat de la fabrica de bere Falstaff, de lângă golful Calumet. Oricum un miros preferabil duhului de sulf și de gaze ale canalelor colectoare, degajată de Oțelăriile Statelor Unite. Miasma acră te obligă să te dai jos din pat și să închizi ferestrele. Decanul s-a deplasat la spital pe o obscuritate ectoplasmică – tocmai se iveau zorii. Și l-a văzut pe băiatul ucis. Fața lui Rick Lester avea acel aer detașat al celor morți de foarte curând. Fusese aruncat pe fereastră, de la etajul trei, din propriul său apartament, și țeasta i se zdrobise de asfalt. Părul lung îi era umed (de sânge?) și-i atârna pe spate. Picioarele subțiri îi erau murdare. Polițiștii



afirmau că ieșise desculț în acea seară, mai devreme. Se dusesse la mașină, și condusesse apoi în picioarele goale, în lunile de arșiță mulți tineri își scot pantofii – se descălță de parcă de jur-împrejur ar fi numai păduri și câmpii, și nu străzile astea pline de cioburi și de murdărie de câini. Cum vedeau orașul Chicago acești copii îmbătați de viață? Expresia feței lui Rick Lester sugera ea.

dacă băiatului i-ar fi fost dat să trăiască, cu vremea ar fi renunțat la toate nebuniile de genul ăsta. Cutele din jurul gurii, bărbia fermă, îi confereau un aer de veche demnitate matură. Părea mai adult, mai versat, cu totul altă persoană. Corde avea impresia că moartea precipitată îl învățase ceva pe băiat. Din moment ce fusese sustras brusc și definitiv din suma umanității active, puteai ghici în ce moment anume îi fusese oferită lecția. O revelație în timp ce cădea? O trecere în revistă a întregii vieți pe parcursul a zece secunde?

Corde, în calitatea lui de om cu experiență și departe de a fi tânăr, nu se așteptase să fie atât de impresionat de această moarte. Și nu înțelegea de ce. Propriile lui sentimente îl luaseră prin surprindere. Ceva din străfunduri părea să-și forțeze drum la suprafață, călcând peste stomacul și măruntaiele lui. Și presiunea asupra inimii era deosebit de apăsătoare, neplăcut de fierbinte și respingător de înduioșătoare. Se putea lipsi de asemenea senzații; în niciun caz nu voia ca moartea băiatului să-l răscolească în asemenea hal. Văzuse destui morți la viața lui. Dar acesta de acum îl afecta în mod deosebit. Corde își spunea că faptul se datora ticăloșiei cu care se înfruntase băiatul. Pentru că nu era decât un băiețandru, cu picioarele acelea subțiri, desfăcute și îndoite. Decanul nu-l cunoscuse îndeajuns încât să-l jelească. Așa încât nu băiatul în sine era cauza stării lui, se exercita o altă influență. După ce se isprăvisse identificarea și băiatului i se acoperise din nou fața, sentimentele de repulsie-deprimare care-l covârșiseră pe Corde luară altă turnură. Nu voia să lase administrația să preia cazul urmând procesul uzual, în ritmul lent al investigațiilor brigăzii de omucidere. Nu-și putea explica rațiunea pentru care luase o parte atât de activă în elucidarea crimei. Și în trecut avusese de-a face

cu morți ale studenților – sinucideri în special – și trebuise să se confrunte cu părinții. Nu era prea priceput în asemenea treburi, niciodată nu spunea ceea ce așteptau oamenii de la el să spună, deși își alegea cuvintele cu grijă. Paloarea lui și fața plată și vocea adâncă nu se îmbinau corect, în maniera necesară. Ar fi vrut să exprime cu sensibilitate și căldură ceea ce simțea, dar era atât de stângaci în fața familiilor îngrozite, încât se îngrozea el singur. „Nu văd nicio noimă în moartea asta lipsită de noimă”, cam așa suna mărturisirea lui tacită, iar frazele bizare în care încerca să o concretizeze nu făceau decât să-i nedumerească pe părinții îndurerați și, probabil, să-i îndurereze și mai mult.

Ce se întâmplase de fapt? Polițiștii nu cunoșteau încă mare lucru, îl informară pe decan că Răck Lester ieșise în acea noapte în oraș. La început îl însoțise și soția lui, apoi o condusesese acasă, dar el nu avusese astâmpăr să rămână cu ea. La două noaptea intrase într-un bar, pe care poliția îl considera foarte rău famat. Acolo „se purtase ca un nesăbuit, făcuse pe grozavul, fiind singurul alb prezent și, conform declarațiilor barmanului, făcuse avansuri sexuale”. Polițiștii îi dădeau înaintea cu mormăielile lor greoaie, oferind un minimum de informații pentru decanul ăsta pe care-l aduseseră cu ei. Nu era atât vorba de o atitudine cinică din parte-le, dar concepția lor asupra omuciderilor-de-graș-mare li se concentrase mai curând în masivitatea fălcilor și a trupurilor decât în cuvinte. Poate că băiatul fusese în călduri, sau poate că băuse mai mult decât putea suporta, sau poate că se drogase. Asta se va constata la probele de sânge. Probabil că se cunoștea cu cel sau cu cei care-l zvârliseră pe fereastră. Deși polițiștii păreau să-și știe meseria, nu se arătară grozavi din punct de vedere al activității profesionale. Se mișcau încet, cu indiferență. Laboratorul nu-și făcu datoria. Raportul medicului legist se dovedi incomplet. Pe măsură ce trecea vara, lucrurile deveneau din ce în ce mai dificile. Tânăra soție făcu o depresiune nervoasă și declară că trebuie să plece din oraș, măcar pentru un timp.

Unul dintre polițiștii de la brigada de omucideri îl sfătuisă pe

Corde să instituie o recompensă, și decanul se grăbi să facă rost de bani. Pe această chestie intră în conflict cu rectorul. Până atunci, nu existase niciun fel de contradicție între ei. Rectorul, Alee Witt, se arătase întotdeauna binevoitor și Corde avea o părere foarte bună despre el; dar de asta data Witt gândea că decanul se priește. Witt, omul acesta domol, plin de considerație și de solitudinea, blândețea întruchipată, se întreba dacă n-ar fi mai înțelept ca administrația colegiului să se țină deoparte. Cazul avea un periculos aspect rasial, și nu se știe niciodată ce fapte neplăcute ar putea ieși la suprafață. Dar Corde stăruia. Alcătuisese în minte o listă de fonduri din care s-ar fi putut scoate bani pentru o recompensă. Oricum, banii erau la îndemână. Și perora „întruna proiectându-și în față capul mare, sau înfundându-și-l între umeri, până când ochelarii îi alunecau de pe ochi și de sub sprâncenele blonzii, stufoase și îmbrinate. Era stăpânit, dar nu voia să accepte un refuz. Colegiul își putea îngădui să instituie o recompensă și trebuia s-o facă. Rectorul începu să-și spună că decanul e în stare să-și dea demisia dacă n-o să-i – facă pe plac. Așadar, Corde se văzu sprijinit în campania lui. Dar care era rațiunea acestei campanii? Vicleanul rector nu-și putea da seama, îi adresă unul dintre zâmbetele lui nu-prea-plăcute, ținând să-i vădească o înțelegătoare amabilitate, dar de fapt era un dur cetățean al orașului Chicago: lucrul se desprindea clar din forma cefei lui, a pieptului, nu impunător, dar brutal – conținând parcă forța fundășului gata să șarjeze. Până atunci Corde nu avusese prilejul de a observa aceste aspecte. Acum însă i se revelase făptura fizică a rectorului.

— Cred că ți-aș putea da câteva mii de dolari dacă socotești absolut necesar să oferi o recompensă, îi spus-e Witt în cele din urmă.

— Asta va scoate informațiile la lumină; poliția e categoric convinsă.

De îndată ce s-a anunțat recompensa, martorii au răsărit ca ciupercile și în douăzeci și patru de ore, pe baza depozitiilor lor, au fost arestați doi suspecți. Unul era Lu-cas Ebry, prietenul lui Mason, iar al doilea o prostituată cu un lung palmares de delikte la activul ei. După

aceea, ancheta a înaintat rapid. Dar și reacția studenților s-a desfășurat la fel de rapid. Datorită lui Mason. Pe dată a organizat ceva; nu-i era clar lui Corde ce anume era acest ceva, o mișcare de rezistență, o campanie de apărare. Studenții radicaliști acuzau colegiul de a fi pornit un război secret împotriva negrilor și pe decan de a. fi pus la cale urmărirea, folosindu-se de greutatea colegiului, pentru a-l zdrobi pe negru. S-au emis rezoluții care au fost publicate în cotidienele studențești și cazul a luat amploare.

Mason susținea că nu avusese loc o crimă. Rick Lester nu fusese aruncat pe fereastră, ci se împiedicase și căzuse singur, în orice caz, totul se întâmplase din vina lui, el ieșise în noaptea aceea și se vârase în tot felul de buclucuri, căutând ceartă cu luminarea. Și-o făcuse cu mâna lui. Militanții campusului universitar porniră să demaște aspectele politice ale cazului – colegiul urmărea să restrângă posibilitățile negrilor de a se stabili în vecinătate, refuza să se priveze de investițiile regimului din Africa de Sud. Decanul, care în urmă cu patruzeci de ani fusese la rândul său un radicalist al campusului, își dădu seama cât de puțin se schimbaseră lucrurile. Aceleași mitinguri, aceleași lozinci de agitație și propagandă, același fanatism, aceleași metode de presiune. Rectorul îi spuse:

— Încetul cu încetul or să se liniștească; așa se întâmplă întotdeauna.

Dar subînțelesul cuvintelor lui era: „Vezi ce-ai stârnit?” Capul lui Corde se înclină în tăcere. Sobra lui încuviințare nu ascundea însă o concesie. Îl dibuise pe Witt – deși nu vedea la ce i-ar ajuta acest lucru. Mason avu tupeul să-i facă o vizită unchiului său. Secretara lui Corde, domnișoara Porson, îi telefona acestuia, discret, din antecameră (era aliata lui Corde. dar era și mare amatoare de senzații):

— Se află aici nepotul dumneavoastră, dorește să-i acordați câteva minute.

— Spune-i cât introduci între două întâlniri importante, îi ceru Corde.

Ușa biroului se și deschisese și iată-l pe nepotul lui, băgăciosul,

complotistul Mason, în echipamentul obișnuit al tineretului, blugi strâmți și uzați, maiou cu ornamente, părul legat în coadă de cal. Cum îl puteai caracteriza pe Mason? Lui Corde nu-i plăcuseră niciodată enigmele și oamenii care-ți puneau enigme, îi displăcea nepotul lui? Nu, dar sentimentele pe care le nutrea fața de el erau teribil de amestecate. Slăbănog, lung și deșirat, lălâu, cu coate ascuțite, Mason își dădea aere, ba părea chiar să creadă că are farmec. Și care erau crezurile lui? Uneori era văzut împreună cu marxist-leniniștii din Internaționala Proletară, cei care poartă mici steaguri roșii când își vând fițuicile pe stradă, dar nu era unul de-ai lor. Dacă ar fi avut o ideologie definită, ar fi fost mai ușor să tratezi cu el, dar Mason nu avea de gând să-ți ușureze vreodată ceva. Nu, Corde nu era în stare să identifice poziția tânărului, dacă putea fi măcar vorba de o poziție. Poate că nu exista niciuna.

Mason intră cu un aer luminos, ușuratic, de Huckle-berry „Finn. Ceea ce-l făcu pe decan să-și simtă inima grea. Îndărătul acestei degajări trebuia să presupui că se ascunde ceva primejdios, echivoc, sau cum mai vreți. Corde îl întreabă în sinea lui (și era o rugămintă în aceeași măsură ca și o întrebare): „oare trebuie să trecem prin toate astea?” „Da, trebuie”. În semn de acceptare, se instala iar în fotoliul lui „de decan, își încrucișa brațele și picioarele, se aplecă într-o parte și își luă o mină caldă. Apoi spuse:

— Aștept pe cineva care trebuie să pice dintr-un minut în altul, dar ia loc.

Mason, așezat, avea grația unui troliu de foraj – o prăjină lungă cu un cap în vârf. îl vedeai parcă afundându-se și înălțându-se ritmic într-un câmp de sonde. Cu timpul, fără îndoială, trupul o să i se mai împlinească, și greutatea sporită o să-i mai reducă din intensitatea nervoasă. Taică-su avusese o constituție solidă și ai fi putut să-l acuzi de orice în afară de nervozitate. Mason senior, un avocat temut, „cu relații în aparatul municipal, fusese un individ dur, arogant, despot. Foarte brutali băștinașii ăștia din Chicago, o rasă aparte. Mason nu moștenise masivitatea tatălui său, cel puțin nu încă. Dar ce moștenise

de la el?

Corde își dădea seama că nepotul său se afla într-un stadiu critic de dezvoltare. Critic? Degajat, vesel, era în același timp colțos și crispat. Banda destrăbălată care-l înconjura nu-i făcea deloc bine. Mă rog, terenul era înțesat – Mason nu era decât unul din milioane ca el. Cum să te ridici deasupra celorlalți, cum să înșfaci puterea – asta era marea provocare, și Mason nu găsisese încă metoda potrivită. De aici amenințarea echivocă, ca un soi de avertisment: „Feriți acest spațiu”. Corde avea viziunea câmpurilor de luptă supraaglomerate, ticsite de combatanți rivali; trebuia să le admită existența. Trebuia să admită și o serie de lucruri care-l priveau pe el personal. De pildă, nu era necesar să scormonești prea adânc pentru a recunoaște că aerul lui răbdător de acum era artificial, o prefăcătorie și o povară. Dar ar fi fost o imensă greșeală să încerci a discuta deschis cu Mason, sau (încă și mai rău) să dai lucrurilor o platformă teoretică: să vorbești despre impulsurile tinerești, vârstă, tendințele masei, nevoia de autoafirmare, demagogie. De curând, într-o discuție cu Minna, Corde făcuse observația că deși oamenii își vorbesc tot timpul lor înșiși, deși sunt într-o continuă comunicare cu ei înșiși, nimeni nu știe exact din ce bandă face parte – care-i *adevărata* lui bandă. Oare Corde știa? Cea mai mare parte din viața lui avusese legături greșite.

Acum exista o șansă ca, în sfârșit, să; fe să (țt fi și el cârmit în direcția bună. Doar o șansă. I-ar fi plăcut să-i spună nepotului său că bărbații și femeile nu stat decât umbre în relațiile dintre ei, umbre în interiorul umbrelor. Dacă s-ar fi simțit cât de cât încurajat, Corde ar fi vrut să se arate bun, candid, afectuos, dar Mason nu-l încuraja sub niciun chip, nu căuta să-i capteze candida bunăvoință, iar Corde era precaut, se ferea să facă pe unchiul față de el, să-i țină vreodată predici. Se mulțumea cu *de minimis* (Mason senior obișnuia să folosească expresia *de minimis*: îi plăcea să gândească – sau mai curând să mârâie în latină), cu lucruri de bun simț. Dată fiind complexitatea acestor umbre înserate în alte umbre, bun simț exista din belșug. Pe Corde îl indispuneau enigmaticele și iată-l acum pe Mason făcând tot ce putea ca

să-l deruteze și, totodată, zâmbindu-i unchiului său. Buzele i se curbau cârnoase, pline, dezvelind șiragul ingenuu al dinților din față. Mai-că-sa avea un colorit mai brun. Părul lui Mason era blond, metalic. Un păr ce vibra de vitalitate tinerească, părând să aibă un lustru mineral. Linia lungă a profilului și îngustimea frunții erau moștenite de la Elfrida. Corde era foarte atașat de sora lui, o iubea, așa încât îl întrista să vadă aceleași trăsături adaptate la – mă rog, la malițiozitate, contrarietate, expresii facile contemporane rău interpretate. Era un ghinion – păcat. Corde se simți năpădit de milă. Îl durea inima să-l vadă pe băiatul ăsta sfrijit, prost asamblat, slab de cuget, ridicând armele împotriva unchiului său, decanul. Dar și suferința era super –, fluă. Nu-i trebuia lui suferință, l-ar fi tras din nou într-o direcție greșită. Așadar, Corde își înfrână mila.

Biroul decanului se găsea într-o veche clădire maronie. Cei din administrație încercaseră să-l mute într-un edificiu mai nou, dar el se împotrivise. Birourile noi erau prea joase, iar tuburile de neon îi răneau ochii. Și, pe de altă parte, prefera să nu dea nas în nas pe coridoare sau la toaletă cu rectorul sau cu personalul administrativ. Cărămida maronie corespundea ideii lui asupra felului cum trebuie să arate un colegiu. Aspectul exterior al lui Corde nu era tocmai cel al – unui decan. Purta un costum cu vestă, dar vesta nu era corect încheiată (niciun profesor modern, grijuliu să-și atragă simpatia studenților, nu s-ar îmbrăca în felul ăsta). Și avea un aer fals, de dublură, jurnalistul care se dă drept depan. Fața lui lată, o sferă lărgită de chelie, părea simplă și calmă, dar și puțin prăfuită, ca un obiect care a zăcut mult în raft. Exista ceva deplasat în înfățișarea lui (ochelarii cu rame mari? sau poate chiar ochii?). Șuvițele lungi, mătăsoase de la baza craniului nu se prea potriveau cu costumele cu vestă. Iar glasul adânc venea dintr-un trup destul de plâpând – o aparență înșelătoare însă, pentru că în realitate era destul de puternic.

Ce face mama ta? Îl întreabă pe nepot.

— N-am prea văzut-o în ultima vreme... îmi pare rău. Dar ce face frumoasa dumitale soție? Trebuie să mărturisesc, unchiule Albert, că

de data asta ai dat lovitura.

Corde nu-i răspunse. Tăcerea lui era ușor de interpretat. Dar Mason îi dădu înainte:

— Nu numai că-i gagică mișto, dă-i și caldă și veselă. Și dumneata, de când ești cu ea, arăți mai însuflețit. Se vede că celelalte neveste nu-ți priau. Dar cu Minna așa ceva ar fi imposibil. Și are stil. Mama ține mult la ea.

— Ce-i în capul tău. Mason?

— Nu vrei să accepți că-ți fac o vizită de curtoazie? Ești ocupat? Îți pricinuiesc mari necazuri?

— Bănuiesc că despre necazuri vrei să discuți.

— Ți-am scris de două ori despre toate chestiile astea. Și nu mi-ai răspuns.

— N-am ce să răspund la scrisorile acelea încâlcite, confuze, înveninate.

— Puteai să-mi ceri să vin aici să discutăm lucrurile.

— După ce m-ai terfelit în mod public? Ce mai era de discutat?

— Faptele reale ale cazului.

— Pot să-ți expun succint cum văd eu faptele. Un student a fost omorât. Eu sunt decanul facultății. Era necesar să intervin și am intervenit. Doi oameni au fost arestați, sunt inculpați, acuzați de crimă. Asta-i tot ce poate fi spus.

— Ai instituit o recompensă pentru cei ce furnizează informații.

— Bineînțeles.

— Turnători cumpărați și plătiți.

Corde nu mai voia să înghită cinismul. acesta vesel, ze-flemelile haioase cu care încerca Mason să-l ia. Le respinse categoric prin tăcere, își aplecă privirile pe muchiea

„J

aurită a biroului – o tinie de arabescuri în care ar fi vrut să citească ordine și, limpezime.

— Și pe mine mă interesează personal cazul ăsta, continuă Mason. Lucas Ebry mi-e prieten.



— Cât de buni prieteni sunteți?

— Vrei să insinuezi că negrii vagabonzi nu pot avea prietenii adevărate? Mai ales cu albi? Pe de altă parte, de îndată ce s-a anunțat recompensa, așa-zișii prieteni ai lui Ebry și ai lui Riggie Hines au venit cu limba scoasă să ofere informații. Ca să pună mâna pe loz. Fără îndoială. De parcă albi din vile n-ar face același lucru pentru un dolar.

— Categorie, încuviință Corde.

— Negrii care lucrează pe mâncare – *lumpenproleăariatul* – așa-s numiți de sociologii dumitale de pe aici. Care speră că drogurile și omorurile și închisoarea or să radă de pe fața pământului acest lumpenproletariat păduchios și zurbagiu.

— Eu nu sunt sociolog, și ei nu sunt sociologii mei.

— Nu, dumneata ești unchiul meu Albert care-mi cere să nu-i pun cuvintele mele în seamă. OK. Dar faci tot ce poți ca să obții o condamnare. Ți-ai pus în minte să-i vii de hac negrului meu.

— Prietenul tău Ebry e acuzat de asasinat. Nu eu l-am acuzat și nu eu o să-l judec.

— Dar te bați pe burtă cu toți iezuiții ăia de la Notre Dame și Loyola, cu toți indivizii din justiție, procurorul, președintele tribunalului.

— Firește că am stat de vorbă cu ei.

Considerând că nimic nu e prea bizar pentru a nu putea fi adevărat – am fi oare îndreptățiți să afirmăm și că nimeni nu e prea bizar pentru a nu putea fi simpatice? Cei doi, decanul și nepotul, erau rude și, probabil, se simpatizau sau cel puțin încercau să se simpatizeze unul pe celălalt. Decanul ar fi fost gata să facă efortul (pentru că într-adevăr ar fi fost vorba de un efort), dar nu de simpatie avea Mason nevoie. Venise aici cu o intenție bine deliberată (aceea de a lupta), în timp ce se foia pe scaun și rânjea. Înfățișarea lui extrem de veselă de te-iau-la-mișto era insolentă. Da, lupta pentru o cauză. Dar în primul rând ardea să-l împungă pe unchiul lui și spera – tânjea, jinduia – să-și înfigă acul cât mai adânc. Venise aici în chip de reprezentant al oamenilor străzii, dar-intenționa în același timp să-i aplice acestui

ignorant unchi al lui o lecție asupra realităților sociale din Chicago, își câștigase dreptul de a vorbi în numele oprimaților pentru că el și Lucas Ebry munciseră cot la cot în atmosfera slinoasă și lăturile din bucătăria restaurantului, cu fruntea legată cu cârpe soioase.

— Să muncești săptămână de săptămână în latrina aceea împuțită, îți dai seama? îl întrebă Mason. E o relație pe care o persoană din afară n-o poate înțelege.

— O persoană albă și mic burghe/ă, vrei să spui.

— Dumneata ai spus-o.

Decanul cunoscuse câte ceva în armată – popotele, bucătăria regimentului – dar ar fi fost o nebunie să facă schimb de experiență cu Mason. Lăsa aluzia să treacă. Așteptă până ce secundarul ceasului electric din perete își tăcu turul complet, ca o muscă cu picioare lungi. Mesajul lui Mason era limpede: Lucas Ebry trăia în realitate, ceilalți (unchiul Albert, de pildă) nu trăiau în realitatea asta. Unchiul Albert nu avea nicio calitate să se amestece cu oameni implicați într-o existență, într-o realitate care-i depășea înțelegerea. Pentru acești oameni miza era viața sau moartea... Dar unchiul Albert ce punea în joc? N-a re decât să-și vadă de aiurita lui de educație elevată – seminarele lui cu Platon și Binele. Ce, oamenii aceia din lumea interlopă, drogații și hoții și curvele, ce erau? Șobolani? Nu erau altceva decât niște șobolani pentru „populația care gândește”, pentru intelectualii cercurilor guvernante? Așa interpreta, sau mai curând descompunea Corde mesajul nepotului său. Ba chiar, parțial, era de acord cu el.

— Dar cum stăm cu băiatul care a fost omorât? întrebă el.

— Cine spune că a fost omorât?

— Haide să nu ne jucăm cu cuvintele. A murit...

— Dar nu poți dovedi că a fost omorât. Menținându-și calmul, în ciuda valului de nedorită mânie care urcase în el. Corde răspunse:

— A fost legat și i s-a pus un căluș în gură. Doar nu și-a pus singur călușul și nu s-a legat apoi singur cu fâșii rupte din cearșaf, nu? Și nu s-a sfârtecat – nu și-a tăiat singur urechea cu cuțitul de bucătărie? A fost zvârlit pe fereastră de la etajul trei cu un „braț încă strâns legat

și călușul în gură. Pe urmă a venit poliția... dar la ce bun să mai repetăm toate astea? Doar avem depoziția doamnei Lester și a negresei.

— Ai de gând s-o aduci pe curva aceea ca martoră în fața juriului? N-o să ai curajul. Are un cazier care se întinde pe zece ani. E martoră falsă, profesionistă. Depoziția ei nu valorează nici cât o cea pa degerată. Și cealaltă, soția, Lydia, ce te aștepți să spună? În noaptea aceea ea și bărbatu-său au ieșit în oraș ca să se descarce. Era o zăpușeală din alea care-i face pe oameni să-și iasă din minți, și asta s-a întâmplat cu Lester. S-a dus la bar și i-a adus acasă la el pe Lucas Ebry și pe curva aia neagră, Riggic Hines. De ce crezi c-a făcut asta?

— De ce, din moment ce soția lui era acasă?

— Lester a ieșit în oraș de două ori, odată cu Lydia ca să ia o bere – cel puțin așa spune ea – și a doua oară după ce a condus-o acasă și ea s-a culcat. A plecat singur cu mașina, în picioarele goale. S-a dus la alt bar, care-i frecventat numai de negri, și s-a comportat ca un zănatec. I-a scos pe toți din sărite. A fost al naibii de gălăgios, de idiot și de insultător. A încercat să-i agate pe Lucas Ebry și pe curvulița aia neagră.

— Ei l-au agățat pe el.

La acest punct conversația deveni penibilă pentru Corde din pricina motivațiilor pe care le presupunea. N-ar fi putut spune ce căutase Lester în noaptea aceea. Tot ce făcuse băiatul îl împinsese, treptat, parcă prin stadii predestinate, spre distrugere și n-ar fi fost exclus ca mișcările lui greșite să fi fost alese tocmai pentru că erau greșite. Evenimentele îl prinseseră în plasa lor. Porțile morții se deschideau în fața lui. De ce nu-și dăduse seama, cum de nu presimțise acest lucru?

— Dumneata îți închipui că s-a comportat frumos și prietenos, urmă Mason.

— Comportamentul lui din acea noapte a fost deplasat, admise Corde, dar nu cred că trebuia pedepsit cu moartea. Nimic din ce a făcut nu merita pedeapsa prin moarte.

— Am citit ce-ai scris despre el în presă, că era un student disciplinat și alte aiureli de felul ăsta. Și că se ducea la biserică la slujba de dimineață.

— N-am inventat lucrul ăsta. Am primit vizita a doi preoți. Nu eu le-am solicitat informația. Mi-au spus că băiatul era religios. De ce n-ar fi fost?

— Fără comentarii, replică Mason, dar expresia care-i frământa buzele era un comentariu direct.

Timp de o clipă împrumută un aer dur și matur, care amintea de maniera răposatului său tată, un adevărat artist în chestiuni din astea, un om aspru și dominator. Răposatul Zaehner obișnuia să-și încleșteze fălcile în felul ăsta și să arunce asemenea priviri posomorâte, amenințătoare, doborâtoare. Dar Mason era încă foarte tânăr, avea doar douăzeci și doi de ani. Perişori aurii îi punctau obrajii, prelungindu-se spre bărbie în dâre de puf luminos. La rădăcina nasului puteai distinge încă polenul adolescenței. De ce-o fi fost atât de înalt? Esența lui era supraextinsă

— Nu are importanță dacă era religios sau nu, continuă Corde. Ducea o viață decent organizată. Studia, lucra, era căsătorit.

— Zău? Hai să continuăm cu ce s-a întâmplat. În noaptea aceea s-a comportat ca un scandalagiu. S-a învărtit încoace și-ncolo prin bar. silindu-i pe oameni să dea mâna cu el. Ceea ce nu le făcea deloc plăcere. Un student alb care striga că le înțelege viața și că e de partea lor. Mare brânză! Oamenii se simțeau ca niște raliați.

— Asta sună a Ebry – chestia cu raliații.

— Haide să nu ne sinchisim de expresii. Deci dumneata l-ai văzut ca pe un băiat cuviincios, cu frica lui Dumnezeu? Un viteaz cercetaș? Unchiule, n-ai stofa de decan. Lester era un pervers sexual. Ca toți ceilalți.

— Vino la subiect.

— I-a agățat la bar pe Ebry și pe târfa aia de Riggie Hines. și s-au dustoți trei la el acasă.

— Asta o știi tot de la Ebry.

— Mă rog. erau trei oameni. Unu-i mort. una-i martoră falsă de profesie, adică o mincinoasă. Ce mai rămâne?

Ebry, în lipsa banilor pentru cautiune era reținut la închisoarea districtuală. Riggie Hines era și ea arestată.

— Cum crezi c-ar fi intrat în apartament dacă Lester nu i-ar fi invitat? continuă Mason. Spune! Și de ce i-a invitat?

— Pentru o orgie sexuală? În timp ce soția lui dormea? Cum ar fi putut să aducă doi oameni?

— Riggie Hines e o curvă bătătorită. Gata la orice. Ce înseamnă o soție albă pentru ea? Doar ai văzut-o cu ochii dumitale. Merge îmbrăcată într-o cămașă larg deschisă peste sâni și își poartă blugii ca un bărbat. Scurpă pe podea ca un camionagiu; și dacă vreun tip n-o plătește e în stare să-l lase lat. Nu aduci acasă, la trei noaptea, o flean-dură ca asta ca să discuți probleme academice. I-o ștoarfă rea de muscă.

Mason îi înșira toate astea unchiului său, cu aerul: „Dacă nu așa s-au petrecut lucrurile, atunci spune-mi dumneata cum au fost”, și Corde trebuia să admită că nu era ușor să găsească o explicație. Avea senzația că privește printr-o perdea de abur sau de gaz. Reconstituirea era problematică din cauza încărcăturii emoționale a tuturor circumstanțelor, ba chiar și a climatului. Fusesse o noapte din acelea sufocante, din toiul verii, o noapte de coșmar urban, grea de sexualitate și obscenitate, pustiitoare, cu răsuflarea fierbinte a morții pârlolind ceafa tinerilor, împresurându-i. Dar mărturiile sugerau o alegere inconștientă, un vâlmășag, o emulsie de prostie și blestem, bine amestecate și lăsate să se scurgă. Tânăra generație părea să nu înțeleagă cine erau cei din jurul lor, ori cu care trebuiau să se înfrunte.

— I-a cerut lui Riggie Hines să se ducă împreună cu ei la toaletă, urmă Mason.

— Pentru ce?

— Ca s-o reguleze în timp ce-și face nevoile. Corde respinse cu repulsie asemenea afirmație. I se adresă cu violență:

— Nu-mi veni mie cu chestii din astea. Și nu-i nevoie să descarci

asemenea murdării pe seama bietului copil mort.

— Unchiule, eu te-am auzit odată spunându-i mamei mele că trăim în mijlocul unui soi de epidemie sexuală. Ai ținut chiar un adevărat discurs la masa de cină. Poate că nu ți-ai dat seama că eram și eu de față. Asta a fost acum – vreo zece ani, eu aveam doisprezece ani, dar țin bine minte ce-ai spus. Suntem în stăpânirea unui demon, asta era ideea pe care o dezvoltai. Poftim, ai acum o ilustrare a acestei idei și refuzi s-o accepți. Dumneata te încăpățânezi să-l vezi pe „bietul copil mort”, ce duios!, doar un obiect acum de milă.

— Din cercetările poliției rezultă că în toaletă a fost închis și un câine.

— Câinele lui Lester. N-a vrut să-l ducă la bucătărie.

— Și asta vine tgt de la Ebry. Unica ta sursă de informații.

— Și femeia spune la fel.

— Eu mă îndoiesc că Lester avea vreo intenție bine definită, în frigider era un pepene galben. A vrut să-și servească musafirii. A adus în salon pepenele și un cuțit de bucătărie. Iar Ebry a pus mâna pe cuțit.

— Mie nu mi s-a povestit așa. Asta-i mărturia falsă a lui Riggie. Ea – i foarte familiarizată cu cuțitele, în cazierul ei figurează și o înjunghiere. A spus câți oameni a căsăpit? Nu, bineînțeles că nu, de ce-ar fi mărturisit?

— Cred că dac-am putea face o incursiune, în țeasta aceea îngustă a ei, urmă Corde, am găsi-o ticsită de tot felul de idei, isprăvi și imagini grotești.

Nu cuvintele răstite îl făcură pe Mason să se holbeze la el; nu propriu-zis spusele lui, ci acea caracteristică imersiune în abscons, sau în imagistică, derutantă și pentru părinții îndurerați când decanul încerca să-i consoleze.

— Așadar avea de gând să-i trateze cu un cant. alup gustos?

— L-au amenințat cu cuțitul, reluă Corde. Presupun că a opus rezistență, drept care i-au tăiat urechea ca să-i arate că nu-i de glumit cu ei. După aceea au sfâșiat cearșaful și l-au legat, i-au vârât un căluș în gură și s-au apucat să jefuiască apartamentul, unicul scop pentru care

veniseră acolo: picupul, magnetofonul, căștile, toate astea au fost îngrămădite lângă ușa din spate. Riggie i-a smuls lui Lester din deget verigheta de aur. Lucrul ăsta a rezultat în urma cercetărilor, așa încât nu mai avem de discutat. Pe urmă, Ebry a scăpat televizorul pe jos, și bubuitura a trezit-o pe doamna Lester, care a apărut într-o cămăsuță scurtă de vară. Până atunci nu auzise nimic din cauza zgomotului aparatului de aer condiționat din camera ei. Când și-a văzut soția intrând, Lester a început să se zbată. Așa se pare că s-au petrecut lucrurile. Riggie l-a ținut la podea, în timp ce Ebry i-a sărit doamnei Lester în spate și a trântit-o pe jos.

— Da. Și ce vrei să scoți de aici? O femeie albă aproape goală și un negru peste ea, ținând un cuțit în mină. Clasică fantezie a violului.

— N-a avut loc niciun viol.

— Cred și eu. Ce-i trebuia lui Ebry scoaba aia? Ebry poate alege orice femeie vrea. La restaurant, veneau femeile după el la bucătărie, și o mulțime de albe printre ele. Și, ce-i mai important, Ebry nu se mai găsea în apartamentul lui Lester când a început încăierarea. I se făcuse lehamite din cauza aerelor de superioritate ale lui Lester care făcea pe grozavul față de el.

— Așa afirmă într-una din declarațiile pe care le-u dat. Susține că Lester ar fi fost atacat de alți doi indivizi. Numai că doamna Lester l-a contrazis.

— Cum ar fi putut să-l identifice din moment ce era în spatele ei? Mă rog, dar haide să mergem mai departe cu reconstituirea dumată, unchiule. Soțul și-a văzut soția doborâtă pe jos, în cămăsuța ei de noapte, și a început să se zbată. A reușit să-și elibereze un braț și să se ridice în picioare.

— Și atunci a fost îmbrâncit pe fereastră, geamul s-a făcut țândări, și el a căzut de la etajul trei. Cu un braț încă legat și călușul în gură.

— Te legi mereu de călușul ăla. Ar fi fost mai uman dacă n-avea căluș în gură și și-ar fi putut rosti ultimele cuvinte? A căzut și a murit. Ce altceva mai e?

Mason zâmbi încruntat.

— Deci asta-i versiunea ta... băiatul plănuise o orgie. În loc de orgie a ieșit o luptă, și dacă a fost omorât înseamnă că-l căuta moartea.

— Ce altceva ai mai vrea să adaugi? Că ești „îngrozit”? Înfiorat? Cutremurat?

Pentru Corde acesta era momentul cel mai dificil al conversației, în biroul unui decan au loc multe discuții stranii, mai stranii decât v-ați putea închipui. Studenți care te caută pentru solicitări curioase, sau confesiuni, sau fanfaronade. Dar discuția de acum, având drept fundal greutatea propriei lui familii, îi provoca dureri de cap, făcea să-l usture ochii. Descurajat, decanul se ridică din fotoliu și deschise ușa spre antecamera cu biroul domnișoarei Porson. Nu se găsea cumva acolo vreun student care-l aștepta? Nu era nimeni. Văzu scaunul secretarei gol. Secretara era în mod manifest de partea lui, o aliată – și „făcea mare caz de lucrul ăsta – și o mulțime de temenele – dar instinctul îi dicta s-o șteargă ori de câte ori lucrurile se înfierbântau. Se dusese probabil la camera de toaletă a doamnelor să fumeze o țigară-și să mai sporovăiască cu celelalte fete. Așa că el rămăsese cu Mason de gât. Și nu vedea cum s-ar fi putut defeotorosi de nepot. Ar fi vrut să-i spună: „Nu mă simt bine. Vino în altă zi”. Dar ar fi însemnat o slăbiciune. Era vorba de o problemă serioasă. Crimă și pedeapsă, viață sau moarte pentru Ebry. Corde era furios pe domnișoara Porson; o babă cu limbă lungă, doi bani nu (acea. Dar adevăratul lui necaz, așa cum singur își dădea seama, consta în faptul că se găsea într-un raport fals cu totalitatea lucrurilor. O ilustrare a acestui fapt era dezbaterea inutilă – disperată întrucât toate premisele de la care pornea erau greșite – pe care o purta eu adolescentul din i așa lui, al cărui cap fusese înfipt la atât de mare distanță de trup. Mason îl urmări din priviri în timp ce se întorcea la fotoliul lui.

Decanul înțelesese foarte bine ce voise să-i transmită băiatul prin cuvintele „îngrozit?” „Cutremurat?” îi sugerase: „Hai să nu ne mai clătim cu zoaiile astea de sentimente înalte și precepte umane și carități și poezie și altele de-alde astea. Dumneata îi tragi întruna cu



cuțitul, și călușul din gură, și sânge, și cadavru și soția culcată la pământ, ca să-ți ții trează oroarea în dumneata. Pietre de marcaj care-ți indică gradul de „uman” din dumneata.

Lucrurile astea nu dețineau mai mult de o particulă de adevăr, dar era o particulă veninoasă. Adevăratul glas al orașului Chicago – spiritul epocii Vorbind pe cel mai de jos registru al său, chiar de la fund.

Mason nu semăna niciodată mai mult cu tatăl său decât în momentele când gândea că te-a dat gata cu argumentele lui. Pentru Mason senior nu existau mai multe atitudini: era sau cu tine sau împotriva ta. Dacă nu era de acord cu tine, te disprețuia. Corde ajunsese de multă vreme la concluzia că Chicago era centrul de dispreț al Statelor Unite. Și acum deslușea valul de dispreț din vocea nepotului său – trâmbița vuitoare, amenințătoare, urlătoare a străzii La Salle. „Ține-le tălpile pe jăratec!”, obișnuia să spună Mason senior”. Sau, când înseși tălpile tale erau pe jăratec, spunea: „Trebuie să înghiți hapul!” Folosea locuri comune; dar se exprima cu vigoare, ca un bătaș viril ce era. Pentru el, sau erai un om dur, sau nimic. Aceste personaje ale străzii La Salle sunt impresionante prin viziunea lor realistă și prin perfidia lor, întărite de educația pragmatică a orașului, a statului, a regiunii, a țării. După părerea cumnatului său, decanul renunțase la viața reală pentru a se refugia în filosofie și artă. Intelعف «ttualii nu erau în ochii lui decât niște otrepe și niște măscărici. Bătrânul Mason știa să se arate profund respectuos, urmând regulile unui protocol al politeții, dar adevărata lui linie de conduita era următoarea: spunea sau mai curând mârâia cu ochii mijiți: „Eu îmi câștig existența scormonind în lăzile cu gunoi, dar, cel puțin, mă duc singur în curte și le răscolesc cu mâinile mele”. În casa lor din Lake Forest, Corde fusese subiectul glumelor de la masa de seară, îl botezaseră „mototolul de decan”. Elfrida, sora lui, nu lua parte la aceste glume, Corde era convins. Dar se măritase cu un bărbat expansiv, sigur pe sine, care știa să se impună, preferase ca soț un om diametral opus fratelui ei. Elfrida îl definise odată pe acest frate ca un om ferm, dar în același timp retras

în el însuși, părând să aibă foarte puțin în comun cu oamenii din jurul lui, și care rareori se exterioriza altfel decât în scris.

Înfundat din nou în fotoliu, înfruntându-l pe Mason, decanul se simțea mâhnit – mâhnit în primul rând din cauza situației lui. Se căscase o prăpastie între ei. Nu o prăpastie, un vid. Se instaurase un vid. îi spuse:

— Da, la morgă, când m-am uitat la cadavrul băiatului, m-am simțit cutremurat.

Ar fi putut să adauge: „Da, o dată în viață m-am simțit și eu cutremurat”.

— Am citit povestea din „Tribune”. Soția era în stare de șoc, așa încât decanul Albert Corde a fost nevoit să identifice victima... Probabil că ai jurat atunci să-l înfunzi pe ticălosul care a făcut-o.

— E drept că am ținut „să fie prinși.

— Și ți-ai dat multă osteneală.

— E la fel de adevărat că dacă asasinii n-ar fi fost prinși, aș fi fost foarte deprimat.

— Și ce te face să crezi că ai pus mâna pe adevărații asasini? Mă rog, ai făcut propriile dumitale investigații. Știi totul. Te-ai dus la restaurantul unde lucram cu Ebry. Ai stat de vorbă despre Ebry și cu Toby Winthrop, tipul care conduce centrul de dezintoxicare.

— Adevărul este că n-am discutat cu el despre Ebry.

— Când te pornești, ești o adevărată Nemesis intelectuală. Pun ră mâșag că dacă discutai cu el, Winthrop s-ar fi lepădat de Ebry. Winthrop e unul din negrii ăia mie-roși, care se pricep să colecteze fonduri.

— Mason, vrea, a să-ți cer ceva. Încetează s-o mai bați la cap pe doamna Lester. I-ai făcut o vizită și ai somat-o să lase cazul baltă. Ai amenințat-o că altminteri o să iasă la iveală o mulțime de murdării în legătură cu soțul ei. Dă-i pace. E o fată bună.

— Ce înseamnă „o fată bună”?

— Înseamnă că are instincte sănătoase. Și sentimente sincere.

— Hristoase-Ponoase!

Pe decan îl chinuia acum o durere de cap care-i dilata tâmpilele, o migrenă vibrantă, exorbitantă, îl lovise în plin. O splendoare de migrenă, care-i tâșnea direct prin ochi. Dacă ar fi fost singur, s-ar fi dus să se culce. Avea într-un colț al biroului un șezlong vechi, din aluminiu. Și domnișoara Porson îi croșetase o cuvertură ușoară. Folosea des cuvertura albastră cu verde, care-i dădea o senzație de comoditate.

— Ba mai mult. Mason, ai răspândit în campusul universitar povești denigratoare la adresa lui Lester. Te rog să le pui capăt, și termină cu amenințările.

— Te jenează legătura de rudenie – nepotul împotriva unchiului?

— Te-ar surprinde dacă ai ști ce puțin mă afectează.

— O! Atunci consideri că în cazul meu totul se rezumă la istericale adolescente?

Corde, cu capul umflat ca un balon din cauza migrenei, dar impunându-și răbdare, își cobori privirile pe birou.

— Uite ce-i, ai venit aici ca să clarifici anumite lucruri cu mine și să sondezi diferite posibilități. Ce-ar fi să plasezi totul pe un singur număr, ca la ruletă? Numai Dumnezeu știe ce-s toate astea. E regretabil...

Mason vedea doar o tactică în acest impuls de sinceritate, unchiul Albert care încerca să-l ia într-un – fel mai blând. Și zâmbetul îi exprima gândul.

Corde făcu un efort colosal pentru a se arăta imparțial și a reconsidera situația. (Poate că, într-adevăr, pe undeva se înșelase.) Dădu frâu liber imaginației sale să revizuiască încă o dată circumstanțele morții lui Rick Lester. Dar pentru așa ceva era necesar să se abstragă un moment, își întoarse scaunul rotitor și își lăsă privirile să lunece pe fereastra albastră, către cârceii de iederă de toamnă. Să mai încercăm o dată. Să începem prin localizarea morții băia

5 V

tului. Să începem cu sfâșietoarea urâtenie a acelei nopți de

Chicago. Să o socotim drept decor central. Trebuie să se afle în centru. Bun, acum cine sunt protagoniștii? Între Lucas Ebry și Riggie Hines exista o relație de afaceri. Era peștele ei, îi trimitea studenți în cameră. Deținea această informație de la polițiști. Probabil că și Mason știa, dacă prietenia lui cu Ebry era chiar atât de strânsă pe cât pretindea. Dar Mason n-ar fi văzut nimic rușinos în meseria de pește. Nu însenina decât o activitate de procurare, în fond, tinerii ăștia trebuie să se reguleze. Și ce-i cu asta? Riggie nu avea nevoie de protecția lui Ebry; se putea apăra singură. Fata avea o constituție de boxer și un cap compact ca de boxer. Până și felul cum își desfăcea cămașa bărbătească pentru a-și arăta sfârcurile sânilor avea un aer pugilistic – probabil că-l excitase pe Lester. Și Ebry! Riggie îl putea pune pe Ebry la pământ cu un pumn. Băiatul avea o siluetă suplă, ofilită, îndoită, chiar și bărbuța care-i prelungea bărbia era îndoită. Genunchii i se îndoiu, era ca un om retezat. Măinile i se bălăbăneau ca desprinse din încheieturi, cu pielea fleșcăită. Orgia pe care Mason pretindea că o plănuise Lester era o invenție stângace, ca și perversitatea de la toaletă, ca și versiunea că tânărul s-ar fi împleticit și căzut pe fereastră. Cei doi veniseră doar ca să-l prade pe Rick Lester. Închipuiți-vă ce-ar fi fost dacă ar fi năvălit în dormitorul Lydiei, deșteptând-o cu cine știe ce propunere. Fata ar fi izbucnit în plâns.

Nu, în mod cert, jaful fusese mobilul vizitei. De asta venise Ebry la Rick. Când cei doi s-au năpustit asupra lui Lester și au înșfăcat cuțitul de bucătărie, i-au tăiat urechea, probabil ca să-l imobilizeze. Se vede că în momentul acela băiatul a încetat să se mai împotrivească și l-au putut lega. Prima mișcare a lui Riggie a fost să-i smulgă verigheta din deget. Nu aveau de gând să-l omoare. Niciunul dintre ei nu fusese condamnat până atunci pentru omucidere, deși Riggie apăruse cândva sub acuzarea de complicitate. Televizorul scăpat pe jos (să fii. fost Ebry prea firav pentru a-l fi putut ține?) a fost semnalul 1 de panică, pentru că Lydia Lester a venit alergând din dormitor și Ebry a trântit-o la pământ. Rick Lester a izbutit să se ridice în picioare și atunci unul dintre ei, sau poate că amândoi, au atins punctul isteriei criminale.

Lucas Ebry era îndeajuns de haotic pentru a-l fi îmbrâncit pe fereastra  
52

din spaimă, din disperare; noaptea era zăpușitoare, o noapte rea; și Riggie Hines era o păcătoasă. Femei ca ea întâlnești la stațiile de poliție, arestate pentru a fi opărit un bărbat cu grăsime încinsă sau pentru a-l fi sfârtecat cu un cuțit. Deci, concluzia cea mai drastică era că Lester fusese zvârlit pe fereastră. N-ar fi putut sparge fereastra doar izbindu-se de ea. Ramele, deși vechi, erau din lemn tare, nu din carton. Fusese îmbrâncit.

Și de îndată ce s-a prăbușit, Ebry a început să se agite să șteargă amprente – de pe televizor, de pe cuțit. Dar au fost găsite amprente proaspete pe mașina Toyota a lui Lester. Niște ucigași mai experimentați ar fi lichidat-o și pe Lydia – doar era o martoră – însă cei doi au șters-o. Au abandonat prada și au fugit pe scara de incendiu. O scară veche, cum sunt multe la Chicago, din lemn cenușiu, niște trepte prinse pe zidul din spate, legate între ele prin grinzi transversale. Au trecut printr-o curte învălmășită, au sărit un gard și, zdup. În stradă. Aici, Riggie și Ebry s-au despărțit.

Când Corde reflecta, își sugea buza de sus. Fruntea înaltă, deschisă, se înălța golașă spre creștet, nasul irlandez era scurt (avea sânge irlandez din partea mamei), ochii i se dilatau larg, gura se întindea lungă și plată. Așadar, s-au despărțit. Și după aceea. Riggie s-a decotorosit de verigheta furată. A pasat-o unui bărbat, unul dintre oamenii străzii, și i-a cerut să i-o păstreze. Dar de îndată ce s-a anunțat recompensa, omul respectiv s-a dus la poliție, a făcut o declarație, a predat verigheta care figura acum printre probe, și a cerut banii. A afirmat că e gata să se prezinte ca martor, dar în ultima vreme se făcuse nevăzut. Grady, asistentul procurorului, pusese poliția pe urmele lui. Astea erau faptele. Corde dorea să fie cât se poate de imparțial, sever, chiar pasionat obiectiv, repetându-și în sinea lui felurite lucruri de o ciudățenie caracteristică: obiectivitatea începe la tine acasă; oțelește-te mai – mult; fără un spirit oțelit nu realizezi

nimic; istorisindu-ți ție însuși povestioare care par normale nu faci decât să te cramponezi de o normalitate inexistentă; și atunci viața nu-i altceva decât „atât cât vrei tu să înțelegi”, și nu ajungi la nimic.

Dar cel mai important dintre fapte era cadavrul pe care-l identificasc Corde la morgă, băiatul de pe targa, cu picioarele mânăjite de noroi, fața cu lipsa ei de expresie, sugerând o matură cunoaștere. Și apoi urmările (alte fapte înrămate în foc). Grady ceruse deshumarea cadavrului pentru descoperirea de noi probe, dar acest lucru nu putuse fi efectuat deoarece băiatul nu fusese îmbălsămat și era o vară caniculară. Familiei i se impusese îmbălsămarea și prețul acestei operații fusese plătit. Dar asta era o poveste banală, escrocherie mascată, nu reprezenta o pricină de frământare (deși el se frământa). Corde nu menționase această din urmă considerație, cadavrul descompus. Ar fi dat loc unor atitudini și mai scârboase.

— Ei, unchiule, stai acolo de vreo cinci minute și nu scoți un cuvânt, îl apostrofă Mason. Nu faci decât să-ți miști buzele. Dorești să plec. Ești supărat pe mine.

— Nu chiar supărat, răspunse Corde cu glasul lui adânc.

— Țineam neapărat să-ți spun câteva lucruri și nu eram sigur dacă o să vrei să-mi fixezi o întâlnire.

— De ce nu?

— Îmi spuneam că poate nu dorești să te înfrunți cu adversarul dumitale.

— Ce te face să crezi că ești adversarul meu?

— Faptul că dacă ai de gând să-l răstignești pe spălătorul ăsta de vase negru va trebui să lupți cu mine. Da! Corde clătina din cap. Dacă vreun negru ar fi căzut pe fereastră, urmă Mason, nu s-ar mai fi instituit nicio afurisită de recompensă și n-ar fi avut loc nicio anchetă. Câți negri au fost omorâți în aceeași săptămână? Și nu s-a mai făcut atâta tărașoi, n-a intervenit procurorul Grady, nu s-au scris reportaje în presă.

— Din păcate, asta-i probabil adevărat. Dar postul pe care-l dețin eu implică răspunderea de a-i supraveghea pe studenți. Iată de

ce în această frumoasă zi de toamnă discutăm în biroul meu de la decanat cazul lui Rick Lester.

Furia de coșmar a verii se potolise și căldura (putre-fiantă) scăzuse. S-ar fi zis că blestemul demențial se evaporase. Dar, în realitate, suferise doar un transfer. Continua aceeași muzică oribilă. Doar într-o cheie mai răcoroasă.

Cotde înțelegea foarte bine ce-i transmitea nepotul lui. Își spunea și el aceleași lucruri, cam în felul următor: te vâri în niște treburi pentru care nu ai niciun fel de receptivitate. Oamenii ăștia fac și ei ce pot în spațiul care le-a fost hărăzit. Da, șterpelesc și pradă și regulează; beau și consumă droguri, se înjunghie și se împușcă și mor tineri. Și ce nu le pqqi ierta tu, un om de rutină, este lipsa de structură. Nu planifică și nu „organizează”; se lasă doar târâți de val. Asta te dezgustă cel mai mult.

— E ciudat cât de puțin te afectează pe tine soarta lui Rick, spuse Corde. Doar era un student ca și tine.

— Nu era ca mine. Făcea parte din categoria dumitale, nu dintr-a mea.

— Un tânăr care a ieșit în oraș pe o noapte fierbinte...

— Și a dat peste niște negri care l-au omorât. Asta-i tot ce poți vedea dumneata. Te-ai trădat când i-ai vorbit mamei mele despre chestia asta. Mi-a povestit cum i-ai descris-o. I-ai zis că atunci când s-a emis mandatul de arestare, Riggie Hines se ascundea în casa unui traficant de droguri din South Shore. Și că sticleții au trebuit să spargă ușa cu niște bâte de base-ball și au scos-o afară de sub pat. Asta n-a fost scris în ziar – mama a aflat-o de la dumneata. I-ai mai spus că martorii au dat buzna ca să încaseze lozul. Că oamenii ăștia nu știu ce-i aia solidaritate. Că ăla-cum-îi-zice de la cămine Robert Taylor, care s-a dat drept un prieten al lui Lucas, l-a denunțat și a repetat tot ce pretinde că a auzit. ăștia sunt oameni din categoria mea și dumneata i-ai făcut să arate în ochii mamei mele subumani – niște sălbatici din lumea a treia. Și acum văd că scrii ceva despre închisoarea districtuală, a apărut un anunț în *Times*: „Citiți-l pe Albert Corde în „Harper’s”,

numărul din noiembrie. Un articol având drept fundal o imagine completă a orașului Chicago”. Crezi că ai ceva de spus despre oamenii din orașul ăsta?

— Subiectul articolelor mele nu este închisoarea. Este... mă rog, întâmplător e... o descriere a închisorilor din sufletul oamenilor.

— Unchiule Albert, dumneata nu cunoști nimic din ceea ce se petrece în jur.

— Pentru că nu am trăit viața așa cum o trăiești tu?

— Ai vizitat închisoarea districtuală, și totuși te lupți încă să trimiți oameni la închisoare? Asta ce înseamnă?

Corde încuviință.

— Închisorile sunt, fără îndoială, îngrozitoare.

— Mă rog, guvernul suedez a refuzat extrădarea unui american, din cauza răzmerițelor din închisoarea Attica și din altele la fel de împruțite. Și noi avem răzmerițe și mai alenaibii în apropiere, la Pontiac, și Mason nu terminase încă tot ce avea de spus. Din câte mi-a relatat mama, urmă el, ai privit închisoarea districtuală prin prisma lui Rufus Ridpath, care a fost dat afară de acolo.

— Ridpath nu e cu nimic mai puțin onest ca mulți alții.

— E genul dumitale de negru.

— Eu găsesc că e un funcționar public inteligent, la locul lui.

— Funcționar public! Ce căcat mai e și asta? E un sadic și un turnător.

Conversația lânzezea, cădea, se dădea peste cap. Dar Corde, cu înnebunitoarea lui migrenă, se ținea tare, agățându-se de puncte, în aparență calm și plin de răspundere. De fapt, era sătul până în gât. Ar fi vrut să-l înșface pe Mason de fundul pantalonilor și să-l zvârle afară.

— Un gardian care-i maltrata pe deținuți, urmă băiatul.

— A fost achitat de această acuzație. Tu nu știi nimic. A fost achitat, dar continuă să fie în dizgrație. Și e un om care simte *de-adevăratelea* pentru amărății străzii, un om care s-a străduit să îmbunătățească regimul închisorii. Până a pus el piciorul în prag, criminalii erau cei care comandau...



Aici Corde se întrerupse și își trecu mâna peste frunte, ferindu-și ochii de lumina din tavan. Mason se găsea chiar lângă comutator, dar nu făcu nicio mișcare să-l închidă. Dacă s-ar fi ridicat de pe scaun, s-ar fi îndreptat direct spre ușă. Și Mason se pregătea într-adevăr de plecare, numai că mai avea ceva de spus. Aparent, urmărea o schemă mentală. Corde dorea să scape de el – o dorință acută. Dar nu cu un picior în fund, a-l da afară în felul ăsta era doar o simplă fantezie. Ochii aceia albaștri verzui, și genele lungi, și polenul juvenil presărat pe pomeții de Huckleberry Finn, convențiile vesele, agreabile, ale educației lui de suburbie, dinții ingenui echivalând cu zece mii de dolari pentru un tratament de ortodontologie, părul de alamă înnodat la spate, fața gălbuie, mândria nesigură, impulsivitatea, contaminarea, – infecția. Aproape că puteai simți mirosul dens al febrei. Când această miasmă îi atinse nările, mânia lui Corde începu să scapete, cu trepidații. Stătea nemișcat, cuprins de milă.

— Și acum ai să te duci cu pretenții la mama, pentru că mi-a repetat tot ce i-ai spus.

— N-am să fac una ca asta.

— În regulă. Ți-am deschis calea spre tema dumitale favorită. Haide, spune-mi că eu sunt acela care o face nefericită. Dumneata ești cel care o protejează. iubește-ți sora.

Corde o iubea pe Elfrida. O iubea cu adevărat. Dar până și acest lucru era privit ca un argument împotriva lui.

— Mereu mi te băgau pe gât, continuă Mason. Unchiul Albert în sus, unchiul Albert în jos. Un om mare și inteligent și însemnat. Unchiul Albert a scris în „New Yorker” articolele acelea despre Conferința de la Potsdam. Unchiul Albert l-a văzut pe Harry Truman jucând poker, și s-a întâlnit față-n față cu Joe Stalin...

— Aici sunt de acord cu tine. Ajungi să-l urăști pe cel care ți-e dat mereu ca model în absență. Dar noroc că era taică-tău care menținea echilibrul.

— Da, el te mai bârfea.

— Gândea despre mine că sunt un neghiob, spuse Corde pe o

voce neutră.

— S-ar zice că nu te prea atinge.

— Nu prea. Tatăl tău nu cunoștea jumătățile de măsură. Oamenii sau îi plăceau, sau îi disprețuia.

— Din când în când încercai s-o faci pe unchiul cel bun. O dată m-ai luat la o partidă de pescuit la Cape.

— Îmi aduc perfect aminte. Ne-am dus să pescuim calcani în canal și eu am căzut în apă.

— Ai sosit noaptea la noi și a doua zi dimineața ți-ai îmbrăcat un sort și-ai spus că te duci pe stânci să pescuiești. Aveai picioare foarte urâte.

— Mă rog, nu sunt un balerin – Bugayev sau Nure-yev, sau mai știu eu care. Da, nu arătam prea grațios. Și mi-am pierdut echilibrul pe stâncile alea abrupte. Erau acoperite de alge alunecoase. De cum am ajuns, am și căzut.

— Ai făcut pleosc în apă și pe urmă te-ai rostogolit într-o parte, peste scoici.

— Care m-au sfârtecat în bucăți. Erau tăieturi mici, dar păcătoase.

— Așa a fost. Mi-ai lăsat o amintire oribilă.

— Am căzut peste băătură, peste undiță și peste tot ce mai aveam. M-am ales cu un cucui cât toate zilele.

Corde zâmbi, de parc-ar fi fost o amintire plăcută.

Își aducea aminte de greutatea apăsătoare a apei de un verde închis, de cerul răsturnat, de norii mari cu susu-n jos, totul albicios, de firul undiței care se vâlurea în curentul apei ca o spirală fluidă. Verga undiței se pierduse, ca și ochelarii lui. După aceea nu se putuse opinti și agăța de ceva în mълul apei joase de la țărm, iar băiatul fusese prea mic ca să-l poată ajuta. Când, în cele din urmă, a reușit să se ridice, și-a scos blazonul greu și l-a legat în jurul șoldurilor.

— Lipitorile alea erau foarte lacome „M-au supt și mi-au lăsat niște cicatrici de parc-aș fi fost tocat mărunț. Așa încât mi-a rămas o

impresie foarte puternică.

— Niciodată până atunci nu mai văzusem pe cineva sângerând în asemenea hal.

Dar dacă ar fi reușit să pescuiască ceva în canal, un calcan sau o plătică zbătându-se și tremurând în undiță, băiatul n-ar fi păstrat o impresie la fel de memorabilă ca aceea lăsată de căderea unchiului Albert. Prostănacul și incapabilul unchi Albert, care scria despre Stalin și Chur-chill la Potsdam, dar habar n-avea să pescuiască. Imaginea distorsionată a locului pe care călcase, datorată ochelarilor săi bifocali! Canalul îl pescuise *pe el*. Nimic altceva de capul lui decât o voce adâncă, niște ochi bulbucați, o fire pedantă, firicele lungi de păr care-i creșteau din mărul lui Adam și, când își scotea pantalonii, gambe dizgrațioase. Plus sângele. „Curios, niciodată n-am știut că picioarele mele sunt atât de urâte. Minnei îi plac. O amuză felul în care sunt asamblat. Dar ea are o perspectivă cosmică. Nu ca băietanul ăsta ordinar – un copil crud. Poate că m-ar fi judecat cu mai multă indulgență dac-ar fi prevăzut că el însuși, când o să crească, o să arate bidimensional, ca poza unei sonde de foraj”. Trebuia să-l studiezi adânc pe Mason ca să descoperi filonul de umanitate din el. Era la fel de greu de perceput ca și firicelul subțire de mercur din unele termometre. Dar dacă întorci termometrul în lumină și prinzi unghiul potrivit, rusești să-l deslușești.

În sfârșit, domnișoara Porson își vârlă capul pe ușă. Conștientă că lipsise prea mult (și niciodată nu poți iscodi tainicele rațiuni feminine ale acestor iritante absențe), anunță cu o voce căreia îi imprimă oarecare metodicitate:

— Vă așteaptă cineva, domnule Corde.

— Încă un lucru, adăugă Mason în timp ce se ridică de pe scaun. Maică-mea a refuzat să contribuie la strângere-rece fondului de cauciune pentru eliberarea lui Lucas Ebry.

— N-a discutat cu mine. Nu eu am sfătuit-o.

#### IV

Fiecare dintre zilele nesfârșite petrecute în camera Minnei însemna o succesiune de stări curioase. Prima stare era cea a

deșteptării, a îmbrăcării ciorapilor și puloverelor de cașmir aduse din Chicago (cașmir de bună calitate, dar ciorapii subțiați la călcăie și puloverele în coate), apoi reasamblarea unui decan, care pe dinăuntru era din ce în ce mai puțin decan. Camera era întunecată, frigul mușcător. Toaleta, plasată într-o cămăruță cât o celulă, separată de baie, era gotică. Hârtia de toaletă, aspră. O țeavă lungă, din metal ruginit, scotea doar un hârâit găunos când trăgeai de lanț. Sus, în rezervor, nu era apă. Turnai în closet cu una dintre găleți. Corde își asumase acum misiunea de-a umple gălețile când curgea apa. Ar fi fost prea grele pentru Gigi. cu boala ei de inimă. Cada de baie ar fi putut fi transformată într-un rezervor, dacă ar fi avut dop. Toate astea arătau ca pe vremuri în Statele Unite, înainte de era confortului total. Te trăgeau îndărăt, în trecut.

Pe masa din sufragerie, cafeaua turcească îl aștepta gata pregătită într-un ibric de alamă cu mâner lung, o mare cantitate de cicoare, lapte fiert, pâine încălzită în cuptor în loc de a. fi prăjită, marmeladă cafenie cu coji de portocală în ea – un surogat, dar cel mai bun pe care-l putea procura conștiincioasa tanti Gigi. Femeile cu pachete se prezentau zilnic la raport. Patul lui tanti Gigi devenise un post de comandă. Cunoștințele binevoitoare îi făceau cumpărăturile. Femei în vârstă se sculau la patru dimineața ca să se așeze la coadă pentru câteva ouă, o cantitate mică de salam, sau niște pere pătate. Corde văzuse magazinele și produsele, cozile dezolante – în culori sumbre, cafenii, cenușii, negre, sau de culoarea noroiului – și o atmosferă ca aceea a exercițiilor obligatorii din curtea închisorii. Dar doamnele binevoitoare cumpărau desigur la bursa neagră, pentru că Minna și Corde îi dădeau lui tanti Gigi toți lei obținuți din schimbarea dolarilor la o rată absurdă. Corde se hrănea cu struguri și mandarine și alte delicatese de bursă neagră. Din când în când i se servea și carne. Părerea generală a doamnelor era că în casa morții trebuie să se găsească tot felul de bunătăți. Mai. ales pentru oameni din binecuvântata lume de afară, străini care priveau carnea și mandarinele, drept un lucru foarte normal și care ar fi resimțit orice

privațiune; erau mofturoși ca niște dragoni. Scandalos cât erau în stare să devoreze, în inocența lor! A hrăni un american trebuie să fi fost un lucru distractiv pentru bătrânele acelea. Dar uitaseră, pare-se, cum se prepară un antricot. Carnea gătită era uscată, chiar scorțoasă. Poate că uleiul de gătit era prost. Oricum, carnea avea gustul focului și sugera sacrificiul. Răspândeă un miros le ființă vie; stăruia mirosul de staul, de piele de animal, și Corde trebuia să-și înfrâneze o nedorită senzație de intimitate cu animalul. Dar mânca antricotul, când i se servea, și-i spunea lui Gigi că e deli „cios. Știa de câtă acrobație fusese nevoie ca să facă rost de el. Gigi se stăduia din răsputeri, dădea de ceasul morții. Un văr medic venise, o consultase cu stetoscopul și-i ceruse să stea la pat; totuși se dăduse jos să prepare o prăjitură pentru Corde, pentru că acesta apreciasse odată checul ei cu stafide. Și când nu cocea, găsea altceva de făcut. Scottea cutii din rafturi, ca să-i arate amintiri de familie. Răspundea la telefonul cu derivație, își puneă un șal pe spate și cobora să se consulte cu Ioana, portăreasa. Portarii erau în legătură cu poliția. Trebuia să te pui bine cu ei. Dacă ușa liftului n-ar fi fost închisă, ai fi putut urmări creștetul lui Gigi, care cobora încet, treaptă după treaptă. Magie defensivă, așa numea Corde vizitele împăciuitoare pe care le făcea Gigi la parter. Scara mirosea a tencuială veche, căzută de pe crăpăturile pricinuite de cutremur, și când deschideai ușa, te izbea un frig mortal; de parcă te-ar fi pocnit cineva cu latul sabiei.

Cu cincizeci de ani în urmă, Gigi fusese trimisă la Londra să studieze engleza comercială, și vorbea destul de bine limba, în maniera hibridă a străinilor când se adresează americanilor în engleza britanică. „Te uită, dragă Albert, vei găsi articolul ce-l cauți pe bufet”. Dar nu-și lua aere de superioritate, doar că povestea întruna despre vremurile ei mai bune. Nici prin cap nu i-ar fi trecut să-l facă pe decan să se simtă umil. „Când se va termina cu necazurile astea, îi spunea, va trebui, să avem o discuție în tête-à-tête”.

Corde își dădea-seama de situație, în această opresivă, socialistă țară a minunilor, Gigi se bazase pe ocrotirea surorii ei. Și acum această soră era pe moarte (deși prin cuvintele „Când se va termina cu

necazurile astea", Gigi nega realitatea); așa încât acum ea își asumase rolul principal. Ba chiar preluase și îndoielile Valeriei în privința lui. Corde devenise conștient de acest lucru observând că, uneori, Gigi îl examina în tăcere, cu ochii ei întunecați, căprui, calzi, dilatați de speculații feminine. Oare într-adevăr, *într-adevăr*. te puteai bizui pe el? Era limpede că problema statorniciei lui fusese mult discutată în această casă. Cu trecutul lui de dezmăț (ceva în genul celor 1003 aventuri amoroase ale lui Don Juan), o să se statornicească de-adevăratelea cu Minna, fetița lor? Corde nu mai avea nicio obiecție în fața acestor speculații. Era drept ca și Gigi, la rândul ei, să se îndoiască de el. După criteriile acestor europeni estici, de modă veche, comportamentul american apare demential. Corde ar fi putut s-o impresioneze făcându-i câteva confidențe: „Am cunoscut *într-adevăr* câteva femei nebunatice, dar asta ține de un trecut terminat și încheiat, în locul dumitale nu mi-aș face griji”.

Să i-o spui lui mutu'!

Tanti Gigi, la cei peste șaptezeci de ani ai ei, se considera încă sora mai mică, și era încăpățânată, înclinată spre accese de generozitate, neîngăduind nicio rezistență în fața sacrificiilor ei. Corde îi spunea Minnei:

— Mătușa ta. are tot felul de idei.

— Da, știu.

— Găsesc că-i emoționant. Cele două surori.

— Pe vremuri, când era o femeie frumoasă, îi plăceau grozav toaletele. Era extraordinar de elegnată. îmi aduc aminte că bărbații întorceau capul după ea pe stradă. Dar în anii patruzeci a început să se ocupe de copiii ale căror familii muriseră pe front. Avea în grijă vreo douăzeci de orfani și mama o ajuta. Pe urmă i-a murit soțul.

Apartamentul în care locuiau era pe numele Valeriei. Verii discutau cu Minna problemele de viitor ale lui Gigi. Ce se va alege de ea când va rămâne singură?

— Cu puțin înainte de criza Valeriei, Gigi se coafase – își scurtase părul, îl ondulasă, îl buclase la capete (Corde nu găsea

cuvântul potrivit) – dar acum întregul aranjament se desfăcea în lațe care se detașau ȧepene pe gâtul ei și r fi

Sttis-ft.e. isst. ssatâb & Sâ ftid subȧire, ca firele uscate de pe trunchiul unui palmier. Se afera în jurul lui Corde, în special la micul dejun. „Cafeaua asta poate fi băută? Aȧi făcut foarte bine că aȧi adus cu voi din Chicago o cutie de ceai englezesc. N-am putea găsi la Intercontinental un ziar străin pentru dumneata?”

Sau alteori spunea:

— Ce păcat că nu poȧi vedea ce frumuseȧe de țară avem noi. Nu-i vezi decât partea întunecată și cumplit de deprimantă.

Probabil că învăȧase limba engleză după cȧrticica *Povestea a doi șoricei râi*, de Beatrix Potter. Engleza ei suna a limbaj de bunicuȧă, într-o versiune balcanică.

— La Intercontinental n-am găsit altceva decât *Pravda* și *Tiibuna Luciu*, răspunse Corde. Nu aduc *Herald Tribune*.

Adevărul era, însă, că nu simȧea mare nevoie de știri. Acasă citea prea multe ziare. O ducea mai, bine fără doza zilnică de necazuri ale omenirii, de evenimente denaturate și de fraze gazetărești. Nimic adevărat acu adevărat adevărat – nu apărea vreodată în ziare, în sufragerie era un aparat de radio uriaș, cu trei lungimi de undă, care arăta de parcă ar fi putut prinde pe loc și Java, dar de fapt nu scotea decât niște schelălăituri bruiate. Televizorul mare, acoperit cu un capac de lemn, era la fel de inutil. Pe ecranul lui nu apărea decât dictatorul. Făcea vizite de inspecȧie, trecea în revistă, saluta, prezida; și pretutindeni fanfare, flori, limuzine. Oamenii erau arătaȧi ăplaudând. Dar dacă în România emigraȧia ar fi fost permisă, în mai puțin de o lună țara ar fi rămas pustie.

Decanul începu să manifeste un interes deosebit pentru plantele de casă. Era sezonul favorabil pentru ciclame. Florăriile erau pline de ghivece de flori. Corde căută în marele Larousse, informându-se asupra ciclamelor. Observându-l că uda plantele din apartament, tanti Gigi ceru agenȧilor ei să mai cumpere ghivece cu flori. Corde se bucura de tovărășia lor. Avea impresia că-i limpezeau mintea. Probabil că

violetele lui africane de acasă muriseră cu toatele.

După micul dejun, se întorcea în camera Minnei, se așeza la birouașul ei de studentă, ținându-și paltonul pe umeri, și încerca să scrie, sau să facă vreo câteva însemnări pentru noul proiect de colaborare cu Beech, sau să citească unele dintre documentele pe care i le dăduse acesta, și atunci descoperea că se află într-o stare ciudată. Se pomenea că stă și se uită la ciclame. Și foarte des se vâră din nou în pat. Procesul lui Riggie Hines și Lucas Ebry se afla în cea de a doua săptămână de audieri. Stabilise cu cei de la biroul lui să-l informeze prin poștă. Dar probabil că și jurații o lăsaseră mai moale, ca să-și facă cumpărăturile de Crăciun, și până după sărbători nu avea să se petreacă nimic important. Până acum nu primise nicio veste de la domnișoara Porson. Dar nu plecaseră decât de opt zile din Chicago. Așa încât Corde dormea cât putea, dar nu dormea bine. Îl stăpânea un fel de extaz al neliniștii, în unele dimineți strălucea soarele – zile senine de iarnă. Se uita afară printre rămurelele de iederă de pe balcon. Boabe mici, înghețate, de un albastru închis, picau din ele. Pe balcon veneau porumbei. Probabil că doamnele bătrâne îi hrăneau. Dar pe Corde nu-l interesau prea mult păsările. Atenția lui era hipnotic absorbită de ciclame – miezul întunecat al florilor roz, și cercul purpuriu al celor albe, cu petalele curbate în jos și frunzele moarate în diferite nuanțe de verde. Din Larousse aflase că făceau parte din aceeași familie ca și primulele. Creșteau din răsaduri. Cineva îi povestise o dată că viețuitoarele astea verzi își produc frunzele și florile în stare de somn, în totală inconștiență, o acțiune lipsită de orice nerv. Pune o mână de glod în ghiveci, și ele vor răsări în toată splendoarea. Cine-i vorbise oare despre viața somnolentă a florilor? Meditând asupra cicamelor de pe birou, adeseori ațipea; mintea îi era prea împâclită pentru a-și mai putea aminti ceva. Își spunea că, dacă ai un număr de plante din acestea într-o cameră și le stropești cu o soluție de Nembutal, ar putea să te vindece de insomnie și să-ți creeze o ambianță de vis.

Ceasul lui biologic nu ținea pasul. Dimineața îl covârșea o



somnolență anormală. Și nu i se împotriva. Se deștepta dintr-o ațipeală în fotoliu, cu capul rezemat de spetează, brațele încrucișate la piept și fața ridicată în sus, ca un disc de radar, îl dureau ceafa din cauza poziției incomode. Cedând impulsului, se dezbrăca și se vâră gol sub așternut. Și, uneori, făcând acest lucru, simțea într-un fel cât de mult trăise și de câte, câte ori, fapta lui nudă se strecurase sub așternut.

Minna îi spunea că asemenea gânduri sunt'nonsensuri și că el, ca și ea, era mult mai tânăr decât anii pe care-i avea, dar bobina dinlăuntrul lui, atât de strâns înfășurată în anii tinereții, se lăbărțase. Nu era chiar atât de dezlănătă ca aceea a soacrei lui – imaginea Valeriei, în camera de reanimare, îl obseda – dar n-ai fi putut să-i negi lăbărțarea.

Uneori Minna îl deștepta din somnul de după micul dejun. Intra în cameră și-i cerea imperios (de parcă lui i-ar fi trecut vreodată prin cap s-o refuze) să se scoale și să vină să salute niște oaspeți mai deosebiți. Auzea nume ca vărul Cornel, *nenea* Tici, doctorul Șerbănescu, doctorul Voinici, fratele Vladei, rude și colegi de breaslă ai părinților ei. (Cuvântul „coleg” avea mai multă greutate aici decât în America. Americanii spun acum „partener”, ca în „Ali Baba și cei patruzeci de parteneri ai lui”.) Cei mai mulți dintre musafiri erau oameni în vârstă, de înaltă educație, suferinzi, își dădeau seama cât erau de uzați și când îți întindeau mâna păreau să ridice din umeri, ca și cum ar fi spus: „Asta este!” Lui Corde îi făcea impresia că erau pregătiți pentru o sindrofie a deznădejdiei. Vorbeau într-o franceză ruginită, de hatârul lui, cruțându-l de engleza lor și mai dezastruoasă; și în timp ce vorbeau, încercau desigur să-l examineze pe soțul american, care zăcea acolo ca un mototol, își trăsesese hainele pe el cu ochii cârpiți încă de somn, și nu simțea contactul normal cu gulerul cămășii, cu ciorapii, pantofii, haina. Decanul nu-și cumpărase un costum nou de cinci ani, de când se căsătorise. Nu mai era nevoie să arate atrăgător, să abată atenția de la părul rărit, de la gâtul lung, fața circulară („ca o floare a soarelui iarna”, o caracterizase el). Fără să fie încă pe deplin treaz, răspundea cu egală politețe întrebărilor

plucticoase, bazându-se pe efectul vocii lui de bas, măsurate. Cel puțin, unica fiică a – Rareșilor luase de bărbat un om care vorbea ceva franceză. Franceza era foarte apreciată aici, considerată ca o calitate încântătoare. Îi lămură că trăise cândva în Franța, dar că posibilitățile lui conversaționale erau limitate. Dădea pe gât câte un păhărel de țuică (în ciuda mirosului de cârpă de vase mucegăită, avea un efect pur, stimulator); mânca o felie din checul cu stafide al lui tanti Gigi, însoțit de câte o ceașcă de ceai. Observa că fiecare dintre cei de față încerca să-i spună ceva, să-i comunice prin diferite semne care erau condițiile de viață de aici. Și mai înțelegea că toți colegii și toți verii erau extrem de mândri de reputația Nfinnei ca om de știință. Din acest punct de vedere, era perfect de acord cu ei. I se încălzea sufletul când se gândea și ce om de omenie era Minna; dacă ar fi putut să-și dea drumul, le-ar fi povestit și despre bogăția de calități umane pe care o deținea. Musafirii ar fi fost bucuroși dacă decanul le-ar fi vorbit inteligent despre poziția Statelor Unite în politica internațională, în fond, el venea din binecuvântata lume de afară. Din vest. Și era liber să vorbească. Pentru ei era imposibil. Fiecare convorbire cu un străin trebuia raportată. Foarte puțini cetățeni aveau curajul să frecventeze biblioteca americană. Cei care citeau în sălile de lectură erau probabil agenți secreți. Una dintre marile realizări ale comunismului consta în izolarea totală a milioane de persoane. În zilele și în epoca noastră nu ți-ar fi venit a crede că tehnicile cenzurii pot egala tehnicile comunicării. Desigur, ca și în Franța de după ocupație, aceste milioane de captivi erau preocupați cum să înșele vigilența, cum să supraviețuiască, în tristețea după-amiezii, în lumina difuză a zilei scurtate, în frigul din încăpere (atât de deprimant), musafirii ar fi fost recunoscători să asculte o persoană atât de exotică, cum ar trebui să fie un american inteligent; cuvinte de real interes –, cuvinte de consolare – anume că această dictatură nu poate dura pe veci. Dar Corde nu avea inima să le vorbească. Și apoi. nici nu se găsea acolo în întreaga lui ființă. Nici măcar aburul crescând al țuicii nu izbutise să-i focalizeze atenția. Numai când profesorul Voinici se ridică să plece, reuși tăcutul Corde

să-l identifice. Vai de mine, era fratele Vladei. Se ridică să mai strângă o dată mâna doctorului.

— O așteptați pe Vlada de Crăciun?

— Categorie.

— Scuzați-mă... azi sunt cam distrat, rosti Corde. Sper ca Vlada să-mi aducă noutăți din Chicago.

Profesorul Voinici era un om mai în vârstă, cu o înfățișare rătăcită. Sora lui era trupeșă, palidă, rotundă; nu semănau deloc. Dar sora lui nu zăcuse în închisoare... câți ani? Și cea mai mare parte din timp doctorul fusese ținut la carceră, în timp ce Corde îl conducea, Voinici îi spuse:

— Am aflat de la soția dumneavoastră că n-ați prea văzut orașul. Or ea, din nefericire, e foarte ocupată. Aș fi fericit să vă conduc prin București în una din zilele astea, înainte de sosirea surorii mele.

" \*

IȘTF".f

— V-aș fi îndatorat.

După ce a închis ușa din față, Corde nu s-a reîntors în salon. S-a înapoiat în camera Minnei și s-a vârat din nou în pat. O temperatură de douăsprezece grade era ideală pentru ciclame. Se inspiră din somnolența lor și încercă să renunțe la starea de conștientă. Nu regreta că se lăsa să alunece, că simțurile lui capitulau – auzul, pipăitul – închizând ochii – ca într-un soi de leșin.

Dar a doua zi dimineată – și se făcuse dimineată înainte de a-și fi dat seama – se deșteptă din nou vioi. Primi un telefon de la ambasada americană. Probabil că unul dintre prietenii lui Corde din Washington trăsesese o sfoară importantă. La zece și jumătate va veni o mașină să-l ia pe domnul Corde. Se bărbieri atent, se îmbracă îngrijit și coborî. Ioana, portăreasa, care pândea din cămăruța ei, de la subsol, va avea un eveniment de raportat agenților ei în acea azi – o limuzină cu steagul american a venit să-l ia pe soțul Minnei.

Corde îi trimisese un bilet atașatului cultural. Acesta era Milancey, un bărbat cu o față netedă, o pălărie caraghioasă, și un

zâmbet crispat; el îi așteptase la sosire la aeroport și le aranjase vizele.

Milancey era expert în a clarifica situațiile: reprezentanții guvernului SUA își făcuseră datoria față de soții Corde și nu aveau de gând să-și extindă favorurile. De aceea limuzina fu o surpriză. Milancey n-ar fi trimis niciodată automobilul lui stil Bechstein să-l ia. Poate că intervenise Fundația Națională de Știință, poate că vreun consilier de la Casa Albă care cunoștea activitatea Minnei îi trimisese vorbă lui Milancey, care-l încunoștințase apoi pe primul secretar sau pe ambasador. Cineva de sus trimisese această limuzină Lincoln Continental în care se tolănea acum Corde, învăluit de mai multă căldură decât avusese parte într-o întreagă săptămână, și odihnindu-și picioarele pe o pernă de postav moale, care se răsturna mereu, în pofida acestui confort, ochii lui erau cei ai unui om aflat sub extremă tensiune. Când ajunse în strada blocată, păzită, limuzina intră în curtea ambasadei. Corde fu întâmpinat de un tânăr alături de care trecu prin fața gărzilor de marinari, îndreptându-se spre scara circulară de marmură ce ducea la biroul ambasadorului, în antecamerieră, o secretară se ridică și deschise ușa. Ambasadorul aștepta în picioare îndărtărul biroului.

V

— Domnul Corde?

Corde se întreba de ce oare era primit de acest negru frumos, discret, cu vocea moale, aproape blândă, de o misterioasă sinceritate. Nu astrofizica Minnei era explicația, în niciun caz. Ambasadorul îl informă că lucrase în misiune la Paris, pe la mijlocul anilor cincizeci „când Corde era corespondentul ziarului „Herald Tribune”. „Primul lucru pe care-i făceam era să citesc articolele dumneavoastră”, adăugă el. îl invită să ia loc pe o canapea. Urmau să poarte o conversație neoficială. Posibil că nu avea loc o intensă activitate oficială în acest interval de sărbători de la sfârșitul lunii decembrie, dar, pe de altă parte, Corde își spuse că s-ar putea ca ambasadorul să fi citit și articolele lui din „Harper’s”. Sau poate că „Time” ori „Newsweek” preluaseră din ziarele locale povestea cazului Ebry, ziare locale care

nu-i erau prea favorabile. Corde acuzase ziarele că influențează opinia publică împotriva lui Rufus Ridpath, directorul închisorii Districtuale, când acesta fusese judecat pentru maltratarea deținuților. Se declanșaseră împotriva lui Ridpath. Publicaseră declarații acuzatoare din partea unor informatori ale căror nume nici măcar nu apăreau. Fotografii grotești, luate de foarte aproape, și reproduse în prima pagină, îl făceau pe Ridpath să arate ca o gorilă. Să tratezi în felul ăsta pe singurul om care avusese curajul să se bage în mocirlă și să re-dobândească controlul asupra închisorii, subminat de șefii celulelor și de bandele lor, era un adevărat scandal. „Mass media se simt mai la îndemână cu pușlamalele, cu oamenii lipsiți de scrupule”, scrisese Corde. Și acum, în cazul Ebry, mass media își lua revanșa legându-se direct de el, sau lăsându-l de căruță. Un om mai experimentat și mai dibaci ar fi prevăzut această reacție. Dar ațâțarea morală (oare pentru că se ivește atât de rar?) îi întunecă judecata practică. Oricum, pentru Corde era o luptă deschisă. Ziarele scriau despre prietenia dintre Mason și Ebry și despre protestele studenților radicaliști. Sugerau că decanul, un rasist, manevra politica rasistă a colegiului. Mai exista o complicație și mai stânjenitoare. Max Detillion, însuși vărul lui Corde, preluase apărarea lui Ebry. Mason îl convinsese să-și asume cazul, preluându-l de la avocatul pe care-l alesese Ebry. O viclenie perfidă a lui Mason. O, cât erau de înșelători dinții aceia candizi, și polenul adolescentin și genele lungi! Băiatul era un adevărat diavol.

Vărul & fax, antagonistul lui Corii: „a convocat imediat o conferință de presă la care a arruijat că refuză orice onorariu pentru apărarea acelui spălător de vase din ghetou! negru. Maxie avea pasiunea publicității și de astă dată se lansase într-o bombă jurnalistică. Datora acest lucru detestatului său văr și nu tajentelor sale juridice. Sursa urii pe care Maxie i-o purta lui Corde provenea dintr-o dragoste care se acrise pe parcurs, din conflicte de familie. Era înnebunit de frustrări imaginare. Insipidul, îmbătrânitul, coruptul Maxie, cu ochii. lui impertinenți și elocința-i agramată și obsedant repetitivă, avea gentul pervers de a atrage atenția1 asupra-i. Simțea

nevoia de publicitate, deoarece clientela lui era în declin. I se ceruse să se retragă.

Dar Corde se necăjise degeaba în legătură cu povestea lui Mason și Max și a ziarelor din Chicago, pentru că ambasadorul părea să nu aibă habar de toate acestea. Corde se pregătise să înfrunte niște greutăți pe care negrul politicos nu avea de gând să i le ridice. Ambasadorul dorea doar să discute despre Parisul anilor cincizeci.

— Dar acum nu mai scrieți pentru ziare, îi spuse el.

— Am renunțat. Totuși din când în când mai public câte un articol. Recent am avut unul...

— Trebuie să-l caut! ambasadorul își făcu o însemnare cu un pix de argint. Și eu ce vă ocupați acum?

— Profesor de jurnalistică în orașul meu. Sunt chiar decan. Deși nu am calități organizatorice. Mă îndoiesc că pot fi considerat un adevărat profesor, dar eram curios să văd și eu cum arată așa ceva.

Era reconfortant să șezi alături de ambasador. Biroul era frumos mobilat. Omul avea o înfățișare plăcută și degaja bună creștere, delicatețe. Pe de altă parte era important faptul că mai ieșise din cămăruța Minnei, că mai schimbase decorul. Rămăsese prea mult timp claustrat între patru pereți.

— Presupun că aveți înclinații culturale pe care nu le puteți satisface prin jurnalism, urmă ambasadorul.

— „Aveți dreptate. Ca să te transferi de la Paris la Chicago înseamnă că ai fost mânat de o necesitate stringentă. Doream să țin niște prelegeri, și apoi voiam să găsesc oameni cu care să stau de vorbă. Oameni cu care să po ți într-adevăr comunica – asta-i partea cea mai dificilă.

— Probabil că vă atrag în mod special lucrurile dificile.

— Nu cred că sunt chiar atât de dificile sau de esote-riche. La Paris eram însă prea ocupat. Când ești înglodat în treburi, arta, filosofia, poezia sunt bune de aruncat peste bord. Chiar înainte de a mă fi hotărât să plec, citisem Rilke, scrisorile din timpul războiului.

— Pe acestea nu le cunosc.

Așezat pe canapeaua de piele, lângă ambasador, Corde găsea conversația foarte nimerită. Deși nu și ușoară. Când Rilke se plânga de inabilitatea lui de a găsi o atitudine adecvată față de lucrurile și persoanele din jur, Corde gândise: „Da, e o trăsătură comună, la fel mi se întâmplă și mie”. Ciudat că având un asemenea temperament devenise totuși ziarist. Un om al cuvintelor. Da, dar al cuvintelor nepotrivite. Timp de câțiva ani tăcuse, pentru a se lecu de vechile deprinderi proaste, de proasta folosire a cuvintelor. Și acum se părea că uitase cum să deschidă gura. Clausturarea în camera tăcută unde Minna își tăcuse lecțiile de astrofizică și matematică și unde Valeria își păstra relicvele și își scria corespondența, îl închistase, îl înfășurase într-o amorțeală mută care-i rupea inima, în această convorbire cu ambasadorul existase un moment în care avusese senzația că fața lui plutea la suprafață, țâșnind de dedesubt, așa ca fața pe care trebuie s-o fi – văzut Mason la Cape, ieșind din Atlanticul verde, fața cu ochelarii pierduți, cu șuvițele de păr de la ceafă muiate, cu fruntea mare, golașă, cu nasul franco-irlandez, cu ochii orbiți.

Nu s-ar fi spus că-i lipseau subiectele de conversație. Se pregătea să-i facă o pasionată descriere a Valeriei. Totodată, voia să încerce pe ambasador câteva dintre ideile lui despre starea de spirit din vest. O, subiecte avea cu duiumul: situația demențială din SUA, concepția și psihologia oficialităților din lumea comunistă, psihozele caracteristice societăților cu trai de penitenciar, ca aceasta de aici. Blândețea distinsă a ambasadorului era foarte încurajatoare. Corde ar fi vrut să-și dea frâu liber. Totuși, hotărî cu înțelepciune să-l lase pe ambasador să dirijeze conversația...

Ambasadorul îi ceru amănunte în legătură cu cazul Valeriei, și Corde se mai însufleți în timp ce-i schița situația. O bătură i-ar fi fost de mare ajutor, dar nu era nimerit să-i ceară. Ambasadorul îi spuse că citise cu atenție nota pe care i-o adresase domnului Milancey. Corde o

scrisese la repezeală, neîngrijit, departe de gândul că atașatul o s-o arate și altora. Acum încerca să-și aducă aminte ce scrisese;

— Există anumite similitudini între noi, continuă ambasadorul. Și eu am o soție străină. Franțuzoaică. Și mama ei, o bătrână doamnă din Franța care locuiește cu noi, e foarte bolnavă.

— Îmi pare rău. Da, acum înțeleg de ce ați reacționat. Și credeți că se poate face ceva? Ne aflăm aici de opt zile... așa cred. Am pierdut și noțiunea timpului. Și soția mea nu și-a văzut mama decât de două ori.

— Numai de două ori?

— Și, de fiecare dată, doar câte douăzeci de minute. Pentru cea de-a doua vizită nu am avut autorizația colonelului – administratorul spitalului.

— Și-atunci cum de-ați reușit?

Corde aruncă o privire în jur. Până și aici rostirea unor nume putea fi periculoasă. Ambasada era, fără îndoială, împânzită cu microfoane.

— Nu știu cum. Dar soția mea a fost acuzată că i-a tras pe sfoară. Un lucru care nu să i se potrivește deloc. Ea e neobișnuit de...

— E astronom, nu-i așa?

— Dacă n-ar fi trebuit să venim în grabă aici, am fi fost acum la Mount Palomar. În săptămâna Crăciunului, telescopul îi era rezervat ei. În zilele astea; desigur, nu se dezlipește de telefon încercând să găsească un ajutor, vă puteți imagina în ce stare e. Nu și-a mai văzut mama de cinci zile. E disperată.

— Cred și eu. Și ce explicație vi s-a dat?

— Vizitele sunt interzise în sala de reanimare.

— Da, ați spus acest lucru în nota dumneavoastră. E o măsură extrem de rigidă. Mă rog, sunt în relații bune cu Ministrul Sănătății, Am să-l chem după masă la telefoin, da?

— Presupun că spitalele sunt în subordinea lui. Trebuie să fie șeful colonelului. V-aș fi foarte îndatorat. Mama soției mele nu mai are. mult de trăit. Desigur că în vremurile noastre așa ceva pare lipsit de importanță. Vreau să spun, ținând seama de ororile pe care le citim în fiecare zi în presă – acțiunile teroriste, foametea, genocidul, evenimentele din America Latină, din Cămbodgia sau din Uganda unde



la Entebbe o ostatecă, o doamnă în vârstă care trebuia transportată la spital, a fost strangulată de oamenii lui Amin... Câte evenimente brutale, odioase... La Addis Abeba regimul ucide tinerii pentru a zdrobi opoziția și lasă cadavrele copiilor la ușa părinților. Astea sunt evenimente majore...

— Totuși pentru doamna Corde nu-i un fleac faptul că nu-i lăsată să-și vadă mama.

— Nici pentru mine. Soția mea e un om nesofisticat. Nu o preocupă politica. Mama ei a crescut-o în felul ăsta, ținând-o departe de politică. Fără politică, fără istorie. Poate că a și exagerat în această direcție. La Chicago i s-au trimis soției mele reviste ale organizațiilor pentru drepturile civile, cărți scrise de supraviețuitori ai lagărelor sau de refugiați. Dat fiind că e o refugiată dintr-o țară estică, numele ei figurează pe listele de expediții. Dar ea e prea ocupată, așa că mie îmi revine misiunea să citesc toate lucrurile ast ea triste. De aceea am o imagine destul de completă asupra vieții din această parte a lumii” – muncă forțată, cenzură. Mi-am făcut obiceiul de a citi în locul ei toate publicațiile pe care le primește. După – aceea îmi cere să i le expun în rezumat. Oricum, în linii mari situația e următoarea: soacra. mea e internată la spitalul partidului, și administratorul e un colonel din poliția secretă. Nu e tipul care să răspundă unui apel uman. Și bănuiesc că ar dori să-i dea soției mele o lecție.

— Pentru că a părăsit țara?

— În parte. Și acum doamna vine cu un pașaport american și cu un soț american, aterizează fără viză, așa încât trebuie să-i sară în ajutor ambasada, – apropo, soția mea deține încă dublă cetățenie – și se așteaptă ca un colonel să-și încalce regulamentele de dragul ei. Unde se trezește? Și apoi, mama acestei doamne a fost ministrul sănătății în urmă cu treizeci de ani, când omul respectiv era încă foarte tânăr și își învăța meseria în spitalele închisorilor. Conform literaturii pe care o citesc eu, tehnicile au fost schimbate, și conform declarațiilor societății. Am-nesty International în spitalele de psihiatrie se injectează dizidenților droguri cu efect mintal și cine știe câți oameni

mor prin locurile acelea. Șocuri electrice, injecții cu sulfa-diazină. Și se pare că era și mai grav înainte, pe când colonelul era ucenic. Unuia dintre colegii soacrei mele, care era ministru de justiție, i s-a zdrobit capul în închisoare. Ca să-l împiedice să apară la p-oces.

Ațâțarea lui Corde se înteeea. N-ar fi puiuț spune de ce. Mă rog, într-un fel ar fi putut spune de ce. Dar, indiscutabil, era un lucru lipsit de tact, stupid, – să țină predici despre atrocități unui diplomat cu rang înalt și multă experiență. Tocqueville avea perfectă dreptate când spunea că americanii (democrați pretutindeni) nu au aptitudini pentru conversație, ci țin discursuri. Bombasticisme, clișee, vorbărie de ziar răsmestecată, menite să-l amețească pe partenerul de discuție. Interlocutorul tău a auzit întotdeauna ceea ce ai auzit și tu, a citit ceea ce ai citit și tu. Ambasadorul era prea bine crescut ca să-l întrerupă. Asculta, încuviința din cap, aștepta-și, la urma urmei. Corde avea ceva de comunicat, încercă din nou.

— Adineauri, când am vorbit de fleacuri, am vrut să spun că astăzi fiecare situație urmează o ierarhie: A e ceva rău, dar B e mai rău, iar C și mai rău... Când ajungi la N, unde răul e de nesuportat, A ți se pare un fleac. După treizeci de ani de muncă politică, și după ce a văzut legiuni întregi de cadavre, colonelul trebuie să aibă o concepție specială asupra suferinței și a morții. Așa că ce-i toată zarva asta în jurul unei bătrâne? Te folosești întotdeauna de cazul extrem ca să le anulezi pe toate celelalte. La fel și în țara noastră... îmi imaginez ce-ar spune colonelul despre valorile etice ale vestului. Așa-zisele valori etice.

Corde își dădu seama că, prin predicile lui, nu-l inhibase cu totul pe ambasador. Continua să-l asculte politicos. Omul acesta, foarte negru, foarte zvelt, avea stil, rafinament, educație. Purta un costum gri deschis, bine croit, o cravată Hermes (Corde recunoscuse desenul în bride), pantofi negri înguști care nu puteau proveni decât din Italia.

— Din subtilă considerație, asculta explicațiile (sau bombasticismele) lui Corde, dar, evident, nu ținea să discute despre umanismul vestic, despre moralitatea civilizată, despre nihilismul estic

sau vestic. Era un funcționar public ocupat...

— Să vedem ce va spune ministrul sănătății.

— Soția mea gândește că mama ei nu poate înțelege de ce nu vine s-o vadă.

— Dar dumneata nu gândești la fel – nu?

— Bătrâna, cu lunga ei experiență își închipuie probabil.

— E complet lucidă?

— Când am văzuț-o ultima dată, era. I-am pus un pix între degete și a scris pe un earnet că vrea să fie dusă acasă. De fapt, a scris numai cuvântul „acasă”. Dar nu poate fi desprinsă din aparate. Colonelul s-a oferit s-o facă.

— A, da?

— Da, a spus că dacă ar fi scoasă de la reanimare ar putea fi vizitată în fiecare zi. Dar își bătea joc de noi. Centrul ei respirator e blocat. Fără aparate n-ar putea su

praviețui nici zece minute. A fost arma lui împotriva fiicei. I-a oferit un premiu de consolare.

Ambasadorul părea puțin stânjenit de toate aceste detalii. Se arăta plin de compasiune, era extrem de cuviincios, dar nu simțea nevoia să audă toate amănuntele. Pe de altă parte, însă, Corde nu-i transmitea tot ce simțea. Amintiri involuntare făceau să-i apară în fața ochilor minții pictura lui Goya care-l înfățișa pe Saturn – uriașul gol, ghemuit pe vine, cu gura căscată, devoratoare. Moartea înghițind-o pe bătfână, începând cu fata. Din nou se ciocnea de inabilitatea lui de a găsi atitudinea adevărată. Corde *părea* lucid, dar manetele lui de control nu funcționau în perfectă ordine.

Minna întreba întruna: „Oare ce gândește mama? Ce crezi tu că-i trece prin minte?” Și Corde își spunea adeseori în sinea lui: „Ce-ar fi simțit bătrâna dacă ar fi fost în stare să deschidă ochii și ne-ar fi văzut stând acolo în halate și cu măști chirurgicale pe față?” Era convins că Valeria își schițase cu grijă toate planurile legate de moartea ei, dar nu putuse fixa viitorul Minnei. În această privință exista încă o întrebare deschisă: Corde, americanul ăsta, inspira oare încredere că n-o să-i

facă rău Minnei, că n-o s-o trădeze, ba chiar că n-o să ruineze viața fiicei ei? Bătrâna era o femeie foarte șireată, dar și romantică în același timp. Ea își iubise soțul. Când acesta murise, nu-i mai rămăsese de la el decât fiica lor. Și o expediase pe această fiică direct în spațiul cosmic. Nu-i oferise decât fizică nucleară, galaxii, ecuații. Minna nu citise niciodată *Manifestul Comunist*, nu auzise niciodată de marea teroare a lui Stalin. Și putea oare Valeria să încredințeze o astfel de fiică în mâinile lui Corde? Și dacă Valeria l-a văzut uitându-se fix la ea în camera de reanimare, ce fel de chip acoperea masca aceea de tifon? O față sănătoasă sau ce altceva? Un suflet duios sau un asasin mascat? Corde se temuse întotdeauna că acea bătrâna inteligentă îi citea gândurile cele mai rele, instabilitatea, slăbiciunea, viciile. „Oh, Doamne! Deci trebuie să închei prin a-ți răspunzător în fața acestei vieți de sacrificiu matern, în fața purității de matroană romană, a întregii împliniri clasice!” Și în asta se ascundea un grăunte de nebunie. Există oameni care văd prin tine. Mai cu seamă femeile bătrâne, în *Dama de pică* a lui Pușkin poate că nu numai lăcomia de cartofoi l-a împins pe smintitul acela nesăbuit, Hermann; poate că s-a furișat în camera bătrânei pentru că simțea nevoia să înfrunte cumplita ei privire într-o clipă de cumpănă sufletească. Mă rog, Corde avea și el dezordinile lui psihice, dar răspunsul către Valeria era „da”. Da, putea avea deplină încredere în el. Era statornic. Da, își găsisese punctul de echilibru ferm. Ar fi fost oricând gata să-i spună: „Nu fi îngrijorată, încetează să faci din mine un subiect de chin. O iubesc pe fiica ta”. Nu trădase niciuna din aceste reflecții (așa spera); și nici senzațiile pe care i le provoca vecinătatea morții, nici faptul că era atât de vulnerabil, atât de aproape de o erupție emoțională.

Ambasadorul era probabil unul dintre patricienii negri din Washington sau Philadelphia, ai căror străbuni au fost sclavi eliberați înainte de războiul civil. Corde mai cunoscuse asemenea negri. Aveau case de vară în Edgartown. Așa îl plasa, probabil greșit, și pe ambasador.

— Domnule Corde, i se adresă ambasadorul, vă promit să vă dau

vești încă în cursul zilei de azi. Dacă ambasada vă mai poate fi de folos cu ceva...

— Poate că serviciul de informații mi-ar putea procura numerele de săptămâna trecută din „Tribune”. Ultimele ziare pe care le-am văzut erau cele din avionul cu care am venit.

— Cred că le putem găsi. Apropo, se găsește în București un ziarist american care mi-a vorbit ieri de dumneavoastră. Spangler, autorul de editoriale.

— Cum, Dewey Spangler e în București?

— Face un turneu jurnalistic în Europa de Est. L-am invitat ieri la un cocktail și mi-a vorbit foarte căldufos despre dumneavoastră. Sunteți vechi prieteni?

— Am fost colegi de școală.

— Pot să-i dau numărul dumneavoastră de telefon?

— Vai de mine, sigur că da.

Spangler nu-l căutase niciodată la Chicago, dar nu era nevoie să-i spună acest lucru ambasadorului. Și așa. vorbise mai mult decât ar fi fost strict necesar. Făcuse prea multe comentarii.

74 – *O întâlnire de vechi colegi, aici în Balcani, era normal să-l tenteze pe Dewey. Doi puști din periferiile orașului Chicago, unul dintre ei devenit, patruzeci de ani mai târziu, mare ștab la o agenție de presă și modelator al opiniilor de-masă, să se reîntâlnească în această capitală bizantină și comunistă? Ce scenă! Dewey devenise într-adevăr – ce anume? – un purtător de cuvânt public, un jurnalist pe scară mare la Washington. Ani de zile se păstrase la distanță de Corde pentru că nu ținea să-și amintească de vremurile când era un puștan cam trăsnit, care mintea de-nghețau apele, se dondănea în gura mare cu mama lui și scria violente poezii revoluționare.*

Corde nu se dădea în vânt după editorialele lui Dewey. Erau prea îmbuibate de politicianism și prea păstoase, încerca din răspuțuri să-l imite pe Walter Lippmann. Dar Lippmann fusese discipolul lui Santayana și protejatul potențailor pe vremea când Dewey cel cu colții ascuțiți purta cămășuță scurtă și țița și se schimonosea la mai-că-sa.

„Totuși acum patruzeci de ani ne înțelegeam foarte bine, își spuse Corde. Desigur, la liceu, când ne uneau Swinburne, Wilde, Nietzsche, Walt Whitman. Ierburi parfumate, lirism amețitor și lamentații, muzică răscolitoare, nihilismul și decadentismul, astea ne apropiaseră”. Volumul acela gros, roz-fanat, din Oscar Wilde, pe care Corde îl găsise pe raftul de jos, îndărătul patului Valeriei, hiperbolele dulcege ale sufletelor fără văz și ale infernelor în flăcări, fuseseră probabil un semn prevestitor al acestei reîntâlniri. Și mai exista o legătură (ar fi trebuit să se gândească la ea dacă mintea i-ar fi funcționat normal): Max Detillion, vărul lui, care pe vremuri le împărtășise interesele literare. Sau, cel puțin, așa prelinsese. Poseur încă de pe atunci, Maxie obișnuia să recite *Balada închisorii Rea-ding*: „Căci fiecare ucide ființa pe care o iubește... sărmana femeie moartă pe care o iubea și a ucis-o în pat”. Dewey Spangler râdea de el cu răutate: „Grăsanul ăsta imbecil... un mitocan sclivisit... *Arsă Poetica*” – acestea erau unele dintre comentariile pe care obișnuia să le facă. Dar, mai târziu, Dewey a devenit conciliant. Spunea că, în fond, Maxie era format și a reușit să scoată ceva din el însuși. Dewey respecta „oamenii de succes”, dacă succesele lor nu erau prea mari. Părerea lui Corde urma însă tipa –, rul invers”. El gândea că Maxie se pierduse cu totul pe el însuși. Dewey nu avea treburi directe cu Max. Pe Corde.

— S: v

Max îl costase zeci de mii de dolari. I-ar fi iertat chiar și-acest lucru dacă ar fi putut sta de vorbă deschis și rezonabil cu el. Dar omul ăsta, cu crt îiHacea mai mult rău, cu atât te acuza pe tine că-i faci rău. Își însușea tot ce putea, până și frustrările tale. Și tu deveneai inamicul lui – fără niciun fel de logică, printr-un raționament misterios. Mai avea și alte trăsnăi, ca de pildă setea de publicitate, înnebunit să-și vadă numele în ziare, Max se ținea tot timpul de coada ziariștilor, bârfind cu ei și oferindu-le băuturi. Firește, se repezise pe cazul Ebry. Era un prilej de revigorare. Și acum, Maxie, în fața juraților din Michigan, dădea gata tribunalul cu aerele lui rooseveltiene, leul-politi-cian, un zeu care, de fapt, se prăbușea. Originea bolii lui nu o

constituia un virus sau o bacterie, ci declinul erotic. Maxie era disperat. Poate că celebritatea ar fi constituit un remediu.

Într-un fel, vărul Albert suferea alături de vărul Max. Îi veneau în minte (Corde era un cititor devorant, citise mult prea mult) monștrii sexuali ai lui Balzac din *Cousine Bene* și jalnicul baron Hulot, un babalâc debil, care făcea avansuri amoroase femeii ce-i îngrijea. soția muribundă. Asemenea gânduri își aveau justificare, căci dacă urma să-l întâlnească pe Dewey Spangler, vor discuta, fără doar și poate, despre vărul Max. Mai mult ca sigur, Max îi trimisese lui Spangler tăieturi din ziarele din Chicago, orașul unde el opera asemenea minuni. Acum, ajunseseră celebri toți trei.

Corde încerca povara întristării. Erau veri, foști tovarăși de joacă, afectuoși, și Max fusese cândva un tânăr chipeș, iar acum... îl macină o maladie a sângelui, așa încât avea nevoie nu chiar de o dializă, ci de un alt gen de curățire a sângelui. În adolescență, lui Max îi curgea foarte des sânge din nas; din această pricină Corde hotărâse că boala lui Max se trăgea dintr-o infecție sangvină.

Ambasadorul nu pomenise nimic nici de *Harper's*, nici de procesul Ebry, ceea ce însemna că Spangler nu-i vorbise de cele întâmplate. Logic. După ce declarase că-i este prieten, n-ar fi cadrat pentru Dewey să înceapă a-l ponegri. Cu treieci de ani în urmă, Corde și Spangler fuseseră rivali. La început, el, Corde, se bucurase de succese mai mari. Nu avusese decât douăzeci și ceva de ani când „The New Yorker” îi publicase reportajul despre Conferința de la Potsdam. Conferința se declarase închisă pen

t”.

tru presă, dar Harry Vaughan, care era asistentul lui Truman, fusese prieten cu tatăl lui Corde; așa încât tânărul, pe atunci soldat infanterist, cu o mutră inocentă, ochelari cât cepele și părul zbârlit, reușise să se strecoare. Pe Vaughan îl iritase publicarea reportajului, sau se considerase nevoit să se arate iritat; dar pentru gelosul Spangler, înțepenit pe atunci în Chicago, unde scria despre nașterile planificate și răspundea de rubrica incendiilor imobiliare pentru

agenția City News, succesul lui Corde a însemnat o lovi-i tură teribilă. O rană usturătoare. Dar era un tip combativ, un luptător vajnic și un politician ingenios; a profitat admirabil de frustrarea și furia lui și în scurt timp a șarjat. Corde era mult mai puțin ambițios decât Spangler, el scria pentru un public mai restrâns și uneori exprimarea lui era în mod gratuit obscură (ba chiar „hermetică”, după cum o definise unul dintre editorii săi). Și când Corde a fost numit profesor (o distincție nu prea grozavă; la ora aceea erau milioane de profesori), Spangler a interpretat acest lucru ca pe o victorie personală („Nu mi-a putut ține piept, a fost declasat, gata cu competiția, a predat armele”); drept care a devenit mai indulgent, mai prietenos, îl compătimea pe Corde. Spangler era cel cu picioarele pe pământ, un om mult mai abil decât el.

Pentru omul mai abil cele două articole din „Har-per's” trebuie să fi reprezentat inexplicabile acte de autodistrugere. Corde renunțase la adăpostul lui cald, se dezlănțuise, se năpustise nebunește pe toți, își crease dușmani, exasperase, mai ales, presa – își trădase propria-i meserie – cerând virtualmente să fie desființat. A naibii de ciudată evoluție. Cel mai ciudat din toate era regresul înregistrat de Corde, pentru că așa îl vedea Spangler. Corde se întorsese la un stadiu revolut, la zilele când el și Spangler citeau împreună Shelley și Swinburne în Lincoln Park. Pe la șaptesprezece ani își citeau unul altuia versul în care Shelley îl descria pe George al III-lea: „Un rege bătrân, nebun, orb, disprețuit și muribund”. Muzica aspră a acestor cuvinte îi tulbura. Și se pare că aceasta era muzica pe care dorea acum Corde să o imprime jurnalismului său. Dacă, într-adevăr, era vorba de jurnalism. Dacă într-adevăr era vorba de Shelley. Dacă nu cumva era vorba de însuși Corde în chip de George al III-lea, bătrân, nebun, orb, sigur că va fi disprețuit de întregul Chicago. Când l-a fi citit, Spangler trebuie să fi fost la început șo

I”.

cât, pe urmă atârnat de violența încercării de autodistrugere și, în cele din urmă, i s-o fi făcut milă de bietul om. Era de mirare că cei de la „Harper's” nu încercaseră să-l înfrîneze. Pe alocuri, scrisul lui friza



direct calomnia. Turbat de furie, își tăia craca de sub picioare.

Toate aceste supoziții (Max, Dewey, el) se îmbulzeau pe buzele mute ale lui Corde cu zumzetul și senzația de gădilici pe care o încerca în copilărie când cânta o melodie printr-o foiță de țigară pe un pieptene. Se întreba: „Oare toate acestea (personajele, articolele, procesele etc.) constituiau porția lui din nebunia pe sqară mare a secolului douăzeci? Și toate aceste gânduri stranii îl vizitau acum pentru că zăcuse prea multă vreme în vechea cameră a Minnei? Sau să fi fost efectele agoniei Valeriei, ori ale morții lui Rick Lester? Oare trecem nepăsători pe lângă forță a mii de prăbușiri, de calamități, de morți, și apoi hotărâm, printr-un proces de selecție prea abstract pentru a putea fi măcar cunoscut, să ne fixăm asupra unora din ele anume? Da, și pe urmă le lăsăm pe cele alese să ne coloreze viziunea cu tușe de penel violente, viscereale, până când apriga opțiune ne subminează și ne răstoarnă judecata. Și, în cele din urmă, întreaga suprastructură (laolaltă cu protectoarea viclenie a orbului) începe să se clatine?

Ambasadorul îl conduse când ieși din birou, însoțindu-l până în capul scării delicate, din marmură. Ambasada fusese cândva, probabil, palatul unui mare boier. Balustradele netede irizau lumina și se spiralau ca o cochilie de melc. Ambasadorul negru se arătase de la început până la sfârșit foarte compătimitor: se prea poate ca această compasiune să nu fi fost decât o poză ejaborată, dar lui Corde nu-i venea a crede. (Nu. nu putea fi vorba numai de două, trei sau cinci morți selecționate care colorau în el totul, împâclit, teribil, convulsiv, înecându-i măruntaiele, ficatul, inima, toate organele, ci de un vast fundal de orașe, mulțimi, popoare, un apocalips de imagini și detalii oferite de propria lui natură și observație, de ideile, visurile, fanteziile lui, de propria lui experiență de viață.)

— Mă gândesc, i se adresă Corde ambasadorului, că din moment ce prietenul meu Spangler se găsește aici ca să ia interviuri marilor ștabi, s-ar putea să aibă prilejul să strecoare un cuvânt pentru soția mea.

— E. și asta **p** posibilitate. Probabil că are contacte la nivel înalt. Da. În locul dumneavoastră l-aș solicita. Locuiește la Intercontinental. Am să-i comunic numărul dumneavoastră de telefon. El, probabil, e greu de găsit. Secretara ambasadorului adunase câteva ziare recente pentru Corde. După ce dădu mâna cu ambasadorul, – strângerea de mână pe care McNcken a numit-o „uzuala ipocrizie” – Corde se retrase într-un colț, lângă biroul gărzii marine și începu să răsfoiască ziarele. Ca să spunem adevărul, nu ținea să găsească vești din Chicago. Strângea câteva ziare între genunchi. Nu, nu le cerceta cu prea multă atenție. Dar Chicago nu era menționat nicăieri. Trebuie să fi fost nebun („bubble gum în creier”) ca să construiască asemenea fantezii extinse și anxioase în! egătură cu cazul Ebry. De găsit, găsi doar unul din editorialele lui Dewey Spangler. Nu-l citi, îl parcurse doar pe sărite. Nu-i ușor să iei în serios fațeta publică a celui mai vechi prieten al tău. Explicația pe care și-o oferea singur era că Dewey repurtase o victorie strălucită asupra propriilor lui handicapuri. Trebuia să ții seama de faptul că în copilărie Dewey avusese o sumedenie de handicapuri. Și găsisese calea cea mai avantajoasă de a le exploata. Te puteai bizui pe Dewey pentru așa ceva. Fără îndoială.

1 avusese un drum lung de străbătut.

Corde refuză limuzina și porni acasă pe jos. Minna ar fi fost alarmată dacă ar fi știut, dar pe stradă nu se vedea niciun om gata să-l înhațe. Nu te puteai aștepta la judecăți raționale din partea ei în momentul de față. Și apoi lumea era stranie chiar și în vremurile cele mai bune. Nimic nu-i prea bizar pentru a nu fi adevărat. Un lucru pe care trebuie să ți-l repeți mereu. Nimic nu-i prea bizar. În timp ce mergea, revedea, pe sub borul pleoștit al pălăriei de fetru, aspecte din conversația avută cu ambasadorul, și promisiunile pe care i le făcuse acesta în faze de maximă eficiență.

În holul casei dădu peste un grup de muncitori care amestecau de zor ciment cu var. Reparau, nu restaurau. Gigi îi povestise că plăcile de marmură care căzuseră de pe pereți la cutremur, fuseseră furate. Acum nu puneau în loc decât simplă tencuială. Când Corde deschise

ușa de la intrare din sticlă și fier forjat, o văzu pe Ioana la pândă pe după fereastra cu patru ochiuri a țarcului ei. Avea niște obraji ca merele ținute în frigorifer, era legată la cap cu o basma înnodată sub bărbie, și arăta ca un balot de marfă. Cu toate că raporta totul, în mod regulat, la *securitate*, se considera totuși ca făcând parte dintre Rareși, un membru ai familiei. Și ținea la acest lucru. Iar soțul Minnei era și el din familie, desigur; dar întrucât nu exista un limbaj comun între el și Ioana, îl privea cu o certă milă, ca pe un întârziat mintal. Când trecu pe lângă fereastra ei, Corde se înclină ușor și își duse două degete înmănușate la borul pălăriei. Idiot e acela care procedează idioțeste. Oare îl considera un idiot? Cineva ar trebui să-l considere astfel. O dată, tanti Gigi îl luase pe Corde cu ea în cămăruța Ioanei, pentru o vizită de curtoazie (formă specifică de protocol în Europa de Est), așa încât știa ce se găsește înăuntru. Pe pereții micului alcov, deasupra capului, atârnavă portretele oficiale ale dictatorului și soției sale. Alături, o fotografie a frumoasei Nadia Comăneci, care nu avea nevoie de suportul pământului solid și prefera să plutească în aer ca mireasa lui Chagall. Mai era și o icoană pe sticlă, pictată strident – roșu, verde și aur. îl înfățișa pe profetul Ilie străbătând cerul într-o căruță trasă de doi cai, în timp ce sfinții și îngerii îi ridicau osanale. Lângă patul Ioanei, la loc de cinste, era o fotografie a Valeriei, *Doamna Doctor*. Cu treizeci de ani în urmă, Ioana fusese servitoare la *Doamna Doctor*. Fără îndoială, îi era devotată Valeriei, dar pentru asta trebuia să fie plătită. Ori de câte ori Valeria pleca în străinătate, Ioana figura în fruntea listei ei de cumpărături. Ea era una dintre cele pentru care trebuiau cumpărate materiale de rochie, șocolate, sticlute de colonie Arpege, ciorapi-pantaloni (măsura cea mai mare). Toate acestea erau considerate drept semne de afecțiune. Și *era* într-adevăr afecțiune, cine spune că nu? Și afecțiune și recompensă. Așadar iat-o pe Ioana, sentimentală, loială familiei, perfect informată, înarmată cu putere, gata să devină periculoasă dacă o neglijai. Silueta de balot, obraji de măr roșu, mișcarea lentă a fundului impozant, eficiența picioarelor groase, îmbrăcate în ciorapi negri, expresia de milă sinceră zăgrăvită

pe față – Corde înregistra toate acestea dintr-o privire. Portăreasa le ocrotea, le iubea și le șantaja pe cele două bătrâne surori. Cum să interpretezi asemenea lucru? „Cei ce au puterea de a lovi, dar nu o fac... aceștia sunt stăpânii și proprietarii propriilor lor chipuri”. Nu, Shakespeare nu se gândise la vreo Ioană; el avusese în minte numai personaje mărețe, nobili. Dar Gigi și Minna și ceilalți îl asiguraseră pe Corde că portăreasa o iubea cu adevărat pe Valeria.

Le credea („O înghit și pe asta”). Era o șantajistă, dar eu inima largă. Pentru că acolo funcționa o comunitate de femei, bazată pe iubire. Șefa comunității matriarhale era Valeria. Iar Ioana, o membră de vază.

Apartamentul se afla în centrul, unei extinse ierarhii feminine. Tanti Gigi. Plecase la Londra prin anii douăzeci și se întorsese de acolo ca un fluture de Mayfair, în rochii vaporoză și gablonțuri, cu ochii fardați și vorbind engleza lui Beatrix Potter. Ea era Sora cea Mică, la dreapta Valeriei. Pe urmă venea Minna din America, dar ocupând un loc proeminent, distanța nu avea nicio importanță, nici măcar știința „nu avea importanță; ea era membru plin, autoritar, al comunității, un membru de frunte. Alte membre erau Viorica, Doina, Cornelia, chiar și sârboanca Vlada din Chicago. Vlada, chimista, și Minna, astrofiziciană, aparțineau amândouă aceleiași uniunii emoționale. Toate aceste doamne o consultau pe Valeria în legătură cu soții lor, cu copiii, profesiunile lor, îi cereau sfatul în chestiuni de dragoste, educație, religie, își prefăceau una alteia rochiile, scurtau și lungeau tivurile, reparau fermoarele, vegheau la patul de boală, stăteau la cozi. Există și un auxiliar masculin, Mihai Petrescu, fostul *politruc* din minister al Valeriei, câinele de pază al partidului. Acesta, ca și Ioana, părea să lucreze de ambele părți ale străzii. Niciun străin din afară nu ar putea înțelege aceste roluri multiple și încâlcite chinezești. În orice caz, pe Corde îl depășeau. Nu era genul de loialitate-duplicitate americană; în America emoțiile sunt oarecum diferite, poate mai superficiale. Aici se trăia o viață cripto-emoțională, în umbra partidului și a statului. Nu aveai drepturi personale dar, pe de altă parte, solicitările sentimentale

erau mult mai recunoscute.

Corde intră în lift. Cabina era ca o vitrină chinezească și pentru că trepida în timp ce funcționa, auzeai înăuntru un slab ecou lemnos. Lifturi de acest fel existau pretutindeni în Europa în clădirile de tip Haussmann; găseai și la Varșovia și la Belgrad asemenea vestigii (imitații ale Parisului burghez)...

Urcă la etajul cinci. Discuția cu amabilul ambasador, ziarele americane, drumul pe jos până acasă îl răscoliseră. Avea senzația că își construise până acum o viață de puternice emoții mentale. Minna, care-l urmărise pe geam, îi dădu drumul în casă întrebându-l:

V. Vî

— De ce-ai venit pe jos? Ar fi trebuit să te trimită cu mașina.

— Nimeni nu s-a gândit.

— I-au făcut o traheotomie.

— Cine? A, înțeleg. Credeam că or să-ți ceară încuviințarea.

— Doctorul Moldovanu mi-a spus săptămâna trecută că, probabil, vor fi nevoiți s-o facă. Mă rog, au făcut-o. A reușit, așa mi-a spus. O să-i fie de ajutor.

— Ți-a vorbit ceva și despre vizite? Care sunt perspectivele?

— N-am putut să discut lucrul ăsta la telefon. I-a cerut colonelului, de asta sunt sigură. Vorbind în calitate de medic al mamei, i-a spus că șansele ei de însănătoșire ar fi sporite dacă ar putea să mă vadă...

— Colonelul nu se prea sinchisește de doctori, așa cred. M-ar mira dacă Moldovanu i-a vorbit, și a doua oară.

— Toți sunt înspăimântați de el. Da, bănuiesc că ai dreptate.

Corde și Minna discutau în picioare, în salon. Fotoliile pânecoase, din piele jupuită, nu erau prea îmbietoare. Nu, te cufundai cu plăcere în ele. Rafturile dindărătul telefonului erau înțesate cu tomuri medicale, groase, ale doctorului Cushing din Boston. Corde se simțea și el la fel de desuet, ca și fotoliile.

— Ce-a fost la ambasadă? Ai vorbit cu omul acela, Milancey?

— Am fost primit de ambasador.

— Serios? E un lucru neobișnuit...

— Citise scrisoarea mea.

— Cum arată?

— E negru. Frumos. Diplomat de carieră. S-a gândit că ne-ar fi de folos dacă ar vorbi cu ministrul sănătății. Presupun că el e șeful spitalelor. Deci i-au făcut o traheotomie?

Asta înseamnă că i-au dezlipit de pe față fâșiile acelea albe, își spusese Corde. Scăpase de ele. Benzile albe îi păruseră opresive.

— Va trebui să mă interesez la relațiile mele în legătură cu ministrul sănătății. Și să-i scriu o scrisoare ambasadorului. Albert, am vorbit la telefon cu doamna aceea care e prietena doctorului Ghenea. Ți-am spus, cred, că

v > -i.

am cunoscut-o în Elveția. Și-a adus aminte de mine. De fapt, știa totul în legătură cu mama. În cercurile medicale, toată lumea vorbește despre asta. M-am oferit să mă duc la spitalul doctorului Ghenea și să-i cer s-o consulte pe mama. Și știi ce mi-a răspuns doamna? Mi-a spus că Ghenea le datorează enorm părinților mei. A fost foarte caldă, mi-a vorbit cu multă simțire. Cred că ea o să aranjeze totul.

— S-o facă! Pare o femeie de treabă.

— Albert, vreau să-ți arăt o fotografie a lui Ghenea. Tanti Gigi a descoperit-o într-o revistă... cum ți se pare?

Omul era voinic, spân. Linia gurii se desena între două umflături bine definite. Se impunea ca o prezență imediată: „iată-mă!”

— Aș spune că-i un om pe care-i plăcut să-l știi în celălalt colț. Nu m-aș simți fericit să-l am în față. Există multe exemplare de felul ăsta la Chicago. Dar dacă-i un om atât de mare și de important, poate c-ar putea să facă ceva în privința colonelului.

— Să-i vorbesc și despre el?

— În jocul tău, nu m-aș duce la omul ăsta cu ochii în lacrimi, înfrânează-ți emoțiile, ăsta-i sfatul meu. Dacă-i într-adevăr ca băieții duri pe care mi-i evocă... Meseria lui e să extirpe tumori de pe creierii

oamenilor.

— Asta era și meseria tatălui meu.

— Din câte am auzit, chirurgul comunist care era tatăl tău cădea în genunchi și se închina înainte de a începe să taie. Crezi că și individul ăsta cade în genunchi? Nu mi-ai spus tu că dacă îl contrariază anestezistul îi arde una în falcă?

— Am să-i telefonez din nou doamnei s-o întreb dacă Gherea ar putea interveni la colonel. Azi e a șasea zi de când n-am mai văzut-o pe mama.

Fără să se aștepte ca Minna să urmărească ceea ce-i spunea (ea avea prea multe necazuri; nu voia altceva decât să audă sunetul vocii lui, consolatoare prin simpla adâncime a tonului), Corde observă că era încă un caz de cooperare umană a femeilor într-o societate comunistă. Gigi stăruia că Glierea o iubea pe prietena lui. Poate că așa era. Printre bărbații ăștia duri întâlnești întotdeauna excepții. Și Hitler o avusese pe Eva Braun. Oamenii cu potențial emoțional redus își găsesc întotdeauna un debușeu pentru afecțiunile lor. Sunt înverșunați împotriva lui Eros

— Împotriva universului. Dar mizantropi/ totali, adevărați, absoluți, sunt probabil la fel de rari ca și sfinții. Corde încerca să distragă atenția Minnei. Ntj-l asculta, se uita numai la el. Concentrarea imprima onotă severă chipului ei. La fel se întâmpla și când studia. Față de Corde. Minna se arăta adeseori veselă și copilăroasă. Când îi făcea vreo plăcere, sărea în sus și bătea din palme ca o fetiță. Dar când lucra, era cu totul altă persoană. Stătea ore întregi într-un colț, cu un creion și un carnet, notând simboluri, ținându-și capul în jos, cu buza de sus alungită, bărbia strânsă și încrețită. Minna nu era un observator; dacă ar fi fost, poate că n-ar fi luat niciodată de bărbat un om cu o țeastă atât de rotundă și de pleșuvă, și cu o privire de profet velș (asta era imaginea pe care și-o făcea Corde despre el însuși). Până în prezent, Minna nu prea fusese interesată de psihologie. Mama ei era medic psihiatru – așa încât lăsa psihologia pe seama mamei-sii. Dar acum se vedea nevoită să studieze oamenii. Ținând seama de marea ei

inteligentă, Corde se întreba cum o să-i considere, cum o să-l considere pe el. O avertizase de multe ori că într-o bună zi va trebui să coboare cu picioarele pe pământ. Nu era greu de prevăzut. Acum regreta satisfacția cu care-i făcuse această prezicere. De câte ori nu-i spusese *lui* oamenii că mai devreme sau mai târziu va trebui să coboare pe pământ. Mă rog, iat-o acum alături de toți ceilalți, luptând cu pasiune copilărească:

— De ce să mă duc eu la Gherea? El ar trebui să vină la mine! repetă cuvintele. Nu era decât un țăranuș talentat. Unde ar fi ajuns fără familia noastră? Până și prietena lui a recunoscut. Părinții mei l-au luat în casă. A locuit chiar aici. Tatăl meu a făcut din el un neurochirurg. Gherea n-a format pe nimeni, își păstrează monopolul.

— Mă rog, dacă cheagul de sânge poate fi extirpat, o s-o mute pe Valeria la spitalul lui. Și dacă el ar decide că așa ceva e necesar din punct de vedere medical, cum ar putea colonelul să-l oprească?

Toate astea nu erau decât vorbărie goală, consolări gratuite, menite să mențină conversația. O operație chirurgicală ar fi fost exclusă; din momentul în care centrul respirator era blocat, nu i se putea administra un anestezic. Dacă Gherea venea să o consulte pe Valeria, fără îndoială că va discuta în prealabil cu doctorul Moldovanu. Un caz disperat. Ori, cum, neurochirurgul se va uita la radiografii, va parcurge întregul proces de tratament. Va face toate acestea cu gingășia lui King Kong, și numai pentru că prietena lui i-o ceruse. Faptul se încadra în controlul feminin asupra bădărăniei. Dar Minnei îi făcea bine să se înfurie. Și Corde era furios și se străduia să-și sporească mânia gândindu-se la cei din Chicago care încercau în momentul ăsta să-l doboare – vărul lui, Max, de pildă. Max se afla desigur la tribunal comportându-se ca John Barrymore în filmul *Consilierul juridic*. Aproape că puteai recunoaște în el filmele vechi din care își compusese poza. Corde studiase geologia sufletului vărului său și identificase relicvele fosilizate. Da, furia e preferabilă.

Pasivitatea te devastează.

— Am locuit atâta vreme în Statele Unite, încât am uitat cum



stau lucrurile aici, spuse Minna. Ne amuzam de Valeria și de listele ei de cumpărături, dar uită-te și tu cum sunt nevoiți oamenii de aici să umble îmbrăcați. Femeile sunt foarte amărâte. N-au mâncare, n-au lucruri de îmbrăcăminte, îmi aduc aminte că, înainte de-am plecat din țară, timp de un an mi-am spălat seară de seară și mi-am călcat aceeași bluză. N-aveam alta. Când mă gândesc la dte lucruri le-am fi putut aduce din Chicago! De pildă, rochia mea bleumarin cu alb. Ar fi trebuit să-i las Vladei un rând de chei.

— N-a fost timp de dat chei. Eu am să-mi las aici toate lucrurile, cu excepția costumului de pe mine pe care am să-l port în avion.

— Am s-o întreb pe Gigi dacă profesorul Voinici o să accepte costumele tale.

— Mai bine așteaptă până sosește Vlada. Presupun că ea nu-l poate lua definitiv în Statele Unite?

— Nu cred că el ar primi să plece.

— Să ia totul de la capăt? Bănuiesc că nu. Nici eu n-aș accepta. La vârsta asta e timpul să stai locului, la bine sau la rău. Voinici mi-a propus să mă scoată la plimbare. Mi-ar plăcea să mai ies, să vizitez orașul.

— Poate că franceza lui e prea anchilozată și se simte prost. El a fost social-democrat și a dus-o greu, o pensie foarte mică. Așteaptă câteva zile și o să te scoată Vlada în oraș. Oricum trebuie să discute cu tine despre articolul pe careurmează să-l scrii împreună cu Sam eech.

— Încă nu m-am hotărât.

85

„(„it

— De ce nu? Beech e o minte strălucita. Nu trebuie să-l refuzi. E un om mare.

Minna privea în sus, cu admirație, la oamenii mari. Asta nu înseamnă că la soțul ei privea în jos; numai că nu înțelegea ce vrea. Oricum, prefera să se uite cu admirație în sus. Considera important faptul că articolele lui Corde fuseseră aprobate de un eminent om de știință. Acum știa ce să gândească despre criticii soțului ei. Articolele în

sine nu-i stârniseră interesul. Cu maximă bunăvoință reușise doar să răsfoiască paginile, în timp ce el o privea cu oarecare compătimire – ba chiar cu invidie. De ce-ar trebui să-ți stârnească interes periferiile, pistoalele, drogurile, politica, intrigile, tulburările? Când a părăsit Infernul, Dante a privit din nou la stele. Minna le vedea tot timpul. Mason spusese odată că noua lui mătușă e fermecătoare, dar puțin cam plutitoare. Unchiul Albert era cel cu picioarele pe pământ, de la care se putea aștepta sprijin și orientare. Venise acum în Europa ca să se așeze între Minna și regimul ăsta smintit. Pentru că, în mod cert, cei de la conducere erau psihopați. Nu exista niciun temei rațional pentru ceea ce le făceau ei oamenilor.

Dar nici unchiul Albert nu era un om cu picioarele pe pământ. Max și Mason erau de părere că el, Corde, nu trăia în miezul lucrurilor, nu cunoștea socotelile, și merita să fie penalizat pentru că se băga unde nu-i fierbe oala, pentru că încerca să vadă realitatea altfel decât o vede marea majoritate a americanilor – realitatea pentru care această mare majoritate se sacrifică. Ca și cum fiecare om ar spune: „Asta-i viața, și pe asta înțeleg s-o trăiesc. N-am de ales. Și nu mă țin deoparte, merg alături de toți ceilalți”. Și vine un nebun ca decanul Corde și își vârnă nasul. El n-o să-și plaseze niciodată fisele pe un pătrat vital al mesei de ruletă, din cele bune pentru toți ceilalți. N-o să mizeze pe dolari, pe whisky, pe îmbrățișarea sexuală – dar pe ce? Poate că pe îngerii lui Swedenborg? (Swedenborg era adaosul făcut de unchiul Albert.) Corde își aminti cum ar fi vrut să-și deschidă inima față de Mason când acesta îl vizitase la birou, să-i spună că, dedesubtul actualei maniere de interpretare, oamenii nu sunt unii față de alții decât niște umbre, și umbre înăuntrul altor umbre; cum ar fi vrut să-i sugereze că aceste umbre îngrozitoare *condamnă* maniera noastră obișnuită de interpretare. Să pornim de la premisa... Dar băiatul n-ar fi ascultat o

— Rtfă\*V\*\* «*t* iotă din toate astea. După părerea lui (adică conform rației din haosul dominant, dar hai s-o numim părere), unchiul Albert. flirta cu o filosofie înșelătoare și încerca să aibă o aventură cu niște virtuți inexistente. Cuvintele lui Mason ar fi sunat

astfel: „Unchiule, ești nerealist, ești în afara vieții”. Și Corde, dând frâu liber mâniei, i-ar fi răspuns: „Eu vorbesc fără ocolișuri, încearcă să mă ascuți”. Dar Mason nu l-ar fi ascultat – nu putea să-l asculte. Și acum se aliașe cu un vechi răuvoitor. El și vărul Max or să-i vină de hac unchiului Albert.

— ...După părerea mea, spunea Minna, ar fi minunat să lucrezi cu un om ca Beech. Minunat!

„Asta m-ar readuce în granițele unei înalte sănătăți mentale, gândi Corde. Căutați-vă adăpost în știință”.

Ca și Gigi, Minna își asuma tonul mamei ei și unele dintre metodele ei. Mă rog, rolul Valeriei fusese prea prețios pentru a fi lăsat să se piardă. Trebuia reluat, fără îndoială. Și Minna și-l însușise cu mai multă autoritate decât Gigi. Lui Corde îi plăcea Gigi – farmecul ei de femeie ușor distrată, agitată, nasul clasic, drept, ochii de egipteană, îl atrăgea până și ondulația ei permanentă, răvășită la spate, îi plăcea mult bătrâna. Iar ea observase grija lui pentru ciclame. Le uda de la rădăcină, așezând ghivecele în vase cu apă. îi spusese”. Noi nu avem prea multe să-ți oferim. Singurul lucru cu care putem face risipă sunt aceste flori”. Corde se întreba ce semnificație o fi având faptul că el, un „adult serios”, acorda atâta atenție florilor.

Îi comunică Minnei că Dewey Spangler se afla în București.

— Am uitat cine e – adu-mi aminte.

— L-ai văzut la *Față-n față cu Națiunea*, nu-ți amintești? Un prieten al meu din copilărie. Celebritate internațională. Autor de editoriale.

— Nu-i unul din cei pe care i-am cunoscut.

— Nu.

— Și ce face aici?

— Întreprinde un tur în Europa de Est, pentru a culege informații. Presupun că vrea să scrie o serie de articole despre țările comuniste.

— O să însemne o variație pentru tine dacă te întâlnești cu el. Ești nevoit să zaci aici zi de zi, nemișcat.

— M-am gândit... s-ar putea să aibă oarecare influență în cercurile înalte.

— E un om atât de important?

— În meseria lui da. Așa gândește și ambasadorul. Probabil că dictatorul o să-l invite la un dineu. Și dictatorul e un geniu al publicității, ca și vărul meu Max Detil-lion. Și ziarele scriu ce vederi progresiste și liberaliste are.

Minna înălță ochii spre lampa din tavan, prevenindu-i că s-ar plutea să existe microfoane. Dar Corde vorbise în șoaptă, îl întrebă:

— Crezi că prietenul tău ar putea pune o vorbă...

— Cine, Spangler? N-are ce strica dacă-l întreb. De ce nu intrăm în cameră să bem ceva? Parcă simt nevoia de o băutură.

— Ți-a sosit un întreg pachet de corespondență din Chicago. Te așteaptă pe masă.

Vestea îl făcu să tresară. Se frământase pentru că nu avea vești din Chicago. Acum că îi sosiseră, nu le voia deloc. Hotărî pe dată să amâne deschiderea pachetului.

— De la domnișoara Porson?

— Așa am impresia.

— Bun, haide întâi băuturile.

Evita să se uite de aproape la soția lui. Paloarea tuberculoasă a feței ei îl deprima. Ochii mari, șocați, erau imobili, buza de jos suptă, și întreaga ei înfățișare părea pustiită, înțepenită, într-o singură săptămână i se topise carnea de pe degete, astfel încât vârfurile și unghiile ieșeau în evidență.

Curând după ce se căsătoriseră, unul din prietenii academici ai lui Corde îi spusese: „Îți amintești de chestia aia veche din teoria probabilităților, anume că dacă un milion de maimuțe ar sări în sus și-n jos, timp de un milion de ani, pe clapele unei mașini de scris, una dintre ele ar recompune *Paradisul Pierdut*? Ei bine, tu ai sărit în sus și-n jos și ai realizat o capodoperă”.

Ori de câte ori era apostrofat cu ironii, Corde avea un fel, liniștit, îngândurat, de a se uita în pământ, cu mâinile înnodeate la spate... „Am

recompus mai curând *Paradisul Redobândii*, răspunsese el. De ce oare îl considera lumea un afemeiat? Altor oameni li se treceau cu vederea dezordini sexuale mult mai mari. Aerul lui serios îl făcea băcător la ochi. Părea un om moral, privind socratic în pământ cu ochii lui mari, în timp ce lumea îl tachina cu maimuțele săltărețe. Mă rog, vina era numai a lui. Dacă avea un aer atât de serios, atunci trebuia și să fie serios, serios. Dar în ce o privea pe Minna era serios.

— Dumnezeule mare! Domnișoara Porson! exclamă el.

— Aveam impresia că așteptai cu nerăbdare poșta.

— De așteptat o așteptam. Dar ca s-o și primesc e altceva.

— Poți s-o deschizi după masă, dacă n-ai chef acum.

Nu avea niciun chef. Numai cât se gândea la el și simțea o înțepătură, un junghi. Acum începu să sune telefonul. Mai multe apeluri. Primul pentru el. Secretara ambasadorului întreba în numele domnului Dewey Spangler dacă domnul Corde era dispus să-l întâlnească la Intercontinental. Domnul Spangler îi va trimite mașina sa la ora trei. Corde repetă, pentru a o informa pe Minna:

— Domnul Spangler? Să luăm o băutură la ora trei? O clipă, vă rog.

Acoperi receptorul cu palma și așteptă.

— Sigur că da. Sigur că da, du-te, îl îndemnă Minna.

— Bine, comunicați-i domnului Spangler că aștept mașina.

Următorul apel telefonic a venit din partea îndatoritoarei prietene a doctorului Gherea. Ce frumos din partea ei! Mesajul doamnei ținu douăzeci de minute (în Balcani nu există conversații scurte); se făcuser-a aranjamentele finale în vederea consultului. Doctorul Moldovanu avea să-i telefoneze Minnei a doua zi pe la zece, pentru a-i comunica părerea lui Gherea.

— Asta-i ce-am urmărit, interveni Corde, s-o vadă fostul protejat al tatălui tău.

Din pachetul de corespondență din Chicago, pe care-l deschise cu un oftat, Corde extrase mai întâi o scrisoare de la sora sa, Elfrida. O parcurse la repezeală, ca să vadă despre ce-i vorba, apoi o reciti,

studiind-o în detaliu. Era o femeie subtilă și plină de tact, buna Elfrida. Se poate că avea gusturi vulgare în privința bărbaților (fenomen foarte comun, din nefericire), dar era bine crescută, în primul rând dorea să știe cum se simte. Valeria îi purta mare respect Valeriei. „O femeie superioară, plină de demnitate, o caracterizase Elfrida, nu ca noi niște hibrizi corciți cu francezii din Midwest”. Primăvara trecută, venise și Elfrida la Londra. Și, într-o seară, Corde oferise tuturor

&

acestor doamne un dineu la Etpile – uneori își spunea că, după așa ceva, putea să trăiască fericit pe vecie în Charlotte Street. Scrisoarea Elfridei era foarte circumspectă. Se purta cu mare precauție față de el. Cuvântul „drag” se repeta de câteva ori. De ce era oare necesar? El și sora lui se iubeau unul pe celălalt; cuvântul „drag” era trivial. Poate că totuși era necesară o anumită accentuare, pentru că în ultima vreme devenise o povară în plus pentru ea. Îl situase temporar – și umilitor – în categoria lui Mason, un pricinuitor de necazuri. Așa încât ținea să-l asigure că (asemenea lui Mason) nu pierduse dragostea ei. Elfrida fusese întotdeauna drăguță cu fratele ei. Și, în ce-l privea, Corde încercase mereu s-o ocrotească pe Elfrida, lucru care agravase resentimentul lui Mason. Elfrida n-ar fi trebuit să aibă un fiu atât de turbulent și de fanatic. Și nici n-ar fi trebuit să se mărite cu un despot ca Zaehner. Aici se făcuse-simțită vâna ei de vulgaritate. Dar, desigur, Elfrida nu dorea deloc protecția fratelui ei. Și nici analizele lui critice – se putea lipsi de ek. Firește, și tatăl și fiul știuseră foarte bine ce gândea Corde despre ei. Și, acum, Mason, prin extrema lui bizarerie „solicita în exclusivitate atenția mamei lui – dar lui Corde îi repugna toată această psihologie. A înțelege devenea până la urma foarte obositor.

Scrisoarea Elfridei era, în parte, o ofertă. Dorea să-i ofere Minnei toată afecțiunea și mărinimia ei. Și o făcea cu un farmec naiv, ocolit, incoerent, nu foarte cultivat, cu multe înflorituri feminine. Indirect, adresa un apel fratelui ei să n-o condamne pe ea pentru purtarea lui Mason și vorbea despre „acest stadiu critic în procesul de maturizare a

băiatului". Corde nu se aștepta ca o mamă să-și blameze fiul. Dar ce-și închipuia, draga de ea, că e existența? Își alesese tonalitățile într-un chip foarte ciudat, în unele pasaje era duioasă, în altele nepotrivit de stridentă. Curioasa dinamică. Când se vădea necesar, știa să fie destul de fermă. Era o admirabilă femeie de afaceri, într-unul din paragrafe se referea la dificultățile pe care le întâmpina firma Paine Webber cu computerele lor. Se temea cât scăzuseră acțiunile. „Niciodată n-am priceput prospectele pe care mi le trimiteau. Cum aș fi putut? În materie de electronică sunt o ignorantă”.

Zaehner o lăsase bogată. El avusese o clientelă numeroasă, și se amuzase întotdeauna să citeze pe un mare avocat din Texas: „Săracii și oprimații nu mă interesează nici cât negrul sub unghie. Dacă nu sunt săraci când îi cunosc eu, rămân cu siguranță săraci după ce-mi închei treburile cu ei”.

Cu câteva zile înainte de sosirea telegramei lui Gigi, Corde avusese o lungă convorbire cu sora lui. Revedea acum întâlnirea cu ea (soarele bătea în camera Minnei și pereții erau încălziți într-o lumină domoală, iernatică). Imaginea salonului Elfridei se iveaua și dispărea ca o poză colorată, ca un diapozitiv neglijent inserat, cam strâmb; apoi apăru o imagine bine conturată și centrată: figura surorii sale Elfrida. Dacă dragostea lui Corde pentru Elfrida avea un caracter extrem, aproape exagerat, faptul se datora poate și felului curios în care era ea clădită: foarte îngustă în jumătatea de sus a corpului terminat cu un cap neted, brun, și lată în șolduri; un profil îngust, combinat cu o bogată feminitate. Avea un ten stricat, cu ciupituri pe pomeți, dar întins în josul obrazilor, o gură mare, de comediană care țipă, și un talent pentru gesturi teatrale – se preta la gesturi exagerate dacă avea suficientă încredere în tine încât să-și dea drumul. Respirația îi mirosea a tutun, parfumat cu ruj de buze; dinții îi erau neregulați, și pătați. Avea aerul unei femei care s-a lăsat învinsă de dezamăgire și ruină. „Ducă-se dracului toate!” Mesajul acesta era transmis, însă, cu oarecare istețime, cu o tristă blândețe și căldură. Pentru că, desigur, Elfrida nu renunțase la pretențiile de cochetărie ale unei femei mai

tinere. „Fetele americane” arareori renunță. Trecute de cincizeci de ani, încă își mai „dau întâlniri”. Corde nu ținea să fie bine informat despre întâlnirile Elfridei. Știa că se vede cu Stan Sorokin, judecătorul Sorokin, care era cu câțiva ani mai tânăr decât ea. Îi făcea curte, n-o slăbea din ochi, deși de la moartea soțului ei „cu trei ani în urmă, devenise mai negricioasă, mai ridată. Dar în ciuda tuturor prefacerilor datorate vârstei mijlocii, vârful buzei de sus, vârful acela curios de comunicativ, îi spunea (sau, cel puțin, fratelui ei îi spunea) ce fel de femeie era: răbdătoare la necaz, sceptică, practică, cu o inimă deschisă dacă știai unde să bați. Toate astea se concentră în vârful buzei de sus.

Elfrida locuia într-un luxos apartament de hotel, lângă „Magnificent Mile”, la est de Turnul de Apă. Lui Corde îi dis plăcea eleganța comercială și competițională a cartierului, ostentația zgârie-norilor, asocierea cu Bond Street și

Rue de la Paix. „Mamonism malign”, îi spunea surorii lui. Dar Elfrida nu voia să admită că ceea ce o atrăgea erau restaurantele, coaforii de renume, celebritățile întâlnite pe stradă. Simțea nevoia de acțiune, susținea că se simte mai fericită într-un apartament de hotel. Tatăl lor fusese hotelier. Familia Corde locuise ani de zile într-o casă veche., uriașă, pe Sheridan Road, dar Elfrida prefera să-și amintească de forfota din hotel, de banchete, bucătăriile spațioase, orchestrele de jazz, clevetelile din bar, și declara cu o satisfacție pe care fratele ei nu o împărtășea: „Noi suntem o pereche de copii de hotel”. Dar Corde era mai curând înclinat să-și amintească de bețivi, de escroci, de scandalagii, de falsificatorii de cecuri, de microbiștii de fotbal, de comisionari și de afaceriști.

Elfrida și Zaehner se mutaseră într-o suburbie elegantă, de dragul lui Mason. „Și vezi bine ce rezultat a avut, îi spunea ea lui Corde. Când mă simt abătută, îmi face bine să văd lumea din holul hotelului, și nu o pajiște pustie. Slavă Domnului că am scăpat de casa aceea mare și pretențioasă”.

Acesta era felul ei de a sugera că mutarea în Lake Forest fusese



ideea lui Zaehner. Rareori vorbea deschis cu Corde despre soțul ei. Atitudinea răposatului Zaehner față de fratele ei o stingherise. Dar continua, cu tact, să-și acopere soțul – „prostie de nevastă”, gândea Corde. Sunt prea multe lucruri pe care tactul nu le poate acoperi. Zaehner fusese un tip dur. Fața lui purta toate semnele puterii, sub toate formele admirate la Chicago. Un individ robust, plin de forță, șmecher, cinic, politician, bogat, și n-avea ce face cu cei care nu erau la fel cu el. Într-un oraș al relelor, era unul dintre cei care ofereau oamenilor răul pe care și-l doreau. Așa încât își disprețuia cumnatul, un om destul de mare ca să poată ajunge puternic, destul de deștept pentru ca să fi putut să fie bogat, destul de mândru pentru a fi disprețuitor, în ochii lui, Corde era un renegat, un snob intelectual. La rândul său, Corde se ferea să-i creeze neplăceri surorii lui. Se lasă desconsiderat, își respecta regula de a nu se amesteca niciodată cu Zaehner; Se păstra la distanță dar, desigur, existau comentarii tacite. Situația era complicată de faptul că, /din unele puncte de vedere, Corde îl plăcuse cândva pe cumnatul său. îl amuzase hazul lui mârâit, înfățișarea degajată, farsele lui. (Zaehner era în stare să trimită prostituate să-i viziteze pe

92;

prietenii lui internați în spital, sau care să-i agate pe politicieni sau pe magistrați la ieșirea din sălile de consiliu.) Corde obișnuia să-i spună Minnei: „Zaehner e un tip de tiran în maniera 4 ui Lyndon Johnson. Când își întoarce șapte, optimi din față de la tine, continuă încă să te privească și să-ți spună „ferește-te!” Lyndon Johnson era foarte departe de preocupările soției lui. Minna îi dăruia lui Corde un zâmbet cu gropițe, dar el învățase că asemenea zâmbete (afectuoase, intime, care-ți furau inima), nu comunicau înțelegere, ci numai încredere în soțul ei; dacă i-ar fi cerut să-i explice, i-ar fi oferit rațiunile comparației lui și i-ar fi demonstrat că remarcă era demnă de zâmbetul ei. I-ar fi zugrăvit întreaga scenă americană, accentuând similitudinile pe care le vedea el între răposatul Zaehner și răposatul președinte: amândoi băștinași get-beget, oameni cu putere, lipsiți de

cultură, iubitori de bani, insolenți fără limită. Dar a înșira astfel de lucruri ar fi fost un chin. Mai mult, nimic din toate acestea nu însemna mare lucru pentru Minna. Și apoi, nici nu avea timp să asculte; ea trăia cu desăvârșire în altă lume. Totuși, îi trimitea câte un semnal încântător.

Deci Elfrida îi ceruse s-o viziteze, în primul rând din cauza lui Mason, dar și din grijă de soră, iar Corde se pomenise în apartamentul ei, înfundat într-unul din fotoliile acoperite cu huse. Camerele apartamentului erau supraornamentate: adusese cu ea prea multe lucruri din casa din suburbie. Pe perete, deasupra canapelei, atârnavau trei acuarele ieftine, reprezentând Place Vendôme. Le-ar fi stat bine în bazarul de binefacere al unui spital, dar erau un dar de la Paris adus de Zaehner. Elfrida nu obișnuia să piardă timpul, îi oferise lui Corde un Martini, își luă țigările ei englezești Ovals, își așează scrumiera și chibriturile în poală și începu:

— Hai să vedem dacă putem clarifica într-un fel lucrurile dintre tine și Mason.

— Și Max.

— Da, Max. Un pungaș ordinar, întotdeauna te-am prevenit împotriva vărului Detillion. Îmi pare foarte rău, Albert, de toate neplăcerile tale.

— Deși ai să spui că în bună parte mi-am făcut-o cu mâna mea.

— Mă rog, nu te pot învinui pe tine pentru Mason. Nici pentru Maxie. A fost întotdeauna un tip respingător.

83%

Dar sunt unele lucruri pe care le-ai fi putut evita. Nu era nevoie să publici articolele acelea chiar înainte de proces. Și chiar procesul în sine putea fi evitat...

— Dar a fost omorât un student. N-am avut de ales. Mai există și o tânără soție.

— Era însă nevoie să împingi lucrurile chiar atât de departe?

— N-am făcut-o, n-am mers prea departe. Alternativă ar fi fost să accept moartea băiatului. Să dăm vina pe ambianță – o noapte

fierbinte, un băiat aruncat pe fereastră. Puteam să las totul să se stingă, să adopt o atitudine filosofică.

— Nu-i nevoie să discutăm toate astea. Desigur c-ai avut motivele tale.

— Bineînțeles. Dorești să-ți explic de ce s-a emis un mandat de arestare împotriva lui Mason?

— Da, exact. De ce s-a emis? Tu ai vreun, amestec în treaba asta?

— De ce-aș avea vreun amestec? Ca să întetesc focul publicității pentru vărul Maxie? Am și așa destule belele pe cap. Cum ai spus și tu. Faptele au fost publicate în ziare – faptele reale de astă dată. Grady s-a prezentat în fața juriului, și s-a plâns că Mason i-a întors toți martorii pe dos. Doar nu crezi că un procuror o să lase un băiețandru să-i ruineze cazul. El nu ți-a povestit toate astea?

— Mason?

— Firește că n-avea să-ți povestească. I-a amenințat pe vagabonzii ăia. I-a amenințat că dacă depun mărturie o să le facă de petrecanie.

— E greu să-ți imaginezi că niște negri vagabonzi înrăiți se lasă intimidați de sfrijitul de Mason. Nu reușesc

să-l văd pe elevul ăsta de la școala din Lake Forest scoțând revolverul în fața cuiva. Tu poți crede așa ceva, Albert?

— Nu neapărat. Dar. nici nu pot spune că nu-mi vine a crede. Se face luntre și punte pentru prietenul ăla al lui, Ebry. Pentru că a lucrat și el în bucătăria restaurantului, a devenit un negru de onoare. I-a strâns cu ușa pe martori...

— Care însă au scăpat pe ușă afară doar ca să încaseze recompensa.

— Unul din ei avea verigheta băiatului asasinat. Prostituata i-o dăduse să i-o păstreze. Celălalt martor îl adăpostise pe Ebry în noaptea crimei, și Ebry îi spusese c-a dat de necaz. Mason i-a afnenințat pe ăștia doi. Și oamenii s-au speriat...

— Da, răspunse Elfrida. Așa am citit și eu în ziare. A tras în ei, s-au speriat și s-au ascuns.

— Și fără ei, Grady nu-și poate susține cazul. A trimis agenți civili să-i dibuie, pe unul din Cabrini Green, pe celălalt de la azilul Robert Taylor. Au fost luați sub pază...

— Îl poți vedea pe Mason cu un revolver în buzunar, ieșind noaptea ca să împuște pe cineva?

— E posibil, desigur, ca totul să fie o scorneală. *Dacă* s-au trasîntradevăr focuri – ceea ce e îndoielnic – e posibil ca altcineva să le fi tras. Circulă destule arme de foc, și sunt mulți oameni gata să tragă în alții. Există în orașul ăsta o populație înarmată cu tot felul de arme – nu numai cu pistoale de sâmbătă seara, dar cu puști mitralieră, grenade. Bandele de huligani nu mai constituie o surpriză. Totuși Mason i-a amenințat pe martori în stil banditesc, asta e o realitate; și ei n-au mai apărut la proces, asta e o altă realitate.

Elfrida își netezi câteva șuvițe care scăpaseră din părul negru, pieptănat foarte strâns. Fratele ei gândea că pieptănăturaaceasta strânsă o ajuta să-și mențină poziția dreaptă a capului. Pe un ton plin de încordare, sau poate că de slăbiciune, Elfrida mărturisi:

— Nu înțeleg prea bine. E un mic ticălos, asta vrei să spui?

— Să nu exagerăjn. Dar de ce se ascunde? Doar nu-i propriu-zis urmărit, în cazul de față, obstrucționarea justiției nu-i un delict prea grav. Faptul de a se simți fugar probabil că-l flatează la culme. E un lux pentru un puști ca Mason. A încolțit doi vagabonzi. I-a amenințat cu moartea. Oamenii l-au luat *în serios* – ce frenezie pe el! înseamnă că a ajuns și el să fie aproape un negru. Să-i spui că nu trebuie să se rușineze de pielea lui albă.

— Mă rog, eu nu dețin monopolul asupra necazurilor. Ai și tu destule, Albert.

Așezat la masa Valeriei, înfășurat în palton, înclinându-și scaunul în spate, Corde reconstitua această parte a conversației cu Elfrida. Amintirea era extrem de clară. Și își dădea seama ce problemă devenise ei pentru sora lui. intimul lucru pe care-l dorea Elfrida ar fi fost o discuție

„Lucida”, din acelea în care era el specialist. Din când în când, pe

fața ei adia expresia " să-nu-l-contrazicem-pe-ne-bun". Corde cunoștea ce se petrece în mintea surorii lui, așa cum îi cunoștea gâtul lung, sau mirosul ei caracteristic, dulce-amăru, de femeie foarte brună. Se poate că Mason interpreta o versiune modernă a lui Tom Sawyer și Negrul Jim. Care luase acum o întorsătură urâtă. Da, dar ce rol juca unchiul Albert?

— Probabil că ai discutat chestiunea cu cineva de la firmă, urmă Corde. În locul tău m-aș sfătui cu cei de la Zaehner, Notkin și Delff.

— Da, am discutat cu Moe Delff. El e de părere că acuzația nu ține, tribunalul o s-o respingă. Dar mai întâi Mason trebuie să se predea, astfel încât să pot oferi o cauțiune. Moe se va duce cu el la poliție. Și când se va ajunge la audieri, Moe e de părere că tribunalul o să-l scarmene rău pe prietenul tău Grady pentru că s-a pripit să se înfățișeze juriului.

— Astea toate ți le-a spus Delff? întrebă Corde. De fapt, o sonda în legătură cu judecătorul Sorokin.

N-ar fi trebuit să se preteze la așa ceva. Nu prea semăna a bunăvoință frățească. Și probabil că Elfridei nu-i plăcea. Felul în care-și plecase pleoapele confirma intuiția lui Corde. Totuși continuă:

— Presupun că ai verificat lucrurile și cu Sorokin.

Sorokin era un magistrat minor, fost judecător de cartier, care-și datora poziția actuală *aparaturii*. Existau în Chicago anumite persoane publice care nu aveau nimic împotrivă să fie îndatorate altora. Fiecare funcționar trebuie să fie verificat de *aparat*. Nu ajungeai pe lista candidaților până când nu te punea *aparatură* acolo. Oricum însă, în interiorul *aparaturii* relațiile erau ierarhice și feuda-le, nu neapărat servile. Corde se ocupase în articolele sale de aceste aspecte și Sorokin însuși constituise una dintre sursele lui de documentare, în general, omul îi plăcea lui Corde. Se spunea că Alderman Siblish îl avea pe Sorokin în buzunar, da, dar judecătorul era un tip vesel, avea o fire de adolescent. Nu se ocupa de afaceri propriu-zis murdare; nu era îndeajuns de important pentru așa ceva. Provenea din cartierul de nord al orașului. Fusesse rănit la Omaha Beach, dar era departe de a fi

invalid, în zilele de odihnă, se distra făcând salturi cu parașuta. din elicoptere, în văzduhul fără drumuri. Evident, Sorokin, îi plăcea

96

Elfridei, dar presupunea că fratele ei, marele erudit, jurnalist, profesor elevat, – decan și intelectual de frunte, avea o părere proastă despre judecător, îl privea ca pe un al doilea Zaehner. Mă rog, ea una prefera tovărășia bărbaților de jos din Chicago, oameni ca tatăl ei, un tip jovial care o lua cu el la lupte și la cluburile de noapte. Gusturile lui Corde erau. diametral opuse. El n-ar fi acceptat să-și însoțească tatăl la partidele de lupte.

— Sigur că am discutat și cu Stan Sorokin, răspunse Elfrida. Sunt de condamnat? în fiecare dimineață găsesc ziarele în prag. Și îmi sare inima din piept, nu pot să-mi beau mei cafeaua. Cred că tu te simți și mai prost când le citești.

— Rareori publică ceva corect.

— Da, dar cât sunt de iritante! Sunt convinsă că nici cei de la colegiul tău nu-s prea încântați de toată încurcă – tura asta.

— Până în prezent s-au comportat civilizat. Eu reprezint atitudinea afectivă. Ceea ce nu-i servește prea mult. Ar prefera să iau o poziție mai rece. Oricum, se poartă ca niște gentlemani. Nu, sigur că nu sunt încântați – mai ales de circul în care s-a transformat totul cu nepotul decanului, cu Maxie, vărul decanului, cu gazetele studentești, cu rămășițele de stângiști de prin anii șaiszeci. Ba chiar și cu „Liga de Tineret Spartacus” din anii treizeci.

— Și, în primul rând, cu Mason. Revizuindu-și acum comportarea față de sora lui.

Corde găsea că, în ansamblu, se descurcase foarte bine.

— Elfrida, mi-ai cerut ca în drum spre casă să trec pe la tine...

— Așa-i.

— Nu m-am invitat singur. De fapt, m-am ținut departe de tine în mod deliberat. Dar n-am venit ca să mă plâng de Mason.

— E adevărat, Albert... Sunt convinsă că așa stau lucrurile. E o problemă afectivă. Cred că Mason te-a atacat direct pentru că n-a fost

în stare să aibă acces la tine în alt chip.

Deci urma o sesiune de psihologie maternă, a unei mame dintr-o suburbie. Corde n-avea chef de toată pălăvrăgeala ei, dar nu vedea cum i-ar fi putut pune capăt, în timp ce-și sorbea paharul de Martini, își întorcea, din când în când, capul. Dar dacă nu acorda mare atenție cu

«f vintelor ei, îi asculta în schimb sunetul vocii și-i studia fîța. Era o femeie cu inimă caldă, avea o căldură înăscută, îi vorbea despre școli și profesori, despre medici psihiatri, despre singurătatea unui copil unic la părinți, despre problema de a ține piept unui tată ca Zaehner, despre insuccesul lui Mason de a-și face prieteni printre cei de o seamă cu el, și de efectele marijuanei asupra creierului („Studii recent publicate arată că...”)

Slavă Domnului, la Mason nu se punea serios problema drogurilor. Calm, răsucind între degete piciorul paharului de Martini, privind când la băutură când la tenul iritat al Elfridei, Corde simțea că salonașul îngrijit al apartamentului de hotel se strânge tot mai mult în jurul lui – pereți albi, lambrisaji, abajururi de mătase albă, tapițerie confortabilă, covoare moi, papagali de porțelan pe polița căminului, bibelouri de sticlă venețiană și de porțelan de Meissen, acuarelele vulgare din Place Vendôme, uriașul Turn Hancock cu grinzi încrucișate care obtura priveliștea ferestrei dinspre apus – și se întreba unde s-o fi situând nivelul de profunzime al acestei femei. Nu în revistele de pedagogie pentru doamne, sau în psihiatrii consultați în Forest Lake, ci în căldura ei naturală. La el, căldura apărea în sentimentele nutrite Elfridei – pentru lungimea și netezimea capului ei, pentru părul vopsit la Vidai Sassoon, pentru pielea spuzită, nasul subțire, cu nări întunecate, arome de tutun, mireasma ei dulce-amăruie. Toate aceste trăsături alcătuiau un fond de percepții care dăinuia o viață. Da, avea coapse greoaie, șolduri late. Exista un contrast peren, ul-trafamiliar, între partea de sus, alungită, a corpului, în amonte, și estuarul larg al părții de jos, cursul inferior al feminității. Profunzimea pe care o căuta el se afla în căldura pe care o degaja fața ei pătată, în arta cu care își farda ochii, și chiar în amintirea unor mirosuri, unele dintre ele neîndoielnic sexuale la origine –

aparținând unui soi de dureroasă istorie personală. Poate că cel mai mult iubea la ea vârful buzei de sus. Gândea că toate acestea erau o deslușire a unor sentimente adevărate și nu numai a unor simple proiecții. Vremurile în care trăim ne alimentează spiritul „cu gânduri nebunești, cu categorii moarte ale intelectului și ale vorbirii, care nu ne duc nicăieri. Tocmai aceste cuvinte și categorii sterile făceau să devină atât de importantă descoperirea unui nivel de profunzime. „Nu mă pot armoniza cu nefericita mea soră, nu ne putem vorbi unul altuia, și totuși ne leagă ceva palpabil, într-un fel, Mason e conștient de acest lucru și nu-i place. Ea îl iubește în primul rând pe Mason, cum e și natural, dar băiatului nu-i ajunge numai atât Poate se teme că l-aș dezmoșteni, dacă Elfrida m-ar numi pe mine executor testamentar. Dar e prea deșteaptă ca să recurgă la așa ceva. Experiența mea cu banii e dezastruoasă. L-am lăsat pe Detillion să mă escrocheze. Presupun că, pe undeva, problema lui Mason se leagă de bani. Pentru moment, forma pe care a îmbrăcat-o ambiția lui e răsturnată cu capul în jos. Așa cum a spus francezul acela deștept: există o transcendență pozitivă și una negativă. (Corde încetase în ultimii treizeci de ani să mai aibă vreo discuție teoretică cu Elfrida.) Dar când ambiția decadentă a lui Mason va înceta – și unde-l poate duce? – băiatul o să-și vrea banii. Elfrida va muri, și el o să pună mâna pe avere. Asta așteaptă. Elfrida n-ar fi șocată de asemenea gânduri criminale. De ce-ar fi? Din moment ce nu a citit *Sentimentele filiale ale unui paricid*, de Proust, și din moment ce a fost măritată cu Zaehner, care a practicat timp de patru decenii avocatura pe strada La Salle. Ea nu avea nevoie de Proust, sau de Freud, de Krattt-Ebmg, de Balzac sau de Aristofan. Chicago le ținea locul la toți”.

Zaehner, avocatul secretos, știuse să fie și franc, într-un mod ostentativ, îi plăcea să facă declarații deschise la un pahar de băutură, ca atunci când îi mărturisise lui Corde că trăiește din scormonirea lăzilor de gunoi. „A trăi” era eufemismul lui pentru onorariile zdrobitoare pe care le impunea. Uneori era ceva mai darwinist – lupta pentru existență pe piața junglei. Ce mai junglă! Unde erau lei și tigrii? Semăna mai curând cu maidanul de gunoaie al orașului. Șobolanii



constituiau fauna principală. Și nu Zaehner era acela care lupta pentru existență; aranja el ca alții să ducă lupta. Desigur, Zaehner simțea ce părere amalgamată avea cumnatul lui despre el. N-ar fi putut să-i scape. Nu-i nevoie să fii prea rafinat pentru așa ceva. Corde avea capacitatea ca, în timp ce-și ținea gura închisă, să transmită totuși celorlalți părerile lui. Se uita la tine cu ironia tăcută a ziaristului. Ei bine, Zaehner lua drept o sfidare asemenea păreri. Oamenii ca el, Zaehner, erau aceia care trăiau viața caracteristică a orașului și a țării, care erau legați în mod realist cu acțiunile *ei*, cu poziția ei istorică, cu forța ei – cu adevăratul spirit american. Ei se aflau în centru. Și cine mâsa își închipuia decanul ăsta nătâng că e?

În orice caz, Zaehner făcuse un stop cardiac în timp ce conducea mașina pe autostradă înapoi spre Lake Fo-rest, și lăsase o grămadă de bani. Dar în ciuda prezenței ei elegante în mijlocul barurilor vesele și a dineurilor de afaceri din cluburi, pe străzile acestea cu copertine, marchize și portari, Elfrida nu era o mare cheltuitoare. Nu cutreiera boutique-urile și nu purta toalete unicate. Ea sporea dolarii lui Zaehner, păstrându-i pentru Mason.

Acum îi vorbea fratelui ei despre afaceri, spunându-i ca picase în cursa unor sfaturi greșite, investind într-o bancă conservatoare. Rata dobânzilor crescuse, capitalurile se împuținaseră cu treizeci la sută; nici investițiile în aur nu duseseră la rezultate mai bune. În legătură cu computerele Paine Webber arbora o mină tristă, uitându-se la Corde cu colțul ochiului și cu fața-i smeadă, zâmbitoare, de parc-ar fi mărturisit că fusese victima unei violențe fizice sau că fusese înghesuită într-un colț și asaltată de niște huligani. Corde îi răspunse, în felul lui politicos, dar nerăbdător („Bine, bine, destul!”):

— Comisia de Securitate a Investițiilor își ține ochii pe ghiveciul ăsta de Paine Webber, poți să fii sigură. „Wall Street Journal” îl consideră un nimic.

Dar în materie de afaceri Elfrida nu avea nevoie de asigurările lui. Și dacă se va decide vreodată să se mărite cu Sorokin, judecătorul cu aspect viril, părul lins și barbă de nutria, din partea de nord a

oraşului, acesta nu urma în niciun fel să aibă parte de banii ei. Dar, ca să fim dreپتي, omul nu părea să vâneze dolarii Elfridei.

Împreunându-și reverele paltonului ca să se apere de frigul din camera Minnei și uitându-se din când în când pe fereastră la trista capitală comunistă, întinzând mâna după sticla de ڑuică, ori pipăind pământul din ghivecele cu ci-clame (ciclamelor le pria temperatura scăzută, aici se simڑeau ca în paradis – și lui îi stătea bine la douăsprezece grade), Corde își consulta mereu ceasul de mână. Nu era încă timpul ca mașina lui Spangler să sosească și Corde, ținând în față scrisoarea Elfridei înڑesată de fraze femeiești, continua să reconstituie ultima discuție pe care o avusese cu ea. Era un lucru important. Și, într-un fel, aici reușea să fie mai obiectiv; decorul străin îi dădea mai multă claritate. Sau poate că agonia Valeriei.

După ce Elfrida terminase cu afacerile bănești – și de când rămăsese văduvă cea mai mare parte a ıntrevederilor lor începeau cu asemenea chestiuni (era necesar ca prim planul meschinărilor financiare să se consume Corde avusese pretenția să i se acorde răgazul de liniște la care avea dreptul) – era inevitabil să înceapă a discuta imediat despre Maxie Detillion.

Detillion: De ce existau oameni de care el, Corde, se simڑea atât de legat, încât simڑământul lui față de ei lua forma unei robii? Se crea o apropiere fizică atât de strânsă, încât Corde se simڑea virtual absorbit de ei. În ce o privea pe Elfrida, absorbția era plăcută și lucidă. Dar a te lăsa absorbit nu era ıntotdeauna agreabil, și nu avea importanță faptul că persoanele respective îi plăceau sau nu; vărul lui *nu-i plăcea*, în cazul acestuia avusese loc o fuziune hipnotică. Pe parcursul căreia ajunsese să cunoască până și porii de pe fața lui Detillion; undulațiile dese ale părului său, culminând într-o creastă, i se păreau a fi propriul lui păr – atât cât își mai amintea el. Când se afla în acțiune, ochii lui Max erau ca ochii unui *guru*, sau ai unei vedete din filmele expresioniste germane. Și când vărul Max își ıntârtea pupilele, Corde prelua senzația în propriii săi ochi. Detillion răspândise ıntotdeauna în jurul lui un iz acid de mascul, dar acum începuse să miroase a om

bătrân: când trecea pe lângă tine. simțai miasma dulapurilor de haine neaerisite, își lăsase favoriți lânoși, virili. Lui Rouault i-ar fi plăcut să-l picteze pe Maxie – imortalizase el mulți Maxie în uriașele lui studii de oameni corupți.

La tribunal, Maxie și Corde schimbau câte o privire, fără să-și vorbească. Se poate că prezența lui Corde îngreuna oarecum situația Lydiei Lester, pe care venise s-o ocrotească și s-o sprijine. De fapt, își dădea seama că prezența lui acolo incita senzaționalismul lui Max, îl făcea și mai melodramatic. Adresa întruna priviri pline de tâlc celor doi ziariști care se ocupau de proces („Fiți atenți la asta, ați auzit?”). N-o chinuise pe față când se înfățișase ca martoră, pentru că jurații simpatizează cu tinerele femei ale căror soți au fost uciși. Cunoscând acest lucru, intenționase să se arate plin de tact. Dar nu știa că o deprimă pe fata prin curtea pe care i-o făcea. Nu-i trecea nicio clipă prin minte că tânăra își plânge soțul, că e îngreșoșată, descumpănită, speriată. Mesajul pe care i-l transmitea Max era că el nu-și face decât datoria profesională de a obține mărturii în favoarea clientului său, dar când tot acest calvar o să se termine, o să-i arate el și altă fațetă a persoanei lui, cea tandru erotică. Trimitea același mesaj sexual, din întreaga inimă, tuturor femeilor. Cu trecerea anilor, inocența mesajului devenise clară pentru Corde pentru că, într-un anumit sens, era vorba de o inocență, o inocență coruptă. Detillion apăruse în fața juriului flutur induși hârtiile, ca Joe McCarthy. Era un om care mereu flutura câte ceva. Dar elementul de care făcea cel mai mult caz era sexul. Nasul lui odinioară frumos începuse să se deterioreze, cartilajele cedaseră și, pe măsură ce îmbătrânea și devenea mai greoi, obrajii i se îngroșau, coloritul feței se întuneca; arăta ca de plumb, se împuținase la trup, bazinul i se lățise, mersul cu care străbătea sala tribunalului era ușor șchiopătat. Corde avea senzația că-l vede murind – regele bătrân nebun orb și disprețuit.

Oare intimitatea îl făcea să-l *vadă* pe vărul Maxie Detillion în decrepitudine? Și ce dacă Max îl repezea, îl trata cu o stupidă, rece aroganță, ca de ceară? A vedea pe cineva în felul cum îl vedea el,

însemna a-i pătrunde în viață. O experiență nu neapărat binevenită.

Maxie nu avea un spirit de observație prea ascuțit, dar ar fi fost cu neputință să nu-și dea seama de interesul de o viață pe care i-l purta Corde. Îi dăduse întotdeauna o interpretare sexuală: „Albert admiră felul în care mă comport eu cu femeile. Sunt modelul lui”.

Elfrida îi spuse:

— S-ar zice că la fiecare stadiu din viață te izbești de vărul Max.

— Dacă mor eu înainte, nu-l lăsa să-mi facă el pregătirile de înmormântare, răspunse Corde zâmbind.

— M-am străduit întotdeauna să înțeleg de ce te-ai ținut de el până a ajuns să te considere un bun al lui. Și când ai rupt-o cu el, nu putea să conceapă. Considera că l-ai trădat. *El* era cel care se considera frustrat. Când murise bunicul Detillion, proprietatea acestuia din Joliet fusese împărțită între cei trei nepoți ai lui. Conform testamentului, Max era executorul care urma să dispună de împărțirea proprietății. Elfrida și-a căpătat partea ei în bani – Zaehner a avut grijă de lucrul ăsta. Și tot Zaehner îi atrăsese atenția lui Corde:

— Ce-i cu tine, nu-ți dai seama de ce se întâmplă? Parterul casei e închiriat pentru crenvurștii lui McDonald. Ai văzut vreodată un ban de pe urma lor?

— Am primit o reducere de impozit.

— Dar bani gheață? Niciun sfanț. Te escrochează. Mulge proprietatea cât poate. Și ce cheltuieli false trece în registre, l-am mirosit încă de la prima dare de seamă pe care ne-a trimis-o. Când a cumpărat partea noastră a pus mâna pe două treimi din acțiuni, așa încât el deține controlul – și ce face pentru tine pe linie de afaceri?

Într-adevăr, Corde îl lăsase pe vărul Max să facă investiții în numele lui. Max obținuse de la el felurite împuterniciri, precum și autorizația *de* a negocia în numele lui acțiunile prin Trustul Harris. În relațiile lui cu Detillion (și nu numai cu acesta), Corde reușea să se convingă singur că, oricât de labil ar fi/ost cel căruia îi acordase încrederea, el nu v-ați înșelat, îl urmărise pe Maxie înșelându-i pe alții – manevrând și ascunzând investiții, ducând de nas creditorii,

sustrăgându-se unor hotărâri judecătorești, pretinzând exorbitante reduceri de impozite. Dar în ciuda tuturor potlogărilor lui, Max avea rareori destui bani ca să-și achite datoriile (trăia pe picior mare) și niciodată nu încasa atâta cât îi trebuia. „Dar n-o să ia de la *mine*”, își spunea Corde. „Pe mine Max n-o să mă înșele niciodată”.

— Lasă-mă să-ți deschid ochii, cumnate, îi spusese Zaehner cu superioritate și o tăcută încruntare, la colțurile gurii i se formau două bulfe severe. Atâta timp cât nu-l pui pe vărul ăsta al tău cu tălpile pe jăratec, n-ai să vezi un ban de la el. Cred că ai măcar idee de ce sumă te-a escrocat.

Corde avea, bineînțeles, o idee dar o ținea învăluită. Făcea parte dintr-un grup de subiecte ținute sub obroc, pe care-și făgăduia să le examineze într-o bună zi. Dar în ziua aceea va trebui să i se reveleze, o lumină filosofică. Altminteri n-ar merita să înlăture obrocul. Bănuia că Max îl lipsise de o sumă între două și trei sute de mii de dolari. Dar ținea pentru el cifra aceasta estimativă.

— Să-i țin tălpile pe jăratec – dar cum? întrebuse Corde.

— Cere o revizie contabilă.

— Mă rog; atunci o să aibă loc o explozie...

— Doar nu te *temi* de individul ăsta?

— Poate că da, în oarecare măsură...

— Cred că înțeleg... Nu te temi de oroarea asta de văr, ci de ce-ar putea ieși la iveală asupra relațiilor dintre voi. Dezvăluirea – o imagine care nu te-ar face prea fericit. Max ți-a redactat testamentul? El o să-ți fie executorul testamentar când o. să dai ortul popii?

— Da, la ambele întrebări.

— Rupe-l. Fă-ți un testament nou.

— Înseamnă să cauți alt avocat.

— Un gând supărător, da? Nu te necăji. Am să-ți indic eu câteva nume sigure. De când te-ai întors la Chicago ca să /îi perfesăr, tu și vărul tău ați profitat destul unul de celălalt. Te-a purtat prin toate barurile și localurile din Ne-ar North și Lincoln Avenue, ți-a aranjat accesul la clubul Playboy și la tot felul de muieri dubioase de care nu

poți scăpa prea ușor, dar asta-i altă mâncare de pește. As-ta-i ce-a făcut el pentru tine. Iar tu, în schimb, i-ai insuflat oarecare rafinament. Avea, de pe atunci, o reputație mizerabilă. Nu numai că era un avocat corupt, dar și un tip libidinos. Și deodată s-a transformat într-un intelectual. Au început să-i scape din gură nume intelectuale. Cei care-l cunoșteau, aveau chef să-i ardă una-n moacă. Dar degeaba. Și vrei să-ți spun ce stă la rădăcină? Detil-lion e o paiață. N-ai decât să te uiți la el când dansează și ai să te convingi.

Din acest punct de vedere Zaehner avea dreptate. Pe ringul de dans, Detillion, mândru de măiestria lui, își legăna bucle umflate cu o grație zănatecă, imitând afectat ritmurile carib eene. Posedat de ritmul cha-cha-clia, nici nu avea ochi pentru parteneră, pe care o domina, sigur, ca pe iapă maestrul de manej. El dansa pentru spectatori. Corde care era un om de cultură (convins, acum, că citise prea mult, acumulase prea multe asociații, tândălise prin prea multe galerii de artă), vedea adeseori mutra extatică, buhăită, a. săltărețului său văr în versiunea lui Rouault, ca un despot sexual al unei tragice multitudini de femei (poate că și de bărbați). Dar imaginea pe care o avea Detillion despre el însuși când se afla în acțiune era, firește, cu totul alta. El nu se vedea ca un tip care regulează libidinos în dreapta și-n stânga. Nu „el se vedea ca un agent.

O personificare a lui Eros, tot numai flacăra, numai aur, purpură, strălucire, întruchipare a revărsării divine, dătător de viață. Puterea de a binecuvânta stirpea femeiască i se umfla în pantaloni. Zaehner spunea despre el că umblă cu sula scoasă. Corde îl vedea cum am spus. Dar nu avea intenția de a discuta pe larg cu Zaehner despre vărul său, Maxie.

Îl socotea pe Zaehner foarte inteligent. Nu-și aroga niciun fel de superioritate. Dar Zaehner nu suporta să audă părerile lui Corde, și ori de câte ori acesta din urmă încerca să-și expună ideile, îi reteza vorba: „M-ai dat gata, Albert. Nu te pot urmări. Ești prea intelectual pentru mine”. Aparent i se adresa cu deferentă, dar felul în care trecea de la îngruntare la zâmbet vădea un dispreț furios. Da, aceasta era, fără

îndoială, altă relație de rudenie interesantă. Alt obiect din colecția lui Corde ținută sub obroc. Dacă. În asociațiile făcute de Corde vărul Maxie avea afinități cu Rouault, Zaehner îi amintea de Hermann Göring. O comparație aspră, severă, nelpială, zdrobitoare, de care nu pomenea niciodată nimic. Mason senior purta costume necălcate, cu dungulițe albe, pantalonii îi atârnavă la fund, pantofii îi erau scâlțiați. Tipul chicoganului neconvențional. Göring se îmbrăca în uriașe veșminte medievale, de catifea; își acoperise fața cu farduri păstoase; pietrele prețioase erau bomboanele lui. Și totuși exista o similitudine. Corde, așezat la masa Valeriei și căutând să dezgroape originea asociației Zaehner-Goring, ajunsese până la amintirea unei anumite doamne Wooster, o americană cu relații, din Paris (locuia pe Rue de Rennes), care-și schimbaseră expresia severă, bătrânească a feței când cineva pomenise numele lui Göring, și exclamase: „Vai, nu era decât un ursuleț de pluș! L-am cunoscut bine”. Inflexibilă până în acel moment, doamna Wooster zâmbise cu dulceața femeii severe când se îmbunează, și zâmbetul acela nu făcuse decât să-l reconfirme pe Göring în spiritul lui Corde ca un mare arhetip al răului lumesc. Zaehner nu era un mare arhetip, dar pentru Elfrida fusese un ursuleț de pluș – și nu o bestie din jungla periferiilor orașului Chicago.

În orice caz, Zaehner s-a ținut de capul lui Corde și l-a silit în cele din urmă ca „din respect față de propria-i persoană” să pornească o acțiune împotriva lui Detillion. La asta s-a ajuns. Detillion a fost demascat, scos de sub obroc.

În camerele albe, supraîncălzite ale hotelului din Chicago (camere care prin abundența mobilierului și bogăția instalațiilor și a dispozitivelor menite să asigure confortul modern sugerau că America are grijă să răspundă celor mai imediate nevoi omenești – și ce altceva mai vreți?), Elfrida îi mărturisea fratelui ei:

— Ar fi trebuit să-ți povestesc, Albert, că atunci când tu și vărul Max ați ajuns la proces, el a făcut tot drumul până la Lake Forest ca să stea de vorbă cu mine – a venit special. Mi-a spus că a simțit nevoia să-și descarce sufletul în fața cuiva din familie. Mi-a declarat că nu

merita să fie tratat în felul ăsta. Că s-au împins lucrurile prea departe. Se stârniseră vorbe în oraș Lumea vorbea că te-a pungășii, că ți-a tras clapa la venituri și el se vedea neputincios...

— N-am împins lucrurile prea departe. Am stabilit o înțelegere. Între noi în afara tribunalului. Ce încerca să scoată de la tine?

— Voia să-i aranjez o întrevedere cu Mason, ori el, dacă ții minte, tocmai avusese primul infarct. Max a dat telefoane, a lăsat mesaje pentru Mason, dar eu nu i-am dat voie să-i răspundă.

— Max ar fi dat mii de dolari ca să-l convingă pe Zaehner să-l scape din bejeaua cu mine.

— Max îmi spunea: „N-am să-l iert niciodată pe Albert că mi-a murdărit imaginea în ochii lumii”.

— Imaginea lui! Și descărcatul sufletului! Bietul Max! Eram furios pe el, dar când judec mai bine sau, când aud ce-a spus, mi se face mila de el.

— Probabil că ți-a fost milă. L-ai lăsat să scape ușor... La ce înțelegere ați ajuns?

— I-am lăsat o grămadă de bani. Hai să spunem că mi-am plătit lecțiile. Mi-a predat un curs special.

— Și ce-ai învățat, dragule?

— Lucruri pe care s-ar fi convenit să le știu cu cincizeci de ani în urmă. Am urmat „un seminar postuniversitar de neghiobie și dobitocie.

Corde încerca s-o determine pe Elfrida să discute în felul lui. Era sora lui, deci trebuia să fie în stare s-o facă. Ar fi trebuit să se străduie.

— Poate că un sfert de milion n-a fost de-ajuns pentru plata lecțiilor.

— Înțeleg ce vrei să spui. N-am suferit destul prin pierderea acestei sume. Am rămas tot dobitoc, și acum nu mai am bani ca să mă înscriu la un alt curs.

Intenția lui Corde era clară. Q sonda pe sora lui asupra articolelor despre Chicago, încercând să-i afle părerea. Oare văzuse în acele neplăcute piese un nou plonjon al lui în idioțenie? O urmărea cu



atenție. Când fața i se întuneca, însemna că roșește. Ceea ce o făcea să arate mai tânără. După care urma, însă, un val de tensiune și de reticențe care o îmbătrânea. Poate că îi era la fel de mila de fratele ei pe cât îi era lui de vărul Max. îl socotea un bizar. Handicapurile lui nu erau cele obișnuite, cele ale altor oameni: nevroze identificabile, alcoolism, lăudăroșenie. Nimic normal în ce-l privea. Avea un fel al lui foarte original, incomprehensibil, de a întoarce lucrurile pe dos. Nu, n-avea de gând să-și spună părerea despre articolele lui. Să-i facă cunoscute aprecierile ei. Și Corde n-ar fi putut afirma că acest lucru nu-l necăjea – își iubea totuși sora. Ea se arăta îmbufnată. Ar fi avut multe de spus în legătură cu articolele acelea despre Chicago, dar refuza să vorbească. Ochii ei negri aveau o expresie critică, îngândurată, vicleană și supărată. Părea să întrebe: „De ce să zgâlțâi barca, de ce să împingi lucrurile atât de departe, de ce să t’îi atât de nesăbuit și să scrii atât de ciudat?” Pentru /aehner. Chicago însemnase cel mai mare oraș din lume, niciun alt loc nu se putea compara cu el. Și tatăl lui Corde fusese de aceeași părere; Chicago era un oraș unic: mare, vital, nou, cel mai grozav dintre orașe! Bătrânul Corde. care-și crease aici un statut de mare hotelier și personalitate publică, ar fi fost amarnic supărat pe un fiu care denigra orașul Chicago. De bună seamă Elfrida *nu putea* fi de acord cu fratele ei.

Schimba din nou subiectul discuției întorcându-se la vărul Max.

— Mi-a ținut un adevărat discurs când a venit aici să mă vadă. Se învârtea în sus și-n jos prin cameră, cu mâinile la spate, văicărindu-se de marea ticăloșie care-l împresoară, vrând să-i înece sufletul, și de faptul că dintre Uiți oamenii din lume tocmai tu te-ai dat cu ticăloșii. Mă rog, Albert dragă, Max ți-a tocat banii. Dar tu i-ai dat mână liberă. Și Mason, fiul meu, dă dovadă de sadism adresându-i-se tocmai lui pentru cazul ăsta – nu te condamn că ești supărat pe Mason. Dar poate că și tu te arăți prea susceptibil. Mă îndoiesc că există cineva care să-i acorde întradevăr atenție lui Max. Toată lumea știe câte parale face. Și tu, chiar dacă tuni și fulgeri la adresa orașului Chicago, ai putea să acorzi oarecare credit măcar cetățenilor lui.

— L-ai văzut cumva aseară la televiziune pe canalul doi?

Corde, răsucind butonul televizorului, dăduse pe neașteptate peste vărul său. Maxie, strident colorat, cu favoriții ca niște nori cumulus și fața radiind de falsă sinceritate. Corde își auzise, cu uimire, propriul nume: „Decanul Corde, care întâmplător e vărul meu...” Se simțise teribil de ofensat. Când își auzise numele rostit în gura mare, fusese cuprins de furie. Chiar și acum resimțea mânia, era conștient de o vastă arie de furie atroce, care-l păștea în imediata vecinătate. Gata parcă s-o atingă. Detillion îl acuzase de rasism, se referise la colegiu ca la „o mare instituție, dar ale cărei relații cu Cauza Pozitivă erau dubioase”. Mințea cu ochii și cu sprâncenele chiar mai mult decât cu vorbele. Corde trebuise să admită că Max vorbea destul de fluent, în stilul nefiresc folosit în Chicago la bară – Corde comentase și acest lucru în articolele din „Harper’s”: „Agramatismul caracteristic, gentil, elevat al avocaților în fața juriului”.

Corde îi spusese Elfridei:

— Nu. e drept că nu trebuie să fiu atât de sensibil în legătură cu Max. Dar vine? i de zi la tribunal și împrășcă fata și familia cu lături. Eu am antrenat-o pe tată în treaba asta și mă simt răspunzător... în fond Max face parte din familia mea. Nici chiar o persoană mai puternică n-ar putea îndura circul ăsta publicitar, ori ea e o fată slabă. E lipsită de experiență, buimăcită, și să nu uităm că părinții băiatului sunt prezenți în timp ce Max face tapaj, împreună cu Ebry și cu ceilalți martori, de tot felul de practici sexuale nefirești, și sugerează că Lester ieșise în acea seară în căutarea unor astfel de perversități. Vorbește de partuze și face aluzii la perversități esoterice. E prea de tot.

— Prea de tot pentru tine, înțeleg. Ai un comportament foarte emoțional în procesul ăsta.

— Sigur că da, Elfrida. Sunt implicat. Mason al tău s-a dus în septembrie la fată și i-a spus că ar fi mai bine pentru ea să nu se prezinte la proces.

— Cred că am auzit povestea asta. Elfrida își coborî privirile și Corde renunță la subiect; după un timp, sora lui continuă: O înțeleg pe

tânăra că vrea să-i vadă pe agresori după gratii. E perfect natural. Simte că datorează acest lucru soțului ei.

— Grady susține că e o prostie din partea lui Max să pedaleze cu asemenea forță, căci dacă fetei or să-i cedeze nervii și o să se prăbușească în fața juriului, cauza lui Max e pierdută. Îmi vine a crede că Grady speră într-un asemenea deznodământ. Dar văd că fata rezistă. N-aș fi crezut.

— Sorokin e de părere că Max a construit o apărare foarte bună, strict legală.

— Uneori gândesc că dacă lui Detillion i s-ar fi împlinit rimăciunile și ar fi devenit arhimilionar...

— Ei...?

— Atunci toate suferințele lui de psihopat ar fi luat o direcție pozitivă. Ar fi fost un mare filantrop, un patron al operei și al orchestrelor simfonice, ar fi fost ales în toate comitetele. Nimeni n-ar fi observat cât e de prost și de ȳicnit. Dar din moment ce nu-i în starea și plătească nici datoriile, e nevoit să găsească o cale de a-și masca dezastrul într-o formă prezentabilă. și lucrul ăsta trebuie făcut în public.

— Înțeleg ce vrei să spui, răspunsese Elfrida.

Se simțea profund stingherită, în primul rând ea, personal, era foarte bogată. În al doilea rând, fratele ei cel emoțional și abstract putea în orice moment să se lanseze într-una din crizele lui de terorizare. Se pricepea el. Avea să se avânte în considerațiile lui înalte, pe piscurile lui, într-un impuls nebun de luciditate... și de erezie. Cu un glas domol, adânc, armonios, fără nicio urmă de fanatism, va înșira lucruri incompreensibile, insesizabile, lustruite, alunecoase și, până la urmă, teribile și nocive – lucruri care l-ar fi revoltat pe tatăl lor, iar pe Zaehner l-ar fi făcut să scrâșnească din dinți. După părerea Elfridei, Albert nu cunoștea moderația, întotdeauna exagera. Chiar și dragostea pe care i-o purta ei avea un caracter exagerat. Dar dacă Elfrida accepta cu plăcere această a dragoste, atunci de ce-i respingea teoriile „exagerate”? Întrebarea avea o latură amuzantă. Și apoi – zău așa! –

teoriile lui erau chiar atât de sofisticate? îi spunea doar că omul bogat devine un monstru inatacabil; așa încât, dacă simți că te-ai născut monstru, n-ai decât să-ți edifice inatacabilitatea făcând avere. Pentru că atunci devii o forță a naturii, chiar dacă ești un psihopat. Și, dacă n-ai personalitate, îți *cumperi* una. Și dedesubtul tuturor acestor teorii-Corde trebuise să vină în Europa comunistă și să zacă în camera de școlăriță a soției lui ca să înțeleagă acest lucru – dedesubtul acestei recente faze de excentricitate a lui (deși văzută dinăuntru nu părea deloc excentrică), se alia continua lui dispută cu soțul Elfridei. răposatul Zaehner. *Corde contra Zaehner* ar fi putut să fie titlul veritabil al articolelor lui despre Chicago. La început nu-și dăduse seama de această realitate. Concepția inițială a articolelor fusese inocentă. La origine fusese vorba de niște eseuri periodice, pitorești, fermecătoare, nostalgice, care, până la urmă însă. îi scăpaseră de sub control. Desigur, nu se putea aștepta la înțelegere din partea surorii lui. N-ar fi putut să-l aprobe fără a-și încălca loialitatea față de Zaehner și de fiul ei. Și apoi, pur și simplu nu era de acord cu el.

— Nu te necăji, Elfrida, îi spusese înainte de plecare, vrând să-i dea a înțelege că n-avea de gând s-o chinuie că nu va încerca s-o determine să vorbească în felul ////...

Elfrida răsuflase adânc, cu recunoștință, și îi spusese cu un sentiment de ușurare:

— Vreau să știi, Albert, că Sorokin consideră c-ai avut dreptate în ce-l privește pe Rufus Ridpath. Omul ăsta a făcut într-adevăr tot ce-a putut pentru închisoarea Districtuală. E singurul care măcar a încercat să îmbunătățească condițiile din închisoare și să-i ajute pe deținuți. Și au existat oameni care s-au străduit să-l înfrunte. Sorokin e de părere că omul a fost funciarmente onest. Și ăia s-au coalizat nu numai ca să-l înlăture, dar și ca să-i distrugă pe viitor orice șansă politică aici la noi.

— Nu cred că Ridpath ar fi candidat vreodată la o funcție publică, nu e genul lui. Dar ți-a spus Sorokin lucrul ăsta? El a fost cel care m-a trimis la Ridpath.

Elfrida făcuse o grimasă. Corde înțelesese ce voia să spună.

— Dar nu era nevoie să sari peste cal și să declari că Ridpath e un tip de negru atât de rar, adăugase ea.

— N-am scris așa ceva. Am spus că e un tip pe care-l întâlnești rar la orice culoare. Negru sau alb sau ocru sau verde, nu întâlnești prea des în Chicago un om care să-și pună în minte să facă dreptate. E uimitor cât de puțini sunt oamenii de felul ăsta. Și nici măcar nu-ți dai seama până nu întâlnești o persoană pentru care dreptatea să constituie un interes primar; abia atunci ți se deschid ochii și înțelegi cât de rar e un asemenea interes...

— Ai folosit expresia „cât de rară e o viață morală”.

— O expresie nefericită. Trebuie să ai grijă când jonglezi cu cuvinte mari. Chiar în timp ce scriam mi-am dat seama că o să aibă un efect negativ asupra tuturor. Chestia asta anormală, profesorală, platonico-aristoteliană e sărutul morții. Probabil că nici lui Ridpath nu i-am făcut un bine. Categorical, o greșeală...

În camera alăturată, Minna vorbea la telefon. Corde auzise soneria telefonului și acum devenise conștient (nu prea reușea el adeseori să sesizeze) că era vorba de o convorbire neobișnuită. Vocea Minnei era ascutită. Rămase o clipă să asculte, apoi ieși pe coridor și se îndreptă spre sufragerie. Canapeaua turcească se găsea lângă glasvand. Se așeză, ascultând cu mare atenție. Conversația fu extrem de scurtă.

— Minna mai încercă să spună ceva, dar interlocutorul ei închisese. Fără îndoială că se întâmpla ceva rău. De îndată ce puse receptorul în furcă, Minna porni să-l caute, îi auzi pașii îndreptându-se în direcția greșită și-i strigă: „Sunt ai pl!” Când o întrebă ce se întâmpla, Minna nu se simți în stare să-i răspundă, ci se rezumă să-l privească fix.

— Te-au chemat de la sala de reanimare?

Să se fi agravat starea Valeriei? Să fi murit? Nu, după tonul Minnei la telefon nu putea fi vorba de asemenea vești și nici de asemenea șoc. Spre deosebire de Elfrida. Minna nu avea un repertoriu de expresii faciale. Niciodată nu-i văzuse ochii atât de întunecați, pielea atât de strânsă, de uscată, de albă.

— Ce a fost? o întrebă.  
— Albert, știi cine m-a chemat? Colonelul.  
— El în persoană?  
— Colonelul; îmi venea să-l omor.  
— Dar ce-a făcut? Ce ți-a spus?  
— Probabil că de îndată ce-ai plecat tu, ambasadorul a intraj: în acțiune.

— Înțeleg. L-a chemat pe ministrul sănătății, și ministrul l-a sunat pe colonel?...

— Probabil că așa s-au petrecut lucrurile.

— Mă rog, foarte bine, dar ce s-a întâmplat concret? Ministrul sănătății coordonează spitalele sau nu?

— Nu și spitalul ăsta. Colonelul răspunde de el. Mi-a spus-o de la obraz. Mi-a vorbit îngrozitor, îngrozitor, Albert!

— Înțeleg. E o competiție de forțe – între un ministru și poliția secretă.

— Nu-i nicio competiție. El e șeful.

— Asta-i clar. Îmi pare rău, Minna. Nu trebuia să trecem peste capul lui dacă nu ne-am putut adresa la cel mai înalt nivel. Eterna greșală, să faci lucrurile pe jumătate. Ar fi trebuit să ne dăm seama... un colonel de securitate nu dă nicio ceapă degerată pe un ministru. Cred că de asta se ține deoparte prietenul nostru Petrescu. A încercat, a fost pus la punct, și acum se ferește din drum. Cea de-a doua vizită a noastră, cea neautorizată, l-a dat peste cap. Nu trebuia să mă încurc cu ambasadorul. Ar fi trebuit să mă adresez la Casa Albă. Un telefon direct, de la președinte la președinte. S-ar fi putut aranja, încă se mai poate. Cei de aici dețin clauza națiunii celei mai favorizate. Un lucru colosal de important pentru ei. N-ar fi refuzat...

— Mi-a spus...

— Da, ce ți-a spus colonelul?

— Că o mai pot vedea pe mama doar o singură dată. Numai o singură dată. Asta mi-a spus.

— Aha, făcu Corde, ca și cum ar fi înțeles, dar nu înțelegea nimic,

simțea puternice înțepături în ochi. Repetă, te rog: a spus să vii s-o vezi?

— O singură dată.

— Când?

— Mă lasă să aleg eu. Nu-mi venea a crede urechilor. Am încercat să vorbesc, dar mi-a tăiat vorba. „Nu înțelegeți românește? Vă permit dumneavoastră și soțului dumneavoastră încă o singură vizită”.

Corde începu să înțeleagă. Veniți o singură dată și vedeți-o – vizita de adio. îi spuse Minnei:

— Noi am declanșat lupta cu ministrul și colonelul a biruit. Bănuiesc că a raportat disputa sus, și. cei de sus l-au sprijinit. Ar fi trebuit să mă gândesc mai bine când s-a oferit ambasadorul să vorbească cu ministrul. A fost drăguț din partea lui, dar fără niciun rezultat, îți închipui că umfli pompa bunei cuviințe turnând în ea bună cuviință. Nu merge. Dar a spus: „Dumneavoastră și soțul dumneavoastră?”

— Da, Albert. Ce să-i răspund? Trebuie să-l chem și să-l anunț când venim.

— Și ce facem cu tanti Gigi? Dacă asta va fi singura și ultima noastră vizită?... Nu. nu-i poți vorbi și despre tanti Gigi...

— Albert, răspunde-mi. Când să mergem? Mâine? Când?

— În locul tău aș merge azi – diseară, răspunse Corde ridicându-se de pe canapea.

— Vrei să spui că s-ar putea să moară dintr-un moment în altul?

— Mâine o să ne gândim ce alte sfori am mai putea trage. Poate că Gherea o s-o mute din spital. Poate clintim pe cineva de la Casa Albă. Am putea telegrafia la Washington.

— Colonelul așteaptă răspunsul meu.

— Atunci spune-i că venim astă seară. Minna se reîntoarce la telefon.

Corde își trase paltonul pe umeri. Erau zilele cele mai scurte ale iernii. Lumina după-amiezii nici nu se instala bine că se și stingea. Era

și foarte rece. Bălțile de pe stradă prinseseră o pojghiță de gheață, se lăsase peste ele o amărăciune cristalină, în colțurile în care se cuibăreau umbrele, tencuiala galben-maronie căpăta pete albastrii. (Dacă cineva ar fi avut chef, putea să-ți răzuiască fața de tencuiala aceea aspră). Pe balconul de peste drum se înșirau sticle, rufe puse la uscat și înghețate pe la margini și rămurele de viță. În lumina soarelui, splendoarea zilei estompa lucrurile; dar când soarele asfințea, toate păreau abandonate; disociate, trebuia ca tu să găsești calea de a le reînchega. Corde asculta vocea soției lui din camera alăturată. Unele limbi sunt vorbite, altele cântate. Chiar și acum când se certa cu colonelul și cu statul comunist, limba soției lui suna muzical. Așa cum el, în timp ce-și compătimea soția; în timp ce-l ura pe colonel; în timp ce încerca să-și închipuie de ce luase colonelul asemenea hotărâre; și ce tactici fuseseră desfășurate; sau la ce înțelegere ajunsese colonelul cu ministrul, – continua să-și urmărească firul gândurilor proprii. Pe de o parte există colonelul în chiliuța lui înaltă ca o debara pentru măhuri, tăind și spânzurând sub un bec de douăzeci de wați. Și pe de altă parte există o doză de umanitate individuală, o undă care se retrage continuu în față procesului universal de consolidare a urii. Procesul acesta poate să pară încă prea crud pentru a fi luat în serios, dar nu vă amăgiți, el ne modelează viitorul. Și în timp ce se desăvârșește această modelare, esența lăuntrică a fapturii umane trebuie să-și organizeze, pe cât poate, mijloacele de apărare proprii, necesare, unice.

Și acum să ne întoarcem la Valeria și la aparatele care – o mențineau în viață. Corde avea convingerea că bătrâna era pe deplin și, probabil, chiar strălucit de conștientă. Aparatele ticăiau și mintea ei (hotărâse Corde) funcționa extrem de lucid, era într-o stare de hiperluciditate. Nu avea să moară până n-o să-și vadă fiica – a o vedea e un fel de a spune, din moment ce Valeria nu putea deschide ochii. Pupilele ei scrutau pe sub pleoape; poate că ochii îi erau sensibili la lumină; globurile oculare îi umpleau pleoapele ca pe niște colțunași (o comparație involuntară), își studia moartea – fără îndoială. Corde se



gândea la ea cu extrem respect. Umanitatea ei individuală provenea din surse străvechi. Corde aflate multe despre aceste surse la Paris și la Londra. Printre înțepăturile care-i chinuiau ochii și îl făceau să-și treacă vârfurile degetelor peste frunte de la stânga la dreapta (aici, în Europa de est se simțea deshidratat, ba își imagina chiar că și nervii optici îi sunt uscați și închirciți) se gândea la aceste surse străvechi, își aducea aminte că Valeria se interesase cu seriozitate de structuralism și de psihiatria lui Laing. De ce naiba și-o fi bătut capul cu astea? Trebuie să fi fost lucruri foarte străine de viața ei lăuntrică, în viața ei din străfunduri era tradiționalistă, chiar arhaică, își iubise soțul, de asta devenise o comunistă militantă, își iubise soțul, fuca, sora. Pe urmă, timp de treizeci de ani trebuise să plătească pentru marxismul ei, pentru păcatul de a fi ajutat la instaurarea noului regim, să plătească printr-un sistem de căință personală și să-și organizeze rețeaua ei de ajutor reciproc feminin. Totuși, se ținea la curent cu gândirea nouă, sofisticată; fusese demascată și exclusă din partid pentru „psihologism cosmopolit”, adică freudism, dar asta nu însemna nimic, în ultimul timp citea o carte despre Hagia Sophia. Se găsea pe biroul ei. Corde era curios s-o parcurgă, dar limba îl depășea. Aceeași Valeria, când se ducea la mormântul soțului ei, unde se afla și locul ei de veci, aprindea luminări în fața pietrei tombale – o mare lespede de granit. Gigi le spusese: „Ori de câte o îi trebuie să ia vreo hotărâre importantă se duce la mormânt ca să se sfătuiască cu *el*”. De obicei aducea la cimitir mâncare pentru cerșetori. Nu numai încrustațiile de sidef erau turcești. Aici te aflai în plin Balcani, întreaga viață lăuntrică era bizantină, poate chiar mai arhaică, indiferent de Freud sau de Laing – aceștia sunt buni pentru publicul sofisticat, nervos. Ori în casa asta nu exista asemenea sofisticare. Valeria se afla în fața porților morții. Și ca medic... dar nu-i nevoie să fii medic ca să știi ca mori. Poate bănuia chiar că autoritățile ar putea deconecta aparatele când se vor satura de agonia ei. Corde gândea categoric că în mintea colonelului ar putea încolți asemenea idei. Puterea era în mâinile lui. Ar putea spune doar „Scoateți-le”, și asta ar pune capăt la tot. Și la

acest gând, Corde (el însuși nemaifiind tânăr și nesimțindu-se prea bine cu sănătatea) încerca o ciudată afinitate cu țurțurii și fragilele cristale de gheață ale căror luciri pătrundeau pe fereastra balcanică. Perplexitățile iritante, complexitățile de echilibru, speranțele bolnave, amenințările enigmatice, calculele sadice – te făceau să cauți evadare în simplitatea și transparența albăstrie a gheții. În toate acestea Corde se simțea extrem de aproape de bătrâna. Minna se întoarse și-l anunță:

— Am stabilit pentru astă seară.

Când Corde dădu să vorbească, îi aminti arătând cu degetul spre lampa din plafon, că în cameră s-ar putea afla microfoane.

— Haide să ne plimbăm puțin în jurul blocului.

— Când vine mașina să te ia?

— Mai e timp.

Aveau încă douăzeci de minute bune. Șoferul lui Spangler urma să fie cu siguranță punctual. Aici, ca pretutindeni în Europa de est, șoferii își făceau raportul la securitate. Din care cauză te serveau excelent.

... 115

— Plf»

Gorde și Minna coborâra împreună cu liftul micuț, îi deschise ușa grea din fier forjat și sticlă, și ieșiră în stradă. După prânz, soarele de decembrie părea gata să-și dea duhul. Pe sub razele iernatice, se adunau umbrele violete și se adăposteau în scobiturile zidurilor tencuite, sugerându-i lui Corde suprafețele ciobite ale apelor înghețate. Și copacii golași se învâluiau în culori violacee. Iar porumbeii de pe trotuar căpătau nuanțe irizate. Pe partea carosabilă „Corde observă rămășițe de șobolani morți. Fugiseră probabil în timpul cutremurului, fuseseră striviți de bucățile de zid căzute, și apoi turtiți de mașini și camioane. Așa își imagina Corde. Arătau acum bidimensionali ca giruetele. Ici-colo, printre blocurile de tip Haussmann balcanic, se înălțau grămezi de ruine sau tumuli de moloz de pe urma cutremurului; Corde presupunea că erau totodată și morminte.

Mormanele de cărămizi exalau un iz de putreziciune. Dedesubt zăceau cadavre care nu putuseră fi încă dezgropate. Plutea un miros rece, jilav, rău. Troleibuze de un portocaliu ruginit lunecau cu foșnete de cablu. Pasageri palizi te priveau prin geamul ferestrelor. Purtau șepci, iar femeile, basmale. Troleibuzele acestea, laolaltă cu chiuvele de fontă și toaletele cu lanț aparțineau unor vremuri apuse. Aveai senzația că privești îndărăt în trecut. Vedeai deceniile răsturnate. Până și emoțiile țineau de alte timpuri. Soluția bătliei dusă cu colonelul ținea de sentimente umane – deci nu putea fi acceptată sub noua ordine. Dar colonelul o acceptase tacit pentru că era dureroasă. Știa că e o soluție. Corde avu o imagine fugitivă închipuindu-și că toate aceste idei se înnodau în jurul capului său, așa cum se aduna lumina, din ce în ce mai pală, în jurul copacilor retezați, care semănau, fiecare dintre ei, cu un buchet.

Minna mergea mai repede ca de obicei. Acasă, în America, n-ai fi putut-o determina să iuțească pasul. Avea propria ei noțiune despre ținuta feminină, sau des. pre demnitatecaracteristică familiei Rareș. Dar azi se mișca repezit, îl ținea pe Corde de braț, și când se apropiau trecători, îl strângea, dându-i a înțelege să tacă. Așa încât el tăcea, iar ea părea distrată. Niciodată Minna nu venea la masă, sau nu ieșea în stradă fără să-și dea pe buze un strat proaspăt de ruj. Dar acum buzele ei arătau-supte și subțiri, iar rujul era șters. Devenise uscată, palidă, părea foarte bolnavă.

A» K”.

— I.

— Albert, înțelegeți care-i problema?

— Gigi...

— Da, tanti Gigi și cum s-o facem să intre și ea la spital.

— Desigur. Trebuie să-și vadă sora. Dacă la poartă ne așteaptă un permis pentru două persoane, îi cedez locul meu.

— Nu, trebuie să intrăm toți trei. Trebuie să mergem cu toții. Ar trebui să apelăm la Petrescu. A fost întotdeauna un prieten de nădejde. Sunt convinsă că situația îl îndurerează.

— O să vorbim altă dată despre el. Face parte dintr-o altă ciudată ramură de experiență. Ne vom ocupa mai târziu de el. În momentul de față trebuie să ticluim un plan.

— Primul pas este să faci rost de țigări. Trebuie să avem multe țigări la noi.

— Astea le pot cumpăra la shopul pe valută de la Intercontinental. Kent superlungi.

— Da.

Se plimbau pe lumina tot mai scăzută și trecură prin fața unui parc triunghiular îngrădit cu un gard de pari strâmbi. Băncile verzi erau acoperite de brumă.

— Aici era liceul meu, spuse Minna. Pe strada asta locuiau familii de boieri.

Clădiri grațioase ale vechiului regim, împărțite acum în apartamente pentru mai multe familii, în prăvăliile întunecate nu vedeai pe rafturi decât cutii cu mazăre și borcane cu varză acră. Clienți nu erau. Pe vremuri, aici fu-șese o zonă rezidențială elegantă. Nu mai era. Vilele ștabilor din aparatul de partid se găseau în altă parte.

— Cum o să ajungem diseară la spital?

— Nu poți comanda un taxi? o întrebă Corde.

— Poți telefona, dar nu te poți bizui c-o să vină.

— Gigi spunea că Ioana are un nepot șofer. Ar trebui să vorbești cu ea.

— Da. îl cheamă Traian.

— Încearcă să-l prinzi pe Traian ăsta.

— Am să-i cer Ioanei.

— Are mașina lui?

— O să mă interesez îndată.

— Poți vorbi cu Ioana? Vreau să spun, poți sta de vorbă deschis cu ea?

— Da și nu. Da, dacă știi cum s-o iei. Trebuie tratată

117

ca o rudă. N-ai voie să-i pomenеști de bani, dar din când în când

trebuie să-i dai.

— Cheamă-l pe Traian să ne ducă la spital. Îl mai ții minte pe omul ăsta?

— Acum douăzeci de ani nu era un om, ci un copilandru. Un băiat gras, antipatic.

— Mă rog, ar fi bine să te interesezi dacă poate veni.

— Pe la șapte.

— Și din momentul în care ne vedem în mașina – o să iau două cartușe de Kent – îi vei putea explica ce-i de făcut. Probabil că cei de acolo se lasă mituiți. Nu pot trăi numai din salarii.

Dădură colțul și Minna observă:

— Cred că asta-i mașina prietenului tău.

— Pot să renunț. Contramandez 4 ntâlnirea.

— Nu; du-te să iei țigări și să-ți vezi prietenul. Nici n-ai ce face.

Eu merg să stau de vorbă cu Ioana.

Minna intră în casă. Corde, înțepenit de frig de la mijloc în sus. așteptă mașina. Ora trei, și deja lumină de amurg, însoțită de-o tragică tristețe. Contururile copacilor iernatici, frumusețea culorilor de iarnă nu erau triste. Copacii făceau gesturile lor de copaci, dar ființele umane înfruntau interdicția organizată a tot ce era omeneste firesc. Limuzina elegantă opri, șoferul cobori, îi deschise portiera, și Corde pătrunse în căldura canapelei din spate. Călătoria privilegiată fu scurtă. Iată din nou ambasada americană, strada cu cordoane de miliție și sentinele în poartă. Și iată hotelul Intercontinental.

Holul era luxos. Te puteai afunda în canapelele lungi – în oricare dintre ele. pentru că toate erau, goale. Plutea o atmosferă de roman de mister. Dinspre restaurant adia o aromă de cafea turcească. Aveai senzația că Bosforul e la doi pași, că Orient-Expresul trecea pufăind pe aici, cu Mata Hari în vagonul restaurant și oameni de afaceri levantini care erau tripli agenți de spionaj, în holul opulent se aflau unghere de organizație totalitară: un ghișeu unde se schimba valuta și un stand care vindea ziare străine. Reviste din Germania de est atârneau de niște cârlige, ca și „Pravda” și „L’Humanité”.

Shopul pe valută se găsea la etajul doi. Peste două zile avea să fie Crăciunul. Un brad mic, înconjurat de oameni, pudrat cu ghemotoace de vată și fulgi de mică. Pe bare, șiruri de fote țărănești, cojoace din piele întoarsă, – pe rafturi, fețe de masă și păpuși în costume folclorice, ploști din lemn cioplit, aparate fotografice, coniac de import. Printre clienți, mulți studenți africani. Unul dintre ei, văr zând pașaportul american din mâna lui Corde, i se adresă într-o engleză britanică, stâlcită:

— Vânzătorii de aici sunt impertinenți. Spun tot felul de lucruri urâte despre noi. Își închipuie că nu le înțelegem limba.

Vânzătoarele negricioase erau îmbufnate, obosite, repe/ite. Corde se consideră norocos. Fata care-i vându cartușele de Kent îi zâmbi – într-un fel ciudat, de parcă era gata să sufle într-un puf de păpădie. Totuși, era un zâmbet. Îi vârî cele două cartușe de Kent superlungi într-o pungă de Crăciun cu minere de plastic.

Se afla oare în dispoziția necesară pentru o întâlnire cu un vechi coleg de școală? Se simțea de parcă ar fi fost do-borât în stradă de un motociclist, și acum era plin de vânătăi și cu pieptul bandajat. Nu dorea decât să se ducă la toaletă, să-și descheie cămașa și să-și smulgă bandajele adezive de pe piept. Dar nu exista niciun bandaj. Pătrunse în restaurantul ticsit, la bar, ca să-l descopere pe Dewey Spangler. Enervat, stânjenit, lovit de motocicletă, păstra totuși o aparență normală, doar puțin prea serioasă (nimic decât o indispoziție trecătoare), îl căuta din ochi pe Spangler. Întâlnirea, ritualul de vechi colegi, urma să fie scurtă. Dacă nepotul Ioanei nu putea fi găsit, trebuiau făcute alte aranjamente. Minna și Gigi aveau nevoie de el acasă – de "prezența lui încurajatoare, de sugestiile lui. Și de țigările Kent; poate că de acestea mai mult decât de orice altceva. Barul înțesat de lume îi intensifica senzația de întemnițare („dați-mi drumul de aici!"). Pe urmă îl zări pe Spangler, care se ridicase în picioare în nișa lui și tăcea gesturi agitate cu ambele brațe ca un angajat de pe aeroport care semnalizează unui avion cum să se îndrepte pe pistă. Gesturile lui Spangler fuseseră întotdeauna disproporționate,

zănatece. Dar, pe neașteptate, îl găsi înduioșător. Micul nemernic despotic zgomotos, era, în ciuda reputației lui mondiale, tot Dewey-nebunul, motanul intelectual hămesit, – același Dewey care se luase la trântă pe peluza unui stadion cu un vlăjgan de o sută douăzeci de kilograme și-l doborâse dându-i în cap cu un volum de poeme. Spangler fusese un copil îngrozitor, dar Corde îl îndrăgise.

— Aici, Albert, aici! striga Dewey.

Ce anume făcea această întâlnire atât de caldă? De-a dreptul emoționantă, nu? Spangler venea la Chicago cel puțin de zece ori pe an, venise deci de o sută de ori în ultimii zece ani, și niciodată nu-l căutase pe Corde. Dar nici Corde nu-i trimisese vreodată o scrisoare în care să-i spună: „Mi-a plăcut articolul tău de miercură trecută”. Foarte puține, sau aproape niciunul dintre articolele lui Spangler nu-i plăceau, în ziare, Dewey nu constituia niciodată o surpriză pentru el. Spune primele cuvinte dintr-o frază a lui Dewey și Corde, cu ochii închiși, era gata să-ți înșire tot restul. Sistemul lui varia arareori. Dar în cafeneaua aceasta exotică, toate reticențele, judecățile, disprețurile și ofensele erau lăsate deoparte. Aici Spangler putea să măsoare distanța pe care el (sau amândoi) o parcuruseră, înconjură cu brațul umerii lui Corde:

— Ha, ha, Lakeview!

Silueta lui expandase și devenise compactă. Arăta cărnos și înnobilit de barba îngrijit tunsă. Grăsimea care i se adunase în straturi sub bărbie, avea un aspect disciplinat, nu era o grăsime neglijentă. Straturile acestea de gușă îi absorbeau înclinările afectate ale capului, ba chiar le dădeau un aer demn, plin de greutate, de gravitate pozitivă, își păstrase încă obiceiul nervos de a da din cap. Deși anii lungi de psihanaliză păreau să-i fi fost de ajutor. Spangler se lăsase reciclat pe canapeaua psihiatrului. Nu făcea un secret din lucrul acesta, dimpotrivă, în articolele sale se referea adeseori la analiză; îi plăcea să reflecteze asupra sensului de valoare umană pe care-l dobândise, asupra contribuției distincte pe care psihanaliza o adusese la aprecierile sale privind sistemul de valori iudeo-creștine.

— *Wass willst du haben?* (întrebă el. Mai ții minte asta?)

— Da. „Louie și cei Cinci Flămânzi”, fanfara comică germană de la „Old Heidelberg”, pe Randolph Street, lângă Oriental, răspunse – Corde.

— Exact.

Dacă stăteai să te gândești, ce altceva putea însemna pentru Dewey această întâlnire decât plăcerea nostalgiei?

1 Ce dorești să comanzi? (germ.)

Ani de zile îl evitase pe Corde. „Acesta din urmă îl stingherea: îi cunoștea copilăria, își amintea de tatăl și de mama lui, de gospodăria Spangler, de viața lor de bucătărie, de forma leonină a feței doamnei Spangler, de clopotele moi, de mătase, ale ciorapilor ei căzuți, de porțiunile de pulpă care i se revărsau peste jartierele ce-i înconjurau genunchii. Fuseseră niște oameni patetici, mai cu seamă tatăl. Bătrânul Spangler avea capul chel și fața rumenă, dar o sănătate șubredă. „Fac afaceri cu articole de galanterie”, spunea. Dar ce afaceri cu articole de galanterie erau în anii aceia de criză? Te duceai la magazinele de vânzare cu ridicata de pe strada Doisprezece și de pe Newberry și luai bunuri „pe aprobare”, cu care făceai comerț ambulant, din casă-h casă – cozoroace ca să te apere de soare, milieuri de masă, sau seturi de ceai, sau ciorapi de bumbac. Pe Dewey îl deranja faptul că „afacerile cu galanteria” ale tatălui său însemnaseră de fapt comerț ambulant, și jena lui se compensa prin fantezii grandioase și exuberante. Obişnuia acum să servească tot felul de născoceli despre originea lui. Uneori spunea că taică-său lucrase la o firmă de agenți de bursă de pe strada La Salle, și că el personal urmașe cursurile unei școli militare. Dar Corde nu-l dăduse niciodată de gol. De ce-ar fi făcut-o? Efectiv, îl simpatiza pe Dewey. Totuși acesta nu avusese încredere în el.

— Heidelberg, repetă Dewey. Memoria ta formidabilă!

— Mă bucur că te văd, bătrâne. Dar Dewey nu pierdea timpul.

— Albert, noi am fost foarte apropiați pe la cincisprezece. ani și mai târziu, nu? O asociație de interese. Când tu îmi spuneai – și eu îți spuneam ție – aproape totul. Și uită-te acum la noi! N-or mai fi rămas multe boabe în pâstaie, dar ce-are a face dacă amândoi am ajuns unde



am ajuns? Ținând seama de unde am pornit...

Sugestia unui dar de candoare.

— M-am gândit la tine acum câteva zile când am dat peste un volum de Oscar Wilde, la soacra mea acasă.

— Eram nebuni după Swinburne și Walter Pater. Nebuni după Wilde! Ce chestie! „Căci, vai! cu o vergea atins-am romanticele fire/  
Și-s nevoit acum să pierd a su

Hetului moștenire?” Acum înțelegem despre ce fel de vergea e vorba. Dar pe atunci, în inocența noastră, nu înțelegem.

— Nu, iubeam poezia.

— Ciudat, îți aduci aminte, la Chicago malul sudic al râului se chema Pârâul cu Bulbuci, pentru că sângele de animale, și mațele și osânza și bălegarul din țarcurile de vite îl făceau vara să clocotească. Doctorii vorbesc despre alcoolici care au murit dintr-o insultă adusă creierului. Ei bine, duhoarea «din locul acela putea să te omoare.

— Vrei să vorbim despre Chicago? Întrebă Corde.

— E orașul nostru natal, așa cum ai scris de curând în presă. Opulența fâlcilor și a gâtului, poate că și succesul său mondial, făcuseră ca apăsarea bărbii asupra gușii să fie o mișcare afirmativă imbatabilă. *Ca* și clipitul lui Roo-sevelt. Clipitul lui Franklin Delano Roosvelt într-un jurnal Fox Movietone însemna: „Adversari, păziți-vă!” Dewey continuă (previzibil):

— Hotărârea ta de a te întoarce la Chicago a fost pentru mine semnul unei implicări pe viață. Doar te afirmaseși atât de frumos la Paris. (Oare Spangler îl trata cu superioritate? Exista o vagă undă de dispreț în acel „te afirmaseși atât de frumos”. Doar el însuși devenise atât de prodigios, de fantastic.) Dar când ți-am citit pK-imul dintre articolele publicate în „Harper’s”, mi-am spus că ai de lichidat vechi răfuielei cu bătrânul oraș.

Un chelner le aduse băuturile. Corde își luă o poziție destinsă pe canapeaua din nișă, dar mâinile lui mari erau adânc vârâte în buzunarele pantalonilor, vârâte până la încheieturi, ceea ce denota o stare de tensiune. Dewey nu se lăsa amăgit de aparenta lui relaxare, și

nici de vechile lui poze. Spangler avea capacitatea de a-l face să se simtă din nou adolescent. Și în adolescență, Dewey avusese întotdeauna un ascendent asupra lui. Fusese de o inteligență precocă. Corde bombăni:

— Nu mai e același bătrân oraș.

— Bănuiesc că nu-i. Dar tu, în maniera ta de abordare, ai fost același. Elocvent, superexpresiv. Exact ca pe vremuri – metaforic, emoțional; ți-au dat frâu liber. Am recunoscut o sumedenie din vechile tale întorsături de frază.

— Le-am regăsit acolo.

— Posibil.

— Și ai stârnit mare vâlvă, nu?

Ochii lui Dewey de un albastru pal, îngropați acum sub pleoape buhăite și zbârcite, îl priveau cu ironie. Dar o ironic binevoitoare. El unul se tutuia cu Kissinger și Hel-mut Schmidl. Era citit de milioane de oameni, în recentul lui turneu prin Europa și Asia făcuse interviuri cu Sadat, Margaret Thatcher, Indira Gandhi. „N-are niciun motiv să se arate meschin față de mine acum, în acest ceas de iuzur al nostalgiei personale, își spunea Corde. Nu, atâta timp cât îi recunosc superioritatea. Și i-o recunosc. De ce n-aș face-o?”. Corde hotărî să facă o concesie deschisă și să dea o turnură pozitivă acestui capitol din istoria psihică a lui Spangler. Acest temut gazetar care constituia un nod important în căile de transmitere a tensiunilor ce pulsau în lumea civilizată, care făcea această lume să tiv mure, o satura cu echivocuri, îi umplea structurile cu bombasticisme și îi inocula anxietățile, era, în același timp, și un vechi prieten. Da, era același Dewey care la Lakeview se rușina atât de tare de forma și mărimea urechilor lui încât le îndesa cu un bobârnac sub șapcă, exact ca o față complexată; ba chiar încercase să le fixeze de cap cu bandă de lipit. Același Dewey care-și lăsase mustață ca să semene cu William Powell – idolul, obsesia lui. Viermișorul de oțet care fusese pe vremuri ajunsese acum un profet și un arbitru ale cărui articole erau citite cu aprehensiune și respect în treizeci de țări. Dar era același Dewey scund, frenetic,

răzbătăreț, certăreț, la care C orde ținuse atât de mult.

— Te-ai uitat la ceas, Albert.

— Da. Îmi pare rău. Timpul meu e măsurat. Eu și soția mea avem multe necazuri aici.

— Mi-a spus ambasadorul. Drăguț om, ambasadorul. Ce se întâmplă?

— Mama soției mele e pe moarte...

— Da, da, îmi amintesc acum că mi-a spus. Și soția ta n-o poate vedea. Rău, rău. Probabil că te necăjește. Așa cum te-a necăjit și moartea mamei tale. Îmi aduc aminte.

— Cred și eu.

— Ambasadorul mi-a spus că are de gând să discute cu cineva pentru tine.

— A și făcut-o, dar rezultatul a fost negativ, dublu negativ.

— X r –

Zău? A ieșit pe dos? Mă întreb dacă n-a, și putea pune și eu un cuvânt.

— Bănuiesc că tu ai să te întâlnești aici cu vârfurile.

— Da, da.

— Spangler își îngropa bărbia de două, de trei, de cinci ori în gulerul de grăsime al gâtului.

— Atunci ai putea, dacă nu te deranjează. Totuși e târziu pentru mine, trebuie să plec.

— Da, Albert, «o să încerc să găesc un prilej. Cei de aici au mare interes să i le în relații bune cu Washingtonul. Sunt foarte preocupați de tratatele comerciale. Și apoi, trebuie să-și susțină în presă imaginea de liberalism. Independența față de patronii sovietici, câte un vot împotriva blocului, când și când. Ia Națiunile Unite. Toate astea-s prefăcătorii, bineînțeles.

— Le-ar place să scrii frumos despre ei.

— Exact.

— Mă întreb dacă n-ar trebui să cer președintelui nos. tru să dea un telefon direct. Combinat cu faptul că vine

Crăciunul, chestia s-ar putea să-i tenteze pe cei ele la *Public Relations*.

— Vorbești serios?

Emfaticul Spangler își trecu mâna peste barba à la Bernard Shaw. Un sunet aspru. Avea un păr țepos și robust. Lucru pentru care Corde îl invidia.

— Socotești că merg prea departe?

— Și pe cine ai tu la Washington?

— În primul rând pe tine, Dewey.

Ar fi fost mult prea târziu pentru o intervenție la Casa Albă. Corde nu făcea decât să-l pună la încercare, răutăcios, pe Dewey. Cum avea să reacționeze? Reacția fu puțin cam rigidă. Cum să facă să refuze o cerere de ajutor umanitar venită de la un vechi prieten? Poftim, reînnoiești contacte sentimentale și imediat te pomești împins la ceva. Îi trimiți mașina, îți faci timp pentru el, și vechiul prieten nu se gândește decât să-ți ceară o favoare. Și, mai mult, o favoare pe care niciodată nu ți-o va putea întoarce.

— Ești tare necăjit din pricina soției tale. Se vede că o iubești, adăugă Spangler pe un ton abstract, meditativ.

— Nimic nu-i prea bizar pentru a nu fi adevărat, replică Corde.

— O, îmi place chestia asta! Îți aparține?

— Am auzit-o cu ani în urmă de la un englez bătrân. În timp ce traversam Canalul Mânecii. Toată viața lui fusese ateu, dar spunea că s-ar putea să existe un Dumnezeu.

— Deci un lup de mare ți-a spus-o? Da, cred că-ți iubești nevasta. Când toată lumea se lasă de un anumit lucru, atunci te apucă pe tine. Țasta ești tu! Spangler părea să recapete plăcerea pricinuită de întâlnirea lor. Dacă vrei, reluă el. putem încerca la Casa Albă. Dar să știi că administrația actuală e cam fleșcăită. Președintele e ceea ce copiii numesc un mototol. În orice caz un tip foarte fățarnic. Totuși, am putea face o încercare. Cred că aș putea să încerc.

— Ți-aș fi foarte recunoscător.

— Nu-i nevoie să-mi fii recunoscător. E – un prilej de a-ți arăta

cât de influent am devenit.

— Totuși trebuie să existe un sistem de recompensă, de reciprocitate, nu?

— *Quid pro quo?* De obicei oamenii nu se gândesc la așa ceva. O să-l conving pe Președinte că-i o mare ocazie pentru el, și nu că-i cer o favoare. Dar chestia cu recunoștința las-o baltă.

— Nu văd ce ți-aș putea oferi eu în schimb.

— Albert, întotdeauna am ținut la tine. Eu eram o sperietoare. Și tu erai prietenul meu deosebit.

— Ai mai avut și alții.

— Râdeau de mine, de felul meu de a fi, de fanteziile mele... de minciunile mele, și așa mai departe. Tu nu mă luai în bășcălie când mă prindeai cu mâța-n sac.

— Ne uneau poezia și filosofia „răspunse Corde. Aveam nevoie de tine. Ne uneau Spinoza și Walt Whitman. William Blake. Nimeni dintre ceilalți nu era interesat de ei. Și-apoi, mie îmi plăcea felul tău de a fi. Erai extravagant. Urlai și zbierai la sărmana ta mamă și o făceai curvă... asta mă distra la nebunie, în viața mea nu mai întâlnisem așa ceva. Nu te superi câți amintesc toate astea, nu?

— Absolut deloc. Și e adevărat. Și-apoi în nișa asta nu suntem decât noi doi. Oricum, mama e moartă de mult.

— Își ieșea din sărite și țipa la tine: „Tu nu ești copilul meu! Ești un copil de criminal. Se vede că la spital mi-au schimbat din greșeală copilul”. Colosale momente! Eram fascinat, în tot Lakeview nu mai erau alții ca părinții tăi. Pe taică-tău îl iubeai. Jucai șah cu el. Ședea în chiloți, cu capul chel asudat și studia tabla de șah prin lentilele groase și bulbucate. Și încheieturile tremurătoare ale mâinilor; acoperite cu păr ca o blană. Ne dădea bilete de tramvai cu corespondență ca să putem colinda tot orașul. Era un om bun, nefericit... dar trebuie să plec, Dewey. Mi-a făcut plăcere reîntâlnirea noastră. Mai rămâi mult pe-aici?

— Până după Crăciun. Nu fugi. Cu mașina mea ești acasă în câteva minute.

— Soția mea trece prin momente foarte grele.

Spangler dădu din cap și spuse pe un ton compătimator și știutor (hiperștiutor – asta fusese întotdeauna specialitatea lui):

— Îmi închipui. Și tu la fel. Ai tot felul de belele la Chicago. Să mă bată Dumnezeu dacă înțeleg de ce-ai scris articolele alea. Puteai la fel de bine să răscolești cu o prăjină fundul Pârâului cu Bulbuci și să silești întregul oraș să-i aspire duhoarea. Mai e și procesul în care ești băgat. Tânărul aruncat pe fereastră.

— Ai urmărit și asta?

— Iau întotdeauna ziarele din Chicago. Secretara mea îmi pregătește tăieturile. Și cur-grosul ăla de vâr al tău rânjește pe seama ta. E un actor foarte prost.

— Credeam că ți-ai schimbat părerea despre el și că acum îl accepți.

— Ce tot vorbești? Pe vremuri tu erai acela care-l gâdila. Eu nu puteam să-l sufăr. Tu stăteai să-i asculți scornelile poetice.

— Mă rog, n-are rost să ne luăm la întrecere pe tema asta. Eu am spus odată că dacă Max ar avea o crăpătură în cap, ar fi exact ca un purcel-puşculiţă de bani.

— Da! Aşa ai spus. Aveai talent la butade. Și, pe de altă parte, adeseori erai mult prea serios. Un moralist. Cred că și partea asta ți-a rămas. Oricum, văru-tău are mare răcă pe tine. Și la ce spectacol se pretează!

— Se bucură de întreg sprijinul mass-mediei. Urât! Foarte dureros pentru tânăra fată.

— Care tânăra fată? A, vrei să spui tânăra văduvă? Dewey nu ținea prea bine la băutură. Luase un Chivas

Regal dublu și devenise acum extrem de volubil. Avea de gând să se întindă la vorbă.

— Și c. c-a fost atacul acela al tău la adresa orașului? – N-a fost niciun fel de atac. Sunt atașat de Chicago

— Vorbesc serios.

— Și eu vorbesc serios, Albert. Nu-ți dai seama că ai lăsat să erupă mânia acumulată într-o viață? Ciudat, pentru un om inteligent ca

tine. Ar trebui să te supui la psihanaliză. Te-ai uitat de sus la mine pe vremuri când ți-am recomandat-o, dar să știi că ai nevoie de psihanaliză. Institutul e pe Bulevardul Michigan și ai fi putut să alegi dintre cei mai buni medici. Eu unul nu m-am socotit prea bun pentru analiză. Dacă te-ai supune la puțina introspecție n-ai veni să-mi spui că ești *atașat* de oraș. Cu articolele din „Harper’s” i-ai înfuriat și i-ai insultat pe toți. Acreala ți-ar fi trecut dac-ai fi adoptat perspectiva lui Mencken: *Boobus Americanus*. Umorul ți-ar fi schimbat cu totul felul de a vedea lucrurile. Dar ai preferat să te năpustești cu gura pe toți, să-i arzi zdravăn peste bot. Poate că te-a protejat în oarecare măsură obscuritatea limbajului tău – toată teoretizarea și poetizarea ta. Probabil că i-a dus de nas pe mulți care, neînțelegând, s-au lăsat păgubași. Cu atât mai bine pentru tine dacă n-au fost în stare să-ți înțeleagă clar mesajul. Dar, desigur, toți ar fi bucuroși să știe că ți-ai încasat papara. Rea voință pentru rea voință. Cel mai bine a ieșit „Harper’s” din povestea asta. Le-ai sporit tirajul, care-i jalnic. Unul dim băieții de la ei mi-a spus la Washington că pregătești un nou articol provocator, pe altă temă.

— Împreună cu un profesor care se numește Beech. Dar încănu-i cert. Nu m-am hotărât.

— În ce domeniu, biochimie?

— Geochimie.

— Și mai rău. Ce știi tu despre geochimie, tu care stai cu nasu-n Shakespeare și în Nietzsche? Și te înhăitezi cu ecologiștii? O categorie de smintiți foarte atrăgători. Tu ești destul de smintit și fără ei.

— Beech nu e smintit. Are o formație științifică foarte serioasă.

— Cei mai buni dintre oamenii de știință sunt ca niște bebeluși în scutece când ies în public ca să apere o cauză. Vrei să-ți dau nume?... Faptul că ai devenit profesor n-a fost lucrul cel mai potrivit pentru tine, Albert. Ți-ai pierdut simțul realului. Ai trecut de la forma activă la cea pasivă. Și acum te-ai săturat de pasivitate și te-ai transformat într-un hiperactiv, dar te-ai distorsionat și te-ai încurcat în plasă. Rău penintrine. Deși ești decan, și după asta ce mai urmează?

Postura de unchi sever constituia unul dintre rolurile favorite ale lui Dewey. Și pe Corde nu-l supăra prea tare: în fond bătrânul Dewey îi trăgea o săpuneală. Era plăcut pentru că părea atât de caracteristic. Dar Corde nu avea timp să guste situația. Trebuia să plece, își goli paharul și își adună lucrurile.

— Îmi pare rău, Dewey.

— Unde te duci? Credeam c-o să stăm la o parolă.

— Nu am timpul de care credeam că o să dispun. Corde începu să se foiască în potcoava nișei și își luă punga cu cartușele de Kent.

— Trebuie să mă duc cu soția mea la spital, să-și vadă mama.

— Cum așa? Am înțeles că nu poate.

— I-au aprobat o singură vizită.

— Una? Ultima? Consideră că moare?

— Probabil. Și așa e.

Cu o mină foarte îngândurată, Spangler își întinse ambele mâini pe masă. Își încordase brațele scurte, astfel încât umerii i se înălțaseră. Rosti cu o grimasă:

— Teribil. Trebuie să fie teribil pentru soția ta. Foarte rău. O măsură punitivă. Cineva își face cheful pedepsind aceste doamne, înțeleg de ce vrei să antrenezi Casa Albă.

— E prea târziu. Oricum, nu era decât o simplă fantezie. Stai claustrat în casă, cu nervii în tensiune, și dintr-odată îți aduci aminte că tu faci parte dintr-o supraputere privilegiată și-ți spui: „Eu nu sunt obligat să suport toate astea!” Ceea ce-i gogoriță, desigur. Ține de vremurile bune când un american aflat în străinătate se bucura de protecția guvernului său. Asta se însoțea cu diplomația de forță. Și-apoi mai e și mentalitatea de Chicago: „Trebuie să cunosc pe cineva care cunoaște pe cineva”.

— Pe cineva? Pe mine, de pildă. Dacă vrei, pot să-mi încerc mâna. Nu mai sunt eu foarte eficient acum. Altceva era în zilele lui Kissinger. Ăștia noi, nu-i mare lucru de capul lor, Albert. Parc-ai vorbi la pereți.

— Nimic nu mai poate ajuta acum, Dewey. Dar mi-a făcut



plăcere să te văd. Asta-i tot. O adiere a căldurii de altă dată – îți sunt recunoscător pentru ea.

— Da, orașul ăsta trebuie să fie cumplit văzut dinăuntru. Tu îl vezi dinăuntru. Eu nu sunt decât o personalitate importantă în trecere. Dar din cât am putut vedea mi-am dat seama că viața oamenilor de aici trebuie să fie mizerabila, lipiită de confort, plină de amenințări și totodată plicticoasă. Aș dori să *pot* face ceva pentru doamna ta. E o rușine să fie tratată astfel. E un distins om de știință. Indivizii ăștia n-au pic de educație. Imaginează-ți ce însușiri sunt necesare ca să ajungi aici la putere, îți dai seama ce fel de oameni promovează Kemlinul. Câini! – gândul lumina fața lui Spangler. Ce se spune în *Rege/e t car?*, Adevărul e un câine care trebuie băgat în coteț”. S: – u) ”: citeam noi în *Tttrathiistră?* „Puterea se sprijină pe șâilioare Mnmbe”. Probabil că și Nietzsche se gândea la din... Oare mai există puști care să facă lucrul ăsta, să se întâlnească în Lincoln Park și să citească așa cum citeam noi... să se bălăcească în acele ape glorioase: *Zaruthuxii a, Phaedrm, Rilke?*

Morocănos, dar privindu-l pe Corde cu un zâmbet fix. Spangler se minuna (și se îmbufna) că acele reminiscențe juvenile erau încă atât de puternice. Spangler le depășise de mult, dar Corde, din anumite motive, nu. Dacă vizita în această capitală din blocul de răsărit îl întrista și-l îndurera pe Corde era din pricină că „acele ape glorioase” continuau să-l facă vulnerabil, deoarece nu le lăsase în urmă la momentul potrivit. Oare nu aceasta era cauza pentru care devenise profesor, pentru care tunase și fulgerase în „Harper’s”? Dar vina nu era a capodoperelor. Greșeala era a lui, pentru că nu știuse să lecuie. Un om. În toată firea să-și îngăduie să regreseze? În momentul acesta când națiunile, ținând în forțele distrugerii, treceau prin convulsii tensiunii? Când omul avea nevoie de tărie, răbdare, maturitate, prudență, dibăcie, de o reală cunoaștere a tacticilor diplomatice, economice, științifice, istorice? Albert își pierduse terenul ferm de sub tălpi. Desigur, era de înțeles, dar regretabil. Putea fi iertat. Toate aceste gânduri se detașau pe fața bărboasă, înțeleghătoare, condescendentă,

iertătoare a lui Dewey.

Se petrecu o misterioasă metamorfoză și pirpiriul Dewey deveni un pitic, bărbos. Dar tonurile care veneau din acest trup lat și scund nu se schimbaseră. Cânta pe aceleași strune; doar că erau mai puțin încordate. Părea miraculos că muzica, răsunând din adâncurile în care tocurile încă sălășluiau, era aceeași ca și cu patru/eci decani în urmă. Continua să bombăne și să bruftuluiască, dar acum o. făcea cu afecțiune și tandrețe, consolându-l pe bătrânul Albert cel nervos. Și Albert îi răspundea cu aceeași afecțiune. Dar era o lipsă de recunoștință din partea lui Dewey faptul că disprețuia „glorioasele ape”. Fără *Zarathustra* și fără *Lear*, ce s-ar fi ales de el? S-ar fi ridicat vreodată atât de sus dacă n-ar fi deținut capitalul cultural acumulat în Lincoln Park? Ar fi reușit să iasă din granițele orașului Chicago? Dewey nu irosise niciodată nimic; totdeauna scosese maximum din ce investise, îl valorificase pe Shakespeare, așa cum trăsesese foloase din anii de psihanaliză. Adolescența livrescă îi conferise o superioritate asupra băieților de la Agenția de Presă și asupra rivalilor săi din Washington, așa încât acum își condimenta articolele cu lux intelectual, trecând cu ușurință de la mesajul președintelui privind bugetul, la John Stuart Mill, transmutând uruitul tramvaielor din Chicago în zornăitoare tonuri de filosofie politică. Până și ideea de a se pune în postura lui Walter Lippman („o ambiție a naibii de păcătoasă, gândea Corde”) venea tot de pe băncile verzi, canelate, din Lincoln Park. Corde n-avea intenția de a-l minimaliza pe Dewey. Dar originile sunt origini. Scoți din ele tot ce poți. Dar mai bune nu le poți face.

Mai era ceva. Ce-o fi fost în mintea lui Dewey de se arăta atât de afectuos: o fi vrând să reînnoade prietenia lor evaporată? Corde, strângând în mâini punga de plastic albă de la shopul pe valută, privea, această posibilitate coborând spre el dintr-un trecut la fel de îndepărtat ca și o viață anterioară. Și însenina, aproape, o viață anterioară. Erau oare ei aceiași băieți care umbalu teleleu prin Lin

— Coln Park, cu poeți și filosofi vârați pe sub pulover; care cumpărau bomboane de zahăr ars la grădina zoologică și tândăleau pe

lângă copia corăbiei Vikingilor, discutând cu familiaritate despre Socrate în *Phaedrus*, sau despre Rilke la Paris. Fiecare dintre ei murise, de atunci încolo, de cel puțin trei sau patru ori. Așadar *era* vorba de o viață anterioară. Gândurile lui Corde față de prietenul său erau calde, dar nu sentimentale. Oare Dewey tânjea încă după zilele lor de poezie și de simțire? Corde trecea uneori prin

asemenea stare, își schiță în minte perspectivele unei renașteri a vechii lor prietenii, cu inimoasă obiectivitate. Nu s-ar fi pus problema de a-l respinge pe Dewey. N-ar fi făcut niciodată una ea asta. Dar în ce măsură l-ar fi acceptat, depindea de puterea lui de acceptare. Drumurile lor se despărțiseră și se tot despărțiseră. Fiecare dintre ei fusese deteriorat din punct de vedere uman, dar pe căi diferite. Să-l luăm pe Dewey. Crescuse printre depozitele de mărfuri, garajele și tavernele de pe Clark Street, nu departe de locul masacrului din ziua sfântului Valentin, dar acum ajunsese o celebritate în profesiunea sa, de zece ori mai important decât orice senator din Statele Unite. Când discuta despre livrările de plutoniu în lumea a treia, sau despre gazele naturale ale Rusiei, sau despre diamantele pe care împăratul Bokassa le dăduse lui Giscard, o făcea cu o tentă de artă, de gândire intelectuală. Cita din Verlaine și Wittgenstein – de fapt îi cita cam prea mult. Dar lecturile lui din Rilke nu fuseseră irosite: nevoia existenței pure, împlinirea sufletului în artă, *Weltinnenraum*. Dar, pe de altă parte, apărea la el și celălalt punct de vedere, cel al străzii La Salle, pe care îl împărtășeau oamenii de teapa lui Zaehner – punctul de vedere al junglei (Rectificare: al mormanului de gunoi!) Și între acești doi poli opuși, ce poziție adoptase Dewey? Marele public, consumatorul punctelor lui de vedere, nu-i cerea să adopte o poziție. Datoria lui nu era decât să le vorbească întruna. Trăia (deși Corde se îndoia dacă o asemenea tensiune poate fi numită viață) într-un fel de vrajă a evenimentelor, printre cele mai profunde transformări ale timpurilor, comunicând ceea ce preocupa în cea mai înaltă măsură opinia publică serioasă și responsabilă. Dar pentru Corde exista în toate astea ceva fals și grotesc. Nu înșeninau decât „conștiința publică modernă”. Nu

conțineau niciun fel de experiență reală. De fapt, o corupere a formelor adevăratei experiențe. Așa încât Corde se întreba: „Cum ar arăta această minunată camaraderie a doi foști vechi prieteni din Chicago, dacă am readuce-o la zi?” Răspunsul era că n-ar putea arăta altfel decât jurnalismul lui Dewey. Dewey i-ar spune pe tonul lui încrezător, consolator, dar și peremptoriu: „Asta-i tot ce-a mai rămas! suntem norocoși că avem o asemenea legătură”. Dacă prietenia lor ar renaște, i-ar oferi-o în limbajul lui jurnalistic, înviorat de zilele din Lincoln Park, de cărți și de poezie, de tot ce mai învățase Corde între timp, iar Dewey ar deveni un „comunicator” și mai princiar. t

Și acum, să-l vedem pe el, cu și mai aspră obiectivitate: în ce fel fusese deteriorat Albert Corde? Ei bine, și Albert Corde avea iluzii comparabile cu cele ale lui De-wey, deși aparțineau unui domeniu diferit, Uitați-vă la el: un personaj (sau un neghiob) serios., meditativ, îndurerat, răvășit de vârstă, cu năzuințe morale, preluând asupra-i poverile umanității. Era, într-un mod mai mult sau mai puțin tainic, foarte serios preocupat de unele chestiuni pe care nici n-ar fi putut visa să le discute cu Dewey. De pildă, reunificarea spiritului cu natura (despărțite între ele de știință). Dewe y (Cor-e sesizase întâmplător acest lucru în articolele lui) era pornit pe scriitorii care vorbeau despre „spirit”, pe intelectualii care se depindeau de realitățile materiale ale vremurilor noastre. Corde ar fi putut enumera zece subiecte asupra cărora n-ar fi cifciut niciodată de acord cu Dewey. Și dacă toate acestea erau ic-te limpezi în mintea lui, dacă aceste subiecte fuseseră bine gândite și soluționate în capul lui, n-ar fi avut nicio ezitare să le discute. Deci, evident, și A-ert Corde era deteriorat. Dewey îl presa să-i înfățișeze motivele pentru care scrisese articolele din „Harper’s”. Care era motivația reală? Aici intervenise din nou intenția înaltă: împiedicarea faptului că idealul american să fie terfelit în noroi. Pe de o parte idealul nostru american: libertate, egalitate, dreptate, democrație, prosperitate. Și pe de altă parte felul în care arată lucrurile azi într-un oraș ca Chicago. Priviți numai! Cum percepe publicul american evenimentele? Nu le percepe deloc. A fost lipsit de

capacitatea de a le simți. Corde recunoștea că, în ce-l privește, fusese arogant. Răbdarea *lui* ajunsese la capăt. *El* se săturase. *El* deschisese gura ca să vorbească. Și acum, păzea!

În actuala criză morală americană, primul lucru care s-ar fi cerut ar fi fost să trăiești tot ce se întâmplă și să vezi tot ce trebuie văzut. Dar faptele apar camuflate în fața percepției noastre. Oare mai mult decât în trecut? Da, pentru că schimbările survenite, mai ales creșterea conștiinței – și de asemenea a falsei conștiințe – sunt însoțite de un curios gen de confuzie. Dezvoltarea teoretizărilor și a discursului gazetăresc constituie sursa unor noi și ciu-țate forme de orbire, falsele reprezentări ale „comunicării” duc la oribile distorsionați ale conștiinței publice. De aceea, primul act de moralitate este să dezgropi realitatea, să o extragi din gunoi, să o reproduci într-un chip nou, așa cum ar reproduce-o arta. Așa încât atunci când Dewey vorbea cu dispreț despre optica poetică o lui Corde avea dreptate numai în măsura în care acesta făcuse gesturi și Dansuri poetice, dar nu și în e **t**: prive?” e mienă; i puvă, originara a articolelor lui. Intenția Iii!; **w**.ispe o sonimhcație pui politică și nu poetică.

Oamenii nu mai vorbesc azi despre în nu; Veibi. nu!

propria hk- \, <M" is!" în ja)..."; –.

ea: accese intennheme de a... iune, B: i e ai, **b**; – Veca ce duce și la exagerare, Oricum „în neenț; i i-a asta. **f** (ist. Poate e o indivizii ăia din Chicago ai1 ibeniaie să na urască. Poate că o merit. Dar nu pentru, asta. În am apărat ideile nobile ale Vestului în forma lor americană. Ceea ce nu mi-a cerut nimeni să fac, și ceea ce ani luat asupra-mi fără să mă gândesc măcar cine dracu' sân\* eu! A fost un fel de nerușinare naturală, «Iată care-i orașul vosru – iată care-i democrația voastră americană E și orașul meu. Am dreptul să-l arăt așa cum îl văd eu.» Sau altfel zis: «Publicul nu-i în stare să perceapă evenimentele –ire trebuie percepute.» Și eu am de gând să le vâr în ochii tuturor”.

— Deci trebuie să pleci. Bine, spuse Dewey, Te conduc la mașină.

Spangler adolescentul, slăbănogul cu gesturi precipitate pierise

pentru totdeauna. Acum nu rămăsese decât un pitic corpulent care încerca greoi să iasă din nișă, împingând masa cu încheieturile degetelor. Barba îi dădea un aer de decentă maturitate. Dar era pe jumătate cherchelit. Și Corde, în timp ce-l aștepta, resimțea fumurile băuturii, pentru că privindu-și prietenul care se căznea să se extragă din nișă, îl văzu ca pe un soi de plantă umană: un trunchi scurt, cărnos, și o față sferică, supraplină, supra-fructificată, desfătându-se cu ea însăși. „Mergi înainte! Desfată-te!” Dewey îl înduioșa. Acum totul părea să-l înduioșeze.

— Nu te deranja, băiete. Găsesc singur drumul.

— Avem timp destul. Aș fi vrut ca întâlnirea noastră să fi durat mai mult. M-ai pus la încercare cu Casa Albă, când mi-ai cerut să-mi folosesc relațiile, ca pe urmă să-mi spui că-i prea târziu.

— Nu trebuia s-o fac. Oricum, ai trecut încercarea cu bine.

— Nu-i mare lucru. Dar ești un tip curios. Pe vremuri mi-ai provocat o adevărată criză cu reportajul tău de la Potsdam. Am deschis „The New Yorker” și era să cad lat. Prietenul meu Albert, pe care-l apuca tremuriciul când auzea de Blake și de Yeats, să scrie un reportaj de prima mână despre Stalin, Churchill, Truman. Despre forța demonică a lui Stalin. Noi aveam bomba atomică. Armatele lui moș Stalin erau epuizate – și totuși a căpătat ce-a vrut el. Cum se explică? Ai pus punctul pe i. Reportajul acela te-a *făcut*. Și pe urmă ai revenit și te-ai *desfăcut*. Foarte ciudat, încă mai țin minte ce fiert am fost, cum crăpăm de invidie. Un prieten de familie ți-a înlesnit chestia aia. Posibil ca tu și cu mine să fi fost îmbătați de „monumentele eternului intelect”, dar tu nu erai îndeajuns de beat ca să nu folosești sforile lui taică-tu. El era în cârdă-șie cu Harry Vaughan.

— Dar din /noment ce, așa cum spui tu, m-am *desfăcut*, poți să dai totul uitării.

— Voiam să stau de vorbă cu tine, Albert. Putem să ne mai întâlnim?

— Tu ești cel cu programul încărcat. Aștept să-mi dai un telefon.

— Ce-ar fi să ne vedem de Crăciun?

— Nu-ți pot da un răspuns pe loc.

— Pentru că nu știi dacă o să moară soacra ta? Înțeleg.

— În cea mai mare parte din timp o să fiu la dispoziția ta. Așteptăm să vină o prietenă a noastră din Chicago – Vlada. Dar ea va rămâne mai mult timp aici. Uite ce te rog, dacă vorbești cu biroul tău din Washington, întreabă-i ce se aude cu procesul din Chicago.

— Da, doresc să discut și lucrul ăsta cu tine. Îl notasem pe agenda mea pentru azi.

VI

Când Corde se întoarce acasă, Minna îi spuse: – Ne duce Traian cu mașina.

— Pe toți trei?"

— D».

Luară o cina frugală alcătuită din resturi reci de la prin/... La masă vorbiră foarte puțin. Prima dată când tanti Gig; rămase tăcută, în seara aceasta nu era nici sora mai mică, nici fetișcana încântătoare care trăise cândva la Londra, ci o bătrână crispată, cu gâtul încordat și părul strâns, aplecată peste farfurie.

Traian a fost punctual. Bătu în geamul cu perdele al ușii sufrageriei și ceru voie să intre. Era obez și avea o înfățișare de mexican, cu smocuri lungi de barbă la colțurile gurii. Purta niște pantaloni foarte strâmți, mai ales sus. Jacheta de piele, cu multe fermoare, era roșiatică, cizmele negre și foarte lustruite. Era deosebit de atent cu tanti Gigi. Desigur, o cunoscuse de aproape o viață. Probabil că pe vremea când era copil, îl ospătase de multe ori în bucătărie. Se ridicară de la masă și ieșiră în vestibul. Pe cuier, atârnavă paltoane din blană sintetică, maro-roșcate, dar chiar și aceste imitații erau îmbibate de parfumul doamnelor, ba mai mult (simțea Corde), de personalitatea lor. În dreapta se găsea bucătăria primitivă, în stânga closetul de modă veche. Deasupra erau dulapuri în perete, încuiate, care conțineau cutii cu relicve de familie și acte.

Traian o ajută pe Gigi să intre în liftul ca o vitrină de porțelanuri, închise ușile batante, apăsă pe buton. Ghemuit într-un colț, Corde își

ridică gulerul paltonului, își legă strâns fularul pe deasupra, pregătindu-se pentru frigul de afară. Minna arăta gravă și absentă; grațios detașată, în lumina slabă, fața ei albă era brăzdată de cearcăne negre sub ochi. Conturul buzei de sus, încrețiturile de încordare ale bărbiei severe îi dădeau un aer străin. Corde ținea în mână punga de plastic cu cartușele Kent. Minna se așeză pe scaunul din față al mașinii Dacia, în timp ce Traian fixa ștergătoarele de parbriz – dacă nu le închideai în mașină, ți le furau.

— Albert, dă-mi țigările, ceru Minna.

Când Traian se așeză la volan, Minna îi vorbi și-i înmână un cartuș. Traian îl deschise și umplu Buzunarul de sub fereastră cu cutii de Kent. Niciun fel de surpriză, niciun fel de problemă; era în temă. Îi conduse la spital. Gigi, așezată pe canapeaua din spate, lângă Corde, părea incapabilă să scoată un sunet.

*Zăpada* le-ar fi fost de folos în seara aceea, ar mai fi luminat străzile. Mai devreme începuse să ningă, ar fulgii se topiseră. Nu se vedea țipenie de om în beznă drumului. Doar din când în când câte o mașină. Corde gândea că nu mai văzuse niciodată asemenea felinare – sub globuri ardea ceva ca un humus fosforescent.

Dar la spital loja portarului era puternic luminată. Femei de la țară își așteptau permisele de intrare, țărănci cu bocanci și basmale pe cap. Apăru și tanti Gigi în blana ei de orlon; mergea gârbovită, cu părul cărunț prins în coc, o expresie de spaimă în ochi și cu fruntea largă, foarte palidă. Se uita în pământ. Portarul avea pe lista vizitatorilor numele Minnei și al lui Corde, așa încât le dădu permisele. Traian îl chemă afară. Omul avea un ecuson pe piept; purta cizme, un halat alb până la genunchi și o căciuliță de lână pe cap. Mutra îi era morocănoasă, „înșurubat să spună nu”, gândi Corde. Traian îl luă pe portar de braț și începu să-i vorbească în șoaptă. Lângă cabina portarului era o sală de așteptare, de forma unui troleibuz și bine iluminată. Aici intră Gigi și se așeză pe o bancă.

Pe când urcau împreună aleea, Corde îi șopti Minnei:

— Biata Gigi, e speriată. Crezi că o să-i dea drumul înăuntru?



— Pare că știe el să se descurce...

Intrară în corpul principal al clădirii, unde se deschidea un hol spațios). un funcționar îndărătul unei fereștruiți, și în fața lui altă coadă. Străbătură două săli mari, întunecoase, și ajunseră în fața unei uși cu „sticlă mată: sala de reanimare. Corde recunoscuse femeia care le deschise ușa: doctorița Drur, de gardă în seara aceasta. O femeie cu fața rotundă și vocea domoală; strânse mâna Minnei cu deosebită\* căldură. Semnificativ gest de simpatie. Din nou, Minnia și Corde trecură prin ritualul îmbrăcării – halate sterile, caschete, măști, cizmele de pânză albă, legate cu benzi adezive.

— Mami! strigă Minna.

Corde o urmă încet și rămase în ușa rezervei, dar doctorița îi făcu semn să se apropie. Mâna dreaptă a Valeriei tresări, atât cât putea ea să se miște. Un gest foarte vag. Știa de se întâmplă, puteai citi acest lucru pe fața ei oarbă. Totodată, monitoarele căpătară un ritm mai accelerat. Stând în picioare, lângă pat, Corde se simțea foarte impresionat; nu știa ce să facă decât. să-i semnalizeze într-un fel sau altul că o va feri pe Minna de orice rău. Se aplecă peste pat și murmură:

„

— Valeria, sunt Albert.

Bătrâna mișcă din cap. Minna își trase în jos masca de tifon și o sărută pe Valeria. Apoi doctorița agilă, durdulie, veni cu un carnet. O ajută pe Valeria să-și strângă degetele pe un pix și bătrâna încercă să scrie ceva. „Nu mai are niciun control, gândi Corde. Nu reușește. „Mâzgăli câteva litere, dar sfârși cu o spirală mare, lăbărțată, de-a curmezișul paginii galbene. Minna și doctorița încercară să ghicească cuvântul. Corde bănuia că ceruse clin nou să fie dusă acasă. Dar o femeie ca Valeria trebuie să-și fi pregătit mai multe alternative – planul A și planul B. Pe deplin conștientă, gata pregătită – caracteristic pentru ea. Corde gândi că era singurul mod în care putea fi interpretată expresia feței ei; rezulta chiar și din poziția picioarelor, și din pânțele mai umflate ca oricând. De o parte și de alta a feței, șuvițele de păr alb străluceau pe pernă. Luciditatea femeii era la fel de

evidentă. Ba nu, părea chiar mai acută decât înainte, pentru că în momentul când Minna îi făcu lui un semn să-i ia mâna (și observă din nou încheietura vi na ta și nodului albăstriu al venei), bătrâna îi strânse degetele cu promptitudine, îi spuse:

— Am venit amândoi cât am putut de repede, apoi, ca și cum nu trebuia să mai întârzie comunicarea unui mesaj esențial, adăugă cu glasul lui adânc: Și eu te iubesc, Valeria.

Efectul fu violent. Unul dintre genunchi zvâcni în sus, ochii, foarte umflați pe sub pielea pleoapelor, i se mișcă în sus și în jos. Făcu un efort să-i deschisă. Fața i se strânse într-un spasm. Semnele de pe monitoare săltară simultan. Toate cifrele începură să se dea peste cap. S-ar fi putut s-o omoare cu cuvintele lui. Fie pentru că îl credea, fie pentru că nu-l credea. Dar ar fi trebuit să-l creadă. Atât cât își putea da el seama, cu durere, rostise adevărul. Doctorița se sperie de viteza cu care țâșneau semnele pe monitor. Le făcu semn Minnei și lui Corde să se îndepărteze de pat. Ba chiar să iasă din sală.

Se întoarseră în camerale gardă. Corde își scoase halatul. Nu-l putea suporta, în încăperea doctoriței lumina” era foarte puternică.

— A fost bine că i-ai spus ce i-ai spus, rosti Minna. Corde, însă; nu era prea sigur.

— Albert, în ce stare de spirit cre/. i că se găsește. El gândea că sufletul Valeriei plutea desprins în trup.

gata să /boare, și că din această pricină putea să privească de-a dreptul în sufletul tău. Dar nu răspunse nimic. Voi; i doctorița și cele două femei începură să șoptească între ele. Minna îi traduse:

— Și-a revenit, monitorul e normal.

Adăugă că acum voia să iasă ca să o aducă pe mătușa ei. Era hotărât să o ajute pe Gigi să intre. Îi explică:

— Valeria e sora mai mare; întotdeauna a avut grijă de Gigi. În seara asta trebuie și ea s-o vadă.

Gigi nu ceruse să fie adusă. Corde gândea că aici, în blocul sovietic, învățai să nu mai ceri nimic. Și apoi, Gigi depindea acum de Minna, așa cum înainte depinsese de Valeria. Dar se pare că Minna îi

făgăduise mătușii ei – îi spusese probabil pe un ton sever: „Vii și tu. Ai s-o vezi!”

Minna împături și așează pe un scaun halatul steril și cizmele – până și acum se dovedea meticuloasă în ce privește ordinea, îndeplinea mecanic toate ritualurile, îi spuse doctoriței că iese pentru câteva minute. Avea să se întoarcă îndată. Doctorița, îngrijorată, nu-i puse nicio întrebare, dar clătină din cap. Nu era corect. O încălcare a regulilor. Dacă s-ar fi ivit colonelul?

În timp ce Corde o ajuta pe Minna să coboare aleea povârnită și acoperită de gheață, brazii se frământau și foșneau deasupra capetelor lor, vrând parcă să arate că lucrurile pot clocoti și sub îngheț. Apatică, gârbovită, tăcută, Gigi aștepta să vadă dacă Minna își va ține făgăduiala. Și-o va ține. Traian le făcu semn că țigările își îndepliniseră misiunea, portarul era în cușcă. Cele două femei porniră să urce panta spre clădirea principală, în timp ce Corde se așează în locul lui Gigi pe bancă, lângă Traian. Deodată, luminile din sala de așteptare se stinseră. Ca să evite orice risc, portarul îi ascundea în întuneric. Ca și cum mult i-ar mai fi păsat colonelului. Acum că-și făcuse gustul, chestiunea era închisă. Doctorii îl informaseră probabil că Valeria era pe ducă și înțelegerea cu Ministerul Sănătății fusese: „Să vină o singură dată!”

Dar în tot acest timp mintea Valeriei funcționa cu claritate. Asta îl impresiona cel mai mult pe Corde. Auzea și înțelegea totul, putea chiar răspunde. Probabil că doctorița Drur, cea cu fața blajină, și surorile de la reanimare vorbeau cu ea, o informau. Fiind ea însăși medic (și fondatoarea spitalului), Valeria văzuse mulți oameni murind. Doctorița părea foarte apropiată de ea. Era bine că se afla în grija unei femei. Probabil că-i spusese: „Fiica dumneavoastră are permisiunea să vină în seara asta”. Și Valeria desigur înțelesese. Un nou exemplu al comuniunii dintre femei, și a marii importanțe a acesteia.

Doctorița Drur nu-i dăduse Valeriei narcotice (din bunăvoință profesională), așa încât murea cu cunoștința intactă. Corde pune fața-n față luciditatea ei cu cea a băiatului Rick Lester când și-a dat seama că a fost zvârlit pe fereastră și că se prăbușește. Tânărul jucase

un soi de joc fatal în acea noapte, pornind de la presupunerea că totul se petrece în condițiile normale, cu care era obișnuit, numai că aceste condiții îl trădaseră – avea acum un căluș în gură și două sau trei secunde pentru a-și da seama că se termina cu el. El, Corde, simțea că are mai multe lucruri în comun cu băiatul acela decât cu bătrâna muribundă. Ea nu avea mentalitatea lor, conștiința modernă, acea ciudată condiție echivocă ce funcționează pe baza unei rețele de ipoteze nebunești, în timp ce realități nedorite, absurde, îți oprimă inima. Era impresionat de Valeria (oare faptul că era atât de impresionat nu putea fi atribuit tot conștiinței lui echivoce?) Valeria și doctorul Rareș, amândoi marxiști, ieșiseră în stradă cu buchete de trandafiri ca să întâmpine trupele sovietice, apoi apucaseră să-și vadă țara transformată în închisoare și se căiseră. Ea se reîntorsese la vechea disciplină, credea în bine, probabil lua în serios credința că cei cu inima curată îl văd pe Dumnezeu, și celelalte lucruri sfinte. (Nimic nu e prea bizar?) Cenușa ei va fi îngropată într-o urnă alături de cea a soțului ei.

Deși era contrar a ceea ce ar fi dorit, Corde bănuia că nepotul lui s-ar putea să aibă dreptate și că, în noaptea în care fusese omorât, Rick Lester ieșise în căutare de perversități sexuale, și acest impuls îl zvârlise pe fereastră. Și Corde înțelegea asemenea impuls mult mai ușor decât putea înțelege credințele bătrânei Valeria. Ce era chestia cu „cei cu inima curată”? Pentru un american care cunoștea lumea, un om de peste cincizeci și cinci de ani, limbajul beatitudinilor suna ireal. A-l folosi ar fi însemnat pentru el o dereglare mintală, o demență, îi suna străin, livresc – o chestie dostoevskiană, anume că viciile Sodomei pot coexista alături de venerarea Sfintei Sofia, ace! cinism îmbinat cu puritate din inima paradoxului rus. El nu era rus, provenea din hughenoti și irlandezi, un vestic nivelat de prerie, un jurnalist și un împruțit de decan al urso: colegiu. Bănuia că mediul academici îi denaturase. Ai fi putut exclama, ca și doctorii! Faust: „O, dacă nu l-a; l? cunoscut niciodată pe VVJ – tteriberg, dacă: i-aș și ciâii nk iodaia vreo carie”, și ut: o „Je mirase o j. b. KHy e\...<.

Cură Și al i; >O.l: Ta: Vh: i, 7 i: i!"; 111:.: l i „";! i 1 -.1 M. i „i, vvi".

din urmă; -, Mrfi. il.> r?. >; în i – im". –; îl î". >.: – v", „scrie – „îi; Ov. dt-: ei; i –, cucu.: t; i; „/ K.ui! U/ d; 1 i.: de pe îetviiil (... ibr-ii! un om  
îăia.se un p>– (\. În tp, i: 1, i; kni! și-i aruncase mațele pe scări, iar o  
localaia ahincc; și piele, își fracturase un braț și în ambulanță ui lași u  
r: to! – ni de blesteme-Era mânjită toată cu sânge de porc și țipetele ci  
acopereau sirena ambulanței, îată un alt soi de iluminatie, lumina și  
coloritul orașului Chicago, nu al Predicii de pe Munte.

Corde se simțea foarte agitat, își spunea: „Oare mituirea  
portarului nu decursese prea ușor? Nu cumva le lăsase pe Minna și pe  
Gigi să cadă într-o cursă, și acum colonelul o să apară la patul  
muribundeii și o să pună mina pe ele?" Dar de ce să facă una ca asta – la  
ce bun s-o aresteze pe bătrâna Gigi? Nu, Corde își dădea seama că  
începuse și ei să gândească în felul femeilor ce se vedeau tot timpul  
prinse într-o luptă mortală cu colonelul de securitate, care, în acest  
moment, probabil că-și lua cina în vila lui luxoasă, mâncând delicatese  
și bând vinuri speciale. Clasa Nouă. sau Noua Clasă Nouă trăia pe picior  
mare, ca milionarii din Texas. Corde, datorită celor peste douăzeci de  
ani petrecuți în Europa, înțelegea acest lucru. Milioane de americani  
din generația lui se răspândiseră în lumea întreagă. Anumiți  
teoreticieni Vulgari susțineau că acest fenomen constituia una din cele  
mai fericite dezvoltări istorice și ca făcuse mult bine umanității. Dar  
mai exista și un punct de vedere cu totul diferit. Familii din Trenton,  
Topeko, Bâton Rouge, care trăiau în Japonia, Iran, Maroco, erau  
considerate, după cum citise el într-o revistă, „reprezentanți ai  
imperiului-fantasmă al dolarilor corporatizați". În sala de așteptare a  
dentistului lui descoperise un reportaj despre mercenarii și negustorii  
de armament americani, „ucigași de înaltă tehnică, operând în

Africa și în America Centrală". Luase revista de pe acva-riumul  
iluminat, cu pești tropicali.

Va trebui să-l întrebe pe Dewey Spangler despre  
„imperiul-fantasmă". O să-l amuze. „De ce trebuie ca dolarii noștri  
corporatizați să fie cheltuiți pe javrele alea? Se presupune că

americani care trăiesc în străinătate „reprezintă” întotdeauna ceva. Dar să te luăm de pildă pe tine, Albert – tu ce reprezînți?”

O întrebare bună. Ce *reprezenta* Corde? Cine era per –, soana asta care stătea pe bancă lângă Traian, nepotul Ioanei? Avea la el un pașaport american, și bani, și cărți de credit. Era îmbrăcat în palton, mănuși, fular și o pălărie de fetru care-i reliefa fața lui de disc de radar, cu ochii ușor bulbucăți și gura plată. Părea să înregistreze semnale din întregul univers, unele dintre ele din surse nevăzute. Avea un gât lung; și spatele lui părea să se lungească mai mult decât era strict necesar. Un american de mijloc, cu o înfățișare pașnică. Numea înfățișarea lui: „aristocrația vagoanelor Pullman”, și gândea că o moștenise de la bunicul lui din era Wilson. (Corde nu-l admira pe Voodrow Wil-son. Considera că aceasta făcuse mult rău). Oricum, el, Albert, era un Corde. Șase generații în Joliet, Illinois, două generații în Chicago, și tocmai declarase unei bătrâne românce care murea într-un spital comunist că o iubește. Asta era măsura ciudățeniilor pe care-i le pregătise viața. „Și eu te iubesc, Valeria”. Dar cu toate că bătrâna tânjise, probabil, să audă asemenea cuvinte, și cu toate că erau adevărate (erau, fir-ar să fie, sută la sută adevărate), fusese atât de șocată încât aparatele o luaseră razna și începuseră să schiaune, iar doctorița se speriasă de moarte. De ce o răscoliseră cuvintele lui? Se vede că îi redeșteptaseră spaimile pe care avea să le poarte cu ea în viața de apoi, sau cel puțin până la porțile morții. Poate că nu era nevoie să ia acest lucru ca pe o ofensă personală, sau să se compare, așa cum” i se întâmpla uneori, cu un vechi delincvent sexual eliberat pe cuvânt de onoare, deși chiar și cel mai exigent ofițer de poliție ar fi fost satisfăcut de comportamentul lui. Ah, delictelor sexuale! După cele mai stricte norme conjugale el era un soț cuviincios, matur, inteligent, responsabil, un soț excelent; dar privit din punct de vedere istoric nu prezenta un exemplu pozitiv, deoarece. era un reprezentant al vestului putred, lipsit de stabilitate, produsul unei indezirabile dezvoltări istorice al unei ramuri de umanitate corupta. Nu era nevoie să mergi chiar atât de departe ca oponenții extremiști din est care afirmă că Europa e o incorigibilă curvă

bătrână și America, progenitura ei cea mai degenerată, aflată în stadiul unei pareze generalizate. Asta era prea mult. Dar ar fi fost posibil să-l suspectezi pe el de incapacitatea menținerii unei legături serioase, în sensul seriozității concepute de ramura mai veche, sau chiar arhaică a umanității, cu eternele ei fixisme. Așadar, Valeria își spunea că lumea din care venea Corde era lumea în care fiica ei trebuia să-și trăiască viața. Ea trebuia să depindă de această lume și de acest bărbat. Corde era impresionat de faptul că, pe patul de moarte, Valeria încă se mai frământa pentru fiica ei și, când auzise vocea lui de bas dându-i asigurări, se lăsase pătrunsă de îndoieli. Acel „și eu te iubesc” care o făcuse să-i încleșteze mâna, putea fi adevărat, dar putea fi și adevărul unei clipe de emoție, un adevăr care până într-o oră avea să-și piardă valabilitatea. Corde își dădea seama de acest lucru: da. Și era foarte dureros pentru el. Dacă-am putea spune ce gândim și gândi ceea ce spunem! Dar se pare că nu suntem pregătiți pentru așa ceva. În schimb, am fost pregătiți pentru o stare de fixitate hipnotică, și această fixitate hipnotică este adevăratul imperiu-fantasmă. Mă rog, să lăsăm filosofia. Dar o bătrână aude pe patul de moarte vocea adâncă a ginerelui ei și această voce îi spune că o iubește. O iubește! Cum? Și totuși, oricât ar fi de ciudat, constituia un adevăr. Nimic nu-i prea bizar pentru a nu fi adevărat. Acum depindea de această maximă. Deși Valeria nu va mai avea timp să-i verifice declarația. Va trebui să-l creadă pe cuvânt, căci pentru ea această lume a morții se încheia. Lume a morții? Expresia îl surprinse și pe el. Altă manifestare de poezie ar fi spus Dewey Spangler, dezvelindu-și dinții într-un rânjel – Spangler își păstrase dinții sănătoși ascuțiți. Avea aceiași dinți sculptori: și bărbuța de marmeladă de ghimber era noul lor cadru.

Și totuși Dewey îi pusese o singură întrebare cu adevărat arzătoare: „De ce profesor la Chicago?” Corde i s-ar fi putut răspunde că motivul se va ivi, era pe drum. Extensive ambiții ascunse ale fanteziei și planuri mari se legau de acest lucru, în momentul când luase decizia, fusese mai bine pentru el să nu aibă un obiectiv clar. Își aducea aminte cât de surprinsă fusese sora lui când îl văzuse revenind

la Chicagp.

— De ce profesor la un colegiu, și de ce aici? îl întrebase Elfrida.

Nu-i putuse da propriu-zis un răspuns, dar îi spusese:

— Pentru mine Chicago seamănă cu frontul de luptă. Aici au loc acțiunile.

— În locul tău n-aș fi păsării Parisul, mai ales având un apartament pe Rue Vaneau. L-ai vândut pe o avere?

— Nu pe o avere.

— Atunci ai fugit de vreo gagică franțuzoaică?

— Nu, nici asta, deși sunt multe femei care te-ar putea determina să-ți iei tălpășița – ba chiar să te ascunzi, ori să te călugărești.

— Cine a spus: „Când te-ai săturat de Paris te-ai săturat de viață”?

— Asta s-a spus despre Londra. Și același personaj a spus că niciun om din ceea ce se numește „regnul intelectual” nu s-ar cufunda, el și posteritatea lui, în barbaria americană. Dar asta se întâmpla acum două sute de ani.

— Ești o adevărată carte a răspunsurilor, comentase Elfrida. Și vrei să-ți petreci restul vieții buchisind tomuri într-un colegiu? Nu aștepta să te cred. Eu te-am cunoscut mai bine. Tu nu ești un tip retras. Deși nu s-ar zice. ești tipul combativ. Singur ai spus că ești în căutare de acțiune.

— În copilărie aveam instincte marțiale.

— Încă le mai ai. Nu reușesc să te deslușesc, Albert. Ce avantaje vezi tu aici?

— Marele avantaj al înapoierii. Când o idee nouă ajunge în sfârșit la Chicago, e deja atât de învechită și de uzată că vezi prin ea. N-ai nevoie să-ți bați capul cu ideile noi, ceea ce te scutește de multă osteneală.

Corde își frână șirul gândurilor și al amintirilor pentru că le zări pe Minna și pe Gigi coborând încet, cu grijă, aleea de sub brazi. Ieși să le întâmpine. Nu le puse nicio întrebare. Nimeni nu scoase o vorbă.



Fusese o vizită scurtă. Poate că doctorița, speriată de cutezanța Minnei, le ceruse să plece. Nu fuseseră surprinse de colonel. Nu, colonelului nu-i mai păsa acum de ele.

Traian deschise portierele verzi ale Daciei în formă de cadra. Interiorul era înghețat.

Și acasă era prea rece ca să te duci la culcare.

— Albert, pur și simplu nu pot să mă dezbrac. Corde turnă din sticla de *palincă*.

— Hai să mai tragem o dușcă din asta.

Ședeau cu paltoanele pe ei. Când Corde își scoase pălăria, simți frigul pe chelie.

— N-ați stat mult...

— Din cauza doctoriței Drur. Am luat-o prin surprindere când am adus-o pe Gigi. Cred că pretutindeni erau ochi care ne urmăreau.

— Și Gigi ce a spus?

— N-a spus un cuvânt, și-a lăsat mina pe brațul mamei. Culcă-te lângă mine, Albert.

Își luă cuverturile grele de pe patul lui și le trânti pe patul ei. Pe urmă stinse becul mic. portocaliu, de sub abajurul mare de pergament, în scurt timp. Muma adormi. Corde. Întins alături de ea pe marginea patului, petrecu toată noaptea într-o stare de picoteală.

## VII

De cum se făcu ziuă. Minna se repezi la telefon, ca să-l prindă pe doctorul Moldovanu; fiica pătimașă care încă mai lupta pentru viața mamei ei. Corde își spunea: „Nu poate accepta ideea că s-a terminat, că e sfârșitul, că a văzut-o pe Valeria pentru ultima oară”. Dar ar fi însemnat să-i ceară prea mult. El era prea rațional. Unul dintre cusururile lui persistente.

Și iată-l, ca de obicei. Era dimineață, și el zăcea în cameră. Băuse câteva cești din cafeaua lui Gigi. Era prea slabă ca să-l învioreze după o noapte de nesomn. Se uită încruntat la pachetul cu corespondență de la birou. După nașterea cataleptică petrecută pe marginea patului, sub greutatea țepănă a scoarțelor balcanice, se simțea prea obosit, prea

fragil pe dinăuntru ca să înceapă a citi scrisorile din Chicago. Preferă să-și ia servieta și să se uite la documentele lui Beech. Era musai să le citească înainte de sosirea Vladei Voynich. N-ar fi fost recomandabil să trândăvească în dimineața asta. Dacă nu-și aduna puterile, însemna să se lase pradă gândurilor întâmplătoare. Astea erau cele mai rele – te mâncau de viu. Croindu-și un spațiu liber pe birou, se așează să studieze comunicatele științifice ale lui Beech. Începu cu rezumatul Vladei. Și pe dată află antidotul la primejdia gândurilor întâmplătoare. „Beech te-a ales pe tine să-i fii interpret în urma articolelor acelora apărute în „Harper’s”, scria Vlada. Și din moment ce eu fac parte, de câțiva ani, din echipa lui, mi-a cerut să-ți ofer câteva direcții preliminare. Mă bucur că ai avut prilejul să-l cunoști. I-ai făcut o impresie foarte bună. („Și el mi-a plăcut mie”, gânuie Corde. Beech era un iip grozav. Și a (ace o impresie bună unei personalități, iuinent era un lucru agreabil). Situația e de o impor Kință imediată, continua Vlada. Beech dorește ca acest: „/ să fie înfățișat nu numai marelui public, ci și „urna Misiilor”.

Corde se întrerupse. Cine dracu’ erau acești umaniști și Je ce își imagina Beceh că alcătuiau un grup în fața căruia puica ți înfățișat un caz? Și da” că exista un asemenea și un, de ce ar înclina să-i acorde atenție ord e, Se gândi cum ar putea discuta asemenea subiect cu un geolog ca Beech: „Doriți să-i înțelegeți pe intelectualii umaniști? Gândiți-vă la reptilele predominante din mezozoic...” Corde își reluă lectura: „Mi-au spus, cred. că ai ascultat benzile pe care ți le-a dat. Pe acestea și-a înregistrat părerile personale asupra cercetărilor care l-au dus la descoperirile lui și a explicat ce înseamnă acestea pentru viitorul speciei noastre și, în consecință, de ce ridică o asemenea problemă emoțională celor ce pot trage concluziile logice, inevitabile, ale acestor descoperiri”.

Da, Corde ascultase benzile. La început, Beech declara că le înregistrase vara trecută, într-o șură din Kansas. „Privind prin poarta larg deschisă la ogoarele de grâu. La vastele câmpuri. Pământul meu natal”, rostise plat omul de știință.

Vlada îi povestise lui Corde la Chicago: – Albert, în bună parte

toate astea mi se datorează mie. Eu i-am arătat lui Beech articolele tale pentru că știam că e în căutarea unui om cu un condei priceput. Și cu creier.

Vlada vorbea cu siguranța de sine a femeilor robuste. Avea o față lată și palidă, ochi mari, căprui – lipsiți de duioșie, exprimând doar dorința de a impune șiretenie. Nu te invita să iei parte la inițiative fanteziste, visătoare; era o femeie foarte practică. (Câteodată ochii ei făceau și confesiuni personale, duferoase! Dar asta n-avea nicio importanță acum.) Beech se arătase mai neîncrezător, îi spusese:

— După ce o să ascultați benzile și o să studiați materialele, poate că veți dori să discutăm în vederea unei eventuale colaborări. Firește, eu am un punct de vedere special, în calitate de conducător al cercetărilor – sunt omul dinăuntru, chiar din centru.

Blândețea lui Beech îl cucerise pe Corde. Ce om gentil! Și dacă te gândeai la povara îngrozitoare pe care-o purta, răspunderea unor descoperiri atât de înfricoșătoare (va supraviețui planeta noastră?), blândețea lui apărea și mai atrăgătoare, îi spusese lui Corde în continuare:

— Dumneavoastră, autorul acelor articole deosebite, ați putea – spun doar că *ați putea* – să trageți semnalul de alarmă. Vreau să opresc oamenii din drumul lor și să-i fac să înțeleagă. Și dumneavoastră puteți să-i apucați de mânecă. Așa cum ați făcut în cazul negrilor pe care i-ați descris în azilurile publice și în închisori...

— Ceea ce n-a plăcut multora.

— Cred că nu. Tocmai asta-i. Când am citit descrierile dumneavoastră asupra vieții lăuntrice a orașului, mi-am spus: „Iată omul care va dori să cunoască adevărata explicație a ceea ce se petrece în mahalalele noastre”.

— Și explicația? Care-i adevărata explicație?

— Milioane de tone de reziduuri de plumb care otrăvesc copiii săracilor. Aceștia sunt cei mai expuși. Concentrarea de plumb cea mai mare este în vecinătatea vechilor mahalale, unde mormanele zac depozitate de zeci de ani. Copiii în creștere sunt cei care asimilează cel

mai repede plumbul. Le distruge calciul din organism. Și dacă urmărești cu un ochi clinic comportamentul acelor copii, recunoști simptomele clasice ale intoxicației cronice cu plumb. I-am cerut Vladei Voynich să includă în dosarul dumneavosastră descoperirile neuropsihiatrice ale lui Nee-dleman, apărute în *New England Journal of Medicine*. Crimele și dezorganizarea socială care se manifestă la populația din periferii se datoresc efectelor plumbului. Atacă nervii, provoacă dezordini cerebrale.

Corde, politicos, tăcut, încuviințând din cap, se îndoia de toate astea. Avea o expresie de calmă, dar puternică îndoială. Din nou o cauză materială? Totul pornește de la o cauză materială directă? Adică, dacă oamenilor li s-ar oferi slujbe, bani, îmbrăcăminte, adăpost, hrană, protecție împotriva infecțiilor și otrăvirilor, n-ar mai exista criminali, n-ar mai exista nebuni, n-ar mai exista desperați? Programele adecvate, bine administrate ar aranja totul? Cauze materiale directe? Desigur. Cine le-ar putea nega? Dar era ciudat că nu erau luate și alte cauze în considerare.

— Deci plumbul, nimic altceva decât bătrânul plumb? Întrebă.

— V-aș cere să studiați probele.

Și asta începu acum Corde să facă, citind documentele., examinând graficele.

În fața unui jurnalist experimentat nu-i ușor să ascunzi semnele unor idei fixe și, așa cum îi spusese Span-gler, oamenii de știință nu sunt decât niște bebeluși în scutece când se lansează într-o cauză publică. Dar Beech inspira totuși respect. Avea o seriozitate specială. Era serios chiar și din punct de vedere fizic, al constituției fizice. Avea un cap mic față de lungimea trupului, și o față care nu trăda nicio urmă de vanitate personală. Părul blond, grizonant și tuns scurt, marinărește îi dădea un aer demodat de țărânoi. Obrajii îi erau brăzdați de cute austere, privirea uscată. Corde îi verificase reputația. Era considerat într-adevăr un eminent om de știință. Părere unanimă. Datele cu autoritate vârsta pământului, analizase rocile aduse de pe lună. Corde începea să creadă că savanții puri, când își mutau privirile de la

disciplinele lor, deveneau, uneori, adevărate furtuni de conștiință clară; sufereau crize de derutantă luciditate.

De aceea Corde ascultase cu mare atenție benzile, în micul lui birou din Chicago, stinsese luminile și își înfundase căștile în urechi.

Și aici, la București, citi documentele cu grijă. Ciudat: Europa de Est să fie locul în care citește despre umanitatea pusă în primejdie. Corde ședea la birouașul Valeriei și se simțea rănit, sfârtecat pe dinăuntru; îl tăiau junghiuri când se aplecă peste hârtiile lui Beech. Își vârî mâinile sub coapse, ca să și le încălzească.

Care era mesajul? Trei secole de dezvoltare industrială sporiseră enorm procesele de extragere și topire a plumbului, iar inevitabila răspândire a plumbului în aer, apă, sol constituia o primejdie prea puțin înțeleasă. „Autoritățile oficiale” asigură că nivelurile de plumb sunt normale și suportabile. Departe de așa ceva. Standardele oficiale sunt mai mult decât incorecte, ele sunt primejdios falsificate. Investigațiile se fac în laboratoare care sunt ele însele puternic contaminate. Or numai rezultatele obținute în laboratoare foarte curate, ca niște sanctuare, pot fi luate în seamă. Acestea sunt puține la număr, dar numai probele efectuate acolo contează, și aceste probe arată că nivelurile de plumb. sunt de cinci ori mai mari decât nivelul natural, preistoric. Nivelul natural a fost stabilit prin analiza osemintelor fosilizate, prin cercetarea sedimentelor din apele proaspete și maritime, a lemnului trunchiurilor de copaci bătrâni, a straturilor de zăpadă din Antarctica și a ghețurilor din Groenlanda. Fuseseră investigate și „emanațiile frunzișului de pădure”, ca și componenții crustelor din praful de siliciu, spuma marină și sulfurile vulcanice. Această cantitate de măsurători și date documentare („compozițiile izotopice”) îl ațâțau pe Corde, îl emoționau („Oare e anormal faptul că sunt atât de predispus la emoții?”). Desigur, era familiarizat, ca oricare dintre noi, cu radioactivitatea și cu distrugerea straturilor de ozon prin aerosoli. Dar ascultând în miez de noapte benzile înregistrate pe ogoarele de vară din Kansas, Corde a aflat și despre saturația chimică a solului cu insecticide și îngrășă-minte. Din

această pricină devenise America prima producătoare de hrană din lume. Dar cu ce preț! Dintre toate primejdiile, însă, plumbul amenința cel mai puternic. Glasul lui Beech se despletea asemenea câmpiilor. Agențiile guvernamentale însărcinate cu măsurătorile și controlul nivelului de plumb erau incompetente, afirma Beech. Nu dețineau instrumentația necesară și procedeele corecte. Adevărata amplitudine a acestei otrăviri mortale a apei, vegetației și aerului nu putea fi descoperită decât de științele pure ale geocronologiei, cosmologiei și geochimiei nucleare. O metodă corectă de detectare a particulelor infinitezimale de plumb ducea la descoperirea că ciclul plumbului pe pământ fusese puternic perturbat. Concluzia: întreaga omenire este afectată acum de o intoxicație cronică cu plumb. Disfuncțiile Wologice, observabile mai ales la populațiile avansate, trebuie considerate printre cauzele războaielor și revoluțiilor. Tulburările mentale rezultate din otrăvirea cu plumb se reflectă în terorism, barbarie, criminalitate, degradare culturală. Pretutindeni vizibile sunt iritabilitatea, instabilitatea emoțională, neliniștea

148

generală, reducerea acuității raționamentului, dificultatea de concentrare, etcactera, pe care-clinicianul experimentat le identifică pe loc.

„Această iritabilitate. această îmbinare de iiiiifiăcărarc-i apatic-Dumnezeule mare! IZxact ce simt și eu! Și. nerreșit, le observ oriunde îmi întorc privirea!” da treptată conștiinței; un Mioiucn! ce; U; în cu toții victimele ei. și; ic \o<t\ tot meejo –, 1 pliu >ni ajunge în abis, inconștienți de însuși faptul că ne setimidă m. La asta ne duce fumul.de tetraetil – fumul moiarelor – iar copiii din mahalale care înghit particule ele opsea de plumb devin niște brute criminale. Fără să-i ea seama, Beech devenise un vizionar moral exaltat. Cuza mecanicismul. Știința aplicată, tehnologia mecanică, acestea erau forțele întunericului, care otrăviseră păn în tul, aerul și apa. pădurile, animalele, orașele și celulele noastre umane.

Era apocalipsul – dar a prezenta publicului toate Acestea, ar fi

însemnat un alt apocalips. Nu va fi ușor., ublicul e obișnuit cu amenințarea sfârșitului lumii, a iadului – toate astea sunt idei puse ia marinat. Și există ca – <imitați, așa cum a arătat cineva, care au capacitatea de a – upraviețui chiar după ce au fost cunoscute și de a merge; nainte la nesfârșire – banii, de pildă, sau războaiele. Cei hotărâți să le demaște nu știu de unde să le apuce, în limbajul curent al maselor, nu poți comunica nimic. Și nimic nu-i mai greu de sesizat, de surprins, decât calamitățile cele mai evidente, mai manifeste. În această privință, până și știința, menită să pătrundă adâncurile – cauzelor, a dat greș. Geniul acestor calamități constă în abilitatea lor de a crea zone de incomprehensibilitate. Nu le poți vedea din cauză că sunt atât de evidente. Neîndoielnic, Beech începuse să le simtă forța. Dar el nu le putea înfățișa, n-ar fi putut găsi audiență. De aceea avusese bună idee de a se adresa lui Albert Corde. Un instinct sănătos îl împinsese să ceară autorului acelor articole din „Harper’s” să-l ajute să străpungă blocada. „Dacă aș fi convins de ce spune el, aș putea s-o fac. Și nu prin metode de agitație și propagandă demagogice, moralizatoare, comerciale sau mistagogice; nu imperiul-fantasmă, ci doar prin neclintită sinceritate, ca Bătrânul Marinar al lui Coleridge. Îi ținutuești cu sticli-rea ochilor tăi. „Oaspetele se bătu în piept. Dar nu putu decât să asculte”. Beech nu era doar un simplu ecologist. Dacă ar fi fost „încă unul din ăia”, Corde n-ar fi stat să-l asculte. Ce aflase el urmărind cu concentrată atenție benzile era faptul că geofizicianul încorporase în simțămintele sale cele mai adânci însăși planeta, de parcă ar fi fost făptura vie ce dăduse naștere vieții. Beech era intrigat de *Homo sapiens*, de ingratitudea și impietatea lui. *Homo sapiens* era incapabil să sesizeze poezia pământului, sau, în momentul de față, tânguirea lui. Omul se va degrada, va regresa până la un antropoid inferior. (Limbajul biologic îi aparținea lui Beech.)

Corde simțea că el și Beech aveau multe lucruri în comun. Există chiar și o afinitate fizică. Amândoi erau bărbați urâței, din centrul țării, în preajma a șaizeci de ani; fiecare dintre ei avea o stratagemă proprie de a-și ține valorile nobile în rezervă, până va sosi momentul

dezvăluirii lor (uneori înainte de sfârșit și, să sperăm, înainte de a fi prea târziu). Dar când sosește acel moment, în fața cui să le dezvăluie? Mă rog, devii public, le tipărești în „Har-per’s”, sau îți alegi un purtător de cuvânt, un Corde, și i te adresezi cu o propunere. Acest proces (descoperirea unui om de știință și consecințele ei), luat ca un episod în evoluția sufletului, era un lucru emoționant. N-ai fi bănuیت niciodată că din acest cactus uscat, lung, îndoit, din acest științific Beech o să izbucnească o floare atât de mare și de minunată. (Pământul ca făptură; poezia pământului însuși.) Deci care era problema: pătrunderea adâncă a cauzelor degradării umane nu putea fi acordată decât științelor, și aceasta în cadrul unor limite stricte. Aceleași metode, aceleași energii nu se puteau aplica și la chestiuni profunde de existență. Ba chiar s-ar fi spus că știința drenase restul omenirii de orice capacitate de pătrundere a cauzelor, o monopolizase. Ceea ce crea pentru restul omenirii o condiție de jalnică neputință, în această stare de neputință oamenii făceau poezii, picturi, umanism, cai verzi pe pereți – aiureli!

Foarte tulburat, neliniștit, încleștat pe dinăuntru, Corde nu-și putea găsi astâmpăr. Se ridică de la biroul imagnat de istoria temelor de școală și de comori sentiți? intale și se duse s-o caute pe Mintia, O găsi în sufragerie-o. cu Gigi. Firește, discutau despre Valeria. Nu le întreipse din conversație, ci rămase în culise, își ținea mâinile; spate și se rezema de cadrul ușii. Le privea cu ochii lui proeminenți, prin ochelarii cu lentile mari, păstrând tăcerea. Sub masa cu picioare groase din sufragerie, covorul oriental își pierduse culorile vii, se veștejise și se zbârcise. Păsările din desen abia de mai zburau. Și ciclamele de pe polița erau lucrate în desene pastelate – frunzele întunecate aveau nervuri albicioase sau cenușii, care alcătuiau o inimă mai mică în inima frunzei. Florile erau albe.

— Ce s-a mai întâmplat? întrebă Corde. Care-s ultimele vesti?

— Nu poate fi mutată din spital, răspunse Minna. Doctorul Gherea regretă foarte mult.

— Ai vorbit cu prietena lui? Ea ți-a spus?



— Am vorbit cu doctorița Drur.

Gigi se uita în direcția lui Corde, dar nu la el. Avea ochi căprui, adânci și apoși. Opera coaforului se desfăcuse la ceafă, unde părul îi atârna în lațe albe, ca un șomoilog. Dar pe frunte bretonul era îngrijit pieptănat. Azi îmbrăcase o rochie, pantofi cu tocuri înalte și își dăduse cu ruj pe buze. Poate că nu voia ca vestea morții surorii ei s-o găsească în capotul cafeniu. O figură tragică de bătrână, cu numele ei de franțuzoaică flușturistică – și dacă-i adevărat că suferința îi îngreunează corpul, la ea acest lucru se traducea prin curbura picioarelor, fiindcă azi picioarele îi arătau. și mai curbe. Corde observă de asemenea că avea un gât foarte puternic – sau poate faptul se datora croielii rochiei. Mușchii gâtului erau dezvoltați.

— Oricum, spuse Minna, operația e. exclusă. Bineînțeles. Din moment ce respirația era blocată nu i se putea face anestezie.

— Albert dragă! Să-ți fierb un ocai?

— Nu, tanti Gigi, mulțumesc. Am început să lucrez ceva. Mă întor Q în cameră.

Era prea tulburat ca să poată sta cu femeile. Și dacă mai rămânea, curând i s-ar fi turnat un ceai pe gât.

— N-ai primit niciun răspuns de la prietenul tău, Spangler? întrebă Minna.

— Nu te aștepta la mare lucru din partea lui.

— În momentele astea ar trebui să fiu lângă ea.

151

Corde nu găsi nimic de răspuns. Mormăi doar că se întoarce la lucrul lui. Din nou în cameră!

Simțea o gheară care-i înțeșta gâtulejul, o gheară est-europeană, și era nevoie de o băutură est-europeană ca să i-o moaie. Trase două înghițituri din sticla pe care o așezase pe birou, și lăsă deoparte documentele Beec h. Ghioaga de plumb care ne zdrobește creierii... Palinca îi lăsase un gust de prună râncedă. își îndulci gura cu câteva boabe de struguri maronii – ultimele rămase. Să aștepti o moarte! Nu avea mare lucru de făcut.

Acum, în sfârșit, luă plicul mare cu corespondență din Chicago. Cenzura dezlipise, vizibil, benzile de lipit. Observase încă /de ieri. Dezgustat, detașă cu *coupe-papierul* Valeriei benzile încrucișate și le dădu la o parte. Și, Dumnezeule! câte materiale, câte tăieturi din ziare și hârtii nedorite! Nimic decât bătaie de cap. Corde avea, în general, o ținută relaxată, și pe măsură ce parcurse corespondența, trupul i se răsuci pe trei sferturi într-o parte, într-o poziție de „relaxată” respingere. Ținea cu silă teancul de hârtii, așezând filă după filă la fund. Pe propriul lui teren, era în război. N-ar fi putut spune de ce era necesar să se războiască. Dar, din moment ce se antrenase în luptă, trebuia s-o ducă la bun sfârșit. Nu-i spusese Elfrida că era un tip combativ?

Domnișoară Porson (sau d-na, cum începuse să semneze) indusese în plic și un detaliat memorandum, un buletin de front, îi declara că-i trimite cu părere de rău unele dintre articole. Acolo unde se afla, s-ar fi putut dispensa – de ele. „Trebuie să fie o situație foarte tristă. Inima mea e alături de Minna”. Generozitatea feminină și admirația domnișoarei Porson față de Minna erau nelimitate. „Ce femeie rasată, felul cum merge, vocea melodioasă, educația perfectă!” obișnuia să comenteze domnișoara Porson. Această domnișoară a lui, Fay Porson, era o snoabă bătrână (așa se simțea el tentat s-o definească în momentul de față), cu destul farmec. Nu putea fi cu mult mai tânără decât tanti Gigi, dar se lăuda că schimba amanți de două ori mai tineri decât ea. O femeie în preajma a șaptezeci de ani, rotofeie, dar cu o ținută elegantă. Fața durdulie, puternic fardată, era de un roz alburii, de parcă fusese spălată într-o soluție de calamină și uneori își picta în jurul ochilor o mască de raton din vopsea de-pleoape; albastră – o masca de spărgător sau de

152

chefliu venețian. Își încingea pantalonii cu brâuri de argint și turcoaze. Dar adevărata domnișoară Porson, domnișoara Porson cea din straturile mai profunde, era de fapt o matroană din Westchester, jucătoare de bridge. Venise la Chicago împreună „cu soțul ei,

funcționar de nivel mijlociu. Aici rămăsese văduvă și aici preferase să se stabilească, în Chicago își putea consuma avântul. Avea de gând „să-i trezească pe sexagenari la viața sexuală”, spunea. Corde o îndrăgea. Nu era ea supersecretara și perfecta organizatoare care pretindea că ar fi – salariul pe care-l primea îi depășea meritele. Dar sila lui față de treburile administrative îl transformase în ostaticul ei. Iar confidențele și lăudăroșeniile erotice ale domnișoarei Porson îl scoteau din sărite. Dar acum n-ar fi putut s-o înlocuiască.

Îi scria că mai apăruseră și alte asemenea articole în /iare. În ce privește presa, tot ce făcea domnul Detillion era bine, pentru moment cel puțin. Așa cum ar fi spus răposatul ei tată, presa ținea capul domnului Corde, „la strâmtoare”, și gusta situația. („La strâmtoare”, aflase Corde, era un termen de pe vremea boxerului John E. Sullivan și însemna să vâri capul adversarului sub brațul tău și să-i arzi pumni.) Dar această situație, scria mai departe domnișoara Porson, nu putea dura la infinit; din când în când vine și rândul oamenilor buni. Dacă faptele adevărate ar putea fi cunoscute – cât de diferite ar fi toate! Decanul se mai lupta încă cu dificultăți financiare și legale create de vărul său. Tare ar mai fi dorit domnișoara Porson ca reporterii să afle asemenea detalii. De pildă chestiunea cu administrația financiară, greșit manevrată de domnul Detillion. Administrația financiară pretindea, inclusiv dobânzile, 23.000 de dolari, și cu toate că noul avocat, domnul Gershenhorn, făcea tot ce-i sta în putință și urma ca în absența decanului să obțină o amânare, totuși nu putea promite câștig de cauză. Toate aceste informații, oferite din pură bunăvoință, îi rămâneau lui Corde în gât.

Ca să-i redreseze moralul, domnișoara Porson indusese și câteva scrisori admirative de la cititori. Dar îl informa că sosiseră și scrisori injurioase. Le păstra ca să i le arate la întoarcere, Majoritatea scrisorilor otrăvite veneau din suburbii, acolo! und. e locuiau conservatorii cei mai înrăiți. Navetiști care, scăpaseră ca prin urechile acului din ciocniri rasiale și crime, sen ară tău indignați pe el pentru

153 i că spusese lucrurilor pe nume. Domnișoara Porson mai

raporta că rectorul trimisese o notă: decanul să nu-și facă nicio. grifă în ce privește situația de acasă, ci să stea alături de Minna în ace-te momente, tralice. Domnișoara Porson adăuga că nota era redactată cu multă hună cuviință și delicatele.

Mai există și, un mesa; pentru Minna de la Observatorul din Mount Palornar. O asigurau că vor încerca să reorganizeze programele pentru a-i” înlesni folosirea telescopului în luna ianuarie. Restul memorandumului domnișoarei Porson enumera notele și scrisorile pe care le indusese în pachet. Corde parcurse din nou cele comunicate, pentru, că nu era de conceput lipsa oricărei mențiuni cu privire la Lydia Lester. O lăsase pe față în grija domnișoarei Porson, și cea mai mare parte a instrucțiunilor pe care i le dăduse acesteia se referiseră la protecția Lydiei. Înainte de plecare, petrecuse aproape o oră la telefon dându-i dispoziții și explicații domnișoarei Porson. Și Fay Porson *păruse* să înțeleagă. De fapt, făcuse unele remarci, pe care Corde nu avusese nicio dorință să le audă, în legătură cu amestecul de solitudine paternă și de simț al culpabilității1 care motiva atitudinea lui. „Pentru că dumneavoastră, domnule decan, ați provocat procesul, nu? Și pentru că fata e atât de delicată? Nu era obligată să dea curs public lucrurilor, nu-i așa? Dar până la urmă *ea* a hotărât că vrea să-i vadă pe cei doi plătind pentru uciderea bietului soț –, a fost *propria ei* hotărâre. Luați prea mult asupra dumneavoastră, domnule decan”. Lui Corde nu-i făceau plăcere asemenea incursiuni psihologice, dar el le pricinuise. Te încredeai în oameni, n-aveai încotro, însă de aici ți se crea o oarecare dependență, și apoi o nedorită intimitate cu ei, pentru ca până la urmă să descoperi – oroare! – că deși Porson te asculta cu atenție și dădea din cap și părea la fel de deșteaptă ca Woollcott, criticul (cu care și semăna uimitor), și se înduioșa ca o mamă, și cu toate că o emoționai până la lacrimi, nu era de fapt decât o imbecilă exasperantă și o mahalagioaică bătrână, libidinoasă – „N-aveți nicio grija!” fusese ultimul lucru pe care i-l spusese înainte de plecare și, așa cum reieșea acum, nici măcar nu schimbase un cuvânt cu Lydia. Cercetă din nou hârțiile. Nu, niciun cuvânt despre fată. Cum ar fi putut

o fată – tânără și frumoasă s-o intereseze pe Fay Porson, care tocmai își descoperise propria tinerețe? Ea 154

t avea propriile-i griji sexuale. Se încăpățâna să nu cedeze mormântului. Era asemenea bătrânei pofticioase din Aristofan care pretindea drepturi sexuale egale cu celelalte „fete”, înșfăcând toți tinerii chipeși. Și tinerii nu-și dădeau seama în ce se ambalează până în momentul actului... Dar Corde se opri. Se potoli.

Își spuse că poate Lydia Lester se plânsese de el domnișoarei Porson, gândise că o neglijase în momentele cele mai grele, că o abandonase, în timpul procesului, Corde contramandase orice alt angajament. Nu pierduse nicio înfățișare la Tribunalul Treisprezece și Michigan, de pe lângă edificiul Curții penale. Aranjase cu cineva să o aducă pe Lydia cu mașina în fiecare dimineață. Nu avea încredere s-o lase să circule cu mijloace publice de transport în acea parte a orașului. Nici măcar un taxi nu era recomandabil. Taxiurile erau murdare și neglijente, puteau. Și taximetriștii te agătau, se știa că supuneau femeile tinere la asalturi sexuale. Corde nu voia să riște. Lydia era pe atât de plăpândă pe cât era de înaltă. Trebuia făcut tot ce era cu putință pentru a o proteja de șoc... El era întotdeauna prezent înainte de reunirea Tribunalului, și se așeza alături de ea când trebuia să fie chemată la bară și, în timp ce Maxie o interoga, încerca să-i transmită fluide de încurajare. Măscăriciul de Detillion avea interesele lui speciale. Maxie nu încasa niciun fel de onorariu în proces. Adevărat că era o mină de aur în privința publicității, fie că ar fi câștigat cazul sau l-ar fi pierdut. Totuși, în virtutea obișnuinței, contoarul de câștiguri trebuie să fi ticăit în mintea lui, și probabil că era conștient cât îl costa, efortul epuizant, sacrificiul, cheltuielile mari pe care trebuie să le fi făcut pentru angajarea unor asistenți. „Da, gândea Corde, și pentru că m-a tras pe sfoară la Joliet și m-a escrocat la Chicago, se consideră, conform cu logica lui, cel frustrat. Așa merg lucrurile. Pungăsești un om și după aceea îți însușești până și sentimentul lui de insultă. Un devorator devorează tot ce-i stă în cale”. Așa încât s-ar fi putut ca Lydia Lester să se fi considerat abandonată de decan. Sau poate că și ea

interpreta sollicitudinea lui drept o dovadă de culpabilitate. El o târâse în toată încurcătura asta. Nepotul decanului era cel care o amenințase și vărul decanului o persecuta; decanul publicase articolele acelea ale lui, în momentul cel mai nepotrivit; și apoi, când lucrurile atinseseră paroxismul, își luase

\*

tălpășița. E posibil ca Lydia să se fi plâns de toate acestea și domnișoara Porson, prea piină de tact pentru a transmite – lacrimi și văicăreli în asemenea clipe tragice, evitase să-i pomenească numele. Dar însemna să-i atribuiască secretarei prea multă finețe – greșeala lui obișnuită. Probabil că femeia pur și simplu uitase.

Soții Corde aveau în cameră ție oaspeți în casa lor din Chicago și Cosde îi săgetase Vhnei s-o i: = pe Lydia la c)".

Întotdeauna xn! ție lați crația, Kuy a –, ia, di: „se<v care o! f; / un șofer de taxi s-ar da ia ea. sau exhibiționist, iată care – i răspundea lui Detil ion cu un ițlas atât de vlăguit încât e! trebuia să-i ceară: „Vorbește mai tare!... Onorată Curte, martora vorbește în șoaptă” – această Lydia care își făcea apariția cu punctualitate în fiecare dimineață, în bluza ei proaspăt călcata și părul neted strâns! Cord e îi spusese Minnei: „Când i-am cerut să intenteze proces a refuzat categoric, pretindea că nu e în stare. Și mi-am spus și eu că poate e mai bine să nu ne lăsăm, ca să nu o doborâm complet. Dar am judecat-o greșit. Ca și cum atunci când ajungi la limita slăbiciunii te pomenești în fața unei uși; și dacă ai destulă tărie ca să deschizi acea ușă, găsești dincolo de ea tot felul de resurse de putere. Și fata asta le-a găsit. Dacă aș mai vorbi cu Detillion – și știi cum e Detillion în chestiunile sexuale, dacă ar fi vreodată ales într-o funcție de conducere ar depune jurământul, nu cu mâna pe Biblie, ci pe organul lui sexual – spunem că dacă aș mai vorbi cu Detillion i-aș spune porcului: „Ai dat-o în bară, vere, ai calculat greșit”.

— Asta-i necazul cu tine, răspunsese Minna. Tu încă ai vrea să stai de vorbă cu sufletele pierdute.

— Mă rog, am spus „dacă”, nici prin cap nu-mi trece să stau de vorbă cu capul ăsta pătrat. Și ai dreptate, ai descoperit una din părțile

mele slabe. Se pare că port mereu povara indignării. Dar în legătură cu Lydia voiam să spun că e minunat să descoperi la un om o calitate la care nu te așteptai. Când te uiți la fata asta vezi o făptură palidă și suferindă. Ea însăși are despre ea imaginea unei femei neajutorate – mâinile alea lungi și neputincioase, felul în care le ține. Multe fete sunt crescute în felul ăsta, având o imagine de femei neajutorate despre ele însele.

Familia le bagă în cap că sunt lipsite de putere. La ora prânzului, când Tribunalul se retrage, fata trece aproape printr-un moment de leșin. O duc într-un restaurant de pe Wentworth Street ca să-și poată odihni ochii într-o nișă umbrită. Are ochi sensibili la lumină, ca și mine. În sala tribunalului o chinuie dureri de cap cumplite. Dar după ce ia câteva linguri de supă cu colțunași, se simte în stare să se întoarcă și să-l înfrunte iar pe Detillion. Grady se roagă s-o vadă leșinând în fața juriului – dar n-o să leșine.

Totuși, Lydia Lester n-a fost invitată să doarmă în camera de oaspeți a soților Corde. Minnei nu-i plăcea să aibă în casă ostrăină care să-i deschidă sertarele și să-i citească corespondența și facturile de bancă. Nu a oferit aceste argumente, ci a spus: „Albert, nu trebuie să uiți că ar însemna să o lăsăm aici singură când plecăm la Mount Palomar”. Și Corde a cedat. Nu era de acord cu simțul ei de respectare a intimității, dar nu a mai stăruit, i-a făcut Minnei pe plac. Acum îi părea rău. Pentru fată ar fi însemnat o mare mângâiere. O atmosferă protectoare. Poate că ar mai fi găsit o colegă cu un temperament asemănător care ar fi primit să stea cu ea. Ar fi avut grijă de casă, i-ar fi udat plantele, (încă se mai gândea la plantele lui.) Și apoi, dacă nu folosești robinetele dușului, stratul izolator se usucă pe țevi și începe să degaje gaze de la canalul colector. Aranjamentul ar fi fost și caritabil și practic.

În camera alăturată femeile vorbeau – erau tot timpul agățate de telefon. Aparatul se încălzea de atâta folosință. Corde ținea ușa întredeschisă ca să audă ce se mai întâmplă. Neînțelegând limba, se ghida după tonul Minnei. Se bizuiau pe el. Din când în când, una dintre

ele băga capul pe ușă ca să-l țină la curent cu ce mai survenise; de fapt nu-i cereau sfatul, dar el le oferea sfaturi cu prisosință, deși știa că nu vor ține seama de ele. Telefonul era interceptat. Toate convorbirile erau supravegheate. Undeva, într-o vizuină, cineva asculta tot ce se vorbea. Și agentul nu făcea niciun efort de a-și ascunde prezența față de aceste femei lipsite de importanță, îi puteai auzi respirația, percepeai foșnet de hârtii, bombăneli. Ba uneori interveneau direct: „Ieri ai spus altceva”. Gigi comenta: „Omul ăsta e nerușinat. Cred că-i beat”.

f

Printre hârtiile sosite din Chicago, Corde găsi o scrisoare de la Rufus Ridpath. Ceea ce-i făcu plăcere, însenina un gest important, un semn de încurajare. Corde scrisese cu pasiune despre cazul lui Ridpath. Nimeni altcineva nu-l sprijinise în mod public. Desigur, Ridpath nu fusese reabilitat, dar îi spusese lui Corde: „Cel puțin ai înregistrat faptele importante”. Mason junior îl categorisise disprețuitor pe Ridpath drept „genul *dumitale* de negru”. Persoana lui Corde era asociată cu anomalie și sminteală (aceasta era părerea generală cu care era pus la locul lui). Iar părerea lui proprie în acea. stă privință suna astfel; „Dacă A. Corde e un om puternic, cum se face că-i tremură mâinile?” Totuși adevărul despre. Ridpath (sau ceva în genul ăsta) ieșise la iveală. Nu, nu însemna prea mare lucru, nu însemna decât că-și făcuse un prieten. Nu ajunsese la niciun rezultat practic. Poate că era preferabil să nu te lași pe mâna lui Corde să-ți apere o cauza.

Unul dintre respectații colegi ai lui Corde de la colegiu, Sam ichaels, observase: „Există o legătură din ce în ce mai slabă între albi și negri, în trecut, în pofida războiului tăcut dintre ei, exista o legătură. Acum negrii nu o mai doresc, se pare că nu le mai pasă de relațiile cu albi”. În cazul lui Mason se vedea însă o încercare inversă, aceea de a stabili o legătură cu negrii în condițiile lor. Și care erau aceste condiții? Cele ale lui Lucas Ebry? Acestea nu existau. Erau ireale. Noțiunea despre curaj a tânărului Mason îl plasase într-o poziție servilă. Și apoi,



scrisesse Corde, adevărata „imagine” despre negri, fusese confiscată și denaturată de bandele de gangsteri negri, de cei de teapa lui Ranger și El Rukin, de căpeteniile răufăcătorilor din închisori – și de nababii negri în blănurile lor fastuoase, în cizmele lor elegante, în automobilele lor străine. Aceștia controlau traficul de droguri. Stăpâneau închisorile. Și ofereau un model de urmat pentru tinerii negri din toate clasele sociale, ba chiar poate și pentru tinerii albi. Dar Ridpath nu avea nimic de-a face cu imaginile și creatorii de imagini.

Înlăturat din postul lui de director al închisorii Dis. trictuale, Ridpath trebuise desigur să împrumute bani ca să-și poată asigura apărarea legal. Câștigase procesul, dar își pierduserereputația. Oamenii țineau minte învinuirile, dar uitau de achitare – obișnuita schemă de gândire. Tot Sam ichaels, un observator foarte subtil, comentase:

„N-au putut susține șarja apărării. Asta poate însemna că acuzarea a fost neîndemânatică. Prost pregătită, nii s-au priceput să prepare cazul. Achitarea nu înseamnă neapărat că Ridpath era într-adevăr nevinovat”.

Dar Corde se convinsese că persoane influente își puseseră în gând să-l înlăture pe bietul om. După repetate investigări ale comitetului – de ce atât de multe? și cine fuseseră investigatorii?

— Ridpath fusese învinuit de brutalizarea deținuților. De bățai în celule. Ziarele și rețelele de mass media se năpustiseră pe el de parc-ar fi fost un Idi Amin din Chicago. Care ar fi adus la un banchet capul unui general omorât, expus într-un bol de argint. Sau care la un alt banchet ar fi împușcat între ochi pe unul dintre miniștri. Așa ai fi zis. Dar districtul nu-și putuse susține acuzațiile. Apărarea fusese în stare să aducă dovezi că avuseseră loc învoieli cu pușcăriașii martori ai acuzării, cărora li se făgăduiseră reduceri ale pedepsei. Nu aveau nimic de pierdut. Erau condamnați pentru crimă. Procesul lui Ridpath îi stârnise lui Corde un interes special, intens. Avusese lungi convorbiri cu Wolf Quitman, avocatul apărării. Pusese întrebări oamenilor care avuseseră relații profesionale cu Ridpath. îi plăcea omul. Și mai târziu descoperise că se legase afectiv de el. Arareori putem înțelege cum se

formează astfel de legături.

Ridpath îi scria acum: „Aflând de la secretara dumneavoastră că ați fost nevoit să plecați din țară pe neașteptate din cauza mamei soției dumneavoastră, m-am gândit să trec pe la Tribunalul Treisprezece și Michigan să-văd ce se mai întâmplă pe acolo. Când s-a scris în ziare despre acest caz, am avut impresia că-l cunosc pe acuzat. De îndată ce l-am văzut pe omul acela, Ebry, l-am recunoscut. De-a lungul anilor a intrat și a ieșit de mai multe ori din închisoare. Pentru mici. găinării, aceleași și aceleași, avea el o schemă, în special pungășii de stradă. Nu-i o personalitate senzațională, mai curând un tip șters. Acum există dovezi puternice împotriva lui și nu cred că vărul dumneavoastră o să-l scape, cu tot teatrul pe care-l face la tribunal. Dacă – n-ar fi existat intervenția dumneavoastră, avocații ar fi procedat la obișnuita metodă de amânări după amânări, până ce martorii ar fi plecat sau ar fi murit și, până în trei, cinci, șapte ani, n-ar mai fi existat proces. Așa se întâmplă de obicei. Și asta-i ceea ce a sperat nepotul dumneavoastră, în ceea ce privește presa, ați creat mari resentimente prin articolele dumneavoastră, acuzându-i pe ziariști că sunt leneși și cinici, și acum ați devenit dumneavoastră ținta lor. Eu și Quitman v-am avertizat de pericolul care vă paște când v-ați apucat să faceți cercetări. Și acum e rândul lor să-și execute numărul. Din câte înțeleg, tânăra soție nu a putut vedea cine l-a aruncat pe băiat pe fereastră. Putea fi oricare dintre cei doi. Prostituata e o fată brutala, de-a dreptul sălbatică, și a mai fost amestecată în omucideri. Bărbatul e un nimic, chiar un tont. Dar nu există posibilitatea de a aprecia acțiunile unor asemenea oameni, totul se petrece în febra nebuniei... M-a în gândit că s-ar putea ca impresiile mele să vă fie de folos „știind cât de mult vă interesează cazul...”

Corde făcuse în „Harper's” o descriere completă a lui Ridpath. Avea o statură cu reliefuri accidentate, un gât scurt și un cap puternic de negru inteligent. Brațele scurte îi erau larg separate de pieptul cilindric; ochii, de asemeni depărtați, te măsurau cuextremă detașare. Sub privirea care te cântărea, trebuia – să-i comunici de ce voiai să-l

vezi. La început se arăta neîncrezător. Pielea capului ras i se încrețea când își înălța sprâncenele și începea să vorbească. Avea urechi mici și bine modelate. Deși era îmbrăcat cu grijă, cu haină și cravată, nimic din ce purta nu părea să cadă unde trebuie. După câteva întâlniri, Corde ajunsese la concluzia că Ridpath nu avea mai mult de două costume, unul gri și unul maro. Purta și un trenchi cadrilat, dacă gri pe gri se poate numi cadrilat. Măinile, încercuite de manșetele cămășii și mânecile hainei erau de asemeni îngrijite și mici. Brațele arătau, ca să spunem așa, împovărate, de o parte și alta, de lărgimea și înălțimea trunchiului. Iar mâinile, în mod cert, nu erau mâinile unui om care brutalizează. Nu putuseră să le facă mult rău criminalilor care depuneau acum mărturie împotriva lui – în orice caz nu numai cu mâinile. Dar, desigur, acuzarea vorbea de agresiune armată; ciomag, bâta – Corde nu-și mai amintea despre ce fel de arme fusese vorba.

Ridpath știa ce înseamnă „a-și executa numărul”, pentru că ziarele și-l executaseră cu vârf și îndesat în cazul lui. Fotografii pe prima pagină, luate de foarte aproape, îl făcuseră să semene cu Primo Camera în negru, îi umfla – seră și-i deformaseră fața de parcă ar fi avut elefantiasis – îl zvârliseră pe Ridpath în cuptorul distorsiunilor.

Corde spunea despre el însuși că era adeseori supus unor crize de vivacitate, în relațiile obișnuite și se înfățișa într-o stare de rațională indiferență sau inerție. Dar când se găsea într-o criză de vivacitate, apărea parcă și la el. relieful accidentat, pieptul obez, mâinile mici, gâtul scurt, capul ca o ghiulea de tun – totul. Și apoi se iveră ceea ce Dewey Spangler, temperându-și sarcasmul cu simpatie, numea „poezia”, „impresionismul”, „exaltarea”. Corde n-ar fi putut spune dacă Ridpath personal îl montase, sau se ăsase montat de acel Chicago în care-l conduseseră inves-igațiile pe care le făcuse în legătură cu Ridpath. Oricare., îl fost cauza, rezultatul a fost o stare de înaltă tensiune, /voasă, răvășeală, furie sălbatică, lipsă de contre!, tur-v. lentă. Corde încercase să reabiliteze reputația lui Rid – rh. dar gratitudinea și loialitatea acestuia fuseseră puse i grea încercare când citise ce scrisese decanul despre Chi –, v; igo. Și Corde părea să fi fost în

acele momente în febra nebuniei. Și în oraș, în cercurile de înaltă influență, oamenii s-or fi întrebat: „Ce l-o fi apucat pe profesorul ăsta? Ce tot vorbește? Probabil că i s-a ars o lampă”.

În asemenea stare emoțională, „reportajul investigator” era exclus. Chiar și Wolf Quitman, avocatul lui Ridpath, trebuie să fi fost luat prin surprindere. N-ar fi putut să prevadă – mă rog, cine ar putea să prevadă exaltarea? Quitman nu era un tip exaltat. Era un om dur, foarte dur, care practica dreptul penal. Oricum, duritatea lui nu: ra de genul acela dezgustător, propriu orașului Chicago!” ra un om activ, mușchiulos, cu o față deschisă, roșconă Biroul lui nu arăta ca un birou avocătesc, mai cu-v = d ca un *living room* confortabil. Un șal de lână, împletit:! – obabil de soția lui, zăcea împăturit pe canapeaua înSrăcată în creton și, pretutindeni, erau ghivece cu begonii. Ghivece pe plăci de sticlă așezate pe pervazurile ferestrelor (Corde remarca imediat prezența plantelor). Evident, Quitman nu ținea să vadă priveliștea primăriei de peste drum – un bloc de piatră, greoi. Quitman îi spusese lui Corde:

— Domnule profesor, știți ce era închisoarea districtuală când a preluat-o Ridpath?

— Am o vagă idee.

— Era organizată pe sistemul șefilor de celulă... Controlată de căpeteniile de bandă. Pentru mine și pentru dumneavoastră e foarte greu să ne imaginăm ce se petrecea acolo. Doar în termeni generali, în cuvinte. Cumplit. Droguri, bande, violuri homosexuale. Mari tranzacții bănești. Puteai cumpăra aproape tot ce doreai. Și oameni bătuți și torturați. O sumedenie de arme la îndemână. Orice piesă de metal desprins putea fi transformată în cuțit. Și dacă muiai un sul de hârtie de ziar în apa de la toaletă și-l atârnai iarna de la fereastră, îngheța transformându-se într-o măciucă. Puteai omorî un om cu ea, și când se topea, unde mai erau urmele? Nu-i chiar metoda de educație Montessori. Și, iertați-mă dacă vă jignesc, profesorii criminologi veneau acolo, însă le era frică să coboare în beciuri și să ia contact cu șefii de celulă, sau măcar să se uite la ei. Și nu poți să-i condamni.

Stăteau în birouri și își scriau rapoartele sau articolele pentru gazetele de criminologie, în timp ce procentul de sinucideri creștea întruna și cel de crime era din ce în ce mai ridicat. Nu aveau curaj să coboare în celulele închisorii și să-și ia răspunderea.

— Și Ridpath a făcut-o?

— Desigur, Asta-i ceea ce s-a întâmplat. El e un om fără complicații. Nu știe decât de datorie. Primarul l-a pus acolo, așa că era datoria lui să-și ia răspunderea.

— Și nimeni nu se aștepta la lucrul ăsta?

— Cine s-ar fi putut aștepta? El o să spună prob. ibil că a socotit necesar să precede za. astfel, Nu, n-o să spână nici măcar atât. Și le-a inspirat respect șefilor de celulă. El însuși a crescut în stradă... *Dar fi* un tip care gândește.

— Adică e de teapa lui?

— El trăiește pentru un soi de legământ. Există mulți pungași care au depășit criza neagră, i-ați întâlnit, domnule profesor, cu toții i-am întâlnit. Ei, eu unul m-am dus aproape zilnic la închisoare, ani de zile. Acolo-s clienții mei, e un local care mi-e foarte familiar, Ridpath lucra câte șaisprezece ore pe zi, timp de șapte zile pe săptămână, și ăsta-i un loc căruia nu-i supraviețuiesc mulți.

— Deci își ducea viața la birou?

— Pentru el era o cauză, domnule profesor, nu o slujbă. A făcut să scadă procentajul crimelor și al sinuciderilor. Nu cred că altcineva ar fi putut controla bandele, bătăile, înjunghierile, torturile, curlandismul. A făcut mai mult decât ar fi putut face oricare altul. Dar asta nu i-a impresionat\* prea mult pe ștabii politici. La ce să te aștepți? Asta-i un oraș al naibii de brutal, și al naibii de

— *La ce* să lte a

— Și. Ridpath i-a luat misiunea de 3 face curățenie\* în închisoare?

— Nu se punea problema unei curățenii totale.

— Dumneavoastră, domnule Quitman, aveți probabil oarecare înțelegere pentru aceste” condiții inumane, subumane. Altfel nu v-ați fi

dus munca în acest domeniu.

Quitman nu luă în seamă remarca. O ignoră.

— Știți cu ce-a greșit? Omul nu și-a adus aminte că trebuie să facă jocul celor mari” și trebuie să le faci jocul, domnule, – altfel nu merge, închisoarea are un buget mare. Fel de fel de furnizori și contractanți veneau la el (și înțelegeți cine-i trimitea), și el refuza să facă afaceri cu ei. Zicea: „Dacă nu cumpăr carnea dumată dezosată fac o economie de șaizeci de cenți la kilogram. Carnea poate să fie dezosată și aici, la bucătărie”. Și a făcut prea multe economii. A economisit un milion de dolari, pe care l-a returnat districtului. Or cei de sus contaseră pe cheltuirea acestor bani. Cum așa? Să economisești bani folosindu-ți echipa de la bucătărie? Să-i ia dracu’ pe cei de la bucătărie! Rufus s-a pus rău cu ștabii. Iar ei și-au spus că ar putea deveni periculos și din punct de vedere politic. Cu ce intenții restituia banii din bugetul alocat? Doar de asta îl numiseră acolo.

— Cine?

Evident, Quitman fusese surprins de naivitatea acestei întrebări. O lăsa fără răspuns. Corde obținu mai târziu un răspuns de la un fost elev din Lakeview aflat acum în oraș – Silky Limpopo, care fusese o vedetă a săriturilor la înălțime („sărituri de mătase peste bară”) și care devenise acum și el avocat în probleme de criminalistică și observator la primărie.

— L-ai întrebat „cine?” Lui Quitman nici prin cap nu i-ar fi trecut să-ți spună. Cel care a socotit că Ridpath ar putea deveni periculos, acela l-a mâncat. Quitman ar trebui să fie nebun să-ți spună, și dacă ți-ar spune, dumneata ar trebui să fii căpiat ca să publici așa ceva. Cum îți închipui că-și fac afacerile cei de sus? Din aproape în aproape, la o băutură sau la o partidă de golf. Și când banii trebuie să treacă dintr-o mână în alta, lucrul se produce tot prin mișcări succesive, banii gheață într-un plic, care-i trimis apoi la un ghișeu de bancă, în cazul lui Rid-path mă îndoiesc măcar că banii au trebuit să treacă dintr-o mână în alta. Le-a stat în drum, și asta a fost de ajuns. Și în eventualitatea că ar fi avut și ambiții politice, cel mai bine era să fie înlăturat. Tare ți-ar

mai fi plăcut ca Quitman să-ți fi dat niște nume și dumneata să le dai zdravăn pungașilor peste bot... Te înțeleg, domnule profesor. Dumneata și cu mine n-o să facem niciodată mare brânză în politică. De asta eu nu sunt decât un simplu observator. Șarlataniile trebuie să intre în istoria secretă, pe care nimeni să n-o scrie vreodată, nu numai pentru că indivizii aceia nu sunt scriitori, ci pentru că le plac secretele... Țin mult la secrete. Eu unul am de-a face pe linie profesională cu răufăcători și sociopați, de tipul celor de care se ocupă „și Quitman. Ăștia, uneori; au încredere să ți se destăinuie. Dar de la politicienii din vârf n-ai să afli niciodată nimic.

— O, Silky, dar eu n-am de gând să scriu un expozeu. Nu caut bombe senzaționale, se apăraseră Corde.

— Dar ce-ai de gând să arăți?

— Oameni, scene, funcțiuni, sentimente, tonuri, culori... Fie vorba între noi, nu m-ar mira dacă faptul că lucra în locul acela câte șaisprezece și optsprezece ore pe zi nu l-a ținut până la urmă pe Ridpath. Probabil că a fost supus la multe provocări, sunt momente când îți vine să-i sarin cuiva în gât.

În întrevederea cu Quitman, Corde descoperise că vorbea la pereți. Avocatul refuzase să spună mare lucru. El și Corde stătuseră un timp în tăcere în biroul luminos, fiecare dintre ei încercând să ghicească ce gândea celălalt. Bogăția de begonii roșii capta lumina soarelui și șalul împletit își etala nuanțele de roșu irizat ale lânii. Ce gândeau asemenea oameni despre Corde când îi vizita? Era, fără îndoială, tipul profesorului liniștit, nu al investigatorilor din cazul Watergate. În timpul convorbirii cu Quitman, Corde își amintise de muțenia lui G.O. O'Meara, căruia îi luase un interviu cu o săptămână în urmă la Palatul Măcelarilor. O'Meara, regele cărnii, acum în vârstă de nouăzeci de ani, nu a ținut să-i facă jocul lui Corde. Nu s-a pomenit un cuvânt despre cuțite și satire, despre abatoare, despre greve, despre spărgătorii de grevă sau despre polițiști. O'Meara era acum un emerit om public. Șubrețit, ușor sclerozat, constituia încă o figură importantă printre regii din Chicago. Purtându-i un respect aproape filial, aceștia îi

telefonau la Palatul Măcelarilor. Bătrânul se ducea încă la întrunirile de comitete, lua parte la banchete. Pretutindeni în palat erau plăci comemorative, pergamente, inscripții în argint sau bronz. O'Meara, care-l primise pe decan, era mândru că devenise poet; acum se ocupa numai de poezie, îi dăruia lui Corde o plachetă cu versurile lui – sonete de dragoste dedicate soției – ale Da! Și cum se mai înfoia bătrânul în ultimele lui nene. Îl obligase pe Corde să asculte un poem pe care-l recitase la spectacolul Jack Paar. Respirația îi era parfumată de caramellele pe care le suga întruna, în față i se mișirau borcane cu jeleuri de plante exotice. Nu răspunsese la niciuna din întrebările lui Corde, și când acesta se ridicase să plece, bătrânul îi spusese: „Ei, – ai vrut să mă tragi de limbă, dar n-am scăpat o vorbă, așa-i?” Bătrânul O'Meara, viclean până-n măduva oaselor, și foarte mulțumit de sine! De ce-ar oferi o personalitate importantă din Chicago informații unui rahat de jurnalist care se intitula profesor?

— Voiau să-l înfunde pe Ridpath. urmașe Quitman. Au avut loc cinci mari investigații ale juriului. Chiar și o investigație a organelor federale, pentru că mânuise bani publici. Și n-au găsit nimic.

— Dar oamenii care voiau să-l înfunde stăruiau?

— Automobilul lui mare e singura valoare pe care o deține. Cum investigatorii sunt foarte ușor de manipulat, faptul că n-au reușit să găsească nimic dovedește că Ridpath era într-adevăr curat. Cineva dintre cei de sus trebuie să fi fost foarte dezamăgit.

Corde avusese convorbiri frecvente cu Ridpath. La început, acesta din urmă adoptase o atitudine detașată, dar după un timp devenise mai cald. Până la urmă ajunsese să vadă în Corde un spirit delicat. Nu înțelegea prea bine ce voia de la el dar, în cele din urmă, îi declarase: „Dacă aș înțelege ce doriți să faceți, aș putea să vă fiu de ajutor”.

— O să-ți trimit notele mele. Sunt destul de substanțiale. Dacă ai timp, citește-le.

— O, am timp berechet.

Străbătuseră un teren de parcaj, până ajunseseră la automobilul



uriaș al lui Ridpath. Acesta introduse cheia.

dar nu în portiera, ci într-un lacăt instalat în aripa, care opri sistemul de alarmă. Și soții Corde aveau sisteme de alarmă. La ei acasă, ușile și ferestrele erau conectate.

## VIII

Abrupt, din nou la București – Minna dădu buzna în cameră. Fără îndoială, știri proaste.

— Mi-au telefonat de la spital.

— Cine?

— Surorile de la reanimare. Una dintre ele. M-a întrebat dacă le dau voie să aprindă o luminare.

— Înțeleg.

Deci sosise sfârșitul. O chestiune de ore.

— I-am răspuns: Bineînțeles. Te rog, aprinde.

— Da, desigur.

— Lui Gigi nu i-am spus încă nimic. Nici tu să nu-i spui, da?

— Nu, eu nu mă mișc de aici, nu mă duc nicăieri.

Minna purta costumul-pantaloni maro cu zmeuriu. Slăbise atât de tare, încât cordonul îi alunecase din talie peste solduri. Nu părea să aștepte consolări din partea lui Corde. Își menținea echilibrul, în felul ei. Dacă i-ar fi înconjurat umerii cu brațul, ar fi făcut u i-o mai mult din dorința lui decât din a ei. Oricum, în timp” ce dădea să se ridice de pe scaun, Minna ieși din cameră la fel de brusc cum intrase, așa încât Corde se așeză din nou, cu senzația că perna de pe scaun luase forma corpului Valeriei. La fel se întâmplase cu hainele din garderobă, atârnavă acolo în forma pe care le-o dăduse trupul ei. Dacă s-ar fi vârat în pat să se încălzească, patul ar fi fost al ei. Toate acestea concureau să-l țină nemișcat – blocat. Se întrebă ce să facă. S-ar fi zis că nu exista altceva de făcut decât ceea ce făcuse și până atunci. Poate cu ceva mai multă eficiență. Dar la ce-și putea folosi efițiența? Nu vedea ce anume ar putea face mai bine. Își vârî vârfurile degetelor pe sub ochelari și își frecă ochii. Dependența lui de ochelarii ăștia cât cepele îl făcea să

recunoască măsura în care era lăuntric organizat pentru observație și înțelegere. Totuși, organizarea era insuficientă. Momentul de față îi deschisese ochii asupra acestui fapt. Și tocmai acum gândurile lui își luau forma de la Valeria, ca perna de sub el și hainele din garderob. Corde presupunea. că Valeria lunecase acum în inconștiența. „Semnele vitale trebuie să fi scăzut mult, altfel femeile n-ar fi aprins luminări. Probabil că luminările erau aprinse în antecameră, ca să nu consume oxigenul. Surori medicale care se ofereau să aprindă luminări – ce chestie! Și Minna, savantă în astronomie, le accepta din toată inima. „Te rog, aprinde!”

În ciuda împovărătoarelor presupuneri și imagini, porni din nou să răsfoiască hârtiile împrăștiate pe birou.

Să ne întoarcem: notele pe care i le trimisese lui Rid-path intraseră fără mari modificări în articolele lui. Nu-și dăduse osteneala să le dezvolte prea mult. Erau dureroase. Intenția lui fusese să evite de a le cânta cititorilor în strună și de ale. oferi cu ușurință posibilitatea să exclame: „Vai, ce răi am devenit! Uitați-vă la ghetourile astea înfiorătoare!”

Nu asta fusese ceea ce simțise decanul de-a lungul numeroaselor zile petrecute în tribunale și spitale. Scopul lui nu era să ridice nivelul de indignare – o satisfacție *atât* de facilă! Nu, el voia să fie decanul Albert Corde care-și exercită dreptul de cetățean de a urmări cum se administrează justiția în orașul său natal, își amintea acum de scene exotice petrecute la tribunalele Harrison și Kedzie. Oricum, toate aceste exotisme erau la fel de băștinașe că și el. Pe propriul lui teren, care era și al lor, descoperise o sălbăticie mai sălbatică decât în codrii din Guyana. Avocații îi dăduseră voie să stea în prima bancă, alături de ei. Avocați timizi, care așteptau ca baronul să le repartizeze câte un caz. Să mai pună și ei mâna pe un ban. Unii erau oameni mai în vârstă, lipsiți de noroc. Cei tineri aveau staturi de atleți, se îmbrăcau țișător și își aranjau părul la coafor, nu la frizer. Pieptănături frumoase, ca ale femeilor atrăgătoare, sau ca ale băieților dulci din cărțile lui Dic-kens ilustrate de Cruikshank; puteau fi sau

mardeiași sau fanfaroni.

Chemați de funcționarii din tribunal, grupuri de delincvenți și de avocați se alcătuiau și se dizolvau întreaga /i, sub nesfârșite liste de învinuiri – traficanți de droguri. deținători de arme (toată lumea avea armei, agresori de copii, șparlitori din magazine, spărgători de capete, man-ulitori de portofele, tâlhari, incendiatori, violatori, bărbați care-și brutalizau nevestele, hoți de mașini, pești care-și eliberau curvele pe cauțiune. Toți îmbrăcați elegant. Cu haine vesele, dar arareori curate. Tinerii purtau jachete scurte „din imitație de piele și șepci înalte, umflate, cu co zorocuri lungi; saboți de lemn roșu cu galben, sau cizme înalte de filfizoni; sau își legau cruciș, pe fluierul piciorului panglici de la cutii de bomboane. Purtau tunici africane, poncho-uri, pelerine, amulete africane, inele și mărgel – ornamente simbolice care nu simbolizau nimic. Erau și femei voinice, nerușinate, și femei mărunte, negre, vicleane, care aveau foarte puțin de spus. Țestele le erau uneori împodobite de pieptănături terasate, foarte curioase; sau aveau părul tapat, vopsit, ori împletit în codițe subțiri ca niște viermi; ori rulat în bigudiuri de plastic, roz, galbene. Dar în ciuda culorilor vesele, scena era foarte mohorâtă. Niciunul dintre acuzați nu părea în stare să explice ce anume făcuse sau cine era. Toți păreau să spună: „Ne-ați adus aici, spuneți-ne voi cine suntem și ce vreți deja noi. De unde provine revolverul ăsta? Zăcea pe un raft. Unde? într-o casă arsă, părăsită, unde cineva vindea băutură pe o tejghea construită dintr-o jâcândură. Și cum ajunsese acolo? Nu știu”.

Iată un delincvent. De astă dată alb, cu o siluetă de androgin, dar îmbrăcăminte bărbătească, stând cu gura căscată, mut, idiot, speriat, prea vârstnic pentru a fi un adolescent (părul e rărit). Fundul pantalonilor îi atârână, plin și mort, mâinile i se bălângăne de o parte și de alta a trupului. Perii de pe gușă sunt bărbierite în dungi. Poartă un pulover cu guler rulat. Avocatul spune că nu are cazier, înălțimea Voastră, n-a lucrat niciodată nicăieri, face gospodăria pentru tatăl și frații lui, toți muncitori de fabrică. E o gospodărie fără o mamă, înălțimea Voastră. Cu privire la pachetele de țigări pe care le-a băgat în

buzunar la supermarket, recunoaște că e vinovat, dar e unul dintre lucrurile acelea pe care le faci o dată în viață. De fapt, avocatul spune: „Uitați-vă la nătângul ăsta nenorocit, adolescent la patruzeci de ani, cu țâțele grase sub jersey murdar; dacă-l trimiteți la închisoarea Districtuală or să-l sfâșie înbucăți. Or să-l bată, or să-l ardă cu țigările doar ca să se amuz, e, or să-l reguleze în fund zi și noapte. O să iasă de acolo schilod. Mai bine lăsați-l să tragă o spaimă bună și expediați-l acasă”. Judecătorul încuviințează din cap, acceptă și spune: „Dacă ar fi să te bag în pușcărie – știi ce te așteaptă acolo?”

Următorul caz e un abuz sexual de minori. Sunt arătate fotografiile de copii care țipă și ale căror fețe sunt împrăștate, mânjite cu spermă. Cine e în stare să se preteze la așa ceva? Și cine a avut prezența de spirit să facă asemenea fotografii, așteptând până după comiterea actului? Vreun agent-fojograf ascuns?

În articolele sale, decanul avusese multe de spus despre aceste „vieți răsucite”. Acum regreta. Socotea că își întrerupsese prea des relatările despre închisoarea Districtuală, Spitalul Districtual și Azilul Robert Taylor cu asemenea dizertații de înaltă moralitate, nedorite și deplasate. Când le recitea, el singur sărea peste pasajele generalizatoare, filozofarde. Erau de-a dreptul iritante. Ca cititor, nu și-ar fi bătut capul să le înțeleagă. Nararea directă a faptelor constituie o ușurare și o consolare: „Mă duc cu domnul Ridpath la azilul Taylor. (Domnul Ridpath, cu capul descoperit, poartă impermeabilul lui cadrilat, gri-pe-gri. Oamenii care l-au cunoscut la închisoarea Districtuală îl salută. La etajele de sus există pistolari. Bandele operează pretutindeni.) Mă prezintă domnului Jones, unul dintre inginerii clădirii, care lucrează la departamentul de întreținere, în aceste cămine vandalisme produc pagube de peste un milion de dolari anual, o treime din bugetul alocat: luna trecută am avut în magazie nouăzeci de scaune de closet, și acum am rămas cu două. Cum reușesc să spargă closetele în asemenea ritm? Fiindu-le teamă să iasă noaptea să arunce gunoiul la crematoriile aflate la fiecare etaj, oamenii îl varsă în toaletă. Oasele mari se înțepenesc în țevi; țeava încearcă să

le împingă în sus, și așa se sparge bazinul. Și pe urmă problema becurilor. Nu mai folosim becuri de sticlă, ci de material plastic încasabil. Copiii fac torțe din ziare aprinse și le țin sub becuri până se topesc. Lifturile – astea-s beleaua cea mai mare. Nu sunt construite pentru asemenea fzturi și abuzuri. Nu numai că urinează în ele... dar comit agresiuni, furturi, violuri în lifturi. Au fost tineri care s-au cățărat pe planșeul de sus al casei liftului, au deschis trapa, și au amenințat că toarnă de sus gaz, că îi moaie pe oameni în benzină și le dau foc. Gardienii clădirii, prinși în astfel de cursă, au fost nevoiți să-și predea armele”.

Domnul Jones, un negru licențiat la Tuskegee, se bucură în materialele mele de protecția unui pseudonim, în timp ce vorbește, ochii lui mari, sensibili, urmăresc vârful

rile degetelor sprijinite pe marginea biroului. Pe, urmă începe să rearanjeze hârtiile de pe masă. Acestea sunt fapte care trebuie cunoscute, și cum domnul Ridpath garantează pentru decan, domnul Jones e de acord să vorbească, dar nu se simte în deplină siguranță.

Aici, la București, ploaia de dimineață s-a prefăcut în ninsoare. Cu fulgi mari – ale căror forme îi evocau lui Corde lentilele de contact – dar care de îndată ce atingeau trotuarul se topeau.

Corde se întoarce iar la pasajele pe care soacra lui, evident, le citise în mod repetat. Unele dintre ele conțineau știri spicuite din ziare, „în ziua de 25 noiembrie, nouă deținuți din închisoarea Districtuală și-au tăiat drum cu ferăstrăul afară dintr-o celulă izolată, i-au legat pe gardieni și au coborât pe o scară făcută din cearșafuri de pat înnodeate. Opt dintre ei au fost prinși. Al nouălea, un anume Upshaw, a scăpat. Acest Upshaw fusese închis într-un ospiciu de boli mentale, întrucât psihiatrii îl socotiseră inapt să se înfățișeze la procesul intentat pentru uciderea prin decapitare a unui bărbat și a unei femei și prin strangulare a tinerei fiice a acestora. Evadase din ospiciu, fusese prins și trimis la închisoarea Districtuală. Acum circula în libertate. Șase din cei opt care au fost prinși, erau condamnați pentru omor”.

Înțelegeți (Corde înțelegea), începi să pierzi contactul cu ființele omenеști și cu lumea, începi să suferi de singurătate spirituală. Desigur, poți să-i studiezi pe clasicii acestei singurătăți – sau mai curând să-i rumegi: apatia plină de tensiuni a lui Dostoievski și setea de bunătate a acestuia, atât de vecină cu răutatea și crima; și pe Nietzsche și existențialiștii, și tot restul. Pe urmă te sature de preocuparea legată de condiția izolării și gândești că e mai bine să ieși în lume și să vezi cu ochii tăi marile manifestări de dezordine și să extragi învățăminte proaspete din ele. Nu-i de ajuns să spui că în acest moment al istoriei problemele filosofice sunt identice cu cele politice. Acesta e un lucru adevărat. E OK. Numai că nu-i suficient. E preferabil să mergi personal să vezi ce se întâmplă. „Dar uite că mă lansez din nou, și acum nu astari important”.

Răsfoi paginile revistei și descoperi că soacra lui trăsesese două linii groase pe marginea relatării lui despre moartea lui Gene Lewis la tribunalul Douăzeci și șase și California.

Adus din închisoare în clădirea tribunalului penal pentru a asista la rostirea sentinței, Lewis fusese prudent, dar neglijent păzit de poliția șerifului, așa încât atunci când prietena lui a cerut permisiunea de a-i oferi o carte – ca să-i ocupe timpul (întrucât dezbaterile legale aveau să fie de durată) – i s-a îngăduit, și fata i-a înmănat un exemplar din *Ivanhoe*. Paginile cărții fuseseră scobite și înăuntru se găsea un revolver. Cum Lewis avea cătușe la mâini, cartea i-a fost vârată sub braț. Mai târziu, i se îngăduise lui Corde să examineze exemplatul din *Ivanhoe*. Era o ediție pentru tineret, cu ilustrații colorate, lucioase. Interiorul fusese scobit, tăiat cu lame de ras, dar foarte neted, o adevărată operă de artă, de dragoste. Femeia fusese descrisă de martori ca „genul de manechin de înaltă clasă, cu gene false de trei centimetri și pulbere portocalie răspândită pe obraji. Era foarte subțire, înaltă de un metru optzeci, purta cizme lungi de piele și era superbă, îți tăia răsuflarea”. De ce să se fi obosit gardienii aceia înarmați, plătiți de orașul Chicago, să deschidă o carte – oricare carte? Individul n-avea decât să-și ia cartea. Odată așezat, Lewis își rupsesese

sub masă benzile de cauciuc, Femeia pusese în carte și o cheie. Și-a deschis cătușele și a scos din carte revolverul. I-a aliniat la perete pe cei cinci bur-iă-verde și i-a dezarmat. N-a împușcat pe nimeni, dar ca să-i dovedească judecătorului Makowski că pistolul nu era de jucărie, a tras un singur glonț în podea. Pe urmă a ieșit val-vârtej din tribunal. A aruncat pistoalele gardienilor într-un coș de gunoi și a sărit într-un lift. Liftul însă urca, nu cobora. La etajul următor, când a dat să se repeadă în celălalt lift. s-a trezit față-n față cu un grup de detectivi din Aria Patru. I-au ciuruit capul cu zece gloanțe. Infirmeri de la spitalul Cermak au venit cu un sac negru de plastic să ia cadavrul. Femeia nu a putut fi identificată. A o căuta ar fi fost o pierdere de vreme.

Studentii de la colegiu protestaseră, cum era și de prevăzut, la multe din cele scrise de Corde. Descriesese violuri petrecute la lumina zilei, tâlhării, acte sexuale în locuri publice, pe băncile autobuzelor, pe podelele sălilor” de așteptare publice, bărbați care urinau pe aripile automobilelor în Sheridan Road. Așadar, studenții au organizat o reuniune pentru a-l veșteji pe decanul care scrisese despre asemenea orori. Domnișoara Porson se dusesse la reuniune și stătuse în sală, luând note. Fremăta toată de emoție, era

171

și speriată (să nu fie identificată ca spioană), și indignată. Dar studenții militanți nu-l interesau prea mult pe Corde. îi spusese domnișoarei Porson: „Aceeși poveste, caută mereu o soluție, iap pe mine încearcă să mă prindă cu mâța-n sac. Mi-am făcut-o cu mâna mea pentru că am luat atitudine publică. Dar până într-o săptămână or să mă dea uitării”. Domnișoara Porson se simțise jignită (profund jignită, afirmase), de dragul lui. Studenții nu-l înțelegeau, nu știau ce om bun e domnul Corde. Dacă dădeai crezare inimii ei pline de compasiune, decanul era un înger. Mă rog, nu te puteai lua după inima ei plină de compasiune – dar, din păcate, elanurile ei de pasiune generoasă îl flatau; se flata și ea singură în dramaticele ei declarații. Decanul își avea vanitățile lui. Dacă-i cereai, ar fi putut să le enumere. Dar, dacă observațiile lui erau corecte, nu putea fi socotit din cale afară de

vanitos. Și apoi, avea o oarecare obiectivitate. Poate că ar fi mai nimerit să-i spunem imparțialitate. Pe măsură ce vârsta, experiența, uzura îl tociseră din punct de vedere fizic, i se revelase concomitent o puternică preferință pentru judecățile dezinteresate. Nu era vorba de nonparticipare, o obiectivitate negativă. Era pur și simplu pătruns de obiectivitate (ba nu, de imparțialitate). Studenții militanți, care formau acum un grup restrâns, marxiștii revoluționari (de felul celor care fuseseră recent omorâți la Greensbow de niște pistolari naziști și din Ku Klux Klan), emisese o rezoluție prin care-l declarau pe decan rasist și considerau că trebuie să ceară scuze în mod public „truditorilor negri, portoricani și mexicani”, – pentru că-i prezentase „ca pe niște animale, ca pe niște sălbatici”.

Mă rog, când te apropiai de chestiunile astea primejdioase, aveai nevoie de un scut de oțel și de alte dispozitive protectoare. Emanau radiații morale și provocau șocuri de înalt voltaj. Nu s-ar fi putut spune că decanul nu fusese conștient de asemenea pericole, sau că ieșise, după zece ani de izolare în turnul lui de fildeș, nepregătit, inocent, vulnerabil, și descoperise ce monstruoasă distrugere dezlănțuiseră zeii. Nu era așa... El fusese tot timpul prezent, citise ziarele, urmărise cercetările criminologilor, ale economiștilor, ale teoreticienilor sociali, ale analiștilor urbani, ale istoricilor, da, și ale filosofilor și poeților – la urma urmelor el era unul dintre contemporanii noștri și un cititor zelos. Mai zelos decât mulți alții. Dar se gândise să spună și el ceva despre acest Chicago, pornind de la propria lui experiență, făcând observații noi, referindu-se la propriile lui simțuri și folosind propriul lui limbaj. Pașii prin care ajunsese la o astfel de hotărâre erau, neîndoielnic, bizari. Dacă îi parcurgeai îndărăt, te duceau la surse ca Baudelaire și Rilke, chiar Montesquieu și Vico; și Machiavelli; și Platon. Da, de ce nu? Părăsise „Herald” din Paris pentru a acorda mai multă atenție acestor mari surse. Voia să scrie despre Chicago? Măcar o dată acest lucru trebuia făcut cu stil.

Încercase să explice toate acestea Minnei, dar fără prea mult succes. Ea îi dorea tot binele din lume, dar interesele Minnei erau



astronomice. Cu un an în urmă, la micul dejun, el îi povestise că recitise scrisorile lui Rilke din timpul războiului, îi citase: „Tot ce-i vizibil a căzut în abisuri clocotitoare. pentru a se topi... dar inimile, inimile n-ar trebui oare să aibă puterea de a rămâne în suspensie, de a se păstra, învăluindu-se într-un nor?” Minna păruse interesată de acest citat. Dar niciodată nu puteai fi sigur dacă te ascultă cu adevărat sau nu. Totuși, el continuase: „Rilke refuza să discute despre război. S-a simțit trădat de prietenii lui când aceștia au insistat să discute. Nu numai pentru că prezentul era prea brutal și prea amorf pentru a se lăsa discutat, ci pentru că nu puteai vorbi despre el decât în termeni ziaristici. Și când făceai așa ceva, spunea el, propria ta gură te dezgustă și te scârbește. Dar mai era Cutare și Cutare care afirmau că pentru a te avânta în eternitate trebuie să pleci de la Gara Centrală. Ceea ce vrea să spună, desigur, că contemporaneitatea este unicul nostru punct de plecare. Desigur, inimile ar trebui să aibă puterea de a se păstra în suspensie, dar nu pot face acest lucru la infinit. N-ar trebui...” Decanul se opri din discurs. Probabil că dimineața fusese prost aleasă. Pentru că Minna se găsea la depărtări astrofizice de el. Semnele erau mult prea vizibile.

Așa încât încercase aceste adevăruri ale lui împotriva mălurii din Chicago. Nu s-ar fi putut spune că totul era numai mălură. Exista un Chicago al afacerilor, plasat în zgârie-norii săi, un monumental Chicago bancar, un Chicago computerizat al corporațiilor electronice. Exista și un Chicago istoric, despre care scrisese multe lucruri curioase – vorbind și despre cartierele vechi, despre atmosfera lor, arhitectura lor, copacii, pământul, apa.

— 41 îi.

lumina atât; de schimbăcioasă i-acestor Tocuri. Trecuse în revistă pășerile unor „vizitatori notorii: Oscar Wilde, Rudyard Kipling, faimosul Stead, a cărui carte *Dacă Hristos ar vizita Chicago* cuprindea pagini valoroase, pline de viață. Să nu se înțeleagă că decanul se îndreptase direct spre mălură. Și nici nu scrisese acele articole pentru că-i ofereau un mijloc de disperare romantică; nici din spirit elegiac sau nostalgic mic-burghiez. Ba chiar era conștient că populația care se

mutase din zonele atinse de mălură ducea o viață decentă în mijlocul noilor vecinătăți. Dar se mutase și de frică. Lăsând în urmă pustietate, spații nesfârșite de ruină.

Din când în când, la micul dejun, înainte de a pleca fiecare la treburile lui, încerca să-i spună Minnei ce mai are de gând să facă:

— Rufus Ridpath vrea-să-mi fie de ajutor. Gândește că e un lucru important, îmi trimite liste de oameni cu care să stau de vorbă, și de locuri pe care ar trebui să le văd.

Ar fi trebuit să știe. după privirea fixă a soției lui, că nu era acum momentul să-i vorbească. Doar nu încerca să se ia la întrecere cu stelele! în nu se arăta preocupată de soțul ei (frecventa locuri primejdioase), dar ar fi fost mai înțelept să amâne discuția de acum. Ea i se adresă pe un ton aspru:

— Nu cred că e o idee bună să adâncești atât de mult relațiile cu acest Ridpath. Ați putea apare ca doi oameni de aceeași categorie – puși să atace ordinea de stat.

— Da, el a fost învins. E distrus. I-ar plăcea să se reîntoarcă la dușmanii lui. îl înțeleg. Simțămintele lui pentru oamenii cu care a avut de-a face sunt reale. Fac aceștia parte din societatea americană, sau vor fi eliminați din ea? Pentru Ridpath asta nu-i o întrebare pur teoretică. E ca și cum cincisprezece milioane de oameni au și acceptat să-și piardă mințile – și nu numai prin folosirea drogurilor, dar și prin anarhie, care e tot un soi de narcotic. Și el nu numai că știe acest lucru, dar îl simte în el însuși, omenește.

— Și de ce te ajută – pentru că îi plăci?

— Poate că da. Și poate că are un respect naiv pentru intelectuali – își închipuie că sunt ce ar trebui să fie și că menirea lor e moralitatea și dreptatea, în fond, există biblioteci pline de cărți minunate.

174.

— Tu – vorbești acum despre el sau despre motivele pentru care îți preiei asemenea misiune?

— Dă-mi voie să mă explic.

Dar era absurd. Nu putea da explicații. Nu fusese vorba de o opțiune. Ceva năvălise peste el. Reciti pasajele subliniate de Valeria, ca săvadă dacă se legau în vreun fel. Dar ea fusese desigur mai interesată de reacțiile lui, de caracterul lui, decât de Chicago. De pildă, exista acolo o lungă descriere a Spitalului Districtual.

Doctorul Fulcher, șeful negru al spitalului, sugerase că pe Corde l-ar fi putut interesa secția de dialize renale. Valeria subliniasse puternic întreaga descriere:

„Vechiul spital districtual, gălbui, larg și turtit. Casele din vecinătate au decăzut, s-au năruit, în deșertul de dărî-mături, clădirea masivă a spitalului se înalță aproape singuratică. Dincolo de zonele pustii, contururile gigantice ale districtului comercial se îngheșuie unul într-altul. Între antenele Turnului Sears clipește o lumină rotitoare. Vremea e cenușie. Semnalul intermitent are un sunet fluid, provenit evident din metale și cristale ale căror nume nu –, i: i inginerii le-ar putea recunoaște.

Mă însoțește o infirmieră filipineză. care mă conduce „în vechi tunele. supraîncălzite de niște. boilere – mamut. >în țevi picură apă ruginită. Lârtgă ușa morgii, sunt înșiula perete largi pe rotile. Dacă ar ev sul – șie; – u n pervi»,! sirmele. Închegat ar trebui ră/uit. ic O.”: v? \t< au: han;, în aceste pasaje subterane alki le. i/ă zone k „de Mură cri cele de răceală. Cuptoare paleotchmce. unaș). iifkaic. Înmit căldura în saloanele antice. Micuța t;! i-i le/ă iv; a introduce într-o cameră cu paturt cu speieze. Alinate, acoperite csi ceemafuri curate. Lângă fiecare pat – e află câte un aparat complicat, sticlă în sticla, cu câte un recipient interior umplut cu sânge. Urmărim procesul de purificare. Un negru voinic, în haine de lucru uzate, agățat de unul dintre aparate, e semiinconștient. Șapca de marinar i-a alunecat de pe cap. Are o față păroasă, nu poartă barbă, dar e neras. Buzele groase nu i se pot împreună, nici măcar când încearcă să vorbească. Infirmiera mărunță îmi dă explicații în șoaptă. Bolnavii de rinichi arareori pot dormi bine noaptea și, uneori, în timp ce li se curăță sângele, cad într-o stare de prostrație. Procesul de curățire ține patru ore. Unii dintre pacienți, cu

rinichii distruși de o diversitate de boli, sunt aduși la dializă de câteva ori pe săptămână. Li se prelungește viața cu maximum zece ani.

Bolnavii de rinichi arată buhăiți. Brațele și picioarele celor mai vechi dintre ei sunt desfigurate de fistule datorate intervențiilor chirurgicale. Vasele sanguine le sunt contopite pentru a li se intensifica circulația, și venele acestea îmbinate sau altoite provoacă umflături mari, foarte dureroase care trebuie stoarse zilnic. Acum este adusă o femeie care nu mai poate fi tratată prin venele de la brațe și de la picioare. Fistula ei e pe piept. Femeia care-i transportă și-i scoate pe pacienții de la dializă e o negresă enormă, în pantaloni de jersey roșii. Are picioare mici și pantofi cu tocuri înalte. Părul lins îi atârână pe umeri. Poartă o șepcuță de camionagiu și o jachetă în carouri. Plină de solitudine, o sprijină pe bolnavă, o așază în pat. Pacienții aceștia ambulanți cad în răspunderea ei, îi sunt prieteni. Aduce în fața bolnavei televizorul pe roțile. Pacienta cere să i se pună canalul doi, oftează, se întinde și cade într-un soi de leșin.

Unii dintre pacienți și-au pierdut părul din cauza chimioterapiei. Un bătrân și-a pierdut pigmentația neagră. Tot ce a rămas din culoarea lui e câte o aluniță neagră, ici-colo, pe capul chel – o priveliște stranie, dar e un om cumsecade, inteligent, și mintea îi funcționează bine. E un instalator pensionar, nesindicalizat, care mai face câte o muncă, din când în când. Mai târziu a adus un om și mai bătrân, care pare total inconștient. Ghida mea îmi șoptește: „Demență – nu e conștient”. Bătrânul e culcat și apoi așteaptă, cu falca de jos căzută și capul, de pe care părul pare să fi fost ars, atârându-i în jos. Tehniciană care se ocupă de el e o chinezoaică. Lucrează cu o mare pricepere, spălând brațele inerte cu dezinfectante, apoi introducând tuburile, repede și ușor; bătrânul nu dă vreun semn de durere. Dar deodată femeia își dă seama de o greșală. O supapă a fost lăsată deschisă și, brusc, totul e inundat de sânge. Această apariție neașteptată și cantitatea de sânge care umple tava îmi provoacă o stare vecină cu leșinul. Mă năpădește un val gros și dulceag de greață, de parcă toate organele mi se topesc ca șocolata în apă fierbinte. Dar infirmiera, lucrând pe sub marea de

sânge.

176

pune supapa, oprește fluxul, adună șervetele muiate, așterne altele curate, șterge tuburile. Efectuează înlăturarea sângelui cu o măiestrie profesională aproape ocultă. Sunt uimit de repeziciunea și lejeritatea gesturilor chinezoaicei. Cât despre bătrân, nu a observat nimic, însoțitoarea filipineză îmi spune: „Sunteți cam palid. Vreți să plecăm?” În timp ce ieșim, îmi vorbește despre ea. E călugăriță și aparține unui ordin călugăresc.

Nu-i de vină numai sângele. Dar nu era un sânge obișnuit, ci otrăvit. Se spune că acești pacienți își agață spenințele de transplantul renal. Dar asta nu se va întâmpla niciodată. Și cu toții sunt bărbați și femei moarte. Pierde „i! e metabolice le afectează creierul. Cu toate acestea, inri; niirele și îngrijitoarele sunt ciudat de sensibile, extrilor –,! inar de tandre ca pacienții pe care aparatele lor îi țin în viață; dau dovadă de o compasiune minunată, dar; UK>ifă, de o dragoste puternică, dar lipsită de discernământ față de acești oameni.

Doctorul Fulcher, directorul spitalului, poartă o cămașă de mătase bej cu desene orientale, elegant deschisa la gât, și un costum cafeniu. Un om robust, grațios, cu capul chel; favoriții albi sunt foarte frumos tunși. La gât îi luarnă un pandantiv în formă de pară, din onix maro, și ilegetele-i sunt împodobite cu inele mari, răsucite, de argint. F foarte conștient de ceea ce înseamnă să fii în vârf. îi volubil, vioi, omul care conduce, o prezență. Acolo unde un alb ar fi neîncrezător, el e exuberant, un populist regal, plin de stil. În fond, el e în fruntea acestei vaste (gata să se scufunde) instituții, și se manifestă ca atare. E un mare politician, și se comportă ca un artist”.

Nu-i de mirare că „Harper’s” a pierdut milioane de dolari publicând o chestie ca asta. Așa i-ar fi spus Dewey Spangler, extrem de amuzat. Și Corde i-ar fi răspuns... – dar până la urmă n-a răspuns nimic. Ziua era pe sfârșite și își spuse „Am pierdut prea mult timp cu toate aiurelile astea. De ce-n-am putea face o plimbare? Mai avem o oră de lumină de zi”. O întrebă pe Minna:

— Ieșim să luăm o gură de aer proaspăt? Dar la ora patru erau așteptate niște verișoare.

— N-ai vrea o ceașcă de ceai Twining, din ăla pe care l-ai adus din Chicago? îl întrebă Gigi.

## IX

Și se petrecu lucrul pentru care, la urma urmei, veniseră. „Mă rog, își spuse Corde, veniseră aici s-o vadă pe Valeria – nu-i așa? Sau, ca să spunem pe șleau, s-o vadă murind? în ciuda colonelului, scopul fusese atins – nu-i așa?”

Spitalul chemă a doua zi, în timp ce-și luau micul dejun, Bătrâna verișoară Dincuța răspunse la telefon. Intră și Corde în salonaș. Trupul bătrânei se îndoie, cu capul aplecat peste receptor, își flutură brațul, de parcă l-ar fi oprit să se apropie. Fața ei bătrână trimitea semnale. Da, asta era, se întâmplase. Așeză receptorul în furcă și rosti pe un glas înăbușit:

— *El/e est morte. Valeria est morte!*

— Apoi trecu în grabă pe lângă el și intră în sufragerie, unde o auzi anunțându-le pe femei.

Când intră și el, Minna arăta gravă și total absentă. Nu părea să aibă nevoie de consolările soțului ei. Fusele pregătită pentru acest eveniment. Îi spuse:

— Ai avut dreptate, Albert. Dacă nu ne duceam aseară n-o mai vedeam niciodată. Chiar azi dimineață ani vorbit cu doc-l oi u! Moldovanu, Marna a murit ceva mai târziu. puțin înainte de nouă.

— Înțeleg. Bun, și acum ce trebuie făcut? Bănuiesc că te-ai gă Kâii Să te trebuie fac u t.

— Da, desigm. Astă seară e-Ați nu-i Crăciunului. – Da. adevărat. Am pierdui noțiunea timpului.

— Vom încerca săiixăni înmormntai ea pentru a acum. Va trebui să tăcem imediat Una; aranjamentele. Ne va ajuta Traian Ani discutat aseară cu Ioana, și Petrescu a venit la ușă puțin înainte – chiar când ne așezam la micul dejun. Am stat de vorbă cinci minute cu el. Bănuiesc că știa de acum că murise.

— Petrescu?

— Ține legătura cu noi. Întotdeauna a fost așa. Urmărește de la distanță. Mi-a dat câteva sugestii în legătură cu cele ce trebuie făcute.

— Dar ce trebuie făcut? Certificat de deces? Gropari? O să vin și eu în toate părțile cu tine.

— Petrescu mi-a dat un număr de telefon la care îl pot găsi în cursul dimineții. Și-apoi mai e și Dincuța. E o femeie de peste optzeci de ani așa că se pricepe la lucruri

178 /

din astea. Dar orice trebuie făcut va merge mai repede dacă dăm țigări... – Deci trebuie să mai cumpăr cartușe de Kent.

— Asta am vrut să spun. Traian o să te ducă la Intemtinental. Vrei să te uiți ce face Gigi?

Tanti Gigi era în bucătărie cu Dincuța. Corde le găsi olo plângând. Pe urmă Gigi îi spuse lui Corde că voia să boare la Ioana, să-i anunțe ce s-a întâmplat. Liftul era, țepeții. Pe scara rece, Corde o înveli pe Gigi cu un șal o ajută să coboare în cămăruța portăresei. Nu avea nici noimă ca Gigi să se ducă la Ioana, a cărei misiune era... informeze poliția de tot ce se întâmpla. Dar de ce-ar fi buit să aibă vreo noimă? În peștera portăresei, amân-i tră femeile se prăbușiră pe patul mic, îmbrățișându-se și: >! îngând. Fotografia Valeriei stătea pe noptieră, iar pe pereți atârnav portretele dictatorului și al soției sale, Corde 11 abătu din nou holul, unde muncitorii cu săpăligi ridicau un nor de praf, amestecând cimentul ca să astupe crăpăturile zidurilor. Urcă din nou în apartament. Minna, – arie trasă la față și gravă, cu privirile pierdute în gol și îl hi i încercănați, discuta cu Dincuța amănuntele înrnrnori-întării.

Venise sus și Traian. Se așezase pe un scaun cu spe-l – a/ă tare de lângă ușă, închingat în jacheta lui de piele cu: iuile fermoare, și păstrând o aparență decent întristată în așa îndoliată. Era întrutotul la dispoziția Minnei. Avea mult timp liber. Nu era lucru ușor să obții un certificat de deces. Întâi trebuia să te duci la spital. Era nevoie de – probări, de autorizații, de un număr infinit de acte oficiale.

— Va trebui să străbatem orașul în lung și-n lat, îl în – ormă Minna.

Corde îi era recunoscător acestui Trăia/și cu smocurile lui de mustață mexicană în colțurile gurii, își luase o zi liberă, îi spusese Minna. Le va sta la dispoziție și după Crăciun;

Cumpără noi cartușe de țigări la shopul pe valută. Un pachet sau două de Kent superlungi te scuteau de ore întregi de mohorâtă așteptare. De la Intercontinental se duseră la spital, și de acolo la vreo cinci-șase instituții guvernamentale – Corde, așezat pe scaunul de lângă șofer, le pierdu socoteala. Traian știa exact ce trebuia făcut. Ciudat cât se dovedea de expert, în jacheta și șapca lui de piele, cu ochii ca miezul verde al boabelor de struguri Concord, era incredibil de eficient. Nici *un* fel de așteptare. Se plasa în fruntea cozii. Se prezenta cu tupeu în fața biroului, emițând semnalele esențiale și înmânând țigările. Era un tânăr solid. Pântecele proeminent îi conferea mai multă stabilitate în fața forțelor gravitaționale decât dețin în genere oamenii slabi, gândi Corde. Se ocupă singur de toate hârtiile. Minna plătea taxele, semna actele. Era fermă, într-adevăr foarte puternică. Corde n-ar fi crezut niciodată că se va dovedi atât de tare. Nu era o femeie cu însușiri practice, niciodată nu avusese nevoie să fie. Valeria făcuse totul. Dar acum, forța Valeriei fusese transferată fiicei ei (până azi) distrată. „Așa o să se ocupe și de mine când o să mor”, își spuse Corde. Era o reflecție absolut prozaică; nu avea nici cea mai vagă undă emoțională.

Pe la începutul după-amiezii, toate documentele necesare fuseseră adunate, într-un timp record, ar fi zis Corde. Pe urmă, pe o ploaie înghețată. Trăiau îi conduse la crematoriu. Blocurile de locuințe muncitorești și clădirile oficiale erau acoperite de portrete uriașe ale președintelui. Fața lui înaltă de două-trei etaje flutura și dărdăia în rafalele de ploaie. Probabil că acesta era felul lui de a se opune sentimentelor prilejuite de Crăciun. Se interpunea. Ajunseră la crematoriu, o clădire uriașă, cu cupolă, cățărată pe un deal. Așa cum era de așteptat, terenul din jur fusese plantat cu chiparoși pitici. Ușile



erau încadrate de baso-reliefuri reprezentând Grațiile îndoliate, în stil parțial Puvis de Chavannes, parțial realist socialist. Și aici, ca și în toate celelalte locuri, Traian părea să știe exact ce-i de făcut. Corde și Minna îl urmară la recepție (nu exista un birou), unde începură să discute formalitățile cu tovarășul administrator. Omul era îmbrăcat potrivit cu frigul din enorma sală circulară. Purta pulovere, fulare, un palton, o căciulă de astrahan. Astrahanul era imitație. Nu se arăta deloc dificil funcționarul acesta, și deloc posomorât, dimpotrivă, era mai mult decât jovial și socia –, bil – extrem de guraliv. Actele necesare fură întocmite de asistenta lui, o tânără însărcinată în luna a șaptea sau a opta. Se spune că sarcina ține cald, efectul dublului meta-l holism, așa cel puțin auzise Corde. Oricum, femeia aceasta era singura de acolo pe care frigul părea să nu o afecteze. Exista o sobă verde de teracotă, dar tovarășul administrator o acaparase numai pentru uzul lui. Un alt îndoliat venise în urma lui Corde. Purta un palton în, heiat peste pânțece, gata să-i plesnească; dra un om solid, foarte mare, cu o față roșie, impetuoasă, probabil sub efectul suferinței agravată de frigul cumplit. Ochii albaștri, – pumoși, ai omului erau fixați pe soba de teracotă. Se înnsese peste umerii lui Corde, încercând să-și încălzească. K-getele voluminoase, chircite de frig. Între timp, tovarăși administrator primea Ușii de hârtie de la asistentă și >! osea două feluri de clei mucilaginos pentru a le lipi pe le acte peste acte – vorbind nonstop. Întrebă dacă urcau o slujbă religioasă cu preot. Un preot? Minna se iloarse spre Corde. Niciun fel de preot. Valeria fusese ivdincioasă, dar se va oficia o slujbă religioasă la cimitir, i id cenușa va fi depusă în mormântul familiei. Toate vestea fuseseră prevăzute de Valeria însăși. Apoi întrebă... Iacă familia dorea muzică. Puteai alege una din două piese: sau Marșul funebru de Chopin sau, la fel de adecvat, Beethoven – mișcarea lentă din Simfonia a treia. Pai.ru minute de bandă înregistrată. Mina alese Beethoven. i aciua de astrahan se apleca și se tot apleca în chip de încuviințare, omul scria cu sârg, ținând condeiul între clege-un mare și două degete de mijloc, în timp ce arătătorul imtea pe deasupra hârtiilor. Pe urmă, deosebit de

curtenilor, anticipând un *bacșiș* de la soțul american, îi conduse în centrul sălii mari, acolo unde se efectua ritualul incinerării. De o parte și de alta se înșirau câte un singur rând vie scaune, pentru rudele principale. Sub cupolă, în întunericul înghețat se deslușea ceva care semăna cu un butoi i ung de metal. Se deschidea pe lungime. Acesta era catafalcul. Când cele două jumătăți ale butoiului se închideau, mortul era automat coborât în cuptorul de incinerare – un mecanism cu dublă acțiune, în acest unic punct, se simțea căldura venind de jos. Corde și Minna se traseră în lături.

De jur-împrejur flori, ciclame. Nu era suficientă lumină ca să distingi culorile. Ghivecele erau așezate direct pe podea. Arătau prosper, temperaturile joase le priau; de asta aveau nevoie. Deasupra lor, se înșirau urne pătrate cu cenușă, ca niște cutii de tablă cu ceai Twining. Fiecare dintre ele purta o fotografie, datele nașterii și morții, și specificarea profesiei: „Activist”, „Inginer”, „Profesor”. Extrem de multe chipuri contemporane, de parc-ar fi fost pietoni prinși instantaneu de un fotograf pe strada. Trebuie să fi fost victime ale cutremurului. Se spunea că blocuri noi, înalte, se prăbușiseră și se făcuseră praf și pulbere. Dar de ce erau aici, în cutiile de ceai? pentru că nu existau destule locuri de veci în cimitire? Traian îi explica Minnei. Nu erau destule cimitire. Mormintele erau la mare preț. Dar de ce se ajunsese la o astfel de aglomerare în cimitire? Nu exista destul pământ în afara orașului? Dincuța, cea temătoare le vorbise acasă despre acest lucru. Firește, fără să critice pe nimeni. Povestise numai că Valeria cumpărase locuri de veci în anul morții doctorului Rareș, când ea făcea încă parte din guvern, înălțase monumentul de granit din cimitir și construise și două bănci de piatră. Mai deținea și câteva alte locuri. Unul dintre ele fusese promis inginerului Rioschi, care o dusesse foarte des cu mașina la cimitir, pentru a îngriji mormântul doctorului. Dincuța adăugase cu un glas strident (uneori, bătrânica aceasta bună semăna cu calul din *Guernica* lui Picas-se): „*Nous savons combien elle aimait son mari*”. 1 Rioschi, înțelegeți, nu dorea ca, în momentul când îi va suna ceasul, să fie așezat în raft la crematoriu, alături de celelalte

cutii, așa încât o ducea bucuros pe A – alena cu mașina. Asta fusese învoiala dintre ei. Rioschi nu avea pe nimeni. Căciula de astrahan gri se mișca acum cu repeziciune în fața lor. Corde presupuse că-i conducea la o capelă sau ceva în felul ăsta, un loc unde prietenii puteau vedea decedatul înainte de ceremonie. Dar nu exista asemenea loc. Îi conduse pe un coridor curb, în care se găseau niște firide înalte și întunecoase, acoperite cu perdele. La un moment dat, Corde văzu cu uimire o pereche de pantofi care ieșeau „afară prin perdelele verzui, transparente. Aproape că se atinse de tălpi, de picioarele unui mort. Alături se vedeau picioarele unei femei, încălțate cu pantofi cu tocuri înalte, în firidele sau cotloanele reci erau depuși morții, îmbrăcați în hainele lor cele mai bune. Fiecare dintre ei era expus vederii, într-un sicriu scund de forma unei bărci cu fundul plat», căptușit cu o bucată de pânză, nu mai deasă decât un tifon de strecurat brânza, sau o rețea împotriva insectelor. Un cadavru înalt, cu mustață neagră, avea lângă cap pălăria cu boruri răstrânte și strângea o servietă la piept.

1. Știm cât își iubea soțul, (fr.)

„Dumnezeule, sunt un ignorant și un alienat față de semenii mei. Am crezut că înțeleg destule lucruri. Dar nu-i așa”.

Tovarășul administrator spuse că dorise să-i arate Minnei unde ar putea fi adusă în ziua următoare Valeria.

— Nu, mulțumesc, răspunse Minna.

Ceremonia fu fixată pentru ziua de douăzeci și șase la ora zece. După aceea se duseră la întreprinderea de pompe funebre. Era o problemă de coordonare – dricul trebuia trimis la timp la spital, „iar defuncta pregătită.

În magazinul întunecos, erau rânduite la perete fel de tel de sicrie. De fapt jumătăți de sicrie, fără capac. Un muncitor mai bătrân tocmai avea pe masă un sicriu, în care bătea în cuie pânza rară. Sus, la margini, o aranja în niște cute plisate. Rezemată de soba de teracotă – și aici locul privilegiaților – o bătrână obeză, îmbrăcată în pulovere trase unul peste altul și cu o căciulă circulară de blană pe cap, repeta cu o voce răgușită comenzile, pe măsură ce le scria. Smocurile de blană

ale căciulii se asortau la culoare cu șuvițele de păr care-i ieșeau în părți. Buzele i se mișcau întruna. Nu mesteca – pur și simplu nu avea dinți. Părea să-și guste propria gură. Vorbea cu muncitorii pe un ton poruncitor, bombănind și comandând, dar luă o expresie fericită când Mănna o plăti și Traian îi dădu două pachete de țigări americane, îndesă banii în sertar și simultan își smuci trupul greoi ca să ia pachetele de Kent.

— Acum mergem acasă? întrebă Corde.

— Da, azi nu mai avem nimic de făcut decât să încerc să dau un ferpar la ziar. Asta-i mișcarea următoare. După aceea va trebui să aleg împreună cu, Gigi hainele Valeriei pentru înmormântare. Traian le va duce la spital.

Porniră îndărăt pe străzile înghețate. Unica rază de căldură pe care o simțise întreaga zi venise de la cuptorul de incinerare de sub catafalc. Cu o zi în urmă, îi ceruse Minnei să iasă în oraș să ia o gură de aer proaspăt. Acum nu știa cum să ajungă mai repede în camera lui.

La întoarcere, găsiră masa din sufragerie încercuită de bătrânele verișoare”. Veniseră cu mici daruri pentru familia îndoliată. Gigi, îmbrăcată într-o rochie neagră, desfăcea pe bufet pachetele cu prăjituri și sticle. Prăjiturile, ca și bătrânele doamne care le confecționaseră, erau ușor condimentate. Gigi îi spuse lui Corde:

— Ai fost chemat de două ori la telefon – un telefon din America – bănuiesc că de la colegiu, din Chicago. Au spus cor să revină. Și al doilea? Dewey Spangler, își spuse Corde, ca să raporteze probabil stadiul discuțiilor cu Casa Albă”.

Nu zăbovi cu verișoarele. Se simțea epuizat; turul pe la birouri, crematoriul, magazia de sicrie îl obosiseră peste măsură și efortul conversației în franceză îl depășea. Oricum, verișoarele n-aveau chef să discute cu el; o făceau numai din politețe. Nu era momentul unui schimb de fraze franțuzești. Se retrase în refugiul, în sanctuarul, în celula lui. Acolo își avea sticla personală și patul lui, și florile. Dar față de flori se simțea acum ușor ostil, de parcă-l trădaseră înflorind și la crematoriu. Va fi necesar un efort de reconciliere. Iraționalitatea

acestei atitudini nu-l deranja. Dacă așa era el, înseamnă că așa era.

— Telefonul sună și Minna își băgă capul pe ușă, spunându-i:

— Pentru tine, dragă. Corde luă aparatul.

— Albert? Aici e Dewey. Până acum n-am reușit să-i prind pe nătărăii ăia din Georgia. Încerc întruna...

— Mulțumesc, Dewey. Dar nu mai e nevoie...

— Ah? Îmi pare rău. Când s-a stins?

— Azi dimineață, devreme, înmormântarea va avea loc în ziua a doua de Crăciun.

— Probabil că n-ai să poți veni la întâlnirea pe care am fixat-o. Te înțeleg.

— Când pleci?

— În seara de douăzeci și șase.

— De ce să nu ne întâlnim în după-masa de după înmormântare? Probabil că n-or să aibă nevoie de mine aici. Or să fie o sumedenie de musafiri.

— Da, cred că-i o idee bună. Nu strică s-o ștergi și să bei un pahar. Bănuiesc că totul ți-e foarte străin.

— Nu tocmai.

— Nu, din moment ce țineai la bătrână.

— Da, țineam la ea.

— Când am spus străin, m-am gândit că ești un american într-o familie de străini. Cred că e o experiență neobișnuită... Nu mi-ai spus că mama Minnei a fost o prietenă a Anei Pauker și că i-a cunoscut pe Thorez și pe Tito.

Am descoperit toate astea ieri de la un fost. Mi-a povestit despre ea și despre întreaga generație stalinistă.

— Oamenii – ăștia n-au fost staliști". Au fost oameni nepolitici care s-au băgat în politică.

Corde începea să se întrebe dacă nu cumva Dewey mirosea un articol despre Valeria. În fond datora agenției lui două articole pe săptămână.

— Și cum reacționează soția ta? Întrebă Dewey.

— Pentru moment e ocupată cu aranjamentele pentru înmormântare. Rezistă bine.

— Da, abia mai târziu vine reacția profundă.

— Am auzit adeseori lucrul ăsta.

— Biata de ea! A, să nu uit, nu am știri din Chicago în legătură cu procesul tău. Poate c-ai aliat câte ceva din lte surse.

— E acalmia sărbătorilor. Jurații ar fi turbați dacă nu îi s-ar lăsa Crăciunul liber.

— Bine, Albert. O să te mai chem să văd dacă se poate să ne întâlnim după înmormântare. Eu sunt foarte ocupat, dar întotdeauna există o fereastră înainte de plecarea la aeroport.

După ce închise telefonul, Corde aruncă o privire spre sufragerie, dar nu se arătă. Pe masă erau castroane cu salată de vinete. Masa de scară avea să se servească târziu, după ce vor pleca verișoarele. Nu se prea mânca mult aici la cină. resturi de la prânz. E drept că în vest toată lumea mănâncă prea mult și uneori Corde își spunea că supraali-mentația îi intoxică pe oameni, le încetinește gândirea. Încerca să găsească o explicație pentru sporirea acuității sale mentale din ultima vreme. Avea impresia că gândea mult mai clar de când se găsea la București. Evident, postul și spargerea rutinei erau benefice. Dar dacă ideile lui deveniseră mai limpezi, deveniseră totodată mai singulare, de pildă: Valeria murise. Murise, era moartă, se făceau acum aranjamentele pentru înmormântare. Dar n-ar fi putut spune că pentru el murise. Ar fi fost o afirmație incorectă. Poate că era vorba de o iluzie consolatoare, o formă banală de slăbiciune, dar de fapt nu exista nimic consolator în această idee, pe el nu-l consola nicicum. Și nici. a iluzie nu semăna. Era mai curând un proces interior de care devenise conștient. Nu-l dorise. Și nici nu ținea să-i găsească o cauză „rațională”. Raționalitatea de acest gen îl lăsa rece, Nu-i datora nimic. Particularul era cel care îl interesa...

Telefonul sună din nou și Corde ridică receptorul. Simțise că era Chicago și nu voia ca Minna să răspundă. Avusese dreptate. Era rectorul, „îți doresc un Crăciun fericit!” Se interesă de situație. „Ah!

Păcat! îmi pare foarte rău". Rugă să se transmită familiei sincere condoleanțe.

Corde mormăia:

— Mulțumesc. Foarte frumos din partea ta. Alee.

Rectorul, unul dintre cei mai vicleni conducători care existaseră vreodată, era totodată și foarte puternic – tipul perfect de american i orte, modern. De îndată ce te apropiai de el îi simțeai duritatea. Dar nimeni nu era mai mieros, mai plauzibil, mai inteligent, mai ponderat ca Witt. Un om de o politețe desăvârșită, arhiplin de considerație: hotărâse (o alegere deliberată) să adopte rolul blândeții. În general lucrul acesta nu-l deranja pe Corde. Foarte bine. El era gata să accepte pozele altora și să se acomodeze oricăror cerințe, dacă-i stătea în putință. Dar în ce-l privește pe rector, perfecțiunea manierelor acestuia începuse să i se pară indigestă, mai cu seamă de când se porniseră neplăcerile lui.

— Aș dori să-i exprim Minnci profunda mea compasiune, e acolo? îmi pare atât de rău că s-a pierdut mama ei...

— Doarme și nu vreau s-o trezesc, răspunse Corde.

— A, desigur, are nevoie de odihnă, biata de ea.

Înalta poziție a Minnei, importanța ei pe linie academică era un scut care-l apăra pe Corde de rector. Nu-și dăduse seama de acest lucru, dar acum îl sesiza pe deplin.

— Nu cred că în Europa de Est există vreo calc de a comanda flori printr-o telegramă, continuă rectorul.

— S-ar putea să existe, dar tu poți descoperi mai ușor lucrul ăsta acolo, decât o pot face eu aici.

— Ah, Albert, nici prin gând nu-mi trece să te deranjez pe tine. Probabil că nu-ți vezi capul de treburi.

— I-E ceva nou pe linie juridică?

— N-ai aflat probabil că vărul tău te-a citat ca martor în fața tribunalului.

— Zău?

— Domnul Detillion voia să te aducă în boxă ca să definească

importanta angajare a colegiului în acest proces. Am discutat situația la departamentul nostru juridic.

— Cu niște avocați adevărați, presupun...

— O, nici nu suferă comparație. Nu vrea-u să-l denigrez pe vărul tău; probabil că nutrești unele sentimente familiale față de el... Dar ai noștri sunt avocați de prima mână. Desigur, nu va fi nevoie să te înfățișezi în boxă. Chestiunea a fost preluată de procurorul general. Dar ziarele au făcut mare caz de citație, adică exact ce-a urmărit vărul tău. Albert, de unde vin toate numele astea franțuiești în familia ta?

— Explicația familiei era că ne tragem din Louisiana... uni pa rată de la francezi. Napoleon ne-a vândut lui Thonas Jefferson ca să-și poată plăti invazia în Rusia... Mă rog, regret că am pricinuit necazuri administrației.

— Absurd, Albert. Nu-i vorba de necazuri, doar de stupidități.

Witt nu avea de gând să-i facă nicio concesie. Subînțelesul cuvintelor lui era: „Cei ca *tine* nu ne pot pricinui ne uzuri”. Totuși vorbea cu – supărare, și Corde o simțea. I – e transmitea limpede, perfect inteligibil, prin satelitul de Mnunicații. Oricum. Corde se afla într-o condiție de: cută sensibilitate, care-i permitea să-l vadă pe rector din Miue unghiurile – proeminența dinților de sus, încreți-mi! c. ca niște branhii, de sub urechi, permanenta lui atec. are de deferentă și bunăvoință, ce ascundea tendința” doinatoare, presiunea, amenințarea. Nu, nu-l plăcea pe Corde. Numirea lui ca decan fusese o greșeală. și rectorul ra obligat acum să tragă ponoasele. Corde era un om din nară. nu provenea din rândurile academice, nu fusese moi. – lat după tiparul „Doctor în Filosofic”. Nici măcar nu în clar de ce voise să fie profesor, ba chiar administraar. Rectorul continua să vorbească:

— Oamenii noștri au discutat cu domnul Grady în legătură cu citația asta nebunească. Din moment ce nu ești în țară și nu te poți înfățișa, totul e un caraghioslâc.

— Și nepotul meu?

— S-a prezentat, s-a predat, sora ta a expediat cauțiunea, așa că acum tânărul e liber. Acuzația juriului împotriva lui nu va sta în



picioare, probabil, pentru că băiatul nici n-a fost măcar supus unui interogatoriu preliminar. Avocatul acuzării a vrut să stabilească doar că băiatul i-a amenințat pe martori, ceea ce mi-e teamă că-i adevărat.

— Mă îndoiesc că a descărcat un pistol în ei.

— Tu știi mai bine.

— Pentru că sunt unchiul lui?

— A, nu, răspunse Witt cu voce suavă. Nu putem fi răspunzători pentru rudele noastre; nu ni le-am ales noi.

— Numai că în cazul meu s-ar zice că am mai mult rude rele decât ar fi normal.

— O scoatem noi la capăt, crede-mă.

De la bun început, Witt socotise necesar să-l ghideze pas cu pas „pe Corde, să facă repetiții cu el, să-l instruiască, să se asigure că se va supune politicii lui bugetare, educaționale, instituționale. Dar (Corde își spunea acest lucru în propria lui apărare), decanul avea o latură care rezista instrucțiunilor, un soi de blocaj emoțional, o problemă, *un fatum*. Una dintre problemele omenesti permanente, în oricare studiu al umanității (își dădea acum seama Corde), era aceea de a nu fi un prost. Un lucru cu adevărat jeribil. Ah, această opresiune continuă, teama de prostie! Îți pătrunde în nări, îți orbește ochii, îți mănâncă inima de rușine. Și pentru Witt, care era omul puterii, Corde era un prost. A-și ascunde asemenea părere constituia o necesitate operațională pentru un om ca Witt. Era un fel de sacrificiu (da, e un sacrificiu să-ți înfrânezi părerea, să nu o lași să izbucnească și să-și i bată joc), un sacrificiu pe care trebuie să-l faci dacă vrei să fii un adevărat conducător. Trebuie să te ții în frâu. Dar mai exista și o infrastructură brutală a lui Witt, pe care nu o putea camufla. Witt, își spunea Corde, simțea o nevoie brutală de a-l face să știe, de a-i transmite prin mijloacele lui perfecționate că îl socotea un idiot. Decanul îl înfuriase rău pe Witt. Nu atât de mult prin cazul Lester. Ci prin faptul că publicase acele articole fără aprobarea colegiului/ A nu le fi supus spre aprobare era un fapt cu totul neobișnuit, nemaiauzit, cât se poate de primejdios – sălbatic! Corde atacase – dar pe cine nu

atacase: politicieni, oameni de afaceri, profesioniști, ba se legase chiar și de guvern. Poate că Witt primise unele sugestii din locuri sus-puse „pe canale discrete, că actualul decan era absolut nerecuperabil, în ce-l privea, Corde nu voia să se ascundă îndărătul Minnei. Dar Minna era implicată. Pentru Witt, constituia o delicată problemă tactică. Rectorul, gândea Corde, încerca. O satisfacție profesională în manevrarea lucrurilor, în operațiile lui care presupuneau o mare doză de abilitate, îl auzise spunându-i: „Lester a fost unul dintre studenții noștri, așa încât nu ne-am fi putut da la o parte de la acest caz, trebuia să-l urmărim. Doar îți aduci aminte că eu am aprobat recompensa”.

Corde își aducea aminte. Dar își mai aducea aminte cât de mult îi repugnase rectorului participarea lui afectivă, fața lui roșie, ochii umflați.

— Ce verdict prevede departamentul juridic? întrebă Corde în continuare, nedumerit de felul în care urma colegiul să iasă din toată treaba asta.

— N-au de gând să ceară pedeapsa cu moartea.

— Nu m-am gândit niciun moment la așa ceva.

— Da, urmă Witt. Tu ți-ai exprimat destul de clar punctul de vedere în „Harper’s”. Cu privire la pedeapsa capitală – după părerea ta, nimeni nu are mâini îndeajuns de curate ca să arunce cu piatra. Așa suna exprimarea? A, da, ai spus „brutele oficiale...”

La ce se gândise Corde... de parcă rectorului îi păsa câtuși de puțin de atitudinea lui! Witt îl disprețuia. Și, ca să fim dreپți, Corde nu-l condamna pentru acest lucru. Se simțea în stare să admită că, atunci când scrisese acele ce-iebre articole, își cam ieșise din minți. Dewey Spangler avea dreptate în parte. Articolele fuseseră infuzate de o anarhie a sentimentelor, de un necontrolat flux de „poe-/le”, de pasiunea adevărului care-i clocotise în sânge în anii adolescenței. Erau, de fapt, niște schițe necoapte; cum se manifestase controlul experienței mature? în niciun tei. Dăduse un examen public de inteligență și căzuse. Și acum venea un om ca Alee Witt. care reprezenta puterea, un om calificat la acea înaltă școală a prefăcătoriei

care e de obicei puterea. Corde aruncase o provocare acestei puteri a „lumii reale”, fără preparative prealabile, și tară să țină cont de înalta prefăcătorie. Se expusese cu pieptul. deschis. Și în această zi, mai mult decât oricând, – în această zi în care Valeria zăcea la morga spitalului – lucrul îl deprimea cumplit pe decan. Dar, foarte ciudat, când valul de deprimare se retrăgea dinspre orizontul îndepărtat și înnegurat, îi mija ideea de a încerca încă o dată. „Dar de data asta fă-o cum trebuie!”

Însă rectorul nu telefonase din lumea liberă ca să discute despre pedeapsa capitală cu un idiot animat de principii morale. Amândoi făcură acum o pauză. Witt era pe cale să dezvăluie adevărata rațiune a apelului său telefonic, între ei doi colcăiau adâncurile oceanului Atlantic. Se găseau! „la cât? ily șapte. mii de milfe distanță?” Aftă dată n-ai fi putut avea asemenea convbrbiri.

— Când plănuiești să te întorci?

— La începutul noului semestru. Mihna va trebui să pună în ordine problemele mamei ei – proprietatea și altele de felul ăsta. Va trebui să plece și la Mount Palomar, a pierdut repartizarea pentru telescopul de acolo.

— N-ai văzut-o încă pe Vlada Voynich?

— O așteptăm aici. Fratele ei spunea că va veni de Crăciun.

— Mi-a povestit cât de interesat ești de cercetările lui Beech.

— Dintr-un punct de vedere pur amatoricesc.

— Firește. Ținând seama de domeniu. Intenționezi să scrii despre ele?

— Ideea îi aparține lui Beech. El mi-a propus. El mi-a trimis materialele.

— Așa mi-a spus și Vlada. Totuși nu te-ai hotărât încă, nu-i așa?

— Nu am avut încă timp să mă gândesc. Am amânat gândirea. Nu vreau să mă avânt cu ochii închiși. Dacă iar o să se iste controverse... Trebuie să fiu sigur că am înțeles bine faptele.

Răspunsul ar fi trebuit să-l liniștească oarecum pe rector, în realitate, își spori presiunile:

— Chestiunile astea de mediu înconjurător, ecologice sunt foarte complexe.

— Dacă ar fi vorba numai despre așa ceva, n-aș fa-ce-o. Nu țin să mă amestec în ecologie. Dar mă interesează persoana lui Beech. Personalitatea unui om de știință, concepția lui asupra lumii moderne. Va trebui să aștept însă până ce voi putea discuta lucrurile cu Minna. Acum nu momentul. Voi afla mai multe de la Vlada Voynich. îmi aduce noi materiale.

— Mi-a spus și mie, și i-am cerut să-ți aducă și copii după scrisori...

— Ce" scrisori?

— Care au sosit aici – în legătură cu articolele acelea ale tale din „Harper's”.

— Cum? Plângeri adresate colegiului? Obiecții?

— Nimic care să te neliniștească. Chestii curioase. E uimitor cum se montează oamenii și ce varietate de răspunsuri pot trimite. Ai să vezi că or să-ți dea de gândit.

Nici prin cap nu mi-ar fi trecut să-ți provoc neliniști în asemenea momente. și nu-i nevoie să te îngrijorezi în legătură cu situația de aici; avem controlul deplin asupra lucrurilor. Și o urmăresc cu grijă pe Lydia Lester. S-a comportat splendid pe banca martorilor. Dar asta ai putut constata și singur. Atât de fragilă, și s-a dovedit plină de tărie”.

Fiecare frază a rectorului stârnea o nouă anxietate în sufletul lui Corde.

— Pentru biata Minna nu va fi un Crăciun fericit, urmă Witt. Spune-i măcar că vom putea obține un alt termen pentru ea la Mount Palomar. Deci te vom revedea la începutul anului.

Corde îi explică Minnei, în lumina leșinată a candela-brului din sufragerie – firele electrice negre atârnau încurcate din tavanul crăpat:

— Am vorbit cu Alea Witt. Ți-a transmis urări de Crăciun și condoleanțe. Să nu-ți faci griji în legătură cu telescopul. Și Vlada Voynich e pe drum.

Gigi servi cina devreme. Mâncară cu indiferență. Intru”. era

Ajunul Crăciunului, fusese așternut;\* o față de: – s.1 brodată cu roșu, Corde se duse imediat după nu sa de douăzeci și patru dtvemhiie durase i (le Ct al. un găsiră catlour: i au: i Cele două smvn stdngeau de i; \, V cum, h. un împachetat și panglicile. În dia apu: „i le! de fel de comori, pâinii și cutii cu podoa, îi c’ntând din era pree. onvu, iistă. Gigi adu-»: „i-ii –... le Crăciun pe care-i avea Miruia <!” în:. – u construiți să zboare încet la capătul unu: sâime care / urneau dintr-un disc pus în mișcare de căldura unei mici lumânări. Dar jucăria refuza să funcționeze.

— Valeria reușea întotdeauna să-i facă za zboare, spuse Gigi.

Era îmbrăcată în mare doliu și gâtul i se încorda când se aplecă să mai aprindă niște chibrituri, își pieptănase părul, dar pe ceafă îi atârna tot ca o claie de fin.

— Poate că luminările sunt de vină, adăugă ea și se duse să scotocească prin sertarele bufetului în căutarea unor luminări potrivite. Nu știa unde le pusese Valeria. Corde manevră sârmele. Se presupune că americanii se pricep la termică, dar nu reuși decât să le îndoaie mai rău.

Cei patru îngerași atârnav nemișcați. Le sunase sfârșitul. Valeria luase taina lor cu ea.

— Atunci desface și pachetele cu cadouri, le ceru Gigi. Minna găsi în pa chet o le. Pe Cord & îl aștepta un ceas de buzunar, mare, din aur, care aparținuse doctorului Ra-reș. Se uită la el surprins – cifrele erau grațioase, minutarul avea la capăt o bombiță foarte drăguță. Ca să-l învârtești, ridikai cu unghia degetului mare o rotiță minusculă.

— Acesta era darul pe care Valeria voia să ți-l facă anul ăsta, îi spuse Gigi.

Corde îl puse în buzunarul jachetei de lână și când se aplecă să-și bea cafeaua simți greutatea piesei de aur în dreptul mijlocului, își dădu seama că după întâlnirea de la Londra, și mai ales după expoziția Rowlandson și dineul de la Étoile, Valeria îl acceptase ca membru plin al familiei. Atunci la expoziție, când încercase s-o sprijine pentru că se clătina și nu-și mai putea menține echilibrul, iar ea își retrăsese brațul,

Corde se întristase. (de parcă un creion negru, gros, așternuse o mângăleală peste sentimentele lui); simțise că o iritase. Dar se pare că nu asta fusese semnificația gestului ei. Dimpotrivă, constituise proba finală a examenului lui.

Dimineața era însorită, în dormitor, studie îndelung ceasul. Apoi citi memoriile lui Vollard și amintirileacestuia despre pictori. Minna nu avea timp pentru el. Își petrecu cea mai mare parte a dimineții cu Gigi ca să hotărască cum s-o îmbrace pe Valeria. Ce rochie sau ce taior ar fi preferat, ce pantofi, ce bluză, ce bijuterii? Până la urmă aleseră un *deux-pièces* din mătase albastră-verzui pe care i-l cumpăraseră cândva Minna la Londra, o eșarfă de lână ecosez, verde cu negru, pantofi bleumarin. Traian transportă hainele la spital, laolaltă cu o fotografie ca să se vadă cum își pieptăna Valeria părul.

Gigi, care pe parcursul agoniei Valeriei fusese atât de pasivă, deveni dintr-odată hotărâtă și dinamică, insistând că guvernul trebuia „forțat” să organizeze funeralii naționale pentru sora ei. Îi spuse acest lucru și lui Petrescu, care veni la ei în ziua de Crăciun. Petrescu îl surprinse pe Corde prin autenticitatea suferinței sale. Ținuta lui (pântecele maiestuos, curbele largi) avea aceeași rigiditate soldățească, dar ochii îi erau roșii și pyngiți. Se arăta răbdător cu Gigi, o lăsa să vorbească în timp ce el ședea și ofta. Ea îi spunea (sfidând microfoanele) că minimum ce ar putea face guvernul af și să recunoască fidelitatea doctorului Rareș față de partid și de revoluție, și contribuțiile aduse de el și de familia lui în domeniile chirurgiei, sănătății publice, ba chiar și astronomiei. Petrescu răspundea îngăduitor, cu vocea lui care se ridica în spirale până se spărgea în registrele de sus. Minna îi atrase atenția lui Corde că era foarte frumos din partea lui Petrescu că venise, și cât de devotat era familiei.

— A Cred că n-avea niciun secret față de mama mea. „În meseria lui e obligat să aibă secrete”, o contrazise Corde în sinea lui. Oricum, fața lui Petrescu era categoric răvășită. Dacă doctorițele de la spitalul partidului pot să aprindă lumânări pentru morți, atunci și agenții secreți pot să-și jelească mamele adoptive. Pretutindeni, aici, dominau

sentimentele. Petrescu avea și el latura lui familială, latura lui duioasă. Acorda doamnelor o atenție delicată, chiar tandră. Era plin de considerație și față de Corde: îi adusese două sticle verzi de Chenin Blanc, care nu putea fi obținut decât de înalții comisari ai birocrăției. Gigi îi explică lui Corde ce voia.

— Insist ca sora mea să nu aibă o înmormântare obișnuită. Ar trebui să fie expusă în holul mare al Facultății de Medicină așa cum a fost expus și soțul ei. Ar fi lucrul cel mai drept să i se acorde o recunoaștere oficială.

— Și i-o vor acorda?

— Am să stărui, îi cer lui Mihai Petrescu să ia contact cu vechii membri ai Biroului Politic. Aceștia o țin minte. Ei sunt conștienți de ce-a făcut ea, în timp ceăștia tineri nu știu nimic. A fost epidemia de tifos. A fost foametea. Valeria i-a cerut ajutoare lui Truman. Și el le-a trimis. Numai că rușii și-au pus etichetele lor pe baloturi. Faptul că a cerut medicamente și hrană din America a fost considerat ca una dintre marile ei crime.

Minna confirmă spusele mătușii ei, în timp ce Corde gândea că numai în fotografiile din țările bântuite de foamete poți vedea niște ochi ca cei ai soției lui. îi vor trebui luni de zile ca să se refacă.

— Și dacă nu în holul Facultății de Medicină, atunci măcar în sala oficială de lângă crematoriu, continuă Gigi.

Petrescu, doborât, foarte tulburat, dând întruna din cap, mângâia puful pălăriei, își mângâia perii deși care-i creșteau din urechi, în ciuda șezutului voluminos, a corpului masiv, părea să șadă într-un echilibru precar, își

? f v\*). să: -; i 5,, trecea foarte des galma peste părul rar de pe țeastă. Degetele îi tremurau, își ridica din când în când ochii pungiți pentru a-i trimite mesaje mute lui Corde, adică celui alt bărbat din cameră. Aceste biete femeii erau *neștiutoare...* ele nu *știa*u, nu puteau *înțelege*. Corde gândea că Petrescu încercase să-i țină piept colonelului, fusese repede înfrânt, zdrobitforțat să bată în retragere. Acum, după moartea Valeriei, căpătase poate permisiunea oficială de a se ocupa de

familie. Probabil că avea un rang foarte înalt în forjele securității. Dar indiferent de ce era obligat să facă pe linia meseriei (nu întrebați!), se răscumpăra prin serviciile aduse acestei case, prin faptele lui de suflet, prin devotamentul afectiv. Era un tip de conștiință-veche, care lucra într-un domeniu de conștiință-nouă. Gigi urmă:

— Te asigur, Albert, aș putea chiar să jur că sora mea va avea ceea ce i se cuvine. Până acum, sora mea, care a fost o personalitate în istoria acestei țări, nu a fost trecută în enciclopedia română. Dar va fi, o să mă lupt până-n pânzele albe...

Minna îi șopti lui Corde:

— Azi n-am reușit nici măcar să conving ziarul să publice un ferpar.

— De ce?

— Aceleași rațiuni evidente. Eu sunt o fugară. Mama mea a fost exclusă din partid, și pe urmă a refuzat să fie reintegrată. Cred totuși că va veni lume multă la înmormântare. S-a dat zvon din gură-n gură. Telefonul sună tot timpul. Mama mea e un simbol...

— Un simbol a ce?

— Nu-i vorba de o chestiune politică, șopti Minna, e vorba de felul în care trebuie trăită viața, și de oameni care au fost dezafecțați din punct de vedere uman! îi acoperi urechea cu căușul palmelor și-i murmură: S-ar putea ca guvernul să se teamă de vreo manifestație la Facultatea – de Medicină.

Corde, care nu credea niciun moment asemenea lucru, încuviință din cap și spuse:

— Sigur, înțeleg. Dan ce fel de manifestație ar putea fi?

— Ți-am spus. O demonstrație de sentimente. Pentru a manifesta aprobarea față de ceea ce a reprezentat mama mea. O demonstrație pe temeieri umane... De ce nu te duci să te odihnești puțin, dragule? Ești obosit. E greu pentru tine. Îmi dau seama. Vlada va veni mai târziu. A sosit azi dimineață.

O zi senină de Crăciun. Camera crasurprinzător de caldă, pentru că soarele bătea în geam. Îl făcea să simtă câtă nevoie avea de o pauză,



de un respiro, de „câteva minute de Paris”, cum spunea el – de puțin calm civilizat, sau chiar de lux. Luă în mână cartea ferfenițită a lui Voilard, *Souveñirs d'un Marchand de Tableaux*, și citi câteva paragrafe despre firea morocănoasă a lui Degas. „Ai să vezi, Vollard, or să prade muzeele de toți Raphaelii și Rembrandtii și or să expună tablourile în cazărmi și închisori sub pretextul că toată lumea are drept să se înfrupte din frumusețe!” Un bigot bătrân și arțăgos care într-o zi s-a uitat atât de feroce la o fetiță care-l enervase într-un restaurant, încât copilei i s-a făcut rău și a vomitat peste masă. Dar Degas și-a răscumpărat setrboșenia prin tablouri și bronzuri minunate, în timp ce un individ ca rectorul... Dar rectorul nu era un monstru genial, el era doar... Corde încerca acum să-și ocrotească momentul însorit, clipa de pace, dar nu-l putea alunga pe Alee Witt din mintea lui, așa că, în cele din urmă, se lăsă iar în voia gândurilor despre Chicago. Semnalul rectorului era ușor de descifrat: de dragul colegiului îl proteja pe Beech. Oamenii de știință erau prea naivi ca să se protejeze singuri, iar Corde era deosebit de primejdios pentru că, într-un fel, și el era un ingenuu, în momentul în care un om ca Witt hotăra că tu nu ești un ins care să respecte convențiile discrete, și că vorbești vrute și nevrute și că ești un prost, o simplă pacoste, erai un om mort. Witt avea să facă tot ce-i sta în putință ca să-i împiedice pe Corde să scrie un articol despre Beech, „unul din articolele acelea ale lui”. „Și nu era de condamnat, își spunea Corde. E adevărat, m-am lăsat târât de val. Inimi care zac prea mult în întuneric, acrindu-se, amortind în suspensie, și care deodată trăiesc un șoc, o explozie, în majoritatea cazurilor eu nu sunt de acord de Dewey, e prea psihanalitic, dar, în felul lui, e un tip deștept, altfel n-ar fi ajuns o asemenea celebritate. Ce-i al lui e al lui. Și el gândește că am vrut să-mi achit câteva vechi răfuielei cu orașul Chicago. Trebuie să recunosc că am vrut să i-o plătesc cumnatului meu, și lui Max Detillion, și multor altora”.

Sătul de falsele păreri și, mai cu seamă, de propriile lui denaturări, Corde recunoștea că, da, a vrut să dea peste bot (unui Chicago generalizat), și să-l pună cu botul pe labe, încât să nu se mai

poată mișca. Un om cu o atitudine într-adevăr responsabilă, un Witt de pildă, își apără instituția de orice exagerare. Așa se justifică manierele lui de catifea. Asta este metoda sa de a trata cu abaterile: niciodată să nu-ți pierzi stăpânirea de sine față de cel care se abate, îndeasă-i în gură un căluș de catifea, leagă-l cu nodurile procedurilor metodice. Corde definea această atitudine ca pe una dintre cele mai grele, mai esențiale misiuni ale democrației. „Eu unul n-am dat în trecut niciun semn de abatere. Am fost genul nătângului blajin și gânditor, care rumegă lucrurile. Și brusc am devenit unul din indivizii aceia expresivi, lipsiți de o giruetă lăuntrică, pe care el nu-i poate înghiți. Așa încât mă disprețuiește. Ei și? Și eu îl detest. Asta nu duce la nimic”.

Publicarea articolelor îi oferise lui Corde viziunea profilului țării, măsura opiniilor ei politice, o mostră a simțirilor ei, „Am dat untest psihologic în fața Statelor Unite”, spunea Corde. Înainte de a fi plecat din Chicago, primise deja o sumedenie de scrisori, trimise prin intermediul redactorilor de la „Harper”. „Ne-a sosit un noian de corespondență”, îi scrisese unul dintre ei. Liberalii îl socoteau reacționar. Conservatorii îl declarau nebun. Urba-nologii profesioniști îl considerau nechibzuit. „Așa au fost întotdeauna lucrurile în orașele americane; urâte și înspăimântătoare. Domnul Corde ar fi trebuit să se documenteze studiind puțină istorie”. „Autorul e un brahman, scriau alții. Brahmanii ne învață să disprețuim orașele care, după părerea lor, au devenit condamnabile”. „Domnul Corde crede în *gemutlichkeit*<sup>1</sup> mai mult decât în bunăstarea publică. Și ce-l face să considere că pentru a salva puștii negrilor trebuie să-i înveți să citească Shakespeare? În curând 6 să ne sugereze să le predăm, din Demostene și să le ținem discursuri în limba greacă. Răspunsul la delincventa juvenilă nu se găsește în *Regele Lear* sau în *Macbeth*”. „Decanul e de părere că ar fi necesară o revoluție morală. Dar unicii săi eroi sunt doi binefăcători dubioși, care s-au autonumit astfel”. Ar trebui să fiți felicitat pentru că ați dezvăluit cititorilor dumneavoastră tainețele cele mai de jos ale psihologiei, dându-ne astfel prile

1 Comoditate, (germ.)

„”; –”.

jul să privim în abisurile unei gândiri haotice, ale anarhiei și ale psihopatologiei”.

Curios de ce lucruri minore se legau oamenii, în legătură cu *Macbeth*, notase doar că într-o clasă de copii negri unde predă un profesor „destul de curajos încât să ignore dispozițiile de sus”, copiii fuseseră foarte impresionați de Shakespear. Versurile „Și mila, ca un prunc nou-născut/ pășind peste vijelie” ajunseseră la inima elevilor. Puteau parcă vedea forța pruncului, sfârșitul vijeliilor. Și Corde scrisese că poate numai poezia are forța „de a rivaliza cu atracția drogurilor, cu magnetismul televiziunii, senzaționalul sexualității, cu extazurile distrugerii”.

E adevărat că decanul căutase în Chicago exemple de „inițiativă morală” și nu găsisese decât două: Rufus Rid-path, cu activitatea lui de la închisoarea Districtuală; și Toby Winthrop, alt negru, un fost ucigaș cu plată și fost adept al drogurilor. Nu putuse găsi alte exemple în niciuna dintre marile universități, deși la Chicago exista o vastă populație academică. Desigur că Alee Witt dorea să știe de ce nu-și plasase Corde căutările de inițiativă morală în propriul său colegiu. „Dar am căutat acolo, gândea Corde, am scotocit de la un capăt la celălalt”. Decanul nu era un subversiv, un membru al coloanei a cincea, și nici nu devenise profesor din motivul secret de a face o demascare. Nu glumise deloc când îl citase pe Mii ton în fața surorii lui, Elfrida: „Cât de fermecătoare este divina filosofie!” – motto-ul scris în mozaic pe tavanul bibliotecii din centru. Or universitățile erau locul unde trăia filosofia, sau unde ar fi trebuit să trăiască. Nu uitase niciodată anii lungi, fermecați, petrecuți într-o mansardă liniștită din Dormouth unde îi citise pe Platon, pe Tucidide și pe Shakespear. Oare nu din cauza lecturilor din această mansardă renunțase la ziaristica din Paris și se întorsese din Europa? Pentru a-și continua instrucțiunea, zicea el, după o întrerupere de douăzeci de ani, risipiți cu „știri” și probleme curente.

Ridpath îl trimisese pe Corde la Toby Winthrop de la Centrul de Dezintoxicare. Se dusese cu mașina în cartierul de sud al orașului, pe o

zi de iarnă când zăpada întindea dungi pe caldarâm. Murdăria se îmbina cu lapovița. Corde nu mai fusese de treizeci de ani prin acele părți. Chiar și atunci cartierul era păărăginit, dar acum intrase în decrepitudine. Doar câteva vechi bungalowuri de cărămidă mai rămăseseră în picioare și ici-colo câte o fabrică. Autostrada tăia străzile de la est la vest. Singurul punct de reper păstrat îl constituia abandonată gară Englewood – blocuri uriașe de piatră adânc înfipite în stradă, învăluite într-un soi de izolare mortuară, – nu mai existau călătorii, nu mai existau trenuri de pasageri. Un giulgiu de zăpadă murdară se așternuse peste maidanele golașe, și negrii se încălzeau la focuri în aer liber, aprinse din canistre de benzină, întregul decor – cerul plumburiu, vântul, bălăriile scheletice, paragina – afecta ciudat nervii lui Corde, „sistemul său de a percepe Chicago fără fir”. Găsisese Centrul de dezintoxicare într-un bloc ascuns (ideal pentru jafuri) între o magazie de mărfuri și autostradă. Cine s-ar fi abătut pe aici altfel decât pentru un interes de afaceri, pentru o vânzare? Parcase și ieșise din mașină. Simțind lipsa tuturor factorilor de care ai, omenește, nevoie. Dumnezeuule, curba umană coborâse aici la nivelul cel mai de jos, ba chiar dedesubtul lui. Dacă exista și o lume nevăzută, acum ar fi fost momentul să se arate. Pentru că la lumea vizibilă nu te puteai uita.

Corde intrase în Centrul de Dezintoxicare și urcase scările. Două etaje, apoi o ușă de sticlă plumbuită, unde îți arătai mutra și ți se dădea drumul înăuntru cu un bâzâit. Pătrundeai într-un coridor și apoi, pe neașteptate, intrai într-o cameră cu canapele roșiatice și portocalii, în colțuri, ciubere cu filodendroni. Aici fusese întâmpinat de o figură încurajatoare, un negru mușchiulos, cu favoriți, care-i spusese: „Intră, omule – vino, vino; ești pe drumul cel bun. Decanul șovăielnic, palid, împleticit, îl amuza.

Fereastră biroului lui Winthrop era acoperită cu draperii înflorate, roz cu verde. Fostul ucigaș cu plată îi aștepta. Avea un trunchi enorm, coapse uriașe, degete groase. Nu era îmbrăcat în costum de lucru, ci în diferite naunțe asortate de cafeniu: o cămașă tricotată bej, o jachetă de antilopă de culoarea caramellei, pantaloni

șocola-tii, cizme maro de cowboy. Pe cap, o șapcă maro cu cozoroc, o șapcă de băiețandru. Dedesubt, fața i se curba concavă ca o șa. Avea barbă și, aidoma doctorului Ful-cher de la spitalul Districtual, purta pandantive la gât și inele grele pe degete. Luă în mână biletul pe care i-l întinsese Corde. În lumina lămpii, hârtia împăturită nu părea mai mare decât un fluture de varză.

— Sunteți un prieten al lui Rufus Ridpath, domnule profesor? El mi-a cerut să stau de vorbă cu dumneavoastră. Zicea că ne-am putea face bine unul altuia. Poate gândește că ați putea face ceva pentru el. Să îndreptați lucrurile.

— Dumneavoastră ce părere aveți?

— *Eu* cred că Rufus a fost cel mai bun director pe care l-a avut vreodată închisoarea, ori eu am fost închis –, ico! o și înainte și după venirea lui...

Trupul acestui om vânjos se încadra foarte calm în lo-toliul directorial de piele. Dacă l-ai fi întâlnit pe vremea când era ucigaș plătit, dacă te-ar fi pândit pe o scară întunecoasă sau pe o alee, n-ai fi putut să-i scapi nicicum. Te-ar fi ucis ca pe o muscă.

— Nu puteți face mare lucru pentru Ridpath. Indivizii care i-au venit de hac nu se sinchisesc de oameni ca dumneavoastră sau ca mine, domnule. Orașul e al lor. Numele lor apar în ziare în fiecare zi. Nii-i greu să le afli numele. *Dar* asta-i tot ce se poate face. Rufus nu așteaptă nimic de la dumneavoastră. Pur și simplu vă simpatizează. Dar despre mine ce v-a spus?

— Mi-a spus că, împreună cu prietenul dumneavoastră Smithers, ați fondat acest centru de dezintoxicare a drogaților, iară să folosiți methadonă, așa cum v-ați vindecat și dumneavoastră.

Omul acesta cu nări negre îl întrerupse, aruncându-i priviri grele pe sub cozorocul șepcii copilărești:

— Încercați să fiți politicoși cu mine. V-a mai spus și că eram ucigaș cu simbrie, nu-i așa? Asta am fost și am lucrat pentru persoane foarte importante din orașul ăsta. Am fost de trei ori judecat pentru omor. Dar persoanele acelea importante m-au scos basma curată. Dacă

o să mă întrebați cum, am să vă răspund că nu cunoașteți orașul ăsta.

Câți oameni omorâse, nu ținea să spună. Dar mai târziu aproape că se omorâse singur luând o doză. exagerată de heroină. Ar fi trebuit să i se atragă atenția cât era de puternică, își dăduse singur seama, dar numai după ce o luase. Când începuse să-și facă efectul, realizase că moare... Lucrul acesta se petrecuse într-o cameră de hotel lângă strada șaizeci și trei și Stony Island, la capătul liniilor trenurilor. – suspendate.

— Am să vă vorbesc despre asta. –»

lt" ...r, v.

tyj? „Mi. \* \* ” – ”-, în „\*\*”.

t lt tv\* \* st f, fl (-” SU\*

Un prieten intrase în cameră și-l vârâse într-o cadă cu apă rece, dar văzându-l că moare, își luase tălpășița.

— N-are rost să fiu găsit pe-aici, și-a spus. Dar după optsprezece ore de moarte, am înviat.

S-a sculat din cadă, și așa, cu hainele ude cum era, a coborât în strada șaizeci și trei, și a luat un taxi până la spitalul Billings, secția de dezintoxicare. Văzându-i înfățișarea îngrozitoare, femeia de la recepție a chemat poliția, care l-a înșfăcat în hol. Dar n-au avut niciun motiv să-l rețină arestat, în afară de vagabondaj.

— Mi-am plătit singur cațiunea. Totdeauna aveam un sul de bancnote în buzunar. Și am luat alt taxi până la Spitalul Billings, dar se arată dată mă oprisem într-o hală de vechituri și smulsesem piciorul unei mese. L-am vârât sub haină, și i l-am arătat recepționistei. I-am spus că-i zdrobesc creierii dacă nu mă internează. Așa am ajuns sus. Mi s-a făcut prima injecție cu methadonă. Eram îmbrăcat în halat de spital, m-am dus la toaletă și m-am așezat pe jos ca să aștept reacția. Am înconjurat closetul cu brațele și m-am ținut strâns de el.

— Dar n-ați continuat tratamentul cu methadonă.

— Nu, domnule. N-am continuat. Pentru că s-a întâmplat ceva. Când am intrat în spital aveam la mine piciorul acela de masă. Eram pregătit să-ucid. Aș fi omorât-o pe recepționistă dacă ar fi chemat din

nou poliția. Dar în mai puțin de un ceas mi-au cerut să-i ajut să pună capăt unei încăierări. Trebuia să opresc un om să facă spitalul zob. Era un negru, la fel de voinic ca mine și în plin delirium tremens. Făcuse țandări scaunele din sala de așteptare. Distrusese o masă, spărsese ferestrele. Gardienii și infirmierele se adunaseră în jurul lui ca niște copii de grădiniță. Omul era ca un taur înfuriat. Trebuia să le dau o mână de ajutor, domnule profesor. N-aveam încotro. M-am despărțit așadar de bazinul closetului, am ieșit și curând am stăpânit situația. L-am înlănțuit pe turbat cu brațele, l-am doborât pe jos și m-am aruncat peste el. N-am să spun că-mi dădea ascultare, dar cu mine nu era chiar atât de sălbatic. I-au făcut o injecție, l-au întins pe o targă și l-au vârat apoi într-un pat.

— Țsta era Smithers?

— El a fost. Aș dori să fiu în stare să vă explic ce s-a întâmplat. Am mai spus lucrul ăsta. Dar nu reușesc. E ca și cum aș păstra totul în mine până în momentul când voi putea într-adevăr să-mi dau seama ce s-a petrecut în momentul acela când l-am doborât. Poate totul a fost din cauză că murisem cu douăzeci și patru de ore înainte. Poate pentru că prietenul meu mă p „arăsisse în cada de la hotel – asta a fost tot ce s-a priceput să facă pentru mine. Dar când l-am vârat pe Smithers în pat, m-am așezat alături și am început să-l îngrijesc.

— Acesta a fost momentul când a încetat tratamentul dumatle?

— N-aș fi putut să-l las. Trebuiau să-i măsoare lichidul din corp. Eu i-am ținut sula. Înțelegeți ce spun? Eu i-am ținut organul ca să se poată pișa în borcan. Avea o rană urâtă la picior. I-am îngrijit-o și pe asta. A fost cura lui de lecuire și, în același timp, și-a mea. Îi eram mamă și tată. Și de atunci nu ne-am mai despărțit.

— Și ați înființat acest centru.

— Noi l-am clădit, în magazia asta veche; – dormitoare, bucătăria, prăvăliile de la parter ca să-i învățăm negoțul. Am angajat bătrâni de prin vecini – bătrânii care mor de foame și scormonesc în gunoaiile din spitalele supermarketurilor. Paznicii pieții îi alungă spunând că nu vor ca bătrânii să se otrăvească cu pește stricat de la

gunoi. Noi avem nevoie de acești bătrâni. Îi învață pe pacienți tapițeria, mecanica electrică, dulgheria, croitoria, îi învață ce înseamnă respectul, chiar și pe tinerii huligani. Dar nu-s toți huligani. Avem de toate felurile, aici – albi, negri, indieni, de orice culoare. Și din suburbiile bogătașilor, din Lake Forest...

— Ați putea spune că Centrul e un succes? Winthrop îl privi un moment, apoi răspunse:

— Nu, domnule, n-aș putea spune lucrul ăsta. Oamenii vin și pleacă. La unii cura dă roade. Dar aș putea să vă enumăr mulți care nu se vor salva niciodată.

Până în acel moment Winthrop stătuse nemișcat în fotoliu, dar acum se întorsese și, spre mirarea lui Corde, începuse să se aplece spre podea. Ce făcea? Iată-l în genunchi, cu brațele lui mari întinse spre podea și degetele încârligate în sus, gata să apuce.

— Vedeți ce trebuie să facem? Oamenii ăștia sunt în fundul haznalei. Noi ne întindem și ne căznim să-i înșfăcăm. Agățați-vă – agățați-vă! Dacă nu-i tragem afară se vor îneca în căcat – n-or să reușească niciodată să iasă afară.

Cu un efort care făcu să-i zvâcnească o jumătate din față, Winthrop se opinti săltându-se în picioare și se așeză din nou în fotoliu.

— Vreți să spuneți că oamenii – care vin aici...

— Vreau să spun, domnule profesor, că puținii care ne găsesc și sutele de mii care nu ne vor găsi niciodată sunt oameni care poartă stigmatul distrugerii. Oamenii ăștia sunt sortiți morții, domnule. Asta-i ceea ce avem în față.

Ajuns la acest punct, Corde, din simplă onestitate și fără să-și dea seama de felul în care va reacționa publicul, începuse să vorbească în articolele sale despre „populația superfluă”. despre oamenii „eliminați”, „damnați”. Ceea ce n-a avut ecouri favorabile. Poți folosi oricât îți place termeni din sociologie, din Durkheim sau din Marx, poți vorbi despre anomie sau despre lumpenproletariat; despre negrii de clasă și despre țărănimea prosperă din punct de vedere economic;



despre lumea a treia, despre efectele opiumului asupra maselor chinezești în secolul al XIX-lea; atâta timp cât lucrurile sunt prezentate la un năvel suficient de teoretic, sunt înghițite cu ușurință. Poți discuta despre politica bunăstării, despre birocrăția din domeniile medicale sau sociale fără să întâmpini cea mai mică obiecție. Dar când Corde a început să afirme că în mahalalele barbare, monstruoase, pe jumătate decrepite, omul nu avea de ales decât între o moarte lentă și una rapidă, între uzură treptată sau distrugere instantanee, o sumedenie de abonați ai ziarului s-au înfuriat. Pe undeva greșise. Scrisese despre suflate prinse în viitoare și devenise el însuși un suflet prins în viitoare, învârtit, involburat, învârtit, colcăind de pasiuni, de proteste imperative, de inspirații. Fusesse captat, așa cum vedea acum când privea îndărăt, într-o anarhie a atmosferei, începuse să folosească expresii bizare. Scrisese, de pildă, că Toby Winthrop era o făptură umană „reconstituită”, un „ucigașmântuitor”; și, în concluzie, că Winthrop era un caz de modernism avansat. De ce **t** întrucât conștiința modernă avansată nu reprezintă decât o formă de conștiință. redusă, în măsura în care nu e mobilată decât cu acel minim de concepte cu care civilizația e în stare s-o echipeze (judecăți practice, simple contururi ale moralității, schițe, caricaturi în locul ființelor umane); și această conștiință, întrucât e dotată cu un echipament atât de sărăcăcios, din punct de vedere uman, și atât de abstract, e funciarmente asasină. Din această pricină crima e atât de lesne de „înțeles” (sau scrisese cumva „de justificat”? Superficialitate pentru superficialitate.) Dar niciun moment nu se ostenise să explice cum ar trebui să ne „reconstituim” pe noi. Insuficiența argumentelor nedumerise mulți cititori. Unii i7 au scris cu dispreț, alții s-au lăsat incitați. Nu avusese de gând să creeze asemenea zarvă. Fusesse luat prin surprindere.

Dar cea mai controversată parte a articolului său fusese interviul cu Sam areennes, apărătorul public în procesul de omor intentat lui Spofford Mitchell. În fața acestui Varennes, Corde expusese aproape tot ce gândea. Rezultatele, ca să ne exprimăm în argoul folosit

azi, au fost „contraproductive”. Corde îl vizitase pe Varennes ca să discute cu el cazul și să ceară permisiunea de a-i lua un interviu lui Mitchell. Varennes era interesat de publicitate, dar până la urmă el și echipa sa au hotărât că orice vâlvă făcută în mass media înainte de proces ar fi dăunătoare clientului lor.

Totuși, Corde nu avea nimic excepțional în el. În dosarele poliției districtuale existau mii de crime similare. Dar, anumite circumstanțe făceau ca acest caz să fie important pentru Corde.

Victima fusese o tânără gospodină dintr-o suburbie, mamă a doi copilași. Tocmai își parcase mașina pe o străduță din vecinătatea cartierului comercial, când se apropiase de ea Mitchell și o forțase cu revolverul să urce în mașina lui. Lucrurile se petrecuseră la ora două după-amiază. Automobilul Pontiac al lui Spofford Mitchell fusese cumpărat de la un negustor de pe Clark Street, curând după ultima eliberare a lui Mitchell din închisoare. Corde nu știa cine finanțase cumpărarea. (Negustorul refuzase să vorbească.) o așezase pe doamna Sathers pe scaunul din față și o forțase să-și dezbrace pantalonii, pentru a-i împiedica orice încercare de evadare. A oprit într-o alee dosnică și a violat-o. După aceea a încuiat-o în portbagajul Pontiacului. Mai târziu a scos-o și a violat-o din nou. După propria lui mărturisire, lucrul s-a repetat de câteva ori. Noaptea a tras la un motel din cartierul de sud. A reușit s-o transporte din portbagaj fără să fie ob:

1.203

servat. Sau e posibil să fi fost observat, dar nimeni nu s-a sinchisit. Dimineața a scos-o și a încuia i-o din nou în portbagaj. La ora zece trebuia să se înfățișese la o audiere judecătorească, în legătură cu un viol petrecut anterior. A parcat Pontiacul, cu doamna Sathers în portbagaj, pe terenul de parcare de lângă curtea tribunalului. Audierea în legătură cu violul a fost neconcludentă. Când s-a terminat, a pornit cu mașina la întâmplare prin oraș. În acea du-pă-masă, unii trecători din Cartierul de Vest au auzit strigăte venind din portbagajul unui automobil parcat. Nici unuia dintre ei nu i-a venit ideea de a nota numărul automobilului. Care, de altfel, și-a continuat foarte repede

drumul, în zorii zilei următoare, din motive neexplicate în depoziție, Spofford Mitchell i-a dat drumul doamnei Sathers, avertizând-o ca nu cumva să înștiințeze poliția. A urmărit-o din mașină, în timp ce femeia cobora strada. Se aflau într-un cartier de muncitori albi. Doamna Sathers a sunat la diverse uși, dar nimeni nu i-a dat drumul înăuntru. O femeie înnebunită care sună la ușă la ora cinci di –, mineața – explicabil că oamenii n-au deschis. S-au temut. Când s-a întors de la a treia sau a patra ușă încuiată, Mitchell s-a apropiat din nou și i-a cerut să urce în mașină. A dus-o pe un maidan pustiu și a împușcat-o în cap, După aceea i-a acoperit cadavrul cu gunoaie.

A fost descoperită curând. Cu o promptitudine excepțională, poliția a descins la Mitchell. L-au găsit în garajul din spatele casei tatălui său, curățind portbagajul Pontiacului. A mărturisit, pe urmă a retractat, după care a mărturisit din nou. Acum, era deținut la închisoarea Districtuală, în așteptarea procesului. Așa sunau faptele pe care Corde le aflate din ziare. Tocmai când își pregătea articolul. Dar care să fi fost conținutul real al acestor fapte? A făcut unele investigații și i s-a recomandat să discute cu domnul Sam a-rennes, apărătorul public. Corde reprodușese în „Harper’s” lunga lui convorbire cu Varennes, pe care-l descrisese astfel: „... un tânăr voinic, chel, cu sprâncene blonde stufoase și un gât vânjos, probabil atletul colegiului, în adolescență. Am schimbat între noi păreri iluminate, inteligente, liberale – spre onoarea noastră. Ca să fii numit apărător din oficiu, ai nevoie, în general, de un spate, de o sponsorizare, întrucât prin asemenea funcții devii adeseori un soi de funcționar public bine calificat. Domnul Varennes este un avocat erudit, ba chiar doctor în jurisprudență.

Cred că a menționat universitatea Stanford.

Prima întrebare pe care mi-a pus-o a fost ce simt eu în legătură cu cazul. I-am răspuns că sufăr de claustrofobie și că sub amenințarea revolverului m-aș lăsa mai curând omorât decât închis într-un portbagaj; uneori mă imaginez spunându-i agresorului: „Va trebui să mă împuști”. Dar dacă totuși aș fi îmbrâncit într-un portbagaj și

capacul s-ar închide peste mine, aş scotoci după o unealtă şi, la prima ocazie, i-aş da cu ea în cap pistolarului. A fi închis într-un portbagaj e ca şi cum ai fi îngropat de viu. N-aş putea niciodată suporta aşa ceva. Pe urmă i-am spus:

— Mă gândesc cum l-o fi implorat doamna Sathers de fiecare dată când deschidea capacul.

Spre surprinderea mea, avocatul păru uşor mirat de această observaţie.

— Credeţi că se ruga pentru viaţa ei?

— Îl implora sau se ruga de el: „Dă-mi drumul!” Domnul Varennes nu acordă atenţie spusejor mele.

Adoptase atitudinea de a-şi apăra efectiv clientul (la urma urmelor un om, o făptură umană, ca noi toţi), aşa încât părea tulburat. Bănuiesc că eu însumi – reporterul – îl tulburam. Şi *eu* e răpi tulburat, îmi spuse:

— Credeţi? Nu m-am gândit la lucrul ăsta...

— Dar trebuie să-l fi rugat.

— Şi vreţi să insinuaţi că el rămânea indiferent?

— N-aş spune indiferent, încerc să ghicesc dacă măcar înţelegea simţămintele ei. Când ceri ceva cu toată ardoare ea inimii tale şi te miri de ce nu... când pui atâta ardoare ar trebui... ar trebui să-ţi atingi ţinta. Dar dacă i-ar fi înţeles rugăminţile, ar fi fost alt gen de ucigaş.

— Genul care se bucură de suferinţele victimei, ca Gacey, asasinul acela care se specializase în băieţi tineri? Suferinţa constituie o parte din voluptatea sexuală? Ar fi fost un gen de asasin mai subtil şi mai pervers...?

— Se pare că Gacey îşi tortura şi îşi bătea joc de victimele lui.

— Deci nu credeţi că Mitchell ar fi acelaşi gen?

— Clasificarea psihopaţilor mă depăşeşte. Singura mea presupunere în legătură cu Mitchell este că se angajase pe calea morţii, îi sunase ceasul. Şi dacă ai pornit spre moarte pe drumul ăsta rapid şi direct, desigur că rămâi surd şi orb în faţa unui lucru atât de ciudat cum ar fi

lrugămințile unei femei pe care ai închis-o în portbagaj.

— Adică îl socotiți o persoană mai primitivă? Întrebă Varennes.

— Am înțeles că apărătorul mă interoga pe mine asupra vederilor mele sociale. Domnul Varennes e un bărbat mușchiulos. Până și gâtul lui are mușchi, e ca un stâlp. îl văd în stare să îndoiaie fierul. După un timp adăugă:

— Ca să susținem apărarea, noi am putea argumenta că doamna Sathers acceptase situația.

— Așa pretinde el?

— O parte din timp s-a aflat pe scaunul din față, lângă el. A fost văzută de martori când Mitchell a oprit la un bar ca să cumpere un suc. Când a intrat ca să ia băutura și a lăsat-o singură, ea a rămas așezată și a așteptat. Nu a fugit. Ați putea susține că-i legase picioarele.

— N-am să susțin așa ceva. Dar probabil că era năucită.

— Chiar atât de năucită?

— Se simțea distrusă, în cazul violurilor se naște probabil un simț de complicitate. Nervii sexuali pot reacționa independent de voință. Și când oamenii știu că oricum vor fi omorâți după aceea, își pot da frâu liber din disperare.

— Vă referiți la actul sexual?

— Da. În pofida propriei lor voințe, se lasă antrenați. Știu că vor muri, înțelegeți? Deci un adio spus vieții.

— Asta-i o teorie specială.

— Poate. Dar asta-i o situație specială. Și datorită confuziei importanței care se acordă sexualității, a ciudatului blestem al sexualității sau a hrarnalității sub care ne aflăm cu toții – am plasat-o în centrul existenței noastre și am asociat-o cu brutalitatea și criminalitatea – supoziția mea nu-i nebunească. Adevărul ar putea presupune o interpretare și mai nebunească. Concepția noastră despre viața sexuală și despre plăcere e saturată de ideea morții. Climatul fizic e fatal. Te sfârșește. De aceea contopirea fizică cea mai deplină e întotdeauna asociată cu ideea morții. Iată de ce am spus că Spofford

Mitchell se afla pe ultimul său drum spre moarte – drumul rapid, convulsiv, de vis. drumul orgasmului, înşfac-o pătrunde-o, mori!

Mi-am adus brusc aminte că discutam cu un gimnast, îşi dăduse capul pe spate, ca să-şi schimbe perspectiva, şi mă măsura cu extremă curiozitate. Aşa încât mi-am reluat rolul de reporter:

— Poate că nu avem dreptul să scormonim ultimele ceasuri de viaţă ale doamnei Sathers. Mă rog, ne întrebam de ce n-o fi încercat să fugă când el a intrat într-un bar. E un fapt cert că martorii au văzut-o aşteptând singură în maşină?

— Le-am luat depoziţiile.

— Încerc să-mi imaginez disperarea care a împiedicat-o să deschidă portiera. Şi dacă fugea şi el ar fi urmărit-o cu pistolul pe stradă, i-ar fi sărit cineva în ajutor bieteii femei?

— Poate că nu, în faţa unui om înarmat. Da, aveţi dreptate dacă. priviţi lucrurile în felul ăsta. Bănuiesc că asta va fi poziţia acuzării, apoi, după un timp, comentă: Eu şi echipa mea ne ocupăm de ani de zile de omucidere. Nu putem privi situaţiile cu aceeaşi emoţie ca un om din afară.

Acum, făceam un efort disperat să-mi însuşesc răceala detaşată, sau profesională, a interlocutorului meu. Trebuie să recunosc că niciodată nu înţeleg de ce spun anumite lucruri atunci când sunt agitat. Fusesse drăguţ din partea lui s-o numească „emoţie”; era vorba de o tulburare mult mai insidioasă, mai radicală. Dar Varennes era un om amabil, îmi plăcea chipul lui, ochii serioşi şi capul chel, puternic. Şi lucrul acesta mă îndemna să vorbesc.

Întrucât examinarea lui continua, căci neîndoielnic mă examina (de parcă ceva din mine n-ar fi fost strict *contemporan*), începu să mă testeze pe latura profesională şi să discute situaţia în termeni mai largi – mentalitatea ţării, viaţa orăşenească, decăderea urbană, problemele politice, îmi ceru să-i conturez articolele pe care aveam de gând să le scriu. De ce le scriam şi cum or să sune? I-am explicat că familia Corde se mutase din Joliet la Chicago cu mai bine de un secol în urmă, şi că eu mă născusem în Cartierul de Nord al oraşului, şi găseam c-ar fi o idee

bună să descriu orașul așa cum îl cunoscusem pe vremuri, iar țelul meu era mai mult descriptiv decât-analitic. De pildă, îl căutasem pe vechiul meu profesor de zoologie de la liceu, pe care-l ajutasem cândva să hrănească animalele și să curețe cuștile. De asemeni încercasem să descopăr și pe un frizer polonez autodidact care, în timp ce-i tunde pe băieți, le ținea prelegeri despre *Declinul Vestului* de Spangler. Îi dădusem de urmă la Poznan unde trăia acum din pensia care-i sosea din America. Revizitasem sediul

Asociației Tinerilor Creștini din strada Larrabee. Și cartierul comercial. Micile restaurante ieftine, birourile de pariuri, speluncile murdare, cinematografele, dispăruseră. Pretutindeni se înălțaseră gigantici zgârie-nori cu birouri. Adio pe veci cântăreților ambulanți de jazz și amatorilor de box care hălăduiau pe lângă gimnazii, adio rechinilor de biliard de pe Bensinger sau Randolph Street. Pe urmă i-am vorbit despre o sumă de subiecte la zi, printre care dezvoltarea construcțiilor de locuințe în sudul cartierului comercial, pe fostele terenuri, azi dezafectate, de descărcare a mărfurilor; despre proiectul de construire a unui tunel-mamut – Cloaca Maxima – dedesubtul orașului, un tunel lung de o sută treizeci de mile și adânc de o sută de metri.

Nedorind să-l supăr, nu i-am pomenit despre interesul meu legat de cazul lui Rufus Ridpath, pentru că e posibil ca aceiași oameni de sus care-l înfundaseră pe Ridpath să-l fi ridicat pe Varennes.

Dacă se putea avea încredere în mine, care anume era unghiul meu de vedere, de ce nu eram sută la sută contemporan în opiniile mele – acestea erau întrebările pe care și le punea apărătorul public. Venisem bine acreditat – jurnalist, profesor, decan. Dar în ciuda acestor scrisori de acreditare și a perspectivei unei publicități favorabile pentru echipa lui, îi apăream suspect, mirosea necazuri. Și avea dreptate. O anumită instabilitate...” Corde lăsă din mână exemplarul Valeriei din „Har-per’s” și încercă din nou să revizuiască interviul, de parcă ar fi intenționat să scrie o nouă versiune, dintr-o perspectivă mai largă, mai apropiată de faptele reale, subordonată

unor forțe mai importante, întâlnirea cu Varennes făcea parte din acele ocazii în care (când ești construit așa cum era Corde) te simți puternic ispitit să spui tot ce gândești. Foarte primejdios! În viața obișnuită sapi adânc, mult sub nivelul gândurilor tale reale. Dar dacă te avânți și-ți iei zborul deasupra acestui nivel, de ce să nu tragă interlocutorul tău în tine? Pe de altă parte, poate că el constituia excepția, și poate că el nu va fi împușcat. Ce-i drept, Varennes îl supusese la tot felul de teste pentru a-l verifica dacă-i demn de încredere. „Oare o să mă conformez regulilor orașului Chicago sau o să mă pretez la cine știe ce giumbușlucuri care or să-l pună în încurcătură sau or să-i dăuneze? Rectorul a ajuns la concluzia că nu mă conformez regulilor orașului Chicago. El-mi-a acordat încredere și eu i-am adus tone de necazuri pe cap. Dar s-ar putea spune că Varennes m-a tămâiat. M-a ademenit. Mi-a povestit că în prima lui vacanță de licențiat, petrecută la Paris, mi-a citit articolele din „Herald Tribune”. M-a întrebat dacă cunosc discursurile ținute de Soljenitsin la Harvard. Da, și în unele puncte am fost de acord cu el. Am cochetat un pic”.

S-ar fi spus că Varennes îmi controla actele pentru a constata dacă simpatiile mele liberale erau în ordine. I-am afirmat că liberalismul nu a acceptat niciodată teza leni – nistă conform căreia epoca noastră e o epocă de războaie și revoluții. Acolo unde comuniștii văd luptă de clasă, război civil, imagini catastrofice, noi vedem doar niște aberații temporare. Democrațiile capitaliste nu s-ar simți niciodată la largul lor dac-ar adopta o optică a catastrofelor. Noi suntem obișnuiți cu pacea și prosperitatea, noi suntem pentru tot ce-i amiabil și împotriva cruzimii, răutății, vicleniei, monstruoșității. Venerăm progresul, suntem sclavii lui, și ne împotrivim grosolăniei și mizantropiei, respingem *oribilul* – ceea ce înseamnă că suntem antifilozofici. Concepția noastră pornește de la premisa că fiecare dintre noi e vrednic de încredere, că fiecare dintre noi dispune de o firească bună cuviință și dorește binele. Lumea anglofonă este temperamental construită în acest fel. Lucrul se vede clar în romanele lui Dickens. În lumea lui există suferință, există rău, trădare, corupție,



sălbăticie, sadism, dar întotdeauna calvarurile iau sfârșit și oamenii cumsecade își aranjează o existență confortabilă pentru ei înșiși și duc o viață în veci fericită. Ați putea spune că asta a fost doar o convenție victoriană, dar n-a fost – nu este. Oamenii de afaceri și politicienii moderni, dacă e vorba să acorde credite de miliarde părții celeilalte, nu vor să se gândească la o epocă de războaie și revoluții. Ei trebuie să se asigure de stabilitatea contractelor și deci țin să aibă încredere în seriozitatea fundamentală a autorităților din țările comuniste – omologii lor, în fond funcționari publici, oameni practici ca și ei, doar cu alte denumiri.

Și alte discuții de felul acesta, schimburi de idei reciproc consolatoare. Aceștia sunt pruncii născuți morți ai intelectului. Morți de-adevăratelea. Mi-am dat seama de mult de acest lucru. Ideile acestea se nasc în creier și mor în creier. Deși e destul de adevărat că simpla încredere în progres merge mână-n mână cu o concepție deformată asupra naturii umane. Dar lui Varennes această discuție i-a înviorat forțele. Nu-i plăcea să se gândească tot timpul la violuri murdare și la crime, își împleti degetele și-i declară lui Corde că citise de curând un studiu despre mentalitatea Münchenului – despre incapacitatea lui Chamberlain de a afla planurile lui Hitler. Întrebă:

— Și dumneavoastră de unde v-ați procurat propria viziune catastrofică?

— Din Germania, în anii patruzeci, când eram tânăr. Dar probabil că în mai mare măsură din ce am citit în copilărie, din biblioteca tatălui meu. A fost artilerist în primul război mondial și colecționa cărți pe această temă.

— Am citit la o vârstă impresionabilă o sumedenie de cărți despre tranșee, în unele sectoare, iarna pavau tranșeele cu cadavre înghețate menite să protejeze picioarele soldaților, își dădeau seama că a sosit primăvara numai când cadavrele li se muiau sub tălpile bocancilor. Și nu m-am oprit numai la Remarque, Barbusse sau Kipling. Ariăcitit memoriile infanteriștilor și pe cele ale pionierilor, în cartea de rugăciuni ar trebui să existe un supliment pentru iertarea păcatelor

acestora. Ei au rearanjat sufletele noastre. Pentru că aceasta *este* epoca războaielor și revoluțiilor definită de Lenin. Ideea s-a și răspândit la multe popoare.

— Cu excepția americanilor? spuse apărătorul public. Ultima dintre națiunile cu ideologie negativă?

Pentru a-și oferi timp de reflectare asupra acestor fraze, Varennes își întoarse capul într-o parte, privind pe fereastra mare, fixă, a biroului său ventilat numai prin aer condiționat. Era un om ferm și puternic. Probabil era ferm și pe terenul de gimnastică; era ferm și puternic și când își tăia mușchiul de vacă newyorkez la restaurantul „Gene și Georgetti”; probabil că era puternic și în așternut, o coloană de mușchi pe pieptul unei fete dxilci, fermecătoare. Eu, în schimb, eram un sac de oase trântit pe scaunul meu, cu mâinile încleștate în poală (între pulpele mele curbate – picioarele criticate de nepotul meu), cu ochi bulbucați, ochelari cât cepele, sprâncene încărunțite, o față palidă, plată ca o farfurie, și o gură mare, necomplezentă (doar aparent complezentă).

— Catastrofa noastră sunt periferiile astea din orășele? continua Varennes. Sau – spuneți-mi dacă am înțeles bine – lumea a treia care erupe pretutindeni?

A continuat spunându-mi că din cuvintele mele s-ar desprinde concluzia că un om ca Mitchell ar fi un agent inconștient, sau unul involuntar al lumii catastrofice.

— Îl identificați cu teroriștii fanatici din lumea a treia? Vă întrebați dacă noi, democrațiile burgheze, suntem în stare să ne confruntăm cu mentalitatea catastrofică?

Îmi amintesc clar ce am gândit atunci. I-am răspuns că America nu știe ce să facă cu negrii ei declassați, cum nu știe ce să facă cu copiii ei. Nu-i poate educa nici pe unii, nici pe alții, nu-i poate lega de viață. America însăși nu-i prea solid legată de viață în momentul de față. Nu periferiile orașului ne amenință atât de mult, cât periferiile lăuntrice ale ființei umane, cele urbane constituind doar o reprezentare materială a acestora, în timp ce rosteam aceste cuvinte, simțeam că

arăt suferind și îndurerat. Mă învăluisese parcă un fel de ceață fierbinte. Mă cotropea slăbiciunea pe măsură ce mă apropiam de problema sufletului uman – de adevăratul său rol în era noastră. Iată un decan (sau un autor de articole pentru o revistă) care face o vizită unui apărător public cu scopul de a discuta un subiect anumit și se pomeneste lansat într-o dezbatere fără sfârșit – fără ca cei doi să fi ajuns la o înțelegere, îl pierdeam pe domnul Varennes. Angoasa ce depășește granițele răbdării umane nu era un subiect pe care un om drăguț ca domnul Varennes să-l discute într-o zi ca oricare alta. În timp ce eu (fir-ar să fie!), pornind să adun material pentru o trecere în revistă a vieții din orașul meu natal, și descoperind pe loc răni, leziuni, cancere, furie des-înrucivă, moarte, mă simțeam chemat (ba chiar recrutat) la îndeplinirea unei misiuni speciale – să interpretez, să deplâng, să salvez! Stupid! Dement! Dar din moment ce procesul se pornise, cum îl mai puteam opri? Nu-l puteam opri. Varennes păru să îndrăznească acest lucru și spuse:

— Încă nu mi-e clar ce urmăriți dumneavoastră în ansamblu.

Am adoptat pentru moment o altă tactică și i-am răspuns:

— Poate că ați citit recent un reportaj lung publicat în ziar. Cincizeci de personalități proeminente au fost întrebat de ce ar avea nevoie Chicago pentru a deveni mai

\*211

fijt» V V

atrăgător și mai dinamig.

— Cred că l-am văzut.

— Printre aceste personalități erau avocați, arhitecți, proprietarul unui club sportiv, oameni de afaceri, agenți de publicitate, ziariști și comentatori TV, muzicieni, regizori, editori, proiectanți de orașe și urbanologi, un fundaș faimos, vârfuri ale comerțului și așa mai departe.

— Frumoșii orașului, comentă Varennes.

— Așa, și unii au spus că ar fi necesare cafenele pe trotuare, cum sunt la Paris sau la Veneția, alții au propus construcții gigantice ca

Girardelli Square din Săn Francisco sau Faneuil Hall din Boston. Unul a cerut un cazinou în vârful imobilului Hancock; altul vrea ca băncile să fie frumos proiectate; s-au cerut săli pentru reuniuni culturale; restaurante și discoteci mai extravagante. Mazagine cu delicatese deschise douăzeci și patru de ore. Un tratament mai bun pentru handicapați, mai ales pentru cei care circulă în cărucioare. Dar nimeni nu a menționat teroarea. Nu s-a pomenit o vorbă despre cruzimile teribile și spaimile *ce* bântuie acest mare oraș. Despre droguri, despre arme...

— Da, dar asta n-a fost o chestiune serioasă, pe cine interesează părerile oamenilor acelora, ale decoratorilor de interioare sau ale editorilor de cărți de senzație?

— Adevărat, dar pe mine m-au făcut să-mi spun că ar fi timpul să scriu un articol despre Chicago, din moment ce e orașul meu natal. Câteva generații de Corde...

Varennnes mi-a declarat atunci că el și cu mine am avut un foarte interesant schimb de păreri, că, într-un anumit fel, a fost plăcut („și ce-i cu asta?” părea să implice). Am fost de acord. Ședeam amândoi acolo explicându-ne unul altuia relele vieții, căutând să le găsim vreo soluție, să redistribuim diferitele elemente monstruoase și să compunem ceva cu care să se simtă bine un temperament liberal democratic binevoitor.

— Nu știu la ce v-ar folosi dacă ați discuta cu Spof-ford Mitchell, continuă Varennnes. Va trebui să mă consult în această privință cu echipa mea, și va trebui să-l întreb și pe Spofford. Îi respect drepturile. Cred că v-ar interesa mai curând locul unde se află. Acolo, în beciurile închisorii, pot fi întâlnite cele mai grave cazuri de omucidere. Gardienii nu îndrăznesc să deschidă ușile nici la orele când servesc masa. Strecoară tăvile pe sub ușă. Șobolanii sta.

ling glazura.de pe gratiile de oțel.

— Glazura?

— Bucătăria le prepară și torturi...

Privirea pe care am schimbat-o între noi la menționarea

torturilor a fost neobișnuită. Dar m-am oprit și am bătut în retragere.

— De ce nu? am spus. Torturi cu glazură – de ce nu?

— Am schimbat subiectul. Desigur, nu voiam să fiu inoportun, să încalc în vreun fel drepturile lui Mitchell, sau să creez greutăți apărării. Varennes îmi declară că spera să-l salveze pe Spofford Mitchell de scaunul electric. L-am întrebat dacă aceasta era o năzuință profesională sau una morală – vorbea în calitate de avocat căruia nu-i place să piardă un proces sau simțea obligația morală de a salva viața unui om? Întrebarea mea nu i-a făcut plăcere. Mi-a răspuns înțepat că nu vede nicio contradicție între una și alta, și a adăugat că echipa acuzării e o bandă de oameni răi. Aveau un răboj pe peretele biroului, însemnau fiecare condamnare la moarte printr-un craniu cu două oase încrucișate, desenate cu cretă.

Pe urmă se întoarce și prelua de la mine inițiativa. *El* începu să pună întrebări. Mă acuză că venisem să inspectez biroul Apărătorului Public în calitate de reprezentant al micii burghezii intelectuale și să-l pun în defensivă ca și cum aș fi bănuir că slujba lui e o simplă sinecură și el manifestă autoîngăduință. În sfârșit, masa aceasta de mușchi antrenați începuse să vorbească cu onestitate. Baza gâtului gros se înroșise de iritare. Nu era încă furios, dar urca în el un val de indignare, și îmi spuse că încă nu se duminise ce hram port eu, și de pe ce poziții îl întreb dacă atitudini –, nea lui e profesională sau morală.

Mă rog, enervarea lui era – sau putea fi – un semn de sinceritate. Oricum era preferabilă primului stadiu al conversației, în care ne rezumasem să statuăm puncte de vedere ce ar fi putut deveni serioase.

În faza actuală a discuției mă simțeam aproape fericit – într-un fel nebulos, dezorientat. Nu mă așteptasem să-mi îngăduie să-l intervievez pe Spofford Mitchell (eram o persoană primejdioasă), dar consideram că fusese o du-pă-masă satisfăcătoare. I-am spus:

— Îmi puneți la încercare concepțiile rasiale. Niciun american serios nu-și poate permite să fie suspectat de prejudecăți rasiale. Asta ne obligă să lăsăm deoparte datele experienței imediate. Pentru că atunci când ne gândim concret, mă refer la gândirea care precede

vorbirea, vedem doar o piele neagră sau una alba, un nas turtit sau un nas subțire, așa cum am vedea un măr roșu într-un copac verde. Astea sunt norme, precepte. Și n-ar trebui să se găsească sub un tabu.

— Găsiți că sunt?

— Da, și încercăm să extindem tabuul pentru a ne acoperi până și aceste observații concrete, preverbale, până și simplele semne de identificare. Dumneavoastră și cu mine jucăm ping-pong cu acest subiect, trimițându-ne o minge care zboară înainte și înapoi pe deasupra rețelei de tabuuri.

După un timp mă întrebă:

— Domnule decan, spuneți-mi, cum îi vedeți dumneavoastră pe cei doi oameni implicați în acest caz?

— Văd mai mult decât o mască albă față-n față cu o mască neagră. Văd două imagini ale sufletului și ale spiritului – dacă vreți să vă spun adevărul. Eu cred că în existența cărnii și a sângelui nostru suntem cu toții imaginile a ceva. Așa încât văd o imagineși o altă imagine. Rasa nu are nicio importanță aici. Îi văd pe Spofford Mitchell și pe Sally Sathers, două individualități separate, două înțelegeri separate și ignorante. Una dintre ele se uită la cealaltă cu groază, iar bărbatul e stăpânit de pasiunea chinuitoare de a o pătrunde pe cealaltă, de a o străpunge, în singurul fel pe care-l poate concepe, el – înclăștarea sexuală până la eliberare.

— Eliberare? Înțeleg. Eliberarea de febră și delir.

— De întregul vârtej. Oroarea constă în înțelegerea ad literam – literalismul genital al amăgirii. Asta conferă blestemului sexual finalitatea sa. Literalismul trupurilor și organelor sexuale – exterioare golite de interioare.

Sam areneses păru să cadă pe gânduri. De fapt, probabil că se gândea cum să se descotorosească de mine. De obicei așteptăm ca cineva să plece pentru a ne putea vedea mai departe de treburile vieții (a ne putea cultiva mica grădină a obsesiilor noastre). Dar cazul meu era mai special – tocmai mă expusesem ca țicnit, un smintit în haine de decan. Așa arăta conversația noastră văzută din latura lui. Mă rog,

niciodată nu poți ști la ce concluzii va ajunge un om când te străduiești din răspuțeri să-i vorbești deschis. Nimeni nu-i bun la așa ceva. Nu suntem obișnuiți. Și orice individ, și oricare gânduri adevărate sunt esențial bizare. Dar exterioare golite de interioare – asta ce-o mai: i însemnând? Metafizică? Epistemologie? Ce?

Ne aflam în biroul lui din imobilul tribunalului penal:.) douăzeci și șase și California. (Aici Corde va fi adăugat: versiunea tipărită în „Harper – s „că soarele strălucea, ar chiar și în lumina plină a zilei se simțea o umbră a. – asurilor violete. Poate ca arhitectul introdusese o nu –, ița violacee în sticla ferestrelor pentru a tempera strălurca orbitoare. Sau poate că era un efect atmosferic, sau tulburare metabolică a simțurilor, o subită intensificare, toxicității.) Avuseseră loc multe schimbări la tribunal i vechile vremuri ale lui Bridewell. Se ridicaseră clădiri n. O aripă nouă a închisorii Districtuale – realizarea ui Rufus Ridpath, a cărui răsplată fusese dizgrația, asasiarca morală. Dubele veneau și plecau. Deținuții colectați i! în toate aresturile din oraș erau descărcați aici. Oamenii: >vreau din mașină doi câte doi, legați între ei cu cătușe, în timp ce perechile coborau povârnișul, pentru a fi supuse formalităților închisorii, majoritatea oamenilor arătau abătuți sau cuprinși de o furie mută, dar unii se distrau le minune, desfătându-se cu plăcerea reînapoierii, urlând gardienilor: „Hei, Mack! Ia uită-te cine a revenit!” Se duceau la testele psihologice, la cele sociale, la repartizarea i c-lujelor.

În jurul curții și al clădirilor închisorii, privite de la uiperba înălțime a biroului lui Varennes, se așterneau r<: ptunghiuri uriașe, zone nesfârșite de oraș împietrit. În: „i u rut orașului, vizibili din toate unghiurile, deasupra tenurilor demolate, fermecătorii zgârie-nori. În jurul tururilor, acolo unde perpetuele semnale luminoase își amestecau jeturile cu strălucirea zilei, plutea turbulența. a doua feluri de lumini.

— Când vorbești despre vârtej, îmi evocați un maellstrom – ca în Edgar Allan Poe, spuse Varennes.

— Vreți să spuneți ceva apocaliptic, în momentul în care vorbim

despre apocalips ne pierdem cadrul de referință sănătos, constructiv, social.

Într-o versiune îmbunătățită a articolului său, Corde ar fi adăugat aici că Varennes era o persoană sănătoasă, normală, cu o înclinație pentru gândirea liberală decentă. Detaliile numirii sale în slujba de Apărător Public erau

— 215

normaje în această țară. Nu era ușor să parvii fără să fii Sponsorizat. Dar el era în orice caz un simbol, un simbol al nevoii publice de decență, căreia până și marea Putere Politică era obligată să-i facă unele concesii (limitate). Era un om cultivat și cuviincios – făcea jogging, atletism, și avea pasiunea reparării mașinilor vechi. Și, pe deasupra, era interesat de cele ce avea de spus decanul. Decanul Corde, care ședea în fața lui, cu mâinile în poală și palmele în sus, picior peste picior. Decanul avea o privire piezișă, strecurată pe sub sprâncene, care exprima o ocolită șiretenie. Se părea că pe Varennes îl interesa, la modul teoretic, să-l audă pe decan vorbind despre stări de vântej și turbulență, despre incomprehensiunea subumana, despre o femeie care implora să fie lăsată în viață ori de câte ori se înălța capacul unui portbagaj, încerca oare acest vizitator să-i comunice (o spaimă mic burgheză) că țara lor se prăbușea sau ceva în genul ăsta? De fapt decanul nu părea să fie un tip nervos sau isteric. Ceva din el exprima într-adevăr viclenie; uneori era ager, chiar isteț.

— Și ce-ați vrea? îl întrebă Varennes. Ați dori să-i puneți soțului decedatei un pistol în mână și să tragă în Mit-chell printre zăbrelile celulei?

— Am sugerat eu așa ceva?

— Nu, n-ați sugerat. Bănuiesc că vă trag de limbă.

— Dați-mi voie să vă explic limpede ce gândesc eu. Clientul dumneavoastră aparține acelei categorii de negri decasați despre care toată lumea vorbește deschis, o categorie „superfluă” din punct de vedere economic, ca să folosesc termenul specialiștilor, și care rămâne din ce în ce mai mult în urma restului societății, închistată într-o



cultură a disperării și a crimei – n-aș spune cultură, asta e alt cuvânt folosit de specialiști. La ei nu poate fi vorba de cultură, ci doar de barbarie, și aceasta cumplit de monstruoasă. Vorbim despre oameni sortiți distrugerii, oameni damnați. Comparați-i cu ultimul stadiu al proletariatului, așa cum l-a descris Marx. Proletariatul, care nu deținea *nimic*, despuiat până la os, se va deștepta în cele din urmă din coșmarul istoriei. Complet denudat, nu va păstra nicio iluzie pentru că nu există nimic care să-i susțină iluziile, și va face o revoluție lipsită de orice scenariu. Nu va avea, nevoie de un scenariu istoric datorită nemiloasei sale înrădăcinări în realitate, și așa mai departe. Ei bine, și noi avem de-a face cu oameni denudați. Și care este efectul denudării, atomizării? Desigur, nu sunt proletari. Nu sunt decât o populație lumpen. Și noi nu știm cum să ne apropiem de această populație. Nici nu am putut măcar concepe că a ajunge până la ei va fi o problemă. Așa că înaintea lor nu există altceva decât moartea. Poate că noi am și luat o hotărâre. Aceia dintre ei care pot avansa până la clasa de mijloc, să avanseze. Restul? Mă rog, facem tot ce putem pentru ei. Nu avem nevoie să facem mai mult. E drept că ucid pe unii dintre noi. Dar în cea mai mare parte se ucid între ei...

— Asta-i concluzia la care vreți să ajungeți în articolul dumneavoastră?

— O, n-am început încă să ajung la o concluzie. De-o – camdată mă aflu în stadiul descriptiv. Ceea ce vă spun nu e decât ceea ce văd că se întâmplă. Încă – nu am ajuns la partea cea mai rea a lucrurilor – periferiile pe care le purtăm în sufletul nostru. Interiorul interiorului fiecărui om... Despre asta vom putea vorbi altă dată.

Acesta a fost sfârșitul conversației noastre. A sunat telefonul. Un apel important. Varennes s-a scuzat (eu eram pe punctul de plecare) și s-a descotorosit de mine. Mi-a promis să discute chestiunea cu colegii săi. Era un om foarte drăguț. Aproape că puteai sta de vorbă cu el. Țștia sunt cei mai răi. Pentru că la un moment dat simți aproape că ajungi la un rezultat.

Vlada Voynich n-a putut să vină în prima zi de Crăciun. I-a explicat Minnei la telefon că se simțea obosită în urma călătoriei, dar că va veni la incinerare – bineînțeles că va veni – și după aceea îi va vizita acasă. Minna era ocupată cu musafirii. Verișoara Dincuța îi transmisese lui Corde mesajul de mai sus. Corde stătea închis în camera lui (devenise deja camera lui). Admira o zi senină de iarnă. Nu se simțea în stare să se amestece printre musafiri și să pălăvrăgească. Nici măcar nu încerca. Dincuța, care luase locul lui Gigi, acum foarte ocupată, își asumase misiunea de a-i purta de grijă, îi aducea din când în când o ceașcă de ceai și ultimele vești. De la ea aflase despre eșecul campaniei lui Gigi de a o expune pe Valeria la Fa

cultatea de Medicină. Petrescu tocmai telefonase pentru a le spune că înmormântarea fusese anunțată în ziarul de după-masă. Ceremonia urma să aibă loc la crematoriu. Fără onoruri oficiale.

Dimineața, Corde le ajută pe doamne să se pregătească pentru înmormântare.

— O să fie un frig cumplit acolo, îi spuse Minnei.<sup>1</sup> Amintește-ți cum am înghețat acum două zile. Cupola aceea e un frigider.

Îi ceru să îmbrace paltonul ei din America, dar Minna refuză și își puse paltonul de blană sintetică al mamei ei. Îl asigură că-și pusese mai multe pulovere pe dedesubt, așa că n-o să-i fie rece. Și Gigi purta imitația ei de blană. Lui Corde paltoanele astea i se păreau curioase – perii; lipsiți de lustru-erau maro-roșea și păreau destul de moi; blana arăta grea, dar nu era groasă. Persoana care o purta – îi insufla viață. Misiunea de azi a lui Corde, sarcina lui, era să-i asigure Minnei tot ce-ar fi putut avea nevoie. Dar nu părea să aibă nevoie de ceva. Dacă, însă, nu i-ar fi oferit, ea ar fi observat, oricât părea de distrată. O sarcină lipsită de recompensă, dar necesară.

La înmormântare vremea a fost ca de înmormântare. Soarele pierise; doar nori scâmoși pe un orizont plumburiu și rece. În zori trotuarele fuseseră acoperite de brumă;» ici-colo stăruiau petice înghețate. O iarnă la Chicago, care-ți pungește fața și îți paralizează

sfincterele.

Verișoara Dincuța aștepta împreună cu Traian lângă mica Dacie. Din cauza frigului, fața lui Traian arăta cărnoasă, densă, de culoarea jambonului. Sub jacheta de piele cu fermoare și cordon, trupul lui avea forma unui boiler. Blugii strâmți erau vârați în cizme înalte. La colțurile gurii îi atârnavu smocurile, de mustață mexicană, dar când îl priveai din profil, avea un aer bizantin. Probabil din cauza nasului lung, drept, și a ochilor negri. Și Gigi avea același gen de nas, dar spre deosebire de Traian, «avea și gâtul lung, clasic bizantin. Vârsta îl făcuse însă vânos. Și acum, pentru că mergea atât de gârbovită, gâtul se detașa din gulerul mantoului de blană sintetică. Sub ochii. căprui, triști, intenși, i se săpaseră cearcăne pământii. În felul ei, și Minna avea un tip grecesc. La urma urmei, în colțulăsta de Europă se întâlneau romanii, macedonenii, armenii, turcii – Imperiul de Răsărit. Dacă frigul îți evoca Chicago, chipurile însă păreau desprinse dintr-o

218 – \* – lume arhaică. Dar într-un fel și Chicago arată ca un vast lagăr de refugiați internaționali, în care poți vedea chipuri de pretutindeni, în fond, în Chicago, el, un hughenoto-ir-landezo-american-mai știu eu ce o „întâlnise pe femeia aceasta macedo-armeano-turco-române, femeia pe care o căutase toată viața.

Corde fu plasat pe locul din față. Cele trei doamne se ase/ară în spate. Dincuța, ruda săracă, ședea îmbrăcată într-o jachetă chinezească matlasată, între cele două blănuri sintetice. Traian opri întâi la spital, unde o luă pe o aice ramificată spre o latură a clădirii, îndesat, dar agil, un bărbat în cizme care scrâșneau pe prundiș, se îndreptă, eficient, spre intrarea de serviciu, îl urmăriră intrând. Slavă Domnului, Traian știa tot ce trebuie făcut. Când se întoarse, le vorbi prin fereastra pe jumătate deschisă pasagerelor înghesuite, spunându-le că Valeria fusese îmbrăcată și pregătită și că dricul se afla pe drum, așa cum se stabilise. El va sta în stradă ca să-l aștepte. Pe urmă i se adresă Minnei ducându-și un deget la șapcă – sau poate că și-o aranjase doar mai bine pe cap? – și-i înmână un plie cafeniu în care erau inelele Valeriei, –

două inele. Corde se întoarse în scaun când Minna le răsturnă din plicul mototolit în palmă. Din cauza degetelor umflate ale moartei, fusese necesar ca aurul să fie tăiat. Inelele erau pătate cu sânge închegat. Corde tresări la vederea picăturilor roșii, dar Minna nu păru afectată. Spuse:

— Țsta cu piatră a fost inelul de logodnă al mamei mele. Nu l-a scos niciodată din deget.

Începu să zgârie, cu unghia degetului mare, sângele închegat de pe inele, apoi le șterse cu un șervețel de hârtie. Își scoase verigheta, își trecu pe deget inelele despicate, apoi îmbrăcă din nou verigheta, ca să le țină fixe.

Cioclul veni cu un camion mic, închis. Nu la așa ceva se așteptase Corde – semăna cu mașina unei curățătorii chimice din Statele Unite, îndreptă spatele camionului spre platforma de încărcare. Trupul neînsuflețit fu depus înăuntru, după care mașinuța lui Traian urmări pe străzile orașului camionul-dric bleu șters, în centru circulația era destul de dificilă. Cele trei doamne stăteau tăcute, iar Corde, cu pălăria lui de fetru, nu găsea nimic de spus. Privea pe geam, observând. Ce spirit de observație avea! Mereu atent la tot ce-l înconjură. De parcă ar fi fost trimis de sus să înregistreze lumea pământească, cu însărcina

'219

220

l

rea de a observa și de a nota. În ce scop? Să stabilească, punctele de legătură? Să clasifice? Să pătrundă? Misiunei imediată era să urmărească un mic camion-dric săltare] pe bulevardele mohorâte. După ce urcară o pantă, ajun; seră la capela mortuară de pe deal, din cupola căreia's prelingea fum în văzduhul cenușiu. *Camionul* se opri **g** Traian parcă mașina în spatele lui. Îngrijitorii scoaseră afară coșciugul fără capac al Valeriei. Asistentele medicali îi aranjaseră părul; fusese coafat cu grijă, de altfel nu avei să fie multă vreme expus vântului. Valeria era deja purtata pe scările înalte; o îmbrăcaseră în

taiorașul de mătase, cu nasturi din argint vechi, nasturi pe care-i avusese de mulți în familie. Pantofi italienești cu tocuri înalte. Pantofii pe care-i purtase primăvara trecută la Londra, când Cordf observase că se împleticește, întâi în fața hotelului, apoi în Burlington House. Acestea erau tocurele care lunecaseră! gata s-o răstoarne. J

Lumea aștepta pe scara de afară, un convoi de prieten bătrâni, desprinși parcă din Opera Cerșetorilor. Costume! și paltoanele, hainele cele mai bune de duminică, croite cîl cincizeci de ani în urmă, din materiale fine dinainte drăzboi. O doamnă bătrână, îmbrăcată într-un mantou *di* blană veritabilă, atât de greu, încât părea gata s-o doboare! părea hotărâtă să se uite de aproape la Valeria. Un soț. bă! trăn. delabrat, o ajută să coboare scările până în dreptul coșciugului. Ajunseră la timp ca să-i arunce o privire din trecere. Valeria, purtată pe scări de doi bărbați, arăta iar-ca o matroană romană, și nu ca bătrâna electrizată de; Corde pe patul de moarte., înăuntru, în centrul domului, aștepta multă lumeți Scaunele așezate de o parte și de alta a catafalcului se dovediră de prisos, nimeni nu voia să le folosească. Fură împinse în spate. Corde stătea între Minna și Gigi; veri-șoara Dincuța se afla chiar în spatele lui. Prietenii familiei, care se apropiau, își dădeau seama că s-ar putea ca Minna să nu-i recunoască, în fond, lipsise peste douăzeci de ani din țară. Unii dintre ei abia de-și puteau înălța *ca*-petele ca să fie identificați, atât de înțepenite le erau cefe. Da, mulți dintre ei sufereau de artroză cervicală. Feețele junora erau pătate cu pigmenți negri. Guri bătrâne – ți se căscau în față când îți vorbeau. Erău „colegii tati”, sau vechi membri, de partid, foști ziariști, vechi boieri de pe vremun, foști profesori, rude. Îndepărtate. Veniseră... mă;

rog, aveau motivele lor. Veniseră să-și afirme semnificația, să aducă mărturie. Veniseră, de asemeni, ca să-i reamintească Minnei de existența lor. „Da, existăm încă, dacă aveai cumva vreo îndoială, și am putea să-ți spunem multe. Și mama ta a reușit să te expedieze în străinătate, asta a fost unul dintre marile ei succese. Grozav pentru tine. Și pentru ea. Acum pentru ea s-au încheiat toate, și curând se vor

încheia și pentru noi. Iată ce ne-a scos din a: să și ne-a adus aici, în această tristețe". Oamenii cheltusă o avere pe flori. Toți aduseseră numai garoafe, care or! u foarte greu de obținut. Dincuța îi spusese: „*En fiiver i trouve très peu de fleurs. Elles content les yeux de [a le-:]* „Îi informă pe Corde cât costa un fir de garoafă, în că! rânduri trebuiă să înlătore florile care acoperiseră. ia Valeriei. Pe de altă parte, Gigi îi spusese că Petrescu); am/ase trimiterea coroanelor oficiale, în firidele din: ha zidului se rânduiau cutiile pătrate cu cenușa incine-u.: lor, pretutindeni ghivece de aclame cu panglici, lumi

— aprinse. – flăcărui, sâmburi de foc, pete de rubin în

M/urifate. Da, erau luminări, flori, dar un frig de j). vaui. Corde simțea cum îl încinge frigul pe sub ciorapi pe sub pulovere. Se făcea simțit și focul de dedesubt. – uronți de fierbințeală se strecurau pe sub podea, dar nu: „genul de căldură care să te încălzească. Se prelingeau pe la marginile catafalcului, prin încheieturile metalice, pe sub butoiul cu două valve care aveau să se închidă când coșciugul va coborî.

Apoi se porniră discursurile. Corde locuise destul timp în Europa pentru a se fi familiarizat cu oratoria comunistă, cu ritmurile șchioape ale întrebărilor retorice și ale răspunsurilor. „Cine a fost această femeie? O tovarășă... o militantă..." Teribil! Frazele răsunau extrem de greoi sub cupolă. Presupunea că acum, în imperiul sovietic, nu mai exista alt stil de oratorie, și binecuvânta faptul că nu înțelegea limba. Ultimul discurs – toate fuseseră scurte – a fost rostit de Mihai Petrescu, care s-a dovedit a fi cel mai emoționat dintre toți. Nici nu l-a putut termina, vocea i s-a spart de plâns. Parcă pentru a-l acoperi, acordurile mișcării lente din Simfonia a Treia a lui Beethoven începură să vibreze inegal din difuzoare. Benzile erau uzate, roase, tremurătoare. Minna dădu la o parte florile de pe

Iarna se găsesc; Puține flori: Și costă cât ochii din cap (fr.).

treapta catafalcului, îngenunche lângă sicriu și o sărută Valeria. După ea, tanti Gigi se aplecă peste fața surorii el Blana sintetică i se zbârlise pe spate.

Verișoara Dincuța îi șopti ceva lui Cordev din spate Mai exista o

ultimă formalitate de îndeplinit, încă un act de semnat. Regulamentul cerea ca un membru al familie să coboare în crematoriu pentru o identificare finală a decedatei înainte de incinerare.

— Eu trebuie s-o fac?

— Sau sora, sau fiica ei.

— De ce nu o verișoară?

O verișoară nu era *assez procfe*<sup>1</sup>. Altminteri nu s-ar <sup>™</sup> dus ea singură? Îl văzu tulburat. Gândul de a coborî la cuptor îi încrâncena carnea pe el. Dar va trebui să meargă. Nu exista o alternativă. Băjtrânică îl luă mângâietoi. de braț parcă pentru a-i spune că nu avea de ce să se teamă, își puse toată încrederea în fața ei pătată, în dinții de capră, îngălbeniți, în părul rar, în bunătatea inimii ei. Declară că va merge. Nu era momentul de a discuta cu Minna. Acordurile din Beethoven tocmai se încheiau, tre' –, murător; cilindrul butoiului începea să se închidă și cos ciugul să coboare; florile se rostogoleau prin deschizătură! Totul se petrecea repede. Placa se închise scrâșnind. Valeria pătrunsese dedesubt.

Pe loc, Minna și Gigi fură înconjurate de prieteni.

— Corde o urmă pe Dincuța croindu-și drum prin mulțime. Traian îi aștepta în capul scării...

Corde intră primul, și îi făcură loc. Respiră adânc, ca un înotător care se cufundă, și coborî în dogoarea din ce în ce mai arzătoare. Se îngroșa în jurul lui. Când ajunse a jos, o văzu pe Ioana lângă sicriul care tocmai-coborâse. Îi **l** săruta Valeriei mâna, lipindu-și-o de obraz. Plângea și-i adresa moartei frânturi de fraze.

— Ce-i spune?

— Îi cere s-o ierte, răspunse Dincuța.

Pentru că era informatoarea poliției? Ca și Petrescu „singurul vorbitor care se înecase de plâns, un membru alforțelor securității? Dar nu era plauzibil ca Ioana să se învinovățească singură pentru legătura ei cu poliția. Dacă nu aveai asemenea legătură, nu puteai fi portăreasă de bloc, ori a fi portăreasă nu era niciun păcat. Și dacă avu

1 îndeajuns de apropiată (fr.).

sese.de gând să le ocrotească pe cele două bătrâne surori, trebuise să se aibă bine cu polițiștii că doar n-o făcuse pentru banii pe care îi dădeau surorile, sau pentru cadourile de la Londra. Ioana ar fi spus: „*Doamna doctor* m-a iubit. Și eu am iubit-o”. Când Ioana, ghemuită lângă coșciug, înălță privirile spre Corde, albastrul ochilor i se aprinse de parcă lacrimile ei erau din alcool. Din locul vsiu venea fierbințeala pe care o simțise sub tălpi în... **h!** de sus. Era un adevărat cuptor încins, îți pătrundea. Țesuturi, îți extrăgea la suprafață tot lichidul din tine.: „înde, care coborâse dârdâind de frig, resimțea acum greutatea fierbinte a pălăriei de fetru, cu banda dinăuntru muiata de sudoare, încercă să respire scurt, ca să-și protejeze plămânii de mirosul fumului de cadavre. Căldura îți dădea senzația că toate organele tale sunt din hârtie – asemenea rozelelor japoneze de Crăciun care se desfac fâșâind, expunându-și celulele roșii din interior. Gâtulejul îi era uscat, începu să tușească. Sicriul, ca o barcă cu fundul plat, (**încărcat de flori**), era așezat pe o bandă rulantă care înainta din când în când. cu câte o smucitură. Ioana îl urma plângând. Încă o oprire. Valeria era precedată de alte sicrie. Corde nu mai putea gândi acum la ea decât ca la cadavrul ce aștepta să fie ars. Oare între ger și flăcări nu erau preferabile flăcările?

Traian îl convingea pe funcționarul de sub scară, așezat la un pupitru înalt, că străinul de față avea calitatea de a semna în numele familiei. Dar era necesar să i se examineze actele, înmână pașaportul lui albastru, american, fără să-și mute însă privirile de la Ioana. Era drept să o plângă pe moartă, ba chiar i se simțea îndatorat. I se vârî un pix în mână, Corde se aplecă peste registru și își mâzgăli numele de-a curmezișul întregii pagini. Pe urmă își îndreptă spinarea, își scoase ochelarii, se scotoci în buzunar după etui – pentru numele lui Dumnezeu, să ieșim de aici! Simțea cercuri ude de sudoare la subțiori. Spera că ăștia de aici nu aveau de gând să deschidă ușile de fier mari, negre, și să-i lase să vadă un sicriu zăngănind pe bandă și intrând în foc, doar nu aveau să arate unor oameni din afară focul crematoriului.

Dincuța îl trase din nou spre scări și Ioana îl ajută să urce de



parc-ar fi fost un copilaș a cărui neputință îi stârnea milă, dar trupul ei masiv îi bloca ieșirea pe scara îngustă. Traian o bodogăni cu severitate. Pe primul palier îl

\*

Izbi iar gerul. Corde se simțea spintecat în două de exmele dogorii și frigului. Și iată-l din nou sub cupola ghețară și cu mulțimea care o înconjura pe Minna. Preferi rabil acest frig decât de goarea. Pieptul lui Corde, îngust a o bridă, colcăia de emoții – focul, moartea, asfixierea, fit\* într-o groapă înghețată, fie pâ râind într-un cuptor încins Ultimele opțiuni. Ambele la fel de cumplite. Cum să alegi între ele?

Dincuța îl ajută iar să-și croiască drum, și se găsi din nou lângă Minna.

Ah, soțul american, decanul! Oamenii îl căutaseră. Veniseră să-i aducă Valeriei ultimul omagiu, dar și să vadă perechea, reputata astronomă născută Rareș și bărbatue cu care se măritase. Domni bătrâni îi ofereau lui Corde o-rapidă strângere de mână franțuzească sau o adâncă încli – n-are nemțească. Gigi interpreta această masivă prezenta ca pe un protest împotriva regimului. Mă rog, poate să fi; fost așa, dar Corde nu avea impresia că ar fi fost o demonstrație. Nu se datora faptului că Valeria căzuse în dizgrație, sau că se opusese biroufiii politic și Comitetului Central, sau că, mai târziu, când o „invitaseră să reentre în partid, refuzase. Nu, veniseră aici cu un soi de demnitate subnutrită, și cu rămășițele garderobei lor presocialiste, pentru a afirma că mai exista un mod de viață – împoi triva căruia, poate, în calitate de foști comuniști sau de-foști legionari (și acest lucru era de conceput) ei păcătui –, seră – și anume, modul de viață al bătrânei Europe, care, chiar în tot ce avea el mai rău era infinit superior celui de aici, de acum. Cea mai mare parte dintre ei erau prea bătrâni pentru represalii, și apoi ce altceva făcuseră decât să-și dezgroape din naftalină costumele făcute la Viena,; să-și îmbrace blănurile chelite pe spinările prea șubrede pentru a le susține, să-și ciocnească călcăiele, să murmure condoleanțe în franceză, să-și aducă ultimul omagiu unui membru de frunte al generației lor?

— Cât ai. fost plecat, a trecut și Vlada Voynich prin fața noastră, îi spuse Gigi. A zis că vine mai târziu, acasă... Sunt de față mulți oameni importanți. N-am mai văzut niciodată asemenea adunare. Nu mă așteptam să vină și doctorul Gherea. Până la urmă a avut atâta bun simț, și *Miie*-i acolo în coadă, îl recunoști după fotografie?

Căutându-l din ochi pe celebrul neurochirurg, Corde zări în locul acestuia silueta greoaie a prietenului său din copilărie, Dewey Spangler, cu barba lui îngrijit tunsă și reflexele vineții ale – feței mature, în momente de tulburare continua să-și execute dubla înclinare a bărbiei – de fapt”, un tip fermecător. Corde își spuse: „la-n te uită! Și-a dat osteneala să vină aici. Nu credeam că însemn atât de mult pentru el... Poate că nici nu însemn”.

Când fu prezentat Minnei, Dewey îi adresă lui Corde o grimasă aprobatoare, își declară încuviințarea. Unele lucruri nu se schimbaseră deloc – de pildă expresiile feței lui Dewey. Însușirile lui esențiale rămăseseră aceleași, doar că erau mai condensate, îi șopti:

- Cum rămâne cu băutura noastră, bătrâne?
- Azi după-masă?
- Am să te salvez pe la ora două. E ultima noastră

## XII

Pe la ora prânzului, pe o vreme senină, ceva mai caldă, Corde binecuvânta străzile Bucureștiului, după înghețul din sala cu cupolă, îți trebuiau ceasuri întregi ca să-ți scoți frigul din oase. Ieșind în oraș cu Vlada Voynich, își aerisea plămânii. Întreaga zi avu senzația că trebuie să facă un efort pentru a-și reîncălzi sângele și-a-și limpezi căile respiratorii de fumul care le invadase, înainte de a ieși cu Vlada avusese timp doar să mănânce o felie de pâine cu unt și să dea pe gât o înghițitură bună de țuică de nmme. O băutură puternică, dar i se lăsa mai curând în extremități decât să i se urce la creier; își simțea mâinile și picioarele amorțite, chiar și pielea feței îl ardea, de parcă un prieten binevoitor îi trăsese câteva palme ca să-l învioneze. Nu se simțea a fi într-un tot în apele lui – febra lăuntrică, frigul din oase, avea senzația că e dezarticulat. Dar de ce să se fi așteptat să fie altfel? La crematoriu

trăise o repetiție a morții. Nu poți face o repetiție a morții pe degeaba. Așa ceva se plătește.

Vlada, aruncându-i o privire piezișă, văzu că nu era în apele lui și-i spuse:

— A fost greu pentru tine, nu?

Din anumite motive, nu putea accepta așa c'era. îi evită compătimirea.

& /f-A-a

», li, l – S"!

— Te referi la întreaga lună decembrie? O, aici am putut avea puțin timp liber. Mi-am recuperat lipsa de somn. Apartamentul e foarte liniștit, cu excepția telefoanelor. Camera Minnei e un fel de sanctuar. Pentru Minna, a fost foarte greu.

— Unde vrei să mergem să stăm de vorbă?

— Dacă nu-i prea rece și continuă să fie soare, aş prelua în aer liber decât într-un local.

— E un părculeț la capătul străzii. Sau cel puțin era pe vremuri.

— Mai e încă. Mi l-a arătat Minna – lângă vechiul ei liceu.

Vlada era o femeie în care puteai avea încredere – un om. solid. Era voinică, cu fața lată, o femeie de vârstă mijlocie, calmă, candidă, cu un ten foarte alb, de o albeață densă, aproape opacă. Felul în care i se lungea gura când zâmbea, ochii-căprui, îi dădeau ceva din înfățișarea surorii lui, Elfrida. Părul ei, ca și al Elfridei, era vopsit într-o culoare nepotrivită, prea negru. Corde ar fi ezitat să-l atingă. Vopseaua și fixativele seacă viața părului. Dar Vlada trebuie să se fi gândit la acest lucru când hotărâse să-l vopsească... În fond era chimistă, știa foarte bine. ce pun fabricanții în vopsele și în sprayuri.

Se așezară pe o bancă în soare, între doi copaci cu c-o-roanele retezate – ramuri scurte cu nodurile și protuberantele viitorilor muguri încă pecetluiți pe crengile înmănunchiate, și trunchiuri înfășurate în pielea iernii. „Ah, ce bine!” Corde își dădu pălăria pe spate ca să-și apere ceafa de frig. Un parc sărăcăcios, prost întreținut; dar se bucura să se afle acolo cu Vlada. îi inspira încredere, îl reconforta.

Coama ei de păr negru era despărțită de o cărare la mijloc, și-i cădea în două ondule mari de o parte și de alta a feței; dinții lați, respirația calmă, feminină – toate acestea erau elemente de stabilitate. Fusese cândva „măritată, cu mulți ani în urmă. Fostul ei soț făcea parfe, din câte spunea Vlada, din acea populație în continuă creștere a nebunilor intelectuali. Păcat – ea ar fi putut să fie o soție de nădejde, caldă la pat, și stabilă; înțelegătoare, inteligentă, decentă. Dar mai presus de orice, stabilă. Corde cântărea adeseori femeile de măritat pe care le întâlnea, își făcea diferite idei în legătură cu ele – sau mai. curând iluzii.

— Vlada, n-ai vești noi pentru mine în legătură cu procesul Lucas Ebry?

— Nu mai mult decât scrie în ziare.

— În curând va trebui să se pronunțe sentința. Alee VVitt ți-a transmis vreun mesaj pentru mine?

— Ți-am adus un plic de la el. Dar l-am lăsat acasă... fratele meu mi-a povestit despre lupta cu colonelul: Așadar ai simțit și tu gustul țării mele.

— Țării tale? Credeam că ești din Yugoslavia.

— Da. Voynich e un nume sârbesc. Dar fratele meu a sost căsătorit cu o româncă. Așa am ajuns eu aici când aveam douăzeci de ani.

— Și ce ți-a spus fratele tău despre colonel?

— Nu știe mare lucru, dar oamenii de felul ăsta sunt folosiți în administrațiile închisorilor sau în cele ale așa numitelor spitale psihiatrice unde-i închid pe dizidenți.

— Totul în stil rusesc. Un dizident care nu recunoaște raiul socialist, înseamnă că are mintea bolnavă... Colonelul ăsta trebuie să aibă multă putere.

— Hotărârea într-un caz ca al vostru este luată probabil mult mai sus.

— Pentru că Minna a fugit din țară? Valeria avea oroare de expresia asta. Regimul urmărea vreo răfuială cu Valeria? Vechea luptă de clasă?

— Valeria nu se trăgea din boieri. Regimul e pornit împotriva vechilor familii boierești. Ea a fost o comunistă, mă rog, dar nu s-a putut scutura de manierele de adevărată doamnă. Și, în plus, a fost o simpatizantă a lui Dubček. Oricum, s-a dus.

— Da. Mă miră că au făcut atâta zarvă într-un caz ca asta, lipsit de importanță politică – a fost vorba doar de o mamă și o fiică. S-ar zice c-au ținut numai să accentueze că aici nimeni nu are drepturi individuale. Ceea ce nu-i o noutate. Dar, așa cum ai zis, ea s-a dus... Mi-ar fi făcut plăcere să stau de vorbă cu fratele tău. Spunea că o să vină să mă plimbe prin oraș.

— Albert, nu poate să facă așa ceva. Nu poate să stea de vorbă cu tine. Dacă cineva poartă o conversație cu un străin, e obligat să raporteze imediat autorităților, și fratele meu e foarte prudent când e vorba de autorități. Dacă vreuna din fostele colege de școală ale Minnei ar dori s-o invite la ea acasă, ar trebui să se ducă mai întâi să ceară o aprobare de la ceva care se cheamă *Protocol*. Fără permi-lsiunea acestui *Protocol* nu-i poate oferi o ceașcă de ceai. J

— Deci fratele tău nu a vrut să riște?

Fratele meu a făcut zece ani de închisoare pentru că a fost social-democrat. Cea mai mare parte din timp a petrecut-o la carceră. Dar la un moment dat a sosit aici o delegație a Partidului Laburist Britanic. Oameni care îl cunoscuseră pe vremuri. Când au fost întrebați cu cine ar dori să se întâlnească, l-au numit și pe fratele meu. Așadar a fost scos din închisoare. L-au spălat, l-au bărbierit, l-au îmbrăcat într-un costum de haine și l-au dus într-un apartament. Se chema că oferă o masă delegației britanice. Era șase seara și musafirii trebuiau să sosească ia șapte. La șase și un sfert, i-au adus soția. Și ea zăcuse zece ani la închisoare, și nu știuseră nimic unul de celălalt, nici măcar dacă mai erau în viață. Era îmbrăcată într-o rochie frumoasă. Desigur că n-au avut timp de discuții, oricum, bucătăreasa era o agentă a securității. Musafirii erau așteptați dintr-un moment în altul.

— Ce chestie! Și musafirii nu și-au dat seama? Ca G.B. Shaw în Rusia. Ca Henry Wallace. Același vechi truc al satului lui Potemkin... Și

după aceea fratele tău și soția au fost trimiși iar la închisoare?

— Nu i-au mai trimis la închisoare. Anul trecut soția lui a murit.

(„Oare în cutremur?” N-am s-o întreb, își spuse Corde. Poate că la crematoriu am trecut pe lângă urna ei.”) Și fratele meu stă de unul singur și duce o viață foarte retrasă. Fără plimbări cu străinii. I-a părut rău. Mi-a spus că te-a găsit simpatic, și l-am asigurat că are dreptate. Și Beech te-a găsit simpatic.

— Și mie mi-a plăcut.

— Ai avut timp să citești materialele pe care ți le-am dat?

— Dacă am avut ceva din belșug aici, a fost timpul. Nu prea ies din casă. Minna se teme să mă lase singur. Zice că s-ar putea să fiu înhățat sub cine știe ce pretext și asta ar complica într-adevăr lucrurile. Poate că exagerează, dar n-am Vrut s-o contrazic, așa că am rămas claustrat. Da, am citit documentele.

— Nu ți-am dat materialele tehnice.

— Înțeleg. N-avea niciun rost să mă încarci cu date chimice pe care nu le pot înțelege.

— Și ce-ai simțit când le-ai citit?

228

— Să vedem... ce-am simțit? M-am simțit interesat. M-am simțit alarmat de pericol. Firește, sunt un bun american. Vreau ca lucrurile rele să înceteze și lucrurile bune să progreseze. Vreau ca democrația sa biruie și civilizația sa supraviețuiască, dar eu nu vreau să mă transform într-un ecolog... Ar fi o pierdere de vreme pentru mine, și n-am timp de pierdut.

— Beech n-ar spune niciodată despre el că e un ecolog. S-a gândit că tu ai putea înțelege și mi-a cerut să-ți explic mai amănunțit. Din capul locului trebuie să-ți spun că are încredere în tine.

— Cum e posibil? Ne-am întâlnit doar de două ori – sau de trei ori? Nu-i de ajuns.

— Te-a citit.

— Tu l-ai determinat.

— Da, dar gândește despre tine că ești un artist în domeniul tău, și nu un gazetar obișnuit.

Corde își lăsă capul în piept ca să îngăduie cuvintelor ei să se spulbere, încerca să-l calmeze prin flatare. Oare dădea atâtea semne de nervozitate? Probabil că destule. Și de ce nu?

— Mă rog, dacă sunt un artist, ar trebui să mă ocup de artă. Aș vrea să știu și eu care e aceea.

În lumina soarelui iernatic fața Vladei era de o albeață intensă, îi aruncă o privire deschisă. Dar el nu mai nutrea încrederea pe care o avusese cândva în fața acestor priviri deschise. Nu se îndoia de Vlada, dar oamenii nu erau niciodată chiar atât de sinceri pe cât țineau să se arate. Nu puteau garanta niciodată că țelurile lor ar fi permanente, constante. Da, constanță. „Iubirea care se schimbă când întâlnește schimbarea, nu e iubire”. Dar ce legătură avea iubirea cu toate astea? Vlada nu voia decât să-i arate că poate avea încredere în ea. Iar el își spunea: „Sunt palid, arat rău, sunt la pământ, sunt nervos și irascibil – peste tot numai *eu* (citându-l pe Shakespeare fără nicio legătură cu contextul). Și ea vrea să fie drăguță cu mine. Am avut o dimineață îngțozitoare. Și încă mă urmărește. Foarte bine, am încredere în tine, Vlada, dar tu vrei să mă convingi să preiau o misiune. E mirată, probabil, că nu sar să înșfac asemenea ocazie. Doar e o onoare. Cert este că ochii ei (culoarea de castană, privirea deschisă) sunt foarte frumoși. Din pricina contrastului cu tenul atât de alb. Și ochii ăștia vor să mă atragă într-o inițiativă pe care eu o socotesc dubioasă. Dar ea e o fată bună, un om întreg, și am să ascult tot ce are de spus, dacă și ea o să mă asculte pe mine. Îi este devotată lui Beech, și-l invidiez pentru asta. Se bucură de un sprijin frumos. Dacă n-ar fi un băiat bun, nu și-ar fi câștigat asemenea devotament. Nu, nici asta nu e foarte logic.

— Lucrez cu el de ani de zile, așa încât ți-l pot recomanda cu căldură, urmă Vlada.

— Îmi place cum arată. E unul din tipurile acelea de țăran american, care până la urmă se dovedește a fi un geniu de talie internațională.

— Și înfățișarea ta e înșelătoare, rosti Vlada. „Voce de bas, maniere blânde, chip banal – da”.

— În *Huckteberry Finn*, reluă Corde, există un clown de circ ce nu se poate ține pe propriile-i picioare, dar care se dovedește a fi un admirabil călăreț și acrobat. Poate că ăsta e modelul clasic american – să pari că te suflă vântul, dar să execuți tumbe pe un cal în galop. Mă rog, Vlada, nu vreau să mă bat în duel cu tine pe o zi ca asta.

În chiar acea clipă probabil că Valeria era aruncată în foc, în cuptorul vuitor care-i smulgea părul, eșarfa de mătase, îi sfâșia taiorul albastru-verzui, îi topea nasturii de argint, îi mistuia pielea, îi lichefia grăsimea, îi învâlmășea organele, îi lungea oasele, ajungea la craniu – focul purificator, o minge de aur învăpăiat, un mic soare, o stea.

Se opri din vorbă.

— Spuneai că pe o zi ca asta?

— Da. Am o durere cumplită de cap, mă înțeapă-ochii. Nu cumva ai o pastilă de Tylenol în geantă? Pot s-o înghit și fără apă.

— Nu. Ți dau dureri de cap cu presiunile pe care le exercit asupra ta?

— Rectorul a încercat să-mi sugereze să nu mă amestec în treaba asta, pentru că asocierea cu mine i-ar putea dăuna lui Beech. N-aș vrea să-l plasez și pe Beech în linia de bătaie: are și așa destule necazuri.

— Da, rectorul a stat de vorbă și cu Beech.

— Și i-a dat a înțelege că riscă să-și atragă unele din focurile la care sunt supus eu?

— e Mă rog, crezi într-adevăr că ai declanșat o campanie? Eu aș spune că e vorba, doar de niște neplăcute aspecte locale. Beech e cel care poate pretinde că descoperirile lui îl afectează pe Homo Sapiens și viitorul întregii specii umane.

— Înțeleg. Vorbește întruna despre Homo Sapiens și despre involuția acestuia la un simplu humanoid.

— Ce l-a impresionat pe el, și-o să repet cuvântul pe care l-a folosit, este că tu nu ești un tip arțăgos. Nu cauți cearta cu lumina; –



dar știi să lupți. Antagonismul cetățenilor din Chicago e însă lipsit de importanță. El urmărește să-i pună pe alții pe blat. (Corde se amuză auzind expresia argotică în gura acestei femei străine.) Și-apoi, Beech și rectorul nu s-au avut niciodată prea bine. Uite ce-i. dacă ai pleca la Washington și ai demonstra că mineritul și topitul plumbului trebuie să înceteze și că industria de conserve alimentare trebuie mult restrânsă și că Statele Unite ar trebui să pornească o campanie mondială pentru purificarea aerului și apelor, chiar cu prețul a miliarde...

— Nu cred că asta ar aduce mari beneficii materiale colegiului meu. Ar stârni Administrația Bunurilor Alimentare. Witt dorește să ne despartă – un savant sonat și un decan țicnit.

— De ce te îngrijorează Witt?

— Nu mă îngrijorează. Dar colegiul s-a purtat frumos cu mine. Până și Witt s-a depășit pe sine.

— A aprobat recompensa în cazul acela de omor. Așadar, dacă el socotește că nu ești bun pentru Beech, tu te ferești să-l contrariezi. Dar asta nu-i decât o problemă de politică administrativă. Ar fi necesar să privești mai departe, mult mai departe. Beech nu-i în stare să comunice. Spune că dacă ar încerca să-și expună singur teoriile ar ajunge ca Bucky Fuller, să țină niște prelegeri neinteligibile. Eu n-am nimic cu Fuller. îl găsesc minunat. Vreau să spun numai că există un anumit public cultivat care agreează specialiștii țărăniți ce propovăduiesc salvarea omenirii prin hrană organică... sau cum să prezervăm rezervele tot mai reduse de apă în fața unei explozii demografice, încearcă să înțelegi însă ce urmărește Beech. El vrea să stârnească o dezbatere internațională la cel mai înalt nivel. Ori tu ai darul de a capta atenția unui public serios.

— Mă pricep adică să le bag lucrurile pe gât, da? Probabil că-i adevărat, dar e adevărat numai când e vorba de teoriile mele. N-aș putea face același lucru cu teoriile altora. Nu merge. Nimeni no mi-ar acorda nicio atenție.

— Dar dacă înțelegi bine teoriile lui Beech, acestea ar putea

deveni și ale tale. La el nu-i vorba de o chestiune personală. E departe de a fi personală.

— Da, mi-a explicat acest lucru. Cultura liberal umanistă e slabă pentru că e lipsită de cunoașterea științifică. El mi-ar inocula puțină știință, și în felul ăsta am putea realiza ceea ce dorește. Și Minna e de părere că dacă m-aș asocia cu un om de știință *aș crește*. Găsește că e o temă mai interesantă decât sordidul Chicago.

— Realmente nu înțeleg de ce ești a, atât de sceptic. Mă silești să argumentez, să lupt.

— Nu mă îndoiesc niciun moment de noblețea intențiilor lui Beech.

— A realizat o capodoperă în domeniul cercetărilor.

— Soarele dă să scapete. A început iar să-mi fie frig, spuse Corde. Haide să ne mișcăm puțin.

— Eu am pus destulă grăsime pe mine, așa că nu simt frigul. De câte ori mă pregătesc să vin în România, mă-nânc mai mult. Anul trecut n-am reușit să găsesc în alimentarele din București decât cutii cu sare, borcane cu murături și varză acră. Din când în când apar pui. Pentru ouă trebuie să faci coadă. Carnea e greu de obținut chiar și la piața neagră. Pește, nici gând. Alte țări din Blocul de Răsărit s-au mai îndepărtat de planul agricol al lui Stalin. Aici, însă, nicio abateră. Și cartofii sunt o problemă. Totdeauna când mă întorc sunt mai slabă.

Se plimbau în soare, pe alea cu prundiș care le scârțâia sub tălpi.

— În orice caz, îți porți greutatea cu stil, aprecie Corde.

— În familia mea sârbească din Chicago, femeile mă sfătuiesc: „Dacă vrei să-ți găsești un bărbat trebuie să slăbești”. Și eu le răspund: „S-ar putea să nu-mi găsesc un bărbat chiar dacă renunț la mâncare, și atunci pierderea e dublă”.

— Dar conform teoriei tale, cu cât mănânci mai mult, cu atât te încarci cu plumb.

— Nu se acumulează chiar atât de repede, răspunse ea râzând.

Corde aprecia mișcărilor grațioase la femeile grase. Vlada avea

un mers frumos, știa cum să planteze piciorul.

232.

— Nu se poate crea o deprindere a inhalării de plumb, sau o imunitate?

Vlada clătină din cap. Nu era posibil.

— Nu poți să nu te otrăvești. Sistemul nervos e permanent afectat. Copiii prezintă probleme de comportament, sunt neliniștiți, turbulenți, inteligența le e deteriorată.

— De aceea lumea noastră – indiferent cum am fi noi, e o lume încântătoare.

— Da.

— Deci, teoria fundamentală ar fi că mâncăm „plumb, bem plumb, respirăm plumb. Se acumulează în mări, care devin pe zi ce trece mai grele, e absorbit de plante, se depozitează în calciul oaselor. Greierele ni se mineralizează. La marile reptile cu creierele lor mici, plumbul se transforma în platoșe exterioare, dar creierele noastre mari se metalizează pe dinăuntru?

O amuza pe Vlada cu ironia lui. Zâmbind larg, cu buzele pline și ttingi, și cu fața albă, cald însuflețită, îi spuse:

— Ador să te aud fabulând, Albert.

— În ordine. Nu fac decât să gândesc cu glas tare. Nu încerc să mă conving de nimic, apoi încep aproape să râdă și când ea îl întreabă ce-l amuză, îi răspunse: Vezi cum se întâmplă lucrurile pe lumea asta. Azi dimineață să eram la crematoriu și acum discutăm dacă să mă alătur lui Beech în campania lui de avertizare a umanității împotriva celui mai grav dintre pericole. Pentru moment, eu simt că mă târăsc între cer și pământ, și găsesc nostim că mi se oferă un rol atât de mare: cel de mântuitor. Hristos e acela, nu eu! Azi când a trebuit să cobor ca s-o identific pe Valeria, aproape că mi s-a topit inima în piept, îmi curgeau șiroaie de transpirație și mi se răsturnau măruntaiele în mine. Și acum mă plimb cu tine în parc, sunt din nou un gentleman, și discut despre, perspectivele de viitor ale omenirii, despre soarta planetei.

— Înțeleg. Nu-i ziua cea mai nimerită pentru a-ți capta atenția

asupra unui asemenea subiect, în împrejurările de față și se pare ireal și îndepărtat.

— Nu, îl admir pe Beech, și mi-ar plăcea să-l asist în unele din inițiativele lui. Dar el simte, probabil, că nu mai poate aștepta, îl presează timpul. Ți-a cerut să mă sondezi, să mă clinești din loc.

E – tiîitf

„Ilir.

— Nu l-am lăsat niciodată să creadă că pot dispune de – tine pentru că suntem prieteni și pentru c-am fost colegă cu Minna la Harvard.

— Sigur că nu. Încerc să privesc propunerea Lui îndeaproape... Uneori, acești „înălți” oameni de știință sunt foarte îndepărtați, de parc – ar aparține unor specii diferite. Ceea ce îi face extrem de interesați pentru mine.

— Te-ai căsătorit cu un asemenea specimen.

— M-am căsătorit cu un asemenea specimen. Dar as-ta-i altceva. E dragoste. Fapt care o aduce pe Minna înapoi din spațiile ei interplanetare. Dar unii oameni de știință pe care i-am cunoscut nu se lasă niciodată readuși pe pământ. Unii sunt supuși unor furtuni de conștiința lucidă – termenul îmi aparține. Asemenea tulburărilor atmosferice pe parcursul căroră piloții îți cer să-ți fixezi centura de siguranță, în legătură cu oamenii aceștia de știință foarte îndepărtați, absorbiți de jocurile lor complexe, mi-am pus adeseori întrebarea dacă unul dintre ei nu s-ar putea dovedi un vizionar. Măcar într-o mică măsură. Dar trebuie să fii foarte prudent în asemenea chestiuni.

— Nu cred că te înțeleg.

— Hai s-o luăm altfel: plumbul ca mineral poate constitui sau nu primejdia împotriva căreia ne *avertizează* Beech; dar a fi „de plumb”, reprezintă în mod cert o caracteristică. Uneori folosesc termenul „de pământ” – simțim de multe ori în noi că suntem obiecte de pământ. Uneori înlocuiesc termenul prin „sclerotic”, sau „orb”, „ochi care nu văd, urechi care nu aud”, ceea ce ne duce la „sfârșitul general al tuturor lucrurilor”, stare anunțată prin termenii „sclerotic”, „orb” și „de

pământ”. „De plumb” e poate mai sinistru, probabil din cauza culorii, nuanței, greutății. Plumbul are o comunicare specială cu

materia, cu existența noastră în materie. La Lakeview era un puști care scria poezii, Joey Hamil, și îmi, amintesc de un vers al lui – despre „ghioaga ta de plumb care atârână peste fruntea-mi veștejită”. Fruntea lui nu era veștejită. Avea doar șaisprezece ani.

— Așadar te întrebi dacă plumbul profesorului Beech nu simbolizează altceva, o senzație pe care o încercăm cu toții?”

— E posibil, nu? Omul ăsta, în laboratoarele lui hipersterile, clădite pentru analiza rocilor lunare, e izbit subit de ideea că un dezechilibru din însuși regnul mineral amenință omenirea, viața, planeta. Exista oarecare poezie în lucrul ăsta, nu? Realizările tehnice ale omului, înălțându-se amenințător chiar în fața lui, și învăluindu-l cu metale mortale. Și nu putem suporta asemenea povară. Sângele plânge în noi. Creierul slăbește. Acest dezastru a făcut să se prăbușească și Imperiul Roman. Nu năvălirile barbare, nu creștinismul, nu corupția morală: ci, conform teoriei lui Beech, cauza reală a prăbușirii Imperiului Roman a constituit-o faptul că foloseau plumbul pentru prevenirea acririi vinului. Plumbul a constituit adevărata cauză a nebuliei Cezarilor. Vinul cu plumb a dus Imperiul la ruină.

— Osemintele dezgropate din mormintele romane vădesc o extraordinară concentrație de plumb, confirmă Vlada. Le am examinat în propriul meu laborator.

— Și asta a fost doar Roma. Acum e vorba de lumea întreagă. Nu de Marele Inchizitor Universal trebuie să ne temem, ci de o forță mai cumplită, mai titanică, o sete de sânge saturniană, sălbatică, sumbră, turbarea nervilor iritați, a inteligenței subțiate prin otrăvire metalică, așa încât marile idei ale umanității se sting, inclusiv, firește, ideea libertății.

Corde trase adânc aer în plămâni, continuând să se purifice de (imaginara) inhalare a fumului de cadavre arse. Inspiră aerul generator de țurțuri cristalini al parcului, cu gardul lui căzut, năruit peste bălării și hățșuri.

— Mă întreb dacă Beech vede lucrurile tot atât de romantic, rosti Vlada.

— Tu lucrezi cu el... cine știe? Sunt convins că îngroș mult situația, dar dacă într-adevăr suntem înconjurați de forțe misterioase, numai exagerarea ne poate ajuta să le vedem. Cu toții simțim că există forțe care construiesc lumea și forțe care o dezagregă. Și când oamenii varsă lacrimi fără să știe de ce, simt, într-un fel, că exprimă acest adevăr, care, în condițiile noastre nu ar putea fi exprimat altminteri. Dar e o simțire rară, și oamenii nu sunt obișnuiți cu ea, și nu-i ducе nicăieri. Lacrimile lor pot fi intelectuale, dar niciodată politice. Și niciodată lacrimile nu au salvat vreun om de la împușcare, sau vreun copil de la a fi aruncat de viu în cuptor. Răposatul meu socru plângea ori de câte ori îi murea un pacient, în același timp, apariția rețelei subterane comuniste. Medicul plângea. Dar mă îndoiesc că comunistul ar fi plâns vreodată...

235

— Sunt lucruri interesante, îl întrerupse Vlada, dar ți-aș cere să revenim la Subiect...

— Da, desigur. Mă întreb dacă anumite impulsuri și simțăminte care nu au niciun rol în munca științifică a unui om ca profesorul Beech, și care zac ignorate sau în stare embrionară în natura lui, nu ar putea izbucni dintr-odată la viață. Asemenea resurecții pot lua forme ciudate. Uneori le poți urmări – neliniști, agitații stângace, absurde ale inimii, după decenii de atrofie. Alteori oamenii cei mai lipsiți de inimă se deșteaptă după patruzeci de ani de calcule și răfuieli înăbușite și încep să-i *acuze* pe toți ceilalți că sunt lipsiți de inimă. Dar așa cum îl văd eu pe Beech, nu s-ar putea face vinovat de asemenea stare. Pe el, starea cea nouă, ca s-o numim astfel, l-a izbit în laborator, în timp ce punea în ordine rezultatele cercetărilor sale. Concluzii de genul: „Pământul ăsta pe care-l studiez de o viață e și el o făptură. Ne-a dat naștere tuturor, iar noi suntem nerecunoscători „lacomii și răi...”

— Și. gândești că asta e o stare nouă pentru el – ca să-ți reiau

argumentarea – interveni Vlada, adică simțămintele lui erau latente sau embrionare, și deodată s-a lăsat transportat. Acum reușesc să te înțeleg mai bine. Chiar dacă ar fi plâns, ceea ce nu-i stă în fire...

— N-ar fi fost calea bună de a se apropia de politică. Vezi bine că eu simpatizez cu el. Și acum aș mai dori ca aceste creiere lucide, minunate, cum e al lui, să ne poată rezolva problemele! Dar nu ni le rezolvă. Oricum, e înduioșător că arată ca un țăran și, de fapt, e un om subțire, ba chiar un vizionar. Dorește să ocrotească și să binecuvânteze. Dar când începe să vorbească nu poate să expună decât teze neo-darwiniste: lupta de două miliarde de ani a organismelor în biosferă. Aș prefera să mănânc un kilogram de scrobeală uscată cu lingurița decât să citesc chestii din astea. Adevărul trebuie însoțit de oarecare stil.

— Aici i-ai putea veni tu în ajutor.

— Adică – dacă aș încerca să vorbesc în numele lui.

— Ar depinde de felul cum ai face-o.

— Depinde de ce ar aștepta el. N-ar fi nicio greutate să admit că puii aceia de negri din mahalale ar trebui salvați de intoxicația cu plumb, sau cu heroină sau cu dro

„Guri sintetice. Partea îndoielnică a teoriei lui constă în afirmația că ticăloșia umană se reduce doar la o problemă de sănătate publică și nu e nimic altceva. Nu e vorba de o1

tragică obtuzitate, de o bățătorire a substanței sufletului, ci doar de chimie și de fiziologie. Nu pot să-mi însușesc acest punct de vedere clinic, fie că se aplică la criminali sau la genii. La un capăt al ierarhiei se găsește Spofford Mitchell. A violat și a omorât o femeie pentru că în copilărie a – înghițit fulgi de vopsea de plumb? La celălalt capăt se găsesc Beethoven și Nietzsche – titani pentru că au avut sifilis? Faustul secolului douăzeci credea cu atâta fervoare în acest lucru încât de dragul artei sale nu-și trata leziunile, iar spirocheții îi dăruiau în schimb cumplitele sale capodopere?

— O astfel de interpretare medicală tu ai numi-o „scleroză” sau „de plumb”, urmă Vlada.

— Acolo unde Beech vede plumb otrăvitor eu văd gânduri otrăvitoare sau teorii otrăvitoare. Concepția noastră despre lumea materială ar putea să se închidă într-o ladă grea ca plumbul, un sarcofag pe care nimeni nu se va osteni măcar să-l picteze. Sfârșitul filosofiei și artei ar distruge și gândirea științifică „avansată”, la fel cum fulgii de vopsea de plumb sau fumul de plumb îi distruge pe copii. Care dintre aceste două rele crezi că ne-ar aduce mai curând sfârșitul tuturor lucrurilor?

— Deci așa înțelegi tu problema?

— Vorbesc despre filosofia adevărată, nu despre abjecțiile care se predau în universități. Pe de altă parte, îmi aduc aminte că la orele de știință studiam tabelul lui Mendeleev – toate erau acolo – FE, CU, NA, HE. Din astea suntem făcuți. Dar PB le dă gata pe toate. PB este Stalinul elementelor, bossul... E adevărat că Beech a măsurat cu acuratețe vârsta planetei?

— Majoritatea geofizicienilor, sunt de această părere.

— Îmi scot pălăria. Acesta e un lucru minunat în sine – am ascultat și am reascultat benzile pe care mi le-a dat. Unele părți le știu aproape pe de rost. Beech n-a avut niciodată intenția de a deveni un cruciat. El nu făcea decât să studieze nivelurile de plumb și lucrul acesta l-a mânat spre camera ororilor. Și atunci a văzut în adâncurile iadului tot felul de lucruri înfiorătoare care vor șubrezi temeliile materiale ale vieții pe acest pământ... Dacă oamenii de știință puri ar fi înțeles într-adevăr știința, și-ar fi dat seama de moralitatea și de poezia implicate în legile ei. Dar n-au făcut-o. Așa că lasă totul să se scurgă, ca sângele într-un film de Hitchcock. Iar umaniștii au căzut la examen. Ei sunt slabi pentru că sunt lipsiți de cunoașterea științifică. Sunt sortiți să fie slabi pentru că nu știu în ce a constat efectul principal al minții omenеști pe parcursul a trei secole și la ce rezultate a ajuns. Așa încât Beech îmi oferă mie un târg: Să mă întorc la sala de clasa și să învăț despre ce este vorba – *în realitate*. Și când voi fi înțeles frumusețea și moralitatea conținute în legile științei, voi putea lua parte la lupta decisivă – adică la restaurarea puterii umanismului.



— Înțeleg că nu te prea tentează.

— Cu zece ani în urmă am renunțat să scriu pentru ziare deoarece... mă rog, modernitatea mea se uzase. Am devenit profesor universitar cu scopul de a-mi vindeca ignoranța. Și am făcut un târg. Eu îi învăț pe tineri cum să scrie pentru ziare și, în schimb, am prilejul să aflu de ce s-a uzat modernitatea mea. La colegiu am timp să citesc mormane de cărți. La Paris eram prea ocupat cu articolele și cu trăncăneala intelectuală. Am tratat câteva subiecte interesante. De pildă, am scris câteva articole despre poeta Tvetayeva așa cum reieșea ea din evocările coloniei ruse din Paris. Am arătat cum a devenit soțul ei, pe care-l iubea profund, un membru al GPU, fiind silit să ia parte la asasinate. Dar acolo mi s-au epuizat subiectele. M-am întors la Chicago să-mi continui educația. Și pe

urmă a trebuit să scriu articolele pe care le-am scris. Nu a fost cu puțință să le evit. Cei mai tineri ar spune că asta a fost *karma* mea... Vezi tu, există un Chicago al celor de jos și un Chicago al celor de sus. Există un Big Bill Thompson și există un Aristotel, care a fost multă vreme asociat cu orașul, ceea ce îi amuză pe mulți. Crede-mă sau nu, Aristotel a avut 6 mare influență în anumite părți din

oraș... Marea noastră soră, Universitatea din Chicago, l-a reînviat. A.N. Witehead era de părere ca Chicago are valențe ateniene. Aristotel a spus că omul care nu are un oraș este fie o bestie, fie un zeu. Ei bine, Chicago *era* orașul meu. Așa să fi fost? *Unde* era, în ce se transformase? Sau poate că întreaga Americă devenise acum orașul meu? în cazul ăsta aș putea să mă mut din haosul de aici și să trăiesc cu Minna într-un loc liniștit, undeva la pădure, câștigându-ne pâinea cu un computer. Revoluția căilor de comunicație poate lăsa în urmă orașe ca Chicago sau De trpit. Alte orașe ar putea să și piară – generații care s-ar stinge, negrii și portoricaniir bătrânii prea săraci ca să se mai mute... Lasă-isă se prăbușească, să decadă, să moară, să se autoelimine. Sunt unii care doresc că așa ceva să se întâmple. Dar eu nu doresc.

Corde își consultă ceasul. Era unu și jumătate.

— Da, știu că ai întâlnire la două, spuse Vlada. Ar trebui să ne

întoarcem. Voi încerca să-i explic lui Beech de ce nu te-ai hotărât încă. Dar mai e ceva. Mai am un mesaj din Chicago pentru tine – de la sora ta.

— A, ai vorbit cu Elfrida? Ce drăguț din pătea ta, Vlada, să o chemi.

— Ea m-a chemat pe mine. Și ți-a trimis un mesaj, sau presupun că se poate numi mesaj.

— Ce ți-a cerut Elfrida să-mi comunici?

— Nu știa cum ai să primești vestea, era îngrijorată, deși i-am spus că nu văd ce obiecții ai putea avea... S-a căsătorit.

— Cum... Elfrida s-a căsătorit?

Vestea neașteptată îl împunse pe Corde ca un jurâghi ascuțit. Dar nu se trăda prin nimic, își feri privirea și își supse buzele, meditănd. De ce să fi făcut sora lui una ca *asta*? Mă rog, spune-i Elfrida și gata! apoi rosti cu glas tare:

— Înțeleg. S-a măritat cu Sorokin?

— Da, judecătorul. Ești surprins?

Corde se opri din mers; mâinile îi erau înfundate adânc în buzunarele pantalonilor, umerii i se înălțaser.a. Pălise la față.

— Te șochează? îl întrebă Vlada.

— Nu a discutat cu mine. Dar de ce să mă fi consultat? E o femeie matură. Dacă sunt surprins? Puțin – Sorokin nu-i un băiat rău. E vesel, viril, un tip vioi, extro-vertit. Presupun că n-ar fi putut alege mai bine. Ce simt eu, e mai curând milă față de ea. Dar ținând seama de ceilalți indivizi din care ar fi avut de ales, putea nimeri și mai rău.

— Nu e și ea o femeie tipică din Chicago?

— Sorokin e cucățiva ani mai tânăr decât Elfrida.

— Da, mi-a spus.

— Mă rog, e un fapt împlinit. Și au plecat în luna de miere? Bănuiesc că nu pot pleca. Atâta timp cât situația.4 ui Mason nu se clarifică.

— Mason e mâniat foc pe maică-sa.

„În

— Zău? Dacă iei nu i-ar fi pricinuit atâtea necazuri, poate că Elfrida nu recurgea la asemenea soluție. Să treacă de una singură prin toate belelele era prea greu pentru ea. Deci, Elfrida... s-a recăsătorit. O iubesc mult.

— Și ea mi-a spus lucrul ăsta. Dar se temea că n-ai s-o aprobi.

— Poate că m-am arătat cam distant față de Sorokin. Dar mă îndoiesc dacă a remarcat măcar. Oricum, n-am nimic cu el. Dar de ce e Mason atât de bosumflat?... De fapt, dacă stau să mă gândesc, e o întrebare stupidă. Mason a venit într-o zi și i-a adus Elfridei o cărțuție cumpărată de la un stand, spunându-i că trebuie s-o citească. O

carte de sfaturi – sfaturi pentru o femeie de vârstă mijlocie cum să se descurce în viață ca văduvă. I-a adus acest manual ca dar de ziua mamei. Cred că asta a pus capacul. Când am văzut-o studiind cărțuția care o sfătuia cum să fie fericită în timp ce-i amărâtă, am fost convins c-o să se măffte. Și-i o nebunie s-o întreb de ce nu s-a consultat cu mine. Vederile mele sunt, evident, identice cu ale lui Mason.

— Eu găsesc că a procedat inteligent.

— Da, desigur. Ar fi preferabil să nu-mi fac cunoscute obiecțiile. Altminteri ar trebui să mi le susțin, ea s-ar simți jignită, etc., dar e prea inteligentă pentru așa ceva.

— E inteligentă – și e o femeie atrăgătoare. Mă rog, nu-i nimic rău să ai un soț ca judecătorul. Ai spus-o și tu, Ce n-aș da să găsesc și eu un bărbat în genul ăsta. E chipeș și amuzant. Are de gând să conducă o plută pe un râu din America de Sud.

— Mi-a spus șimie. Pe atunci plănuia să o facă de unul singur. Nu mi-o imaginez pe Elfrida străbătând jungla de pe malul râului, ca *Regina Africană*, ținând în mână valizele ei elegante. E puțin prea vârstnică pentru așa ceva. Deși nimeni nu-i prea bătrân ca să fie tânăr. Așa s-ar părea. Totuși era preocupată de vârstă, firește că era, dar cartea pe care Mason i-a poruncit să o citească – și conform căreia trebuia să se descurce singură în toate ca o bravă mamă modernă – i-a creat o stare de depresiune furibundă. A și văzut inscripțiile de pe zidurile azilului de bătrâni.

— Vrei să spui că s-a măritat din autoapărare. Nu-i o fetișcană ca Lydia Lester.

— Nu, însă continui să cred că ar fi *putut* să se consulte cu unicul ei frate. Dar ea și cu mine nu am putut găsi niciodată o premisă comună de discuție. Și poate s-a gândit că judecătorul va constitui un model bun pentru Mason – un tip jovial care se aruncă, din elicoptere”. Nu ca unchiul care se duce la pescuit și cade în apă. Elfrida mă bănuiește că aș fi ostil băiatului, că-mi repugnă asemenea cu tatăl lui. Dar mie nu-mi displăcea Mason senior. Era genul barbarilor scăpărător de inteligenți printre care am crescut eu – oameni ca tatăl sau unchiul mei. Oameni de care am fost atașat afectiv. Părerea Elfridei este că Mason e mai bun decât fiii altor doamne din anturajul ei. El se visează a fi un vagabond negru, dar cel puțin nu-și distruge venele cu heroină sintetică. Cei obișnuiți cu ea paralizează. Mason n-o să-și facă niciodată asemenea rău. Nu-i nici hoț, nici răpitor de copii, nici terorist. Nu-i Feltrinelli. (Corde se opri din vorbă. Apoi continuă: Văd ca nu poți discuta nici măcar despre sora ta fără să pătrunzi în vaste probleme sociale. Asta-i partea cea mai tristă. Presupun că acum Elfrida o să-și vândă casa și o să investească banii în parașute.

### XIII

Apartamentul gema de musafiri. Unii veniseră cu un anumit scop: voiau să-și scoată copiii din țară. Nu erau de condamnat. Dar cum să găsești oameni să te ajute, și de unde dolari? Era musai să ai dolari.

Corde îi urmări pe unii dintre aceștia.

— Mama ta ținea foarte mult la fiica mea. E o elevă excelentă. Vrea să urmeze biologia moleculară...

Apoi, respectiva mamă își trăgea scaunul mai aproape de Minna și-i vorbea în șoaptă, aprins, aruncând priviri semnificative spre decan. Minna asculta în felul ei solemn. Niciodată nu puteai ști dacă te aude sau dacă ochii ei mari se uitau la tine, sau prin tine, sau dincolo de tine. Însă de văzut vedea totul, simțea cu intensitate și puneă totul la inimă. Părinții copiilor îi înmânau teze trimestriale, manuscrise. Le accepta. Nu refuza pe nimeni. Le promitea că-i cere decanului să le citească.

— Mă așteaptă Spangler, îi spuse Corde la un moment dat.

*r*  
fi K”.

*r*

— Da, e mai bine să ieși în oraș. Când vine mașina? O să-ți facă bine să stai de vorbă cu vechiul tău prieten. Dar nu aștepta în stradă. Promite-mi că ai să aștepți în hol, te rog...

Luă cu el pachetul trimis de Alee Witt și avu timp să-și dea aseama că era burdușit de scrisori referitoare la articolele lui, cele mai multe fiind, probabil, scrisori de protest, foști elevi ai lui care cereau să fie dat afară din colegiu. „M-aș fi putut lipsi de corespondența asta nebunească, gândi Corde. Orice s-ar spune despre domnișoara Porson – e posibil să fie vulgară – dar instinctul ei feminin îi dictează să-l cruțe pe decan. De la rector nu te puteai aștepta la asemenea delicatețe. Dar (atitudine autocritică), de ce să te aștepți ca cineva să te cruțe? Nu-i nevoie să fii cruțat, decât dacă consideri că tu ai o chemare specială, foarte înaltă, și că toate aceste doamne și toți acești domni binevoitori ar trebui să oprească vântul din calea ta (o vacanță te lasă cu capul descoperit și părul tuns?)”. Unele dintre scrisori îi fuseseră adresate personal, dar domnișoara Porson considerase necesar să fie văzute de administrație. Ea avea propria ei imagine despre administrație, o concepție a ierarhiei colegiului, cine trebuie să se supună și cui. Dacă erai decan te supuneai rectorului, care se supunea președintelui, care se supunea comitetului...

Incinerare sau neincinerare, ziua era strălucitoare – ce-i pasă vremii? Corde, obsedat încă de fumul inhalat, își limpezea gâtul în timp ce urca în limuzina lui Spangler. Apoi intră în elegantul bar Intercontinental cu aroma pătrunzătoare a mașinilor de cafea expres. De astă dată, De-,wey se așezase lângă fereastră la o masă încălzită de soare, un antidot la sinistra întunecime a crematoriului. Era plin de suavă solitudine – ah, ce om manierat făcuse marea lume din Dewey! În lumina încăperii părea mai corpolent – terase de grăsime *r* se suprapuneau sub cămașă, coborând spre pânțele umflate. Cureaua îl

încingea sub ecuatorul trupului. Corde era singurul care-și mai amintea de băiatul pricăjit din adolescență.

— Bietul Albert! Ți-am comandat un whisky dublu.

— Arătai livid la crematoriu.

— A trebuit să cobor la cuptoare, să semnez niște hârtii.

— Era ciudat să te văd într-o situație străină, atât de diferită de orice altă ambianță în care te-am întâlnit vreodată.

— Eu, când te-am văzut acolo, am avut o senzație contrarie. O senzație de familiaritate, îți amintești de întâlnirea noastră de după înmormântarea mamei mele – eram încă la Lakeview – și ai venit la noi?

— Nu, memoria mea e încețoșată. (Porcul! Mințea. Dar n-avea decât!).

— Salonul era plin de musafiri veniți să prezinte condoleanțe. Tu stăteai într-un colț, în spatele musafirilor, și te strâmbai la mine.

— Nu-mi amintesc, răspunse Spangler cu un aer de nemulțumire.

— Ba da. Veniseși să-mi reamintești că datoria mea de nihilist era să nu mă las târât de ipocrizia jelitului și de întreaga fățărnicie mic burgheză.

— S-ar zice că încă nu m-ai iertat.

— Da, eram furios pe tine.

— Eram un puțoi urâcios, recunosc, în zilele acelea eu eram cel mai excentric dintre noi doi. Dar, serios, nu trebuie să-mi porți pică. Asta s-a întâmplat prin anii treizeci.

Dewey cel pirpiriu, cârcotaș, neputincios, fanfaron, furios, din acele zile, își făcuse un titlu de glorie din a lovi în dreapta și în stânga. Desigur că nu-i puteai purta pică.

— Nu – e o simplă amintire, schimonoselile tale și aiurelile tale în timp ce eu sufeream ca un câine; tocmai mă întorsesem de la cimitir. Era o zi de iarnă turnată parcă în plumb, pretutindeni numai gheață cenușie.

— O iarnă la Chicago, da. Dar dacă tot îți aduci aminte,

amintește-ți și de faptul că în anul acela tu ai plecat să studiezi la Dortmund. Ai mei n-aveau bani să mă trimită nici la colegiul local. Și taică-tău ședea acolo, și nu mă putea suferi.

— Nu cred că nu te putea suferi, Dar îl nedumereai pe bătrânul meu. Când te-a găsit odată în casă, într-un coridor întunecos, stând în patru labe, mârâind și făcând pe fiara sălbatică – una din atitudinile tale predilecte – bătrânul n-a mai înțeles nimic.

— Cred și eu. Dar ai tai aveau bant și relații. Ai ajuns la Potsdam pentru că taică-tău a tras sforile. N-ai fi pupat tu Potsdamul dacă taică-tău n-ar fi fost vechi prieten cu Harry Vaughan, care era unul din oamenii lui Truman.

Ș, «i» S3:

pMj!...

Același Harry Vaughan care mai târziu a acceptat șperț la politicieni șapte congelatoare, și altă dată o medalie de „la Juan Peron.

— Da, încuviință Corde, cu atât mai lăudabil pentru tine că te-ai ridicat singur, fără niciun fel de Vaughan în spate.

Corde știa că Dewey fusese un talentat și neobosit politician de carieră. Dar în ce fel ajunsese în vârf, nu mai avea acum nică o importanță.

Și ai fost întotdeauna mai extravagant decât mine, adăugă el.

— *Pe atunci* am fost, replică Spangler. O.K., nu-i vina ta că taică-tău a fost un hotelier îmbuibat, care conducea un automobil Packard și era membru al Country Club. Îmi amintesc de o chestie, că m-ai dus odată la dentistul familiei voastre, l-ai pus să-mi controleze dinții și ai trecut totul în contul vostru. Dentistul a fost dezgustat de piatra și murdăria din gura mea – nu mă spălam niciodată pe dinți, în schimb nu mi-a găsit nicio carie. Și am fost foarte mândru.

Da, Dewey fusese un copil oribil de vanitos și extrem de lacom. Odată când s-a trezit cu ceva bani (în acea zi Corde era lefter), și-a comandat la bufetul magazinului Woolworth un sandviș uriaș cu friptură de vacă, o farfurie cu piure de cartofi și mazăre, și un bol cu sos alb care i-a scăldat farfuria. Corde l-a asistat pe Dewey care a

înfulecat totul de unul singur. Mânui a cuțitul și furculița cu o eleganță nervoasă și cu stil de înaltă clasă” – nici Cha-plin nu l-ar fi putut imita, își aducea aminte de dinții de lup hulpav și de gâtlejul lui hămesit, în atmosfera de zăpăceala și de îmbulzeală a magazinului de chilipiruri. Urechile îi erau îndesate sub șapcă. Nu i-a oferit lui Corde nicio firimitură. Pe vremea aceea își rădea linia părului de la marginea frunții, ca să sporească asemănarea cu William Powell. Dar pe urmă îi creșteau țepi pe frunte, drept care purta șapcă. Așadar, era uluitor cum reușise să se civilizeze. Acum era” o importantă persoană publică, dintre cele pe care copoi din Chicago le numesc „notabilități”, un egal al oamenilor de stat. Era un om făcut. Și iată o interesantă reflecție: Corde ajunsese și el un om făcut. Ca pe urmă, în mod deliberat, să se lase *desfăcut*. Spangler considera că procedase astfel, adică încetase să – mai-scrie pentru ziare, deoarece își dăduse seama de superioritatea lui, a lui Spangler, drept care se retrăsese din competiție. Dar nu din această pricina se „desfăcuse” Corde. Părerea lui despre propria-i desfacere era cu totul alta. Iar Spangler, în ciuda teoriilor sale și a faimei internaționale, nu era prea sigur pe sine în tovărășia vechiului sau prieten. Stând aici cu Corde, se simțea din nou puștiul neformat, protestatar, care sărea peste cal. Manierele grandioase, nu înăbușiseră bobocul zurbagiu din el.

— Ieri am fost primit de domnul și de doamna președinte, îl anunță Dewey.

— Cum arată?

— El are un păr frumos, dar arată ca un polițist tembel și agitat din filmele mute.

— Și le-ai strecurat ceva despre soacra mea?

— Le-am spus că m-am întâlnit aici cu un prieten vechi din Chicago, soțul lui... și ginerele lui... Dar văd că ești de-a dreptul obsedat de femeile astea. Le *iubești*. Și domnul președinte nu a făcut niciun comentariu.

— Totuși, frumos din partea ta că le-ai vorbit, când ai atâtea pe cap. Scrii ceva în legătură cu pactul de la Varșovia? Și totuși ți-ai adus



aminte să le spui...

— Oricum, era prea târziu.

Spangler îi mulțumi cu modestie, dar s-ar fi simțit jignit, chiar scandalizat, dacă nu i-ai fi recunoscut influența. De aceea Corde se arătase grăbit să i-o aprecieze. Nu era vorba de o flaterie, ci mai curând de un act caritabil! Spangler avea nevoie de semne concrete de recunoaștere din partea lui Corde. Acesta din urmă bănuia că persoana lui constituise o temă majoră în prelungitele ședințe de psihanaliză la care fusese supus Spangler; constituise desigur subiectul a nenumărate ore de orbecăiri psihice pe canapea. Acceptarea legăturii dintre ei trebuie să fi devenit un element important în maturizarea lui Spangler, dovada lui –, plătită cu timp și cu efort dureros, că într-adevăr se maturizase. Și prin întâlnirile acestea de la Intercontinental, Spangler își putea dovedi rezultatele favorabile ale anilor de terapie psihanalitică. Acum era complet vinder cât de complexe lui. Și totuși, dăinuia o oarecare stinghereală în relațiile dintre ei. Problemele, când te gândești la ele ca la niște probleme, nu te lasă în pace, gândea Corde. Dacă ești tipul de om-hăituit-de-probleme, te izbești de ele la orice prilej, îi părea rău pentru Dewey.» Tot își mai închipuie că eu știu ceva ce el nu știe, că eu *am* ceva ce el nu are și ar trebui să *aibă*”!

O dată ce i se recunoscuse influența-Dewey, reconfer tat, începu s-o laude pe Minna. „J

— Exact cum mi s-a spus, Albert, nevastă-ta e o frui musețe. Am aruncat o privire și bătrânei din sicriu. Ce față avea – o față, nu glumă!

Corde se abținu de la un răspuns. Aștepta să vadă despre ce subiect va dori Spangler să discute. Despre femei, despre dragoste, despre căsătorie? Nu, dorea să dis – cute despre Chicago, ceea ce coincidea și cu dorința lui Corde.

— Procesul ăla se va judeca peste câteva zile, începu el. E adevărat că vărul tău te-a citat ca martor?

— Așa-i.

— Ce chestie ar fi fost... dacă trimitea un portărel să te ridice

azi-dimineată de la crematoriu.

— Văd că Maxie încă te mai amuză.

— Nu ca persoana. L-am căutat acum vreo două săptămâni în Chicago.

— Ce făceai la Chicago?

— Venisem să-l văd pe taică-meu care are nouăzeci și unu de ani. Am luat cu Max o băutură la „Drake”. Chelnerița de la bar l-a recunoscut: „Nu sunteți dumneavoastră avocatul din procesul acela? V-am văzut la televizor”. Maxie s-a umflat în pene. Ai reușit să faci o celebritate din el. Era gata s-o întrebe pe fată ce face când iese de la serviciu, încă îl mai chinuie trăsnaia erotică, îmi aduc aminte de ideea lui de a se înființa cabine publice pentru descărcarea sexuală – în felul closetelor publice. Vâri o monedă în gaură și intri într-o cămăruță. Dacă te plimbi cu gagica și vă înfierbântați subit, vă puteți ușura în cabina de la colț.

Corde nu se lăsă tentat să discute despre curiozitățile vărului său. Din când în când, îi apăreau în fața ochilor camionul-dric albastru, și Ioana în genunchi ducându-și la față mâna Valeriei; și el însuși, încrâncenat de groază, mângălindu-și numele în registru „înghețând, asudând, înnebunit să scape de acolo; și pe scări, extremele de dogoare și de ger ca cele două fețe ale unui topor despicându-l pe el în două. Dădu pe gât o înghițitură mare de whisky.

— Văd că cheștiile astea erotice nu te amuză... Nu crezi că vărul tău ar putea câștiga procesul?

— Orice se poate întâmpla la un tribunal din Chicago.

— Ești foarte aspru cu bătrâna rablă de oraș. Crezi că în alte părți lucrurile stau mai bine?

— Bănuiesc că nu. Printre alte descoperiri am făcut-o și pe aceea ca Chicago nu mai e Chicago. Locuiesc în el sute de mii de oameni care nici nu au măcar concepția unui anumit loc. Pe vremuri, oamenii obișnuiau să spună...

— Da, aici sunt de acord cu tine. Orașul nu mai reprezintă o localizare, ci o circumstanță. South Bronx, Cleveland, Detroit, Saint

Louis, toate sunt aceleași nonlocuri, simple circumstanțe.

— De ce preferă oamenii să locuiască într-un anumit oraș și nu în altul? Întrebă Corde.

— Care-i rațiunea lor intimă? Asta-i condiția modernă. E o chestiune fumată. Dar trebuie să-ți spun ceva. Albert. Am citit articolele acelea ale tale cu o intensă concentrare, cu fascinație. Poate că nu mi-au deschis ochii asupra orașului Chicago, dar am învățat o mulțime de lucruri despre tine. Vechiul prieten s-a revelat. Ai scris niște lucruri al naibii de bizare și mor să te întreb despre ele.

— De exemplu?

— N-ai să mă crezi, dar mi-am luat note. Eram într-un avion Concorde și aveam câteva ore la dispoziție. Ai scris că ambianța e ca deșertul Gobi (Spangler își scoase carnetul din buzunar). Spui că, desigur, Chicago face parte din zonele locuibile ale globului, că legile fizice se aplică și aici ca pretutindeni, că sângele circulă în vene, că sus stăpânește același cer, dar că atunci când ai crescut în acest loc treci prin momente în care simți că nu ai parte de întreg standardul pământesc al naturii. Și așa mai departe, O ciudată lipsă de coerență finală, un mediu ne-propice să răspundă nevoilor umane... favorabil doar industriei, construcțiilor. Mă rog, n-am de gând să te conving despre farmecul orașului, dar ai privit totul ca și cum oftalmologul ți-ar fi pus picături în ochi. Sunt sincer surprins că cei de la „Harper's” au dat drumul la toate aberațiile astea. Limbajul pe care-l folosești din când în când...

— Dă-mi exemple.

— O, de pildă, „trăsăturile aspre ale sufletului”. Cum se poate trăi cu ele? Sau „Din punct de vedere politic există oare vreo salvare pentru această rânduială?” Multe afirmații de genul ăsta. De asta ți-am spus data trecută că ai noroc dacă cititorii își pierd răbdarea și aruncă ziarul.

I

Dar pentru mine totul apare extrem de curios. Am și pal sajele mele favorite. Unul dintre ele e lungul paragraf despre proiectul

tunelului și al rezervorului. Regret că nu l-am copiat – proiectul unui canal colector mamut, care costă mai mult decât conducta cu Alaska, cu o capacitate de o sută șazeci de miliarde de litri, larg cât trei locomotive puse una lângă alta, adânc de mai bine de o sută de mile sub oraș, șubrezind poate fundamentele zgârie-norilor. Și tonele de excremente pe care le presupune. Nu chipul Elenei din Troia va face să se prăbușească mărețele turnuri, ci știți dumneavoastră ce, asta-i diferența dintre Chicago și Ilion. Spune-mi, te rog, pentru cine ai scris? Ai mers prea departe cu poezia.

— Nu cred că am băgat cu forța poezie în Chicago. Poate, că Chicago a forțat poezia asupra mea. Dar au existat și pasaje calme, relaxate. *t* descrierile cartierelor rezidențiale. M-am ocupat mult de arhitectura caselor.

— Da, interioarele blocurilor cu șase apartamente; părțile astea au fost bune, foarte bune. Ca și viața de cartier din anii treizeci. Și țărnul lacului, și cartierul comercial, așa cum arătau înainte de război. Ai avut părți frumoase și în legătură cu parcurile. Mi-au plăcut pasajele despre parcuri. Nu-i nimic greșit în a fi sentimental. Da, frumoasele zile de demult când Chicago era un oraș al imigranților care au găsit aici locuri de muncă, hrană, libertate și un fel de urâțenie prietenoasă, imigranții care și-au practicat aici meseriile din lumea veche – dulgheri, tinichigii, lăcătuși, cârnățari din Cracovia, cofetari din Sparta. Pasajele astea sunt pline de farmec.

Spangler vorbea pe un ton net condescendent. El personal se confrunta cu marile probleme publice – Golful Persic, manevrele sovietice în Africa de Est, neutralitatea vest-europeană și NATO, reluarea discuțiilor pentru limitarea armelor strategice. Acestea erau probleme cu adevărat serioase, chestiuni cu implicații largi și permanente, în fond, Dewey, adolescentul jumulit, îmbufnatul, mincinosul, copilul-problemă, era cel care cucerise reputația internațională. Ochii lui albaștri care-l scrutau pe Corde îi spuneau că bătrânul Chicago era departe – Lincoln Park era departe și demult apus, fiorii lui Shakespeare și ai lui Platon, recitățile din *Grădina*

*Proserpinei*, și *Lapis Lazuli* și *Țara Pustie*, disputele în legătură cu *Voința de putere*, și cu nihilismul, toate astea, bătrâne prieten, țin de adolescență, și trebuie să ne detașăm de ele. (Corde nu se detașase.) Și Corde, muncit de sentimente legate de Valeria, de Minna, de Elfrida (recăsătorită), se bucura că se află aici, în lumina soarelui, oricât ar fi fost de mâhnit. Spangler era în general simpatic, garnisit cu atâta barbă și cu undulele bjond-cărunte ale, părului. De ce-o fi vrut pe vremuri să semene cu William Powell?

— Una dintre cele mai bune idei ale tale a fost aceea de a dezgropa câțiva vechi colegi de școală din Lakeview. Asta e în regulă. Tipul de la oficiul poștal central, contabilul, judecătorul – pe ăștia puteai să-i descrii sau nu. Dar ai avut noroc cu indivizi ca Billy Edrix, colonelul de aviație a cărui soție a încercat să-l omoare. De asta nu-mi mai aminteam.

— Ba eu mi-am amintit. Făcea parte din echipa de cross.

— Un caz curios, spuse Spangler. Cu toate că soția a fost condamnată pe baza depozițiilor a doi oameni plătiți de ea ca să-l omoare; cu toate că a încercat să-l otrăvească, și o dată, în timp ce omul dormea, a încercat să-i spargă capul cu telefonul; în ciuda tuturor acestor probe, omul era obligat prin hotărâre judecătorească să continue a o întreține, și s-o lase să locuiască în casa lui până nu avea să se judece recursul. Ce naiba se întâmplă cu judecătorii?

— Da, și în tot acest timp Billy continua să zboare pe ruta Germania-Chicago.

Când Corde se dusesese în acea suburbie îndepărtată ca să stea de vorbă cu aviatorul, acesta își amintise foarte vag de el. „Zici că de la cross? Eh, acum n-aș mai fi în stare să alerg nici pe pajiștea casei”.

Billy își clădise o casă nouă, tocmai o terminase, și acum stăteau în picioare într-o groapă („Asta o să fie amenajată ca grădină”), bând bere din cutii de metal. Militărosul Billy purta haine de vânătoare, pătate. Nu-l invitase pe Corde în casă. Jeepul era încărcat: se muta mobila.

— De ce a vrut să te omoare, Billy?

— Zici că vrei să scrii despre cazul meu. Bine, am să-ți povestesc câteva lucruri care n-au apărut în ziare, întâi s-a învoit cu unul din feciorii vecinului”. Dar eu am mirosit târgul. L-am luat pe băiat la o plimbare cu jeepul și l-am întrebat: „De ce mă tot urmărești?” I-am pus pisto

lui la tâmplă și i-am spus: „Ciripește că de nu te împuș pe loc”. Și mi-a mărturisit, îi promisese o mie de dolai dacă-mi face de petrecanie. Băiatul a recunoscut și în fața tribunalului (Billy nu era prea furios; mai curând îngându-i răt. Continuase:) M-a reclamat și la Biroul Federal împotriva drogurilor că fac contrabandă cu opium adus din Germania și investesc câștigurile într-un bar de noapte, un lupanar. De fiecare dată când aterizam, îmi percheziționa avionul. Percheziție, zic? Mi-l desfăceau în bucăți, probabil că văzuseră filmul *Filiera franceză*. Tipii ăia apleacă; urechea la orice muiere nebună care vrea să te înfunde. Și tribunalul nu mi-a îngăduit să divorțez de ea nici măcai după ce-a fost condamnată. Nu înainte de a se face un te-i; meinic aranjament financiar. Băga-i-aș în mână de jude-ș cători că-s la fel de nebuni ca și muierile. Vrei să serul despre avocați și despre tribunale? Scrie despre asta, băiete. J

— Dacă era” hotărâtă să-l omoare, de ce a continuat să-i stea cu ea? întrebă Spangler...

— Nu suporta gândul de a lăsa copiii pe mâna uncii asasine.

— Ah, înțeleg, copiii. Ei, tu și cu mine nu avem copii ai totuși un nepot. E copil unic?

— Da.

— Ca și mine, dar maică-mea era prea săracă pentru a mă răzgâia.

— Te-a răsfățat cât a putut, Dewey.

— Tu n-ai să-i înțelegi niciodată pe părinții mei. Tai că-tău conducea un Packard cât toate zilele, babacul meu era un pasager în picioare. Bătrânul tău nu voia ca noi să fim prieteni, dar maică-mea n-avea nimic împotriva. Spera că taică-tău o să mă angajeze ca funcționar de noapte într-unul din hotelurile lui și că așa o să strâng

bani ca să mă înscriu la Colegiul Wright Junior. Și pe urmă tu și cu maică-mea v-ați certat. V-ați certat rău, Albert.

Deci Spangler își amintea de necazul acela și acum se simțea în stare să discute despre el.

La șaisprezece ani, cei doi prieteni scriseseră împreună o carte. *Moarte în autobuz*, așa o intitulaseră. O terminaseră în vacanță de Crăciun și dăduseră cu banul ca să aleagă care din doi să ducă manuscrisul la New York, pentru publicare. Spangler care câștigase, își îndesase mă

25P

Tu nuscisul sub pulover și pornise pe dată spre New York. îi trebuiseră trei zile, tot făcând autostop, până să ajungă acolo, între timp, Corde, acoperidu-l pe Dewey, o mințise pe disperata mamă a acestuia: „Îmi pare rău, v doamnă Spangler, nu mi-a spus unde se duce”. Unchiul Harold Corde. care pe atunci locuia la etajul casei Spangler, a stat de vorbă cu mama lui Dewey și a început să se ocupe de dispariție, împreună l-au silit pe Corde să meargă cu ei la poliție. S-au dus cu tramvaiul. Dar nici Biroul Persoanelor Dispărute n-a fost în stare să-l determine pe Albert să vorbească, între timp, acesta începuse să primească scrisori de la Dewey din New York. îi scria: „Consilierului de la editura Harcourt i-a plăcut mult partea mea din povestire, dar despre tine a spus că ar trebui să intri în afacerile hoteliere ale lui taică-tău”. Unchiul Harold, forțând sertarul încuiat al lui Corde, a dat peste scrisoare, a adunat întreaga familie și le-a citit-o. Mama lui Corde era pe atunci în agonie.

Unchiul Harold era un membru al partidului republican, al cărui candidat, Alf Landon, fusese învins în alegeri de Roosevelt, Era un bătrân arțăgos, despot, pe care nimeni nu-l lua în serios, îi spunea lui Corde că e „un mic derbedeu estetic” și amenința că o să-i ia toate cărțile și o să le arunce în foc. Mama lui Corde trebuie să fi avut pe atunci dureri atroce, suferind de un cancer avansat; fața îi era mumificată, de nerecunoscut, și ochii ei negri aveau o privire mânioasă (era mâniată pe moarte, nu pe copiii ei). Ar fi cu neputință să știi ce a

gândit când unchiul Harold i-a tras lui Albert porția cuvenită dar, fără îndoială, s-a simțit foarte afectată. Corde își amintea cât de îndurerat a fost el, și cum și-a transportat inima îndoliată în Lincoln Park. Asta fusese întotdeauna o particularitate a orașului Chicago: Unde te puteai retrage cu simțirile tale pătimase? În ce decor te puteai transplanta? Lucrurile se petrecuseră întocmai la vremea asta din an., săptămâna Crăciunului, în preajma lunii ianuarie. Vântul se rostogolea sălbatic dinspre Arctica – zăpadă albă, gărdulețe din lanțuri negre, copaci despuiați, cer albastru. Patru decenii și două continente nu marcaseră mari deosebiri, pentru că ziua de azi era foarte asemănătoare cu cea de atunci – un senin înghețat, soare, și femei muribunde, sau moarte.

Era posibil ca Spangler să-l privească acum amuzat? Față grăsună, mâini durdulii, ochi albaștri, pleoape calde.

maronii, puhave, și. crețe – lumina soarelui îi revela hăiala și petele brune. Spangler își îndesă răsul la subțior, unde își vârâse degetele, și își încrucișa picioarele scurte

Firește (ah, Corde, observatorul persistent, aproape mă?

niac!), Spangler avea acum o burta ca o tobă. Dinții ascu-\*

țiți îi erau curați, probabil că acceptase necesitatea spăla-i.

tului pe dinți. Psihanaliza și prestigiul îl făcuseră serios, îl purificaseră, nu mai avea accese de stridență. Era nostiirt să constăți cât de norocos, în stilul american, poate deveni;

un om. Nietzsche a spus că e mai bine să fii *un monstre* *gai*<sup>1</sup> decât un *ennuyeux sentimental*<sup>2</sup>. Când Dewey îi povestise domnișoarei Starr, profesoara din clasa a zecea, că el]

e un copil orfan adoptat de canibalii care-i mâncaseră pă rin ții și că evadase pe o plută dintr-o insulă africană, fu-i șese *un monstre gai*. Acum, cu Brejnev și Kissinger și în dira Gandhi, avea într-adevăr o viață plină de aventurif reale, chiar mai senzaționale. Așadar, avea toate motivele de a fi mulțumit. Totuși, încă mai dorea ceva de la

Corde. Poate că o discuție de la inimă-la-inimă? Nu, nul era vorba de asta. Sau poate că o legătură instructivă?!



Mai curând așa ceva.

— Ai scris lucruri urâte despre maică-mea.

— Am scris urât și despre unchiul Harold.

— Bruta aia bătrână. Ți-a tras o săpuneală zdravănă.

— M-a săpunit cu scrisoarea ta.

— Da, trebuie să fi fost îngrozitor pentru tine, și bănuiesc că mama ta a pus totul la inimă. Dar nu erau decât niște trăsnăi de adolescenți. Și apoi, Albert, afrontul înghițit atunci n-a făcut decât să te stimuleze, așa cum am. colul tău despre Potsdam m-a stimulat pe mine. Noi suntem doi băieți cu voință forte, încăpățânați la culme. Ție, lumina reflectorului ți-a revelat vrăjmașul – unchiul Harold, mentalitatea vulgară a americanului de rând. Voia să-ți ardă cărțile de filosofie și de poezie. Totul a reieșit din articolele acelea din „Harper's”. Niște scrieri într-adevăr ciudate și caracteristice pentru tine. M-au absorbit în asemenea măsură acolo în avionul Concorde, încât am ajuns la Paris înainte de a-mi da măcar seama. Cel mai scurt zbor pe care l-am efectuat vreodată. Există în articolele tale unele pasaje despre care nu pot spune să le-am

Monstru vesel (fr.).

2 Sentimental plicticos (fr.).

Înțeles – prea încețoșate, ba chiar mistice. Totuși îți menții vechile preocupări, în locul tău, m-aș fi despărțit de mult de indivizi ca Hegel sau Giambattista Vico. Hegel care spune că spiritul timpului e în noi, prin natură. Unde ne duce așa ceva?

— Ne duce la faptul că lumea, așa cum o cunoaștem, constituie destinul nostru personal, direct.

— Nu atât subiectul articolelor tale m-a indispus, continua Spangler. Unele chestii erau extrem de interesante. Dar mi s-a părut greu de suportat maniera de prezentare a faptelor. Poate că infatuarea ta era intolerabilă. Un jurnalist modest ar fi spus că elaborează un material despre Chicago. Pe vremuri ar fi spus că orașul e domeniul lui de specialitate. Dar tu spui: „Sunt chemat să o fac!” ceea ce seamănă a vizionarism, ca și cum vocea divină ți-ar fi poruncit: „Scrie după cum

urmează!" Și, dacă vrei să mă crezi, așa erai și în urmă cu patruzeci de ani. Când am citit „Harper's", auzeam ecouri din tinerețea noastră.

Ecourile din tinerețe implicau că mentalitatea lui Corde se schimbase prea puțin, sau deloc. Dar nu se simțea necăjit, Spangler, comunicatorul mondial, scria predici. De două ori pe săptămână, cititorii de pe tot cuprinsul Statelor Unite își cumpărau ziarele groase și proaspete și căutau rubrica lui Spangler pentru a-și acorda gândirea cu problemele mondiale, pentru a-și cerceta devierile de la linie. Dewey era foarte des citat de „Le Monde” și de „The economist”, așa că ce-l interesau pe el părerile unui camarad din junețe? Avea toate motivele să creadă în el însuși și să se relaxeze în căldura geamurilor însoțite de la Intercontinental, în bar, vedeai în jur reprezentanți comerciali din Germania de Est, membri ai unor delegații chineze, nigeriene, costumate, cu turbane pe cap – și, ca o delectare finală, doi vechi prieteni din Chicago, unul dintre ei o figură de talie internațională. Corde se întreba dacă nu cumva era intervievat de Dewey. Interviuurile erau partea tare a acestuia. Presându-te ca să stoarcă adevărul din tine, te fixa cu ochii lui duri, te stăpânea. „În ce măsură pot să te iau în serios?” era marea lui întrebare nerostită. Dar convorbirea lor era mai mult decât un interviu. Spangler își sonda prietenul ca să se asigure dacă e ce-i trebuia lui. Corde scrisese despre Vico și Hegel în calitate de profesor-intelectual-umanist. Iar Spangler, deși se ridicase atât de sus și ajunsese atât de departe, voia să se înalțe și mai mult. Pentru că deasupra categoriei Walter Lippman la care aspirase el, se găsea categoria Andre Malraux. Acolo se respira cu totul alt aera se revizua, împreună cu de Gaulle, întreaga istorie a omenirii, se jongla cu Napoleon, Richelieu, Carol ceti Mare, Cezar, atingându-se în treacăt creștinismul și budismul, artele din vechea Chină, astronomia preoților din Egipt, Bhagavad Gītā. Originea din Chicago nu trebuia să constituie un handicap. Un om poate cârmi dincolo de ca-]tegoria Lippman, dacă nimerește peste cea mai potrivită combinație de forțe.

Spangler căzu într-o muțenie ciudată, și Corde își i spuse: „Sunt

nedrept cu el. Sunt prea ironic, în timp ce-mii satisfac gustul pentru comentarii răutăcioase, îmi scapă ceva esențial legat de omul din el.”;

Spangler îi făcea acum lui Corde impresia unui om] aflat într-un turn de control de unde dirija o circulație; foarte anevoioasă, în cele din urmă îi spuse:

— Am copilărit împreună și tu ți-ai putea spune: „Bătrânul Dewey și-a croit drum spre culmi, și din mers a călcat peste câteva degete, ba chiar și peste câteva capete; și a acum vrea să guste un ceas sentimental”. Și cum eu am fost un păduche care s-a transformat într-un oracol, pro<: babil că te amuzi. Atât cât te poți amuza în ziua aceasta de înmormântare, care pare să te fi afectat mult. Dar ce-ai zice dacă am face un bilanț, sau un inventar?

Părea agitat, iar Corde, la rândul lui, era departe de a fi calm. – i îi lăsa lui Dewey un lung răgaz de gândire. Și el se ga șea sub influența – mă rog, sub influența whisky-ului și a „aromelor de cafea tare; de asemeni a albastrului de meti-len ce scânteia iernatic prin colțurile geamurilor, și a fâșiilor portocalii, a razelor în culori de curcubeu ce tremurau în căldură, pe masă. Și apoi, din cine știe ce motiv, fără vreo întorsătură bruscă de gândire, deveni extrem de interesat de persoana lui Dewey: ochi albaștri, pleoape puhave, barbă de culoarea carapacei de broască țestoasă, brațe încrucișate peste pieptul gras, degete îndesate la subțiori, pielea zgâriată și pătată la marginile tunse ale bărbii, respirația înfierbântată, mirosurile lui personale, un fel de miros de gogoasă ușor stătută – întregul aspect uman al lui Spangler i se înfățișa lui Corde, în lumina de iarnă a geamurilor însorite, cu un efect de clarviziune. Văzu acum

254.: – că figura lui Spangler avea un spirit pieziș „îndreptat în jos. Creasta părului care întotdeauna dădea să se ridice, părea să i se fi răsturnat. Și își vopsea părul –, era limpede. Dar Corde nu făcea decât să-l observe, nu-l judeca. N-are decât să-și vopsească părul. Când îl vedeai atât de concret, vanitățile se risipeau, nu te simțeai în poziția de a-l judeca, și nici nu era nevoie să-l judeci. Razele ființei lui Spangler erau orientate în jos, și înfățișarea lui mărturisea deschis acest lucru.

Fusese întotdeauna un scrântit, da' nu un laș. Poate că în această zi de moarte, Corde avea un tainic har de a vedea viața. Poate că în chiar acel moment flăcările o devorau pe Valeria, și deci era extrem de important să te întrebi ce este de fapt făptura umană, – înțelepții contemporani nu aveau mare lucru de răspuns la această întrebare.

— De unde ai vrea să începem bilanțul? întrebă Corde.

— L-am și început, răspunse Spangler înmuindu-și vocea.

Probabil că nu voia altceva decât să se simtă în siguranță, în cadrul unei obișnuite relații umane. Alături de un prieten vechi, asemenea lucru era posibil, în calitatea lui de persoană marcantă, nu-și îngăduia să riște cu alții, nu putea risca să apară în ochii altora un prostănac.

— Să urmărim o clipă curba carierei tale. Ai demarat cu o bomba, descriindu-i pe Stalin, Churchill, Truman, Attlee. I-ai văzut *cu ochii tăi* pe toți tipii ăștia. Dar după aceea te-ai statornicit la „Herald Tribune” unde te-ai apucat să scrii articole culturale; foarte bine, nu aveai o viziune de politică internațională. Și, pe neașteptate, pe la patruzeci și cinci de ani, te întorci la Chicago și te faci profesor. Mă rog, desigur, America este teatrul adevăratei acțiuni. E îngrozitor că trebuie să spui omenirii așa ceva, dar ce altceva i-ai putea spune? în America acțiunea e la ea acasă. Așadar te-ai întors.

Spangler își controla într-adevăr mușchii feței, și efortul avea un efect distorsionant. Avea o înfățișare aproape obscenă, dar sursa intensității lui era mentală.

— Te-ai întors deci în America și te-ai făcut profesor și decan. E un fel de ieșire la pensie? Citești cărți, discuți cu universitari, încerci să te apropii de adevăratul miez al lucrurilor, presupun. Și-apoi, deodată, bang! Iată cum stau lucrurile. „Există vreo salvare politică pentru această rânduială?” „Trăsăturile aspre ale sufletului, ce putem fă în privința lor, în America?” Ai lovit în Chicago cu tot. Ți-a căzut la mână. Ba mai mult, ai ridicat în slăvi d'negri. Unul conduc un centru de reabilitare a intoxicațik de heroină, al doilea îi tratează cu caldă umanitate **g** pungașii și criminalii din închisoarea Districtuală. Restul

oamenilor nu fac decât să încerce să țină în frâu aceeași blestemată populație de negri – lumea interlopă.

— Sau să-i agite când e nevoie din punct de vedere pe litic.

— Și asta ai spus-o clar. Dar când ai devenit apocaliptic, m-ai dat gata: balaurul care se ivește din abisuri, soaa rele care se întunecă de parcă și-a pus cenușă în cap, cerurile înfășurate ca un papirus, moartea călare pe calul ei de scrum. Brrr! parc-ai fi fost preasfințitul Jones din Jo4 nestown! Îți îngădui luxul de a deplânge în gura mare blestemul umanității, pentru ca apoi să te declari sătul până în gât de atâta mizerie sordidă. Nu văd ce-ai câștigat, decât; doar dacă ai urmărit să muți discuțiile la alt diapazon. De fapt, cred că erai furios pe colegii tăi universitari fiindcă) n-au găsit tonul potrivit pentru asemenea discuții, în"? fond, nu asta-i sarcina lor – doar se bucură de atâtea privilegii?]

Corde își înclină capul mare, rotund, spre strălucirea-l culorilor prismatice ale razelor ce jucau pe masă, își duse1 mâna la ochelarii care-i lunecau de pe nas și rosti cu *uni* glas hodorogit:

— Da, recunosc că dinspre partea asta am avut unele dezamăgiri... Răposatul cumnatul meu, Zaehner, obișnuia să mă tachineze în legătură cu viața universitară. Spunea că un profesor cu angajament permanent e ca o femeie ce trăiește din asistența socială, având zece copii nelegitimi... a Ambii s-au aranjat pe viață. Nu mai au nevoie să muncească...

Corde își regretă pe dată spusele. Era o remarcă răutăcioasă. Uitase că nu mai erau doi puștani în Lincoln Park. Intervenise un hiatus de raționament. Acum erauamândoi oameni în toată firea – ba încă jurnaliști, gata să sesizeze orice deschidere care li s-ar fi oferit. Dat Del wey, râzând cu poftă (ațâțat, aprins), își arată dinții ascuțițiși își înfipse mâinile în șolduri, exact cum obișnuia să facă și cu patruzeci de ani în urmă.

— Grovaz, Albert, grozav! Soțul Elfridei era atât de v-iri nal? Nu mi-am dat seama.

— Răposatul ei soț.

— Te-a în auzit când ai spus de prima dată „răposa-îji” fi murit?

— Acum trei sau patru ani. Soră-mea tocmai s-a recăsătorit.

— Drăguță femeie, Elfrida. I-am făcut cândva avansuri. Cred că ți-a spus.

— Da.

— Și n-ai pomenit un cuvânt, ceea ce dovedește că ai o educație de gentleman american. Dacă eu dețineam asemenea informații în legătură cu tine, te-aș fi încolțit. Tu spuneai despre ai tăi că erau americani „de vagon Puuman”. Nu-i tocmai exact. Nu luau niciodată o cușetă de; >us; călătoreau în salon. Și nu-i așa că bunicul tău dinspre mamă a fost guvernator în insulele Virgine, sau în Filipine? Vezi, tu ai primit o educație mai aleasa decât a mea. Așa mat, când i-am făcut propuneri drăguței tale sure-[: – de mine. Nu eram pentru ea decât un puștan ca-\*) . >...; / . >! r am asigurat-o ca puștanii caraghioși sunt cei nvv. – <., iui Hmți parteneri sexuali, Totuși nu i-am putut cu-o: „!; îl,,: mă. Probabil că ție nu ți-ar fi plăcut căaca soră-ta s-ar fi încurcat cu mine – ar fi însemnat o grea încercare pentru buna ta creștere să fii unchiul unui copil al meu. Dar E! f rid a ina respins cu dispreț. Așa-i trebuie dacă are acum un băiat care-i o jigodie și o pacoste pe capul ei – das1 ce naiba-l roade?

— Habar n-am, răspunse Corde înălțând din umeri.

— Fii, haide, Albert... n-ai să-mi spui că nu ți-ai format o părere. Nu lipsi un vechi prieten de interpretarea ta.

— Remarcasem cu puțin în urmă că nu poți pomeni nici măcar numele propriei tale surori fără să te lansezi în vaste probleme sociale.

— Cu cine s-a măritat Elfrida de astă dată?

— Cu un judecător.

— Asta se asortează bine cu fiul ei cel radicalist. Dar e>în moment ce-i pricinuieste mamei lui dureri de cap juridice...

A făcut o căsătorie-antinevralgic. Spangler clipi vioi, aprobator.

H

— Spui lucruri din astea și în fața colegilor tăi univerj sitari?... Nu te critic că te-ai făcut profesor, Albert. Te-ar zgândărit mai mult din curiozitate. Și eu mi-am spus că ați fi plăcut să mă retrag cândva într-o

muncă academică, nuli mai că eu n-am făcut studii universitare. Dar cu poziția mea socială, n-ar fi prea greu să ajung pe undeva.

— Tu, Dewey, ar trebui să-ți alegi singur locul și să te autonumești, așa ca Hubert Humphrey sau Dean Rusk.<sup>f</sup>

Spangler îi primi spusele cu un puseu de mulțumire de sine, dar își înclină capul în semn de gratitudine. Corde gândi: „Îi place că nu mă arăt ranchiunos și invidios, își i spune ca atitudinile mele intelectuale *nu* au evoluat în pa truzeci de ani, dar, pe de altă parte, am rămas același și ca individ, ceea ce e o surpriză plăcută. Altor ar puteai să le inspire gânduri ironice, dar eu nu mă simt înclinați să-l iau peste picior. Nu încerc impulsul de a mă lua de el. Chiar dacă-i o mică lichea umflată și insuportabilă! ceea ce cred că gândește *el* despre sine însuși, n-are importanța, pentru că țin la el așa cum am ținut întotdeauna. Ț Sentimentele nu mi le pot lua îndărăt. Probabil că sunt imatur. Asemenea afecțiuni trebuie să apară groțesti în ochii unui individ frecat de lume și psihanaliza! cum e, Dewey”.

— S-ar putea ca într-una din zilele astea să-ți cer sfa-și tul asupra diferitelor universități, continuă Spangler, deși; judecând după atitudinile tale, nu ești omul cel mai nime-rit să-mi dea sfaturi.

— Când m-am înscris la Dartmouth, după moartea mamei mele – pe care am plâns-o mai mult decât aș fi crezut – am avut niște profesori minunați pe care n-am să-i uit niciodată, și i-am citit împreună cu ei pe Platon și pe poeți.

— Da, da – Homer în traducerea lui Chapman – împărății de aur. Și la asta ai dorit să te întorci, ai tânjit după același lucru – cultură și civilizație, forța umanismului. Stupid să te aștepți la ea. Totuși, asemenea decor ar fi frumos și pentru anii mei de bătrânețe, dacă voi avea parte de ei.

— Dar ce, au te simți bine? Arăți grozav.

— Presupun că arăt mai mult sau mai puțin normal. Dar ție pot să-ți spun totul, deși m-ar durea dacă s-ar afla. Știu însă că tu ai prea multe necazuri ale tale ca să te apuci să dai sfoară-n țară despre necazurile mele. Am

„258

cui.

fost la Chicago pentru o operație. Diverticulită.

— Și-i ceva grav? Nu-i boala pe care a avut-o și Eisenhower?

— E destul de grav pentru mine că trebuie să port să-Vrei să-l vezi?

— Nu țin în mod special.

Dar Dewey i-l arătă, scoțându-și cu un gest impulsiv cămașa din pantaloni. Da, un săculeț pătrat de plastic. Înăuntru se găsea ceva întunecat și cald. Corde aproape ca nu putea suporta.

— Din când în când trebuie să repet operația. Pot să-ți mai arăt și altceva, am și o creștătură de carne acolo.

— Te cred pe cuvânt. Și în ce constă operația?

— Îmi leagă două capete ale intestinului. Doctorii nu-rr» garantează reușita.

Așadar de asta se întrecuse Spangler pe sine însuși, trimisese ție două ori mașina, își făcuse timp pentru Corde în ciuda programului său supraîncărcat, venise la crematoriu. Nu era el omul înmormântărilor. Era ruinat, bolnav, avea măruntaiele decuplate. Se uită fix la Corde. Controlul pe care și-l impusese se evaporase și ticul datului din cap îi revenise, de parcă nu-și putea stăpâni neastâmpărut bărbiei. Avea o expresie furioasă. Dar își vârî cu gesturi ferme poala cămășii înapoi în pantaloni.

— Or să te coase. Până-n vară ai să uiți de toate, f) să te invit la bufetul magazinului Woolworth și o să-ți ofer un sandviș cu friptură și cu sos alb.

— Nu vorbi ca un tâmpit. Ești un cur pictat, Albert.

Eăptura de carne și de sânge supusă la chinuri – nu era posibil decât un singur rezultat. Așa suna mesajul lui Spangler. „Mie încerci să-mi vinzi gogoși?” Fața îi era întierbântată. căldura îi năvălise în ochii albaștri. Avea o expresie crud sarcastică, în sfârșit, ajunseseră la nivelul uman.

— Și în condițiile astea, ce femeie s-ar culca cu mine? urmă el.



— Asta-i o presupunere. Dar dacă socotești acest lucru atât de important...

— Dacă-i atât de important... pot să-mi procur listele femeilor care suferă de aceeași boală. Sau există destule femei ținute. Mulțimi de femei masochiste. Vocea i se mai înmuiașe. Sau poate îți spui că vârsta și situația mea se

t-”.

cială m-au mai temperat și că nu mai sunt țăpul care erai pe vremuri. N-ai fi chiar atât de departe de adevăr. Mi-ar trăit eu traiul. Mă rog, sacul e deprimant, întunecă im nea mea despre mine însumi. Altminteri, sunt destul de să nătos. Adu-ți aminte, n-am avut niciodată o carie den» tară „și nicio boală până la asta de acum, dacă faci abstracție de maladiile psihice și de caracter. Ți-aș puteaf spune ce gândești tu despre mine, Albert, cum mă „formulezi”: „un cvasi psihopat care s-a salvat devenind un mol delator al opiniei publice”. Uneori, când mă îndreptam în mașină spre Casa Albă, ca să fiu primit la Marele Bezme-l tic în persoană, mă simțeam ciudat, țiuturi puternice în întregul sistem nervos. Și mă gândeam la tine și la vreoî vorbă de duh pe care ai fi rostit-o tu cu vocea ta de basso profundo. Și totuși, tu îți spui că fac față bună în calitate de monstru vesel, că, de fapt, sunt un drăguț. Dar acum ca să folosesc o expresie de gangster, moartea m-a arătatf cu degetul.

— Un curriculum vitae destul de bun, glumi Corde. Dar de fapt simțea o crispăre lăuntrică, o tulburare al anumitor organe; tristețe, apoi slăbiciune, ceva de felul „fatalism” și, în cele din urmă, o imensă milă. Acest flux de sentimente s-a derulat treptat. Pe încetul. Se feri să-și f arate mila. Spangler s-ar fi simțit ofensat, și pe bună dreptate.

— Trebuie să-ți mărturisesc, Albert, că un anumit l u cru din articolele tale m-a tulburat. Convorbirea cu apărătorul public în cazul negrului care a violat o femeie „ai încuiat-o în portbagaj și apoi a omorât-o. După ce-a omo rât-o, i-a ascuns cadavrul într-un loc viran, îngropându-l sub gunoi. Și după aceea, cazi în speculațiile tale, gen Giambattista Vico. M-a enervat, mi-am spus: „Uite în acel moment își

găsește el să devină pedant!" Te-am înjurat. Dar pe urmă mi-am dat seama de ce-ai făcut-o.

— Era vorba de atavicele obiceiuri umane, respectatei pretutindeni. Dacă nu-i așa, atunci de ce...

— Știu despre ce era vorba. N-am nevoie de ajutorul! tău.

Corde își trase spre el pălăria și paltonul. Mai avem atâtea de discutat, spuse Spangler.

— Pleci în seara asta?

— Înapoi la Paris. Mă rog, am petrecut un ceas interesant. Cu nimeni altcineva n-am mai menținut o legătură

atât de lungă. Am fi fost mult mai apropiați dacă și tu ai fi acceptat să faci un tratament psihanalitic. Crede-mă sau nu. Dar în ciuda acestei bariere, pot să-ți povestesc cât e de curios. De la bun început ești categoric hotărât să-ți ex-pui concepția ta de viață. Dar te simți blocat. Mi-am dat seama și nu aveam mare speranță. Și apoi, dintr-odată, totul țâșnește din tine. O defulare pasionată, dar de proastă calitate. Și simți că încă nu te-ai descărcat total... Spangler așteptă un răspuns, dar Corde rămase tăcut, privind pe deasupra paharelor la strada pe care se lăsau primele semne de înserare.

— Văd că ai verificat când plec, spuse Spangler. Tu cât ai de gând să mai rămâi aici?

— Vreau s-o șterg cât mai curând posibil. S-o scot pe nevastă-mea de aici...

— O să te sun din străinătate dacă mai aflu ceva vești. Pot face ceva pentru tine?

— Doar dacă vrei să scoți pe șest pentru noi vreo două saltele de puf ale lui tanti Gigi, sau vreo câteva suveniruri macedonene, răspunse Corde.

#### XIV

Gigi se lupta în vestibul cărând o scară mult prea grea pentru puterile ei. Voia să deschidă cutiile din rafturile de sus, din perete. Corde prelua misiunea. N-ai fi crezut ca rafturile acelea să fie atât de încăpătoare. Conțineau cutii peste cutii, pline de obiecte.

— Toate astea au fost păstrate pentru Minna, îl lămurii Gigi, hotărâtă ca nepoata ei să preia un inventar complet, până la ultimul șervet sau furculiță de tort. Întrucât în sufragerie erau primiți musafirii care veneau să prezinte condoleanțe, iar salonul nu era îndeajuns de izolat, cutiile erau deschise în camera Minnei. Și ieșeau din ele scrisori vechi, jurnale intime, tăvi turcești din metal ciocănit, fețe de masă din damasc, clești de zahăr și tabachere, o fructiera de cristal, un tratat în limba latină din secolul al XV-lea, tipărit în Germania, o culegere de dări de seama mănăstirești în limba greacă, cusute cu fir cerat rupt în bucăți, o mică vază Galle, o cutie de argint, mici paravane sculptate, icoane și gravuri, monede și brelocuri. Niciun obiect de reală valoare nu putea fi scos din țară.

...i

Totul trebuia evaluat și taxat. „Valorile de patrimoniu” ari fi fost confiscate. Din când în când –, Minna intra în carheră și arunca o privire relicvelor. Gigi identifica fotografiile:

— Ăsta-i fratele bunicului tău Boulent, care era profesor de trigonometrie la Salonic.

Corde era fascinat de obiectele care ieșeau din cutii. Gigi făcea gesturi de odaliscă, pentru a le exprima valoarea, descriind cercuri cu degetul. Scrise pe o buca ta. de hârtie: „Am să vă arăt care obiecte anume *trebuie* să ajungă la voi, la Chicago”. După care rupse hârtia și-i dădu foc cu un chibrit, în scrumieră. Cu tainică semnificație, atinse vaza Galle. Apoi fructiera de cristal. Era îngustă, în formă de diamant, și lui Corde nu-i plăcea, mult prea lucrată și lipsită de noimă. Pe urmă Gigi atinse cu degetul o acuarelă înfățișând un peisaj din Roma.

— Da, dar cum să le scoatem? Întrebă Corde.

Degetul lui Gigi îl ciocăni în piept. Avea mare încredere în el. Nu era decan? Nu colaborase la mari ziare? Nu trimisese ambasadorul mașina să-l ia? Limuzinele veniseră până la ușă.

Corde o convinse pe Minna să iasă cu el la aer curat pentru vreo jumătate de oră. Când o ajută să-și îmbrace haina de piele maro, căptușită cu lână flocoasă, își dădu seama cât de mult slăbise –

rămăsese din ea doar *structura* Minnei, ceea ce ai fi putut vedea într-o radiografie, în lumina soarelui, fața îi era albă ca bezelele din albuș de ou. Sub buza de jos i se săpase o mică scobitură. Acolo părea să se fi concentrat întregul ei efort de control asupra durerii. Nu se putu împiedica să nu se gândească la mama lui, la înfățișarea de mumie devastată pe care o avusese în ultimele ei zile, la privirea mânioasă cu care te țintuia. Îi spuse Minnei:

— Sper că Gigi nu ia prea în serios toate relicvele astea pe care le-a adunat.

— Mama mea le-a pus deoparte și nu vreau ca ticăloșii ăștia să pună mâna pe ele.

— Va trebui să plătim ca să le putem scoate:

— Evaluarea va fi desigur exagerată. Și cu ce bani să plătim?

— O să fac eu rost de bani. De fapt, voiam să discut cu tine despre întoarcerea acasă.

— Deocamdată, nu pot să mă întorc.

— Ar trebui să plecăm, din toate punctele de vedere. N-a mai rămas mult din luna decembrie. Curând începe noul semestru. Și apoi, ți-am făcut o rezervare la Mount

Paknnar, i \Hxie. știa ce face. Din punct de vedere profesional, în i una era\* o superconștiincioasă. Nimic nu putea interveni între ea și datorie. De cele mai multe ori, pe el îl, inK! /j faptul că această doamnă frumoasă și elegantă se v-va comporta ca o școlăriță cu ghio/dan și penar. Când: „l i: e.j.a! ea dimineața să plece de acasă, el glumea uneori: „i-ai luat echerul și compasul. Și mărunț pentru în profesoara1 ” Alături de poșeta parfumată, își -, i...; pe umăr o geantă cu cărți și hârtii științifice – de i.: „în mai burdușită decât ar fi fost nevoie. Câteodată i; îi giima lui cu școlărița silitoare o irita și se înfuria pe ei, considerându-i ironia drept o lipsă de respect față de profesiunea ei. Dar era departe de așa ceva. Minna lucra cât e /ece ore pe zi, niciodată nu pierdea vreun profesor venit din străinătate, vreun seminar departamental. Prelegerile ei, repetate adânc în noapte, trebuia să fi fost ca niște concerte. El îi reproșa doar faptul că se lăsa absorbită eu atâta

fanatism. De multe ori lua masa de seară singur, și pe la ora șapte începea să pândească zgomotul cheii în broască. O doamnă înfășurată în norii astronomiei, să circule singură în Chicago pe întuneric? Și ea avea (în mod absurd) anxietăți conjugale în ce-l privea. Dar acum (manevrând-o, însă în chip justificabil), folosea astronomia ca s-o readucă la Chicago.

— Bineînțeles că va trebui să plecăm, îi răspunse ea. Har trebuie mai întâi să o las pe Gigi în siguranță. Nici măcar nu locuiește legal în apartament. Casa e pe numele mamei. Pot s-o las pe bătrână să fire zvârlită în stradă?

— Nu-i vorba de zvârlire în stradă. Doar am hotărât să o aducem în Statele Unite.

— Mă bucur că ai hotărât, dar asta cere timp.

— Dacă există un contract pe numele Valeriei, înseamnă că l-ai moștenit tu.

— Cine știe ce legi or mai fi având acum aici. Trebuie să discut cu un avocat.

— Oricât o fi costând – onorarii, șperțuri, – partea asta e simplă. Nu aveți vreun avocat în familie?

— Avem mai mulți.

— Dar toate astea vor lua luni de zile. Lasă pe cineva de încredere să se ocupe de problemele moștenirii. Nu putem – nu poți s-o faci tu.

— Toate la timpul lor.

Nu voia să se lase presată, era supărată pe el.

— Trebuie rezolvat cât mai curând posibil. Nu cred că e bine să mai rămânem aici. Îmi dau seama că Gigi face mare caz de cristale, monede, icoane, cărțile latinești...

— E o chestiune ilegală. Toate obiectele astea ar fi trebuit declarate. Mama le-a ascuns pentru mine.

— Cred că sute de mii de persoane ascund cristale sau ceasuri de aur ca acela pe care l-am căpătat eu de Crăciun...

— Poate, dar e totuși riscant. Mama se pricepea să aranjeze

lucrurile astea. Dar Gigi n-o să se descurce. Mi-e teamă să nu dea de bucluc. Și apoi, Gigi dorește să aducă la îndeplinire dorințele mamei. Vrea să iau eu totul, ca ea să se achite de datorie. Și să nu existe mai târziu reproșuri. Se simte răspunzătoare.

— Foarte bine. Înțeleg. Dar nu cred că ții atât de mult la obiectele astea... Doar că nu vrei ca inamicul să pună mâna pe ele. Presupun că ștabii înșfacă pentru ci tot ce-i mai de preț. Cât despre ideea ca Gigi să-i ducă de nas, asta e o pură fantezie. Vrea *ca eu* să scot toate relicyele din țară. Altă fantezie.

— Ești sigur că prietenul tău ziarist nu călătorește cu pașaport diplomatic?

— Doar am mai discutat lucrul ăsta. N-ar putea să se bage într-o treabă ilegală. Ziariștii nu pot fi agenți guver

namentali. E compromițător. Teribilă idee, mai ales pentru o vedetă de talia lui. Ar putea tot atât de bine să lucreze pentru CIA. Cred că-ți dai seama.

— Ar putea totuși să-ți dea un sfat, dacă-i așa de deștept pe cât cred că e.

Un timp se plimbară în tăcere. Strada era cenușie. Mormanele de moloz rămase de pe urma cutremurului miroseau a mucegai, deși înghețatul decembrie pietrifica. putreziciunea. Corde se pomeni căutând din ochi siluetele șobolanilor morți, striviți de mașini, turtiți ca niște giruete.

Contase pe efectul înviorător al aerului proaspăt; scopul lui fusese să o smulgă pe Minna de lângă telefon. Un rol ingrat, cel al soțului înțelept, plin de solitudine. Era acuzat că încearcă să o manipuleze. Citea această acuzație în ochii ei căprui. A invoca începutul semestrului și jvâount Palomar însemna a o manipula, cu scopul de a o aduce acasă. Văzându-și tactica respinsă, Corde încercă un oarecare resentiment. Era nedreaptă cu el. Dar ce înseamnă „nedreaptă”! Asemenea pedanterie copilăroasă constituia un semn că și el era mort de oboseală.

— Despre ce-ați discutat ieri, tu și prietenul tău Span-oler?

întrebă Minna.

— Cred că ne-am învățat în jurul subiectului care dintre noi doi a făcut în ultimii patruzeci de ani ceea ce ar fi trebuit să facă. Sau dacă vreunul dintre noi a făcut măcar ceva din ce-ar fi trebuit să facă. Noi...

Dar Minna îi reteză vorba:

— Nu vreau să discut despre el.

— Atunci să nu discutăm.

— Albert. mă simt ruptă în bucăți.

— Te cred. Ești ruptă în bucăți.

— Poți să mă ajuți să clarific puțin starea asta? Tu ești un om obiectiv, uneori, și un psiholog destul de bun. N-ai să te arăți prea aspru, dacă-ți spun totul. Mă trezesc în toiul nopții și am senzația că tot ce a fost bun în viața mea a pierit. Și că nu-i ceva temporar, simt că nimic din ce-a fost bun nu va mai reveni vreodată în viața mea. În cameră e întuneric beznă, și afară e și mai întuneric. Și gândurile se învățesc și se tot învățesc. O jelesc pe mama mea. dar simt și niște lucruri îngrozitoare legate de că sunt furioasă pe mama. Poți să-mi explici...?

Ce ființă inocentă! Ea nu se putea descurca decât cu stelele: treburile omenești erau lăsate în seama soțului. Diviziunea muncii. Și acum, când el era inundat de moarte, i se cerea să scoată apa din barcă cu un polonie de psihologie. Fața lui rotundă, încoronată cu pălăria de ietru, se aplecase spre fața ei, care nu era numai albă ca o beza, ci și la fel de fin ridată. (Lumina zilei de decembrie era necruțătoare.) Ce se întâmplase? Iubita și mult admirata ei mamă (cum ai fi putut să nu admiri o matroană romană omnipotentă?) o transportase pe fiica ei, ca să-i asigure liniștea, în universul fizicii – nu chiar în *myste-num trememdwn*; asta ar fi fost religia. Ci în știință! Știința avea s-o izbăvească Ade rău. Bătrâna o ocrotise pe Minna de statul polițist, îndurase ostracizarea, se luptase cu autoritățile, și în cele din urmă reușise să-și scoată fiica din țară. Dar această puternică ocrotire se evaporase, acum trebuia să i se lămurească Minnei dispariția ocrotii Valeriei. Unde era forța pe care se bizufse întotdeauna Pe scurt, trebuia

să înțeleagă slăbiciunea mortală, perpicxitatea, durerea – întreaga condiție umană. Minna în adoptase pozițiile luate de oamenii de știință pentru a nega asemenea condiții: „Nu mă bateți la cap cu poveștile astea efemere – soții, copii, nașteri, moarte”. Era prea inocentă pentru așa ceva. Astfel încât se întorcea spre soiul ei să ceară ajutor, îl iubea. Și de îndată ce-i cerea tor, el își pierdea tăria. Și vina era numai a lui, pentru el ale. *cpia* \ e să pieie zona problemelor umane. Nici mai mult. nici mai puțin, în Iuți Mânri, minil de știință, e era \ lben. soțul uman. îi spuse:

— S-ar putea să nu nu în stare să-ți explic mare lucru.

— Dar tu te gândești tot timpul la astfel de lucruri. T urmăresc cum te gândești.

— Să vedem... De ce crezi că ești furioasă pe ea,

— În avion m-am temut că n-o să ajungem aici la timp. Dar adevărul este că în sufletul meu nu puteam crede că o să moară.

— Înțeleg, îi atribuiai Valeriei toată puterea din lume La Londra ți-am atras atenția că s-a șubrezit.

— Îmi aduc aminte. Dar am refuzat să cred. Ai să-i spui că-i o nebulă, dar – îți fac acum o confidență mama mi-a dat cuvântul ei că o să trăiască până la nouă – zeci de ani.

— Cum ar putea cineva să promită așa ceva?

— Nu-mi pune întrebări – am să-ți povestesc cum fost. Singura dată când mama mi-a făcut o vizită în Ame-i rica, ne-am dus împreună să-l vedem pe Pablo Casals la Marlboro. Avea nouăzeci de ani și făcea repetiție cu orchestra. Amândouă eram teribil de impresionate, mai ales mama. Ne uitam la omul acela atât de bătrân, împușinat într-un trunchi otova, fără talie, fără gât. Dirija stând pe un scaun. Și bombănea. Dar câtă forță avea în muzical Dacă înțelegi ce vreau să spun. În orchestră era o fată care cânta la clarinet, să fi avut vreo nouăsprezece ani Casals a oprit orchestra și i-a spus: „Nu poți pune prea multă viață în interpretarea dumitale?” Și atunci mama cu mine ne-am uitat una la cealaltă. Și când am ieșit din sala, afară în hol, mama mi-a spus: „De ce n-aș reuși eu să trăiesc până la vârsta lui?” O spusese sub



formă de elumă, dar avea un substrat serios.

— Ar fi fost mai bine să o iei ca glumă. Dar tu ai luat-o ca o promisiune.

Minna încuviință:

— Da, probabil că așa a fost.

— Așa încât, când eu te-am avertizat că se șubrezește, nici n-ai vrut să auzi. Mama ta își ținea întotdeauna promisiunile.

Era pe punctul de a-i spune: „Asta-i ca și cum ai crede în magie”, dar se înfrână. Pentru că, într-un fel, fiecare dintre noi își are practicile lui magice; Corde și le putea recunoaște pe ale sale. Și apoi, unei femei ca Minna nu-i arăți că o observi cu atâta minuție. Era o femeie pe cât de inteligentă – fenomenal de inteligentă – pe atât de copilăroasă. Granițele dintre intelect și puerilism erau atât de labile și de împletite, încât nu știai niciodată când erai pe cale să le încâlci, când vorbele adresate copilului erau interceptate de o minte mult mai strălucită decât a ta. Așadar decanul se uită fix la soția lui. Era de neînțeles că Valeria îi putuse face fiicei ei genul de promisiune (legată de moarte) pe care-l faci unui copil, și că învățata ei fiică o luase de bună. Era ca în *Alice în Țara Minunilor*. Femei mature, extrem de serioase, care să cadă la o asemenea învoială. Deci ar mai fi trebuit să trăiască încă doisprezece ani. Timp în care Minna și-ar fi văzut de astronomia ei, ferită atât de decadența Vestului cât și de cea a Estului. Dar Minna povestea acum totul, se destăinuia. Bietele de ele. bietele. femei! Îl făceau să se gândească la una dintre scrisorile lui Rilke: „*Je suis un enfant qui ne voudrai autour de lui que des enfants encore plus adultes*”  
1. Mama, copilul mai adult în cazul de față, făgăduise să n-o părăsească pe fiica ei, și aceasta făgăduință n-o lăsase nici pe Valeria să moară. Dar tot ce putuse face fusese să se agațe de viață până ce sosise Minna din Chicago.

— La moartea tatii, eram prea copil ca să sufăr mult. Sufeream numai pentru că-i vedeam pe toți ceilalți suferind. Dar moartea mamei e într-adevăr cumplită – când mă gândesc că-i un cadavru, că-i incinerată, și mâine îngroparea cenușei la cimitir. Nu pot accepta

ideea. Și-i mai

Sunt un copil care n-ar vrea în jurul lui decât alți copii mai adulți (fr.).

rău dacă-s furioasă, e oribil. Parcă n-aș fi o femeie toată firea. Mă simt o păcătoasă.

Albă, trasă la față, Minna abia de mai respira, și oct, ei indignați își plimbau privirile pe fața lui. Corde îi încei cui mijlocul cu brațul, dar trebui să și-l retragă. Nul voia. Era complet rigidă. Corde își vârî mâna în buzunar»! pătrat al paltonului, încercând să și-o încălzească, îi spuse

— Îmi amintesc cât am suferit și eu, cât de părăsi m-am simțit când a murit mama mea. Eram doar un copilandru, desigur. Dar... Eu nu sunt tipul de psiholog înț lept. Psihologia nu intră în sfera mea de preocupăr Chiar îmi displace.

Își spunea că Minna resimțea lipsa Valeriei. O voia, mama ei și nimeni nu i-o putea înlocui. Așa ceva îl depășea, ar fi depășit pe orice soț. Adevărat că își făcuse o de prindere din a-i oferi Minnei orice lucru de care avea nevoie. Nici nu se mai întreba dacă asemenea deprinderi potriveau cu el, dacă nu-și risca demnitatea împingându-l cărucior de cumpărături la supermarket, studiind rețetl de bucătărie, curățind cartofi. Practici magice, da. Daf minore, însă vrăjitor nu era; departe de așa ceva. Nu –, putea oferi decât o compătimire activă. Compătimirea acitivă ar fi trebuit să-i fie suficientă. De ce nu-i era? Sf simți și el puțin enervat, dar enervarea era și mai rea decât neputința, înțelegea, în formă, ce se cerea de la el. Daf miezul necazului consta tocmai în *formă*.

— În toate zilele astea n-am avut timp să stăm *di* vorbă, îi spuse Minna. Îmi dau seama că și tu ești foarte deprimat, pentru că ai fost claustrat în cameră. Eu aveam impresia că-ți face plăcere să stai de unul singur, gândear că ești, prin natura ta, un om foarte rezervat.

— Gata să nu mai ies din casă.

— În ciuda a ceea ce vorbea lumea despre tine.

— Ce vorbea lumea! Îți pleci prea mult urechea la ce, vorbește lumea. Ce se spunea, c-am dus o viață de dez măt? Ce știi eu!

— Albert, eu nu te critic, pur și simplu reflectez, Minna, căsătorindu-se cu decanul Albert Corde;

    minte hiperclară și-a luat drept pereche un visător.

— Te-ai dovedit a fi o persoană mult mai erotoționăli și mai ciudată decât aș fi crezut.

    Îl acceptă spusele, încuviințând din cap. Dar nu încuviința din înțelepciune, ci din ignoranță. Nu puteai nicio-\*

68

    dată cunoaște concepțiile Minnei despre ce înseamnă ciudat și ce înseamnă normal, pentru că gândirea ei era atât de astronomică. Orele pe care le petrecea cu tine, draga de ea, erau ore petrecute printre galaxii. Dar uneori revenea din spațiu. Revenea pentru mama ei, pentru soțul ei. Era ceva ca Eros și Psyche pe invers. Imaginându-se drept Psyche. Corde își spunea că e mai bine pentru Eros să nu iasă la lumină (abia acum își dădea seama decanul la ce sumedenie de lucruri neglijase să se gândească). În mod cert, el nu era omul pe care crezuse ea că-l ia de bărbat. Din fericire, însă, nu făcuse o greșală prea gravă. Alesese un soț care intenționa s-o iubească, care ținea s-o iubească. Da, Minna era mândră că acordase mariajului ei considerația cuvenită. Adevărul este că, în ciuda a tot ce gârlea. făcuse o alegere nimerită. Cunoaștem tot felul de lucruri, ilar nu pe acelea pe care ar trebui să le cunoaștem. Decanul gândea că viața modernă, avioanele supersonice, /gârie-norii, înalta tehnologie constituiau un mijloc de secare a inteligenței, sau mai curând a puterii de judecată, în special a judecății individuale. Pe figura oricărui om poți vedea cum inteligența sleită își duce bătălia pierdută cu moartea. Fețele oamenilor îți spun acest lucru, îl învățase privindu-și propria față și își confirma descoperirea prin observațiile lui zilnice.

    Nu era doar necăjit, ci de-a dreptul îngrozit din pricina soției lui. Fața ei arăta nu numai albă și suptă, ci crispată de un soi de mânie, de o expresie acuzatoare. Unul dintre colțurile gurii i se lăsase în jos și contracția buzelor fi dădea o mină de care Corde învățase să se teamă, își spuse: „Trebuie s-o scot imediat de aici. N-am văzut încă pe nimeni

prăbușindu-se atât de rapid. Se ruinează”.

Minna își închipuia că el dă din cap în semn de aprobare și, într-adevăr, admitea că aspectul lui rezervat era înșelător. Era rezervat pentru că săvârșise atâtea greșeli serioase în viața lui. Și spiritul lui domestic era înșelător. Minna nu observase ce cantitate de treburi gospodărești preluase asupra lui: cumpărăturile, gătitul, curățenia cu aspiratorul, spălatul ferestrelor, făcutul paturilor. De fapt făcea toate acestea pentru a o determina, sau pentru a o implora să-și schimbe felul de viață. Haide să avem și noi o gospodărie! Să nu mâncăm mese reci la bufet. Dar și ea se dovedise a fi înșelătoare. Se lăsase atrasă de Corde tocmai pentru *ca* lumea vorbea atât de rău de el. Voise să”, mărite cu un bărbat „cu experiență”, dar care să-i fie și del, voise să ia un destrăbălat reformat, un crai pocăit devenit acum un soț docil; și dobândise ceea ce dorise avantajele ciudățeniilor lui. Femeile din trecutul lui, riva. lele ei necunoscute, fuseseră înfrânte. Minna își putea închipui că ea îl reformase. Era un soț care suferea ori de câte ori suferea ea. Se simțea ca un nebun milos. Cele mai mărunte lucruri îl impresionau, îi reveneau în minte amplificate. disproporționate, îl afectau excesiv, strident, înl soțite de tonuri de mânie. Dar acum se desfășura un sois de luptă între ei. îi spusese că nu-l criticase, că nu făcea\* decât să reflecteze, dar el nu o credea. „Tu trebuie să știi – tu ar trebui să-mi explici”. Așa interpreta el colțul con? tractat al gurii ei.

— Așadar și tu ai fost supărat pe mama ta? îl întrebai ea revenind la primul subiect.

— S-ar părea că *e un* lucru normal, nu e un semn all lipsei de dragoste, dimpotrivă. Dar bănuiesc că analiștii ari spune că nu e genul de dragoste pe care ar trebui *s-o\** simți, dacă am fi ceea ce ar trebui să fim. Mă rog, asta-i; psihiatrie de duzină.

Și care era situația lor? Situația era următoarea: Corde acceptase responsabilitatea de a-și ține soția plantată în! zonele sublunare. Ea se ocupa de spațiul infinit, lui îi re-i venea „*lerra ferma*”. O misiune nebunească, dar care, în **f** bună parte, îi plăcea, îl amuza faptul că ea. care crescuse într-o țară comunistă, trebuia să fie

informată de soțul ei, american cine a fost Dzeriînski sau Zinoviev. El își învățase lecția la Paris, când scrisese despre Tvetaieva. Scrisese; și un articol despre Boris Suvarin, așa încât era familiarizat cu Rusia postrevoluționară. Cum, nu auzise niciodată; despre Zinoviev și Kameniev? Nimeni nu-i vorbise despre procesele de la Moscova? „Tu va trebui să-mi umpli golu-lrile”. răspunsese ea. Minna se întrebase dacă tatăl ei o fi / cunoscut crimele lui Stalin. Ba chiar începuse să frunză – „rească broșurile lui Corde și să pună întrebări: „Cine ai fost această Madame Kollontai?” Sau: „Povestește-mi despre Cicerin”. „De ce să-ți încarci mintea?” îi răspundea el, 3 Oricum, era plăcut ca la cină să i-l descrie pe Cicerin, *șaua* să-i explice ce făcuse Harry Hopkins, ori să-i descrie membrii din Trustul Creierelor. Era cu desăvârșire inocentă, un caz clasic. De asemeni, râdea la glumele lui mult

prea vechi pentru a putea fi povestite altora, îi plăceau la nebunie glumele. Și când îi cerea să-i spună cum se scriu în engleză unele cuvinte, sau definițiile altora, iar el îi dădea explicațiile cu vocea lui profundă, fără să-și ridice din jurnal fața cu ochelarii groși, Minna îi spunea: „Tu ești lexiconul meu ambulant și vorbitor. Nu mai am nevoie de dicționar”. Dar suferința, moartea, nu făceau parte din subiectele ei sublunare, în aceste privințe el nu mai putea fi expertul. Minna avea o atitudine critică, era furioasă. Și ce.ro>! avusese să-i spună tocmai acum căci nu era omul cu care cre/. use că se măritase? Se referea oare la articolele lui despre Chicago și la scandalurile pe care le declanșaseră acestea? Minna avea oroare de zarvă, dezordine, notorietate, de orie fel de publicitate. Oare la asta s-o fi referit? Era o posibilitate îndepărtată, totuși trebuie luată în considerație pentru că acum, când Valeria murise și nu-l mai avea decât pe el ca sprijin, se impunea inevitabil o totală reevaluare a calităților lui. Așadar, cine era acest bărbat? Ia să vedem, încercă să se vadă singur. Un om mai vârstnic, cu chelie spațioasă, nu prea bine proporțional (Mason fusese atât de disprețuitor în privința picioarelor lui), cu o reputație pătată, aflat împotriva direcției vântului, superfluu și ciudat, dar în sensul favorabil. Și apoi, trebuia să ții seama și de latura morală a lucrurilor.

Și de cea mentală, în plus, Valeria ar fi visat un alt gen de soț pentru fiica ei, un om mai tânăr, un fizician sau un chimist cu care ar fi avut mult mai multe trăsături în comun. O chestiune dureroasă. Deși Valeria își schimbase până la urmă părerea; se îmbunase. Și un ginere chimist ce i-ar fi spus pe patul de moarte? Ceva mai științific, mai pozitiv, mai inteligent? Oricum, el era acum revizuit *da capo* de către nevastă-sa, căreia contactul cu moartea îi crease o stare furibundă. Și el trebuia să se supună. Dar din moment ce-l analiza cu atâta atenție, de parcă-l vedea acum așa cum nu-l mai văzuse niciodată până atunci, ar fi trebuit ca el să spună ceva care s-o ajute, s-o lumineze. Ce altceva ar fi putut face? Să vorbească!

Oricât ar fi fost de greșit raționamentul lui, așa gândea în sinea sa.

De fapt, chiar în acel moment, Minna îi puna o întrebare:

— Ce vrei să înțelegi prin „dacă am fi ceea ce ar trebui să fim”?

— Așa cum stau lucrurile, oamenii se simt liberi să *a\** conecteze în priză și să se scoată din priză, începă Corde Orice ar fi sau oricine ar fi, contactul „poate fi întrerupt la dorință. Când cineva s-a săturat de el sau de ea, sau *d* ceva, scoate ștecherul din priză. O opțiune ușoară. Și foarte atrăgătoare, înveți să te păstrezi pentru uzul tău propriu, tu care te poți aprecia cel mai bine.

— Înțeleg...

Oare ce-o fi înțelegând? Nu părea deloc satisfăcută de cele ce-i spunea.

— Desigur că înțelegi. Aceasta este poziția autonomiei a detașării, un fel de suveranitate asupra propriei tale persoane. Suveranitatea atomilor – adică a ființeleumane care se consideră atomi ai separației inteligente Dar toate astea s-au spus și s-au răspuns. Ca, de pildă, cât! e de schizoidă personalitatea modernă. Atrofia sentimentelor. Tot tacâmul. A spus-o ăla, cum-îl-cheamă, Fair-bairn. Și înaintea lui a spus-o Jung, când a comparați psyche-ul omului civilizat cu o tenie. Segmente identice! unul după altu! Demențiale și plicticoase, repetate l-ai infinit. Asia ne duce cu gândul la prima axiomă

a nihilismului – Valorile cele mai înalte care-și pierd valoarea...

— Albert, de ce crezi că-i necesar să-mi spui acum toate lucrurile astea...

— O vedere generală asupra lucrurilor s-ar putea să-ți fie folositoare. Nu te-ai mai *blama* singură că nu simțiți ceea ce ar trebui să simțiți în legătură cu Valeria.

— Cu ce mă consolezi când îmi spui că oamenii sniște tenii schizofrenice? M-ai scos pe frigul ăsta ca să-mi îndrugi asemenea aberații? Bănuiesc c-o faci pentru binele! meu.

Nu era o izbucnire obișnuită. Părea o tigroaică spume\* gând de furie. Fața ei schimbată, scheletică, ardea de revoltă.

— Poate că n-am ales, momentul potrivit.

— Eu îți mărturisesc cât de îngrozitoare e moarte, mamei mele pentru mine și unicul fel în care găsești ca calc să mă consolezi, este acela de. a-mi spune că totul în jur e monstruos, îmi ții un discurs. Și încă un discurs pe care l-am mai auzit.:

— Nu e lucrul de care ai nevoie. Am greșit. Unica: scuză e convingerea mea că asta-i problema centrală. As

1, evărata luptă pentru existență. Dar ai dreptate. O i?. – re... a fost total deplasată.

I în i ții predici, în general ții predici. *Eu* aş putea! \. – i-\] țin ție toate predicile astea. Le-ai inclus până și riicoiele din „Harper's”, – chestia cu Antihristul. orile făcu un gest de apărare – minimum ce putea și urmă:

— Nu-i chiar așa. Există o carte veche a lui Stead care se cheamă *Dacă CHrist ar vizita Chicago*, iar eu n-am afirmat decât că Chicago arată de parcă Antihristul a și pogorât în el.

— Îmi ții discursuri despre prize și tenii și suveranități sau ce-or mai fi, și atomii umani și capitalismul care-i sistemul cel mai bun pentru că se integrează perfect în nimicnicie, și cel mai sigur din niște rațiuni la fel de oribile, și așa mai depatre. M-am săturat să le tot aud.

— Nu mi-am dat seama că mă urmărești cu atâta

Și nici că am vorbit atâtea. O să mă opresc. În te-am urmărit.

Albert. Împotriva voinței mele. Ihi vreau să te mai urmăresc.)). un am greșit.

a cedeze. Scăpărarea se stinsese.

PH ui asia-i oricum nu mai asta era ideea.

Sul tău de a-i i a<ața afecțiunea, poți face mare lucru, cam obtuză. Mintia se potolise complet.

— Înțeleg că și tu te afli într-o stare de nervi și că n-ai putut discuta cu nimeni în afară de prietenul tău ziaristul, ceea ce probabil n-a fost foarte satisfăcător.

— Cred c-ar fi mai bine să ne întoarcem acasă. Ceasurile astea de înserare nu sunt potrivite pentru plimbare.

Domolit de eșecul pe care-l înregistrase, se gândi cum ar putea drege lucrurile. Greșise arătându-se atât de radical într-un asemenea moment, subestimând simțămintele soției sale, vorbind ca un nătăfleş de înaltă clasă. Bâlbâială academică puerilă. Chestiunile astea, sau le tratezi cu întreagă. ta putere de judecată, sau te lași păgubaș.

Ajunseseră în bulevard, dar acum se întoarseră. Ea îl aciuase că ține discursuri, predici, că trece prin stări de nervi. Spangler folosisese alți termeni – criză, catastrofă, apocalips. Dar amândoi, pornind de la puncte de vedere diferite, ajunseseră la aceeași concluzie: că era serios dezechilibrat, complet alături de realitate. Firește, și el suspecta acest lucru. Se declara pe jumătate de acord cu *Mă-son senior* – aproape pe jumătate. Oamenii de genul lui *Mason senior* nu știau decât de afaceri. Și afacerile erau justiția, tehnica, reclamele publicitare, asigurările, treburile bancare, comerțul, bursa, politica. *Mason senior* fusese mândru de puterea lui în jungla străzii La Salle, își spusese cârcotașul Corde. Dar în jungla asta nu era vorba de a **n** mia le care luptau onorabil pentru supraviețuire, ci de maniaci ai banului, profund pervertiți și corupți. Nu era o junglă, ci o ladă de gunoi. Darwin nu avea ce căuta în treaba asta. Dar – își spusese Corde calmându-se – aceste specimene gen *Mason* aparțineau într-un totu vietei țării, vorbeau limbajul ei, gândeau gândurile ei, îi slujeau interesele. Și dacă el, Corde, era altfel construit, deosebirea nu-i făcea onoare. Cel puțin așa gândise



Mason senior. Răspunsul lui Corde era că el nu pretindea că ar fi deosebit. Era la fel cu toți ceilalți, numai modul în care ceilalți concepeau viața era diferit. Simțul lui asupra felului în care decurgeau lucrurile avea mare putere asupra-i, și își spunea că dacă și-ar sacrifica acest simț – adevărul lui – s-ar sacrifica pe el însuși. Chicago era lăcașul material al acestui simț care, la rândul său, constituise sursa descrierilor lui asupra orașului Chicago. Să fi însemnat acest lucru că el nu aparținea vieții țării sale? Nu, dacă într-adevăr spiritul timpului e sădit în natura noastră. Cu toții aparținem vieții țării, își lăsă gândurile în voie, probabil resimțind reverberațiile dureroase ale eșecului cu Minna. Faptul de a simți că aparții pe deplin vieții țării tale îți inspiră putere, dar de ce oare ceilalți, de pe poziția de puterii lor, cer ca rațiunea ta de existență (poezia, să zicem) să fie înlăturată cu dispreț? Oare pentru că, în realitate, *nu* sunt puternici? Un răspuns tentant, dar poate prea facil. Odată, o doamnă cu spirit critic, privind unul dintre tablourile lui Whistler, a comentat: „Dar eu nu văd natura așa cum o vedeți dumneavoastră”. Și artistul i-a răspuns: „Nu, doamnă, dar n-ați dori s-o puteți vedea astfel?” Un bobâr-nac încântător, dar tot prea facil. Conflictul nu constă în bătălia dintre artist și vulgaritate. Asta ține de secolul al nouăsprezecelea. Acum lucrurile stăteau mult mai rău. Corde își spuse, că nu era destul de înaintat pentru a fi artistul propriei sale singulare concepții de viață. De fapt, încercase mereu să se scuture de ea, dar concepția se încă

274

pățâna să rămână tecului, nu o putea înlătura și, pe măsură ce îmbătrânea, el pierdea teren și concepția îl câștiga. S-ar fi zis că venise pe lume odată cu el. De pildă, cum îl cunoștea el pe Dewey Spangler?, Mă rog, îi cunoștea ochii, dinții de lup, brațele, forma trupului, mirosul de gogoasă; barba era ceva nou, dar însemna o cunoaștere imediată. Vitalitatea bărbii, nărilor, respirației, tonului, asta era adevărată cunoaștere. Cunoaștere? În același fel o cunoștea pe sora lui, Elfrida, capul brun îngust, estuarul șoldurilor. aroma feminină de tutun amestecat cu miresmele pielii, în cazul lui Max Detillion vitalitatea era

nedorită, respingătoare, dar nu puteai face nimic, era prezentă, cu neputință de ocolit, în cazul Minnei realitățile erau și mai intime – mumiile, obrajii, sânii, chiar urma ciorapului și a baretei pantofului pe picioarele ei dragi, când se dezbrăca. Și pe el uimiși se cunoștea într-o variantă a acestor curiozități – ca de pildă, ochii și alte cavități ale capului său, găurile unxnilor și aviditatea exprimată de dilatarea nărilor Tiu-ghenot-irlande/. e, fața care începea din gâtul păros și se înalțu. descoperită, până în creștetul capului. Plus toate ciudățeniile și pasiunile care însemnau a fi Albert Corde. Toată această particularitate organică, constituțională, senzorială, asupra căreia sufletul lui Albert Corde avea proprietate pe viață, trebuia considerată drept cunoaștere. Se întreba ce anume era realitatea dacă nu acest lucru, și ce anume „pierdeai” prin moarte, dacă nu tot acest lucru. Ți se lua doar lumea literală, ceea ce nu constituia mare pierdere. Literală! Lucrurile pe care nu le filtrezi prin sufletul tău nici măcar nu există, asta face ca literalul să fie literal. Realitatea nu există „în afară”, începe să fie reală numai când sufletul tău îi descoperă adevărul ascuns. Generalitățile sunt lipsite de coerență. Gândirea generală, această deprindere mintală care guvernează lumea, nu deține nicio forță de coerență, e disociativă. Divizează, pentru că e divizată în ea însăși. De aici schizofrenia, care e morală, estetică, precum și analitică. Corde nu se putea împiedica să nu repete în gând ceea ce ar fi vrut să-i fi spus Minnei.

I-ar mai fi spus (urcau acum în liftul asemănător cu o vitrină de bibelouri – nu era nimic rău în toate aceste idei nerostite, și când toate aveau să se liniștească, poate că Minna o să vrea să-l lase pe soțul ei să-i spună ce gândește), i-ar mai fi spus: „Uneori îmi imaginez că dacă Sfe-iSXVasK

viața noastră ar fi turnată într-un film, fiecare cadru aș» purta moartea în el. Se derulează atât de repede, încât nu] ne dăm seama. Destrucția și resurecția în pulsații alternative ale ființei, dar viteza derulării le dă aparența de continuitate. Dar vezi tu, fetiço, cu conștiința noastră obișnu iță nici nu putem începe. măcar să aflăm ce se întâmplă.

## XV

A doua zi dimineată Minna nu a fost în stare să se ducă la cimitir – era bolnavă. O criză violentă de vărsături. Nu putea reține nimic în stomac, nici măcar un ceai, și-i venise pe neașteptate și ciclul. De parcă explodase ogrenadă în întregul ei organism. Gigi îl mută pe Corde din ”; cameră, îl trimise să doarmă în „salon”, alături de fotoliile pântecoase din piele jupuită. Mă rog, foarte bine. Bătrâna prelua misiunea de a o îngriji pe Minna, schimb –, bând așternuturile, muind lucrurile pătate în cadă. O echipă de doi medici veni înainte de ora zece să o consulte. Erau medici de la policlinica diplomatică. „Or să ceară onorarii piperatre, dar ceilalți medici nu dispun de medicamente”, îl lămuri Gigi. Corde îi urmări pe cei doi – o femeie și un bărbat – lucrând împreună. Femeia o întoarse pe Minna cu fața în jos și medicul îi făcu o injecție. Corde le admiră profesionalismul, dexteritatea înțepăturii.

— N-am putea amâna pe mâine ceremonia de la cimitir? întrebă el.

O întrebare ridicolă. Anunțul fusese publicat în ziar. Vlada Voynich se oferă să rămână cu Minna. Așa încât Corde, Gigi, și unul dintre bătrânii unchi debili porniră spre cimitir, în Dacia, lui Traian. Se găsi din nou întemnițat în cușca de tinichea, cu motorul care-i uruia sub tălpi. Vremea era melancolic însoțită – raze anemice răzbeau prin ceața rece, creând o lumină roșiatică. De regulă, Corde evita cimitirele, nu se ducea niciodată la mojmintele părinților săi. Spunea că-i la fel de simplu ca morții să te viziteze pe tine, numai că până acum ar fi trebuit să închirieze o adevărată sală de recepții.

Nu-și dăduse seama că Traian fusese deja la crematoriu, de unde luase urna cu cenușă. De aceea nu înțelegea, de ce tanti Gigi ședea frântă; plângând, pe canapeaua din spatele lui. Se întoarse spre ea să o consoleze... îi luă mina și i-o ținu într-a lui. Văzu că unchiul Teo, retras în colțul mașinii, prefera să privească în stradă cu ochii lui mari, cenușii, de parcă voia să se disocieze de ruda lui. Capul alb al bătrânei se rezema de spatele scaunului lui Corde. Aceași femeie care cu puțin înainte schimbase cu atâta pricepere cearșafurile Minnei, și

care cu o seară înainte îi arătase vesele fotografii-instantaneu: tânăra Gigi, o păpușică elegantă îmbrăcată după moda anilor douăzeci, cu o rochie scurtă, rezemându-se de unul din lei de piatră din Trafalgar Square și făcând bezele familiei din București. Numai când Traian parcă mașina lângă gardul de fier al cimitirului, descoperi Corde că Gigi stătuse prăbușită peste cilindrul de metal care conținea cenușa Valerici. Îl ținuse sub palton, lipit de piept. Dar când o ajută să coboare din mașină și ieși îndoită, cu șalul negru alunecându-i de pe cap, Gigi îi dădu lui să-i țină tubul lung. O așteptă până ce picioarele-i mici, încălțate în pantofi cu tocuri roase, atinseră pavajul; își potrive din nou paltonul pe umerii căzuți – paltonul din blană sintetică, ușor, care părea atât de greu (realismul înfățișării blănii continua să-l șocheze). Rochia lungă de doliu, de un violet închis, îi atârna ca un sac peste pantofii plați. Apoi, fața ei de cardiacă (care în acele momente arăta foarte bolnavă), îi dădu a înțelege că voia cilindrul înapoi. De abia atunci recunoscă Corde obiectul pe care-l ținea în mână. Aerul era rece, dar vasul era cald. Când i-l dădu, auzi zornăitul unor fragmente mai mari, poate că oase sau bucăți de dinți. S-ar fi putut ca nici măcar să nu-i fi aparținut Valeriei. Cine știe ce adunau de pe rug lucrătorii de la crematoriu?

Întâi se duseră la birouri, unde avură ioc obișnuitele formalități oficiale. Taxe, țigări date cadou. A în curtea cimitirului aștepta o ceată mare de cerșetori, în contrast cu aceștia, prietenii familiei încercau să arate decorativi în costumele, pantofii, rochiile lor demodate, pariziene sau vieneze. Între ceata de cerșetori și grupul de prieteni, se afla preotul ortodox. Verișoara Dincuța îi spusese că era un prieten personal al Valeriei, care o vizitase din când în când. Preotul era voinic, vânjos; o față aspru masculină încadrată de barbă, o față pământie, posomorâtă; tivul șutași ponosite îi atârna, descusut, într-o parte se afla un comitet separat de cucoane vorbărețe; poate că veșmintele negre la dădeau o înfățișare atât de antică. Dar dacă erau femei de felul Dincuței, Corde le simpatiza din toată inima. Verișoara Dincuța se dovedi și de asta dată admirabilă. La cimitir îl luă în grija ei,

protectoare, călăuzitoare. Și avea mare nevoie de îndrumările ei. Acest om 4 atât de evident străin, singurul bărbat din familie, se simțea cam pierdut. (Toate treburile reale, desigur, erau făcute de Traian.) Și Dincuța, cu dinții ei ieșiți în afară, șoptindu-i într-o franceză rudimentară, îi dădea în permanență instrucțiuni. Când ieșiră din birou, ea îi făcu semn să o ia pe Gigi de braț... Porniră în grup și străbătură cimitirul. Era înțesat de pietre și monumente funerare. Monumentele mai noi erau ferite de intemperii prin învelișuri grele de plastic fixate cu sfori sau cu benzi, și fâșâind în bătaia vântului. La Chicago, familiile din mica burghezie își înveleau mobila din casă cu foi de plastic; aici erau ocrotite monumentele funerare și inscripțiile lor proaspăt aurite. Soarele meancolic de iarnă se dizolvase, vremea devenise iar întunecată, vântoasă. La mormântul familiei Rareș așteptau câteva persoane îndoliate.

Ținând seama de anotimp, culoarea ierbii era surprinzător de proaspătă. Corde se întrebă dacă exista dedesubt vreo sursă specială de căldură. Pretutindeni luminări subțiri de ceară, înclinate în toate direcțiile. Unele erau adăpostite în lanterne de sticlă, dar restul se lăsau doborâte de rafalele de vânt. Verișoarele bătrâne se așezaseră pe bănci, iar cerșetorii țigani se înghesuiau în spatele lor – o ceată sălbatică, dar se pare că lucrul era obișnuit, așa încât nimeni nu acorda vreo atenție comportării lor trăsnite. Dincuța făcu remarca (probabil că el arăta foarte pierit, având mare nevoie de sprijinul ei), că Valeria întreținuse cu mare grijă mormântul, iată cu *quelle di votion* fuseseră plantate florile. Cele de toamnă, ochiul-boului, supraviețuiseră zăpezii timpurii. Preotul începu să officieze slujba. Vorbea și cânta cu voce pricepută și guturală. Din când în când scotea câte un geamăt. Evident, pentru necazurile lui personale. Preoții nu erau prea răsfățați în această parte a globului, în bocancii lui de țară, arăta ca un țărănoi burtos, își spuse Corde. Luminările se stingeau sub rafalele de vânt. Pete de ceară împestrițau iart>a. Bătrânele. le rea-prindeau. Corde dărdâia pentru că își scosese pălăria din respect pentru preotul care oficia slujba. Dincuța îi ceru prin gesturi poruncitoare să și-o pună la

loc. Binecuvântată fie bătrânica! Când parul ți se rărește, căldura din cap îți iese prin ceștetul capului. Cunoaștere de om bătrân. O avea și Dincuța. Îl înțelegea.

Sosi și tradiționala *colivă*, pudrată cu zahăr, cremoasă, uriașă, tremurând pe platou. Cerșetorii se repezită la ea. Masa lor de prin **z**. Dincuța îl pofti politicos pe Corde să misie, dar el nu dorea nicio fărâmă din prăjitura aceasta; **l** nu-rții. Oricum, cerșetorii își băgaseră mâinile în ea. Vân-iu; \eriise de hac și ultimelor luminări, care căzuseră n-; – li.)! în iarba mânjită. Se apropia clipa când urna eu... **r**: i-a Vaii fici trebuia instalată în tinda goală de pe mor—.} – Scobitura se afla în partea stângă a pietrei. De acum îi a ne; nu vor fi decât Valeria și doctorul Rareș. Din...)...)... „**t** [... **n** împresura foșnetul aspru al joilor de nias-: ...;!” o „e vânt, al monumentelor, ea niște obeliscuri zvâr:.).1. – nehiune de raiale. Exista toarte putui spațiu des-eii»-i; arările erau extrem de înguste.

În iuerător din cimitir scoase discul de metal care întindea **l** mda de granit, și Gigi îi întinse urna. Conform instrucțiunilor primite de la Dincuța, Corde o susținea pe Gigi. Aceasta, hohotind de plâns, îi. dădu omului cilindrul de metal, și lucrătorul încercă să-l introducă în scobitură.

Dar probabil că normele de dimensiuni se schimbaseră în intervalul de când fusese construit monumentul. Cilindrul era prea mare și nu încăpea. Unchiul Teo și alții se apropiară ca să examineze dificultatea ivită. Era o diferență doar de câțiva centimetri și dacă granitul ar fi fost ușor cioplit, tubul ar fi intrat. În urma dispozițiilor date de unchiul Teo și de alți câțiva veri, muncitorul se apropie cu dalta, ciocăni de vreo două-trei ori, după care își legănă ciocanul – o – lovitură, două. Așchii de piatră săriră din spatele pietrei și secțiunea din jurul firidei se fărâmă. Nu era granit, era ciment. Umărul rotunjit al monumentului se dislocă și căzu pe jos.

Gigi nu leșină propriu-zis, dar se prăbuși peste Corde. El o susținu, până i se făcu loc pe o bancă. Eolle de plastic pâriiau puternic peste obeliscurile din jur, ca pentru a da la iveală că nu ocroteau

marmură solidă, ci doar simple fațade. Miezul fiecărei pietre era din ciment. Sfātuindu-se împreună, Traian și rudele ajunseră la hotărârea de a depozita peste noapte cilindrul în osuar. A doua zi firida urma să fie lărgită și stricăciunea reparată.

După care, întregul convoi porni foarte încet pe cărarea mărginită de morminte, îndreptându-se spre aleea principală. Cerșetorii înșirați întinseră mâinile. Cilindrul fu lăsat în clădirea joasă de piatră (osuar? capelă mortuară?) și vârat într-o cutie. Toată lumea se întoarse în sălița de lângă poartă.

Restul treburilor fură lăsate în seama lui Traian, cel închingat în jacheta de piele. El aranja repararea monumentului.

Bătrânii veri și colegi se separară rapid, pentru că se pornise ploaia. Umbrelele se deschiseră.

Și, deodată, semnificația interioară a evenimentului (prieteni vechi, veniți să-și aducă ultimul omagiu, o soră adânc îndurerată) păru să se fi evaporat cu totul. Vremea își afirma supremația, nimic altceva decât nori și ploaie, negură întunecată învăluind verdele întunecat, oameni în vârstă adăpostindu-se, preotul în bocancii lui greoi străbătând prundișul, grăbindu-se spre poartă. Corde, copleșit de o senzație de pustictare. O conduse pe Gigi spre mașină. Traian se învârtea în jurul automobilului ca să deschidă portierele și să reazeze ștergătoarele de parbriz. Pe urmă ambala motorul, făcu un viraj în formă de U în strada largă și udă. Înnegrită de fumuri industriale. Corde, deveni conștient de măsura deprimării care se acumulase în el numai când mașina trecu pe lângă convoiul de prieteni ai Valeriei, adunați acum grămadă în stația de tramvai. Dincuța se găsea printre ei. I se adresă repede lui tanti Gigi:

— Să întoarcem și s-o luăm pe Dincuța cu noi. Te rog, spune-i lui Traian... îi putem face loc în spate.

— Ah. dragul meu. ce gând frumos, dar nu avem suficient spațiu.

— Ne putem înghesui.

Dar nu s-a putut. Nu era momentul potrivit ca s-o preseze pe Gigi. Și apoi depășiseră cu mult stația de tramvai. Dar simți un junghi

în inimă.

Gigi îl lămuri:

— Noi și n te în foarte obișnuiți cu tramvaiele, Albert... Toți, absolut toți, călătorim cu tramvaiul. Și cu toate că treptele sunt prea înalte pentru pasagerii mai vârstnici, ne descurcăm foarte bine cu el.

Dar pe Corde îl durea inima. Să te lași hurducat, poate o oră, în tramvai. Și Dincuța cea de optzeci de ani care avusese atâta grijă de el! El se întorcea acasă în automobil, în timp ce ea aștepta în ploaie. Și probabil că o apăsa o tristețe în plus – tristețea cimitirului – încercată de bătrânii care știau că în curând se vor întoarce acolo pe vecie. O anticipație care-l muncea și pe el.

Când ajunseră acasă, Minna dormea și Vlada îi oferi o băutură. Dar el își oferi mai multe, își reumple paharul de câteva ori – împotriva frigului, împotriva cimentului. Împotriva pietrei întunecate, a osemintelor, a mirosului de capelă mortuară, și de mila verișoarei Dincuța. Băutura de prune, fermentată, îl făcea să miroase ca un alambic.

Vlada – cu fața plină și albă, buzele fardate cu un ruj de culoare închisă, părul vopsit, pieptul bombat, șoldurile arcuite – îl privea *cu* compătimire.

— Devine cam albastru pentru tine, nu? îl întrebă.

— Devine? Așa a fost tot timpul. Ce face Minna?

— Destul de rău. Înainte de a adormi, a vorbit întruna despre toate lucrurile care trebuie făcute aici.

— Ce mai plănuiește?

— \u atât ea. Tanti Gigi. Proiecte importante.

Dacă ar fi încurajat-o, Vlada s-ar fi lansat în comentarii satirice la adresa lui tanti Gigi. îi înțelesese aluziile, dar se strădui s-o facă să-și mențină onestitatea. La un moment dat, Vlada îi spuse:

— Când Minna a adormit, am venit aici în birou pentru că telefonul suna mereu. Cred că i-ai dat Demerol, așa că telefonul n-o s-o trezească. Biata Minna. niciodată n-a mai trecut prin așa ceva...

— Prin așa ceva. nu.



— 1, hase ce înseamnă Europa de Est, Așa cum o ferea mania ei. s-ar fi putut să nu cunoască niciodată ce am cunoscut noi ceilalți. Noi doi, ca cetățeni americani, putem vorbi hber. chiar dacă sunt microfoane în casă. Vale-na a trecut, desigur, prin multe necazuri, aproape că au distrus-o. dar era o persoană foarte puternică și cu mari relații.

— Și de ce să n-o fi ferit mama ei de necazuri? – Da, sigur, a fost un lucru natural. Cei de aici mor să-și trimită copiii talentați în vest. O dorință nebună să scape din iad. Ce s-ar fi ales de Minna dacă ar fi rămas în țară? După ce a fost clar că nu are de gând să se mai întoarcă, ministrul învățământului a chemat-o pe Valeria la ei-Era un stalinist inveterat. Valeria l-a întrebat: „*Dumneavoastră* ce-ați fi avut de gând să faceți pentru ea? Fiica mea știe cum a fost tratată mama ei”. Dar probabil că ai mai auzit toate astea. Ei, Albert, iată-ne aici la – cât? – cinci, șase mii de mile depărtare de Chicago... Apropo, «fost un tel efon pentru tine, din Paris. Cineva cu numel Spangler. Asta-i celebrul ziarist? E prieten cu tine? A spică revine peste o oră...

— Da, e celebrul Spangler. Mă rog, mă rog. Probabț că are noutăți pentru mine.

— Nu mi-a spus nimic. L-am informat că ai să te fi torci în scurt timp deja cimitir.

— Probabil că s-a dat verdictul în proces. Altfel în m-ar fi chemai. Ar fi trebuit să-ți comunice ție un mesă pentru mine. /. i-i Spangier și pace... (

— I la). ia pălăvrăgii)] un pic. O să te ajute să suporti mai ușor. – ia rea de suspensie. Când i (! dai tu Iriți liber! ivi totdeauna aud lucru; i interesante.

— Sau bizare.

— Cu am mai bine ciacă-s bizare. Înțeleg că încă ni te-ai hotărât în legătură cu Beech.

— N-am avut timp să mă gândesc la plumb. Plumbi e greu, și eu mă simt ușor ca un fulg. Dar n-am uitat, «unul din lucrurile pe care le păstrez într-un colțișor a minții, încă nu mi-e limpede ce așteaptă

Beech.

— Ai impresia că așteaptă de la tine un acord total *cîn* vederile lui. ceea ce o să te transforme în purtătorul lui de cuvânt?

— El e omul de știință. Vederile lui trebuie să fie celf corecte. Ale mele nu pot fi decât impresii.

— Ce importanță are asta? Nu văd de ce ar trebui să existe o contradicție, dacă te-ai limita doar la a raporta!

— El are o viziune apocaliptică asupra otrăvirii pămîntului. Și dacă nu accept imaginea lui, s-ar putea să îl uf ajungem nicăieri. Să facem un scurt rezumat: Omul întâi cucerește natura, și apoi își dă seama că natura cucerit! și-a pierdut puritatea, pierdere care-l supără rău. Dar niș știința e vinovată, ci tehnocrații și politicienii. Aceștia au! folosit știința în scopuri denaturate. Da, îmi dau seama caș

am făcut o simplificare nedreaptă. De fapt, îl admir pe Beech. Dar mă tem că dacă n-am să-i înghit apocalipsul! o să fie supărat, chiar ofensat.

— Dar și articolele tale conțineau sentimente apoca-lyptice, replică Vlada. Tocmai asta l-a atras.

— E vorba de două apocalipsuri diferite, care nul merg bine împreună. Nu cumva crede că mi-ar puteai

„282

arăta calea cea dreaptă? Ceva în genul: „Eu pot să-i indic acestui om rațiunea reală a anarhiei pe care o descrie el. Și aceasta este otrăvirea cu plumb, afectarea creierului prin plumb”. Prietenul meu Spangler a fost foarte aspru cu mine în ce privește catastrofele. M-a criticat că am mers prea departe, că am tratat chestiunea poetic, că l-am pomenit pe Antihrist. Mă găsește prea teologic și moral pentru gustul lui. Și-apoi, el e un jurnalist urmărit de milioane de oameni, mase întregi care așteaptă de la presă să le asigure echilibrul (ce altceva le-ar mai putea asigura?). N-aș fi surprins dacă Spangler ar gândi că purtătorilor de cuvânt de felul lui – sau poate chiar lui personal – le revine datoria de a asigura stabilitatea, de a strivi dezordinea sub propriul lor fund. Grăsunul de Dewey Spangler, atâta

timp cât se ține ștaif și apasă cu șezutul, poate suprima răul și ne poate salva de anarhie. Tot ce are de făcut este să spună lucrurile care se cuvin, și să împiedice pe alții să spună lucrurile care nu se cuvin.

Parcă pentru a auzi mai bine, Vlada se mută mai aproape de el, pe canapeaua rebegită, ținându-și ceașca de ceai în poală. Femeia aceasta planturoasă, palidă, cu ochii mari, negri, era pe cât de voinică pe atât de inteligentă. Părul, împărțit la mijloc în două mari ondule simetrice care-i cădeau pe umeri, sugera că trăsătura fundamentală a caracterului ei era să echilibreze totul, și că deținea o misterioasă, ingenioasă forță a echilibrului, trupul ei gras contrabalansându-i gândirea. Evident, încerca să-l facă să se detașeze de situație. Vlada bea numai ceai. Palinka era pentru el, ca să alunge burnița din cimitir și ca să-l facă să vorbească, îi spuse:

— Tu gândești că eu n-am altceva în minte decât pe Beech. Și nu-i așa. Mă interesează foarte tare ce ai văzut tu aici, și ce efect a avut asupra stării tale de spirit.

— Am o stare de spirit?

— Starea de spirit a unui american picat într-un loc ca ăsta.

Da, Vlada îi cerea adeseori părerea lui de american. Ea nu fusese naturalizată decât de vreo cinci, șase ani. Pentru ea, Corde era un American american. Uneori aducea în discuție subiecte ca abolirea sclaviei, Războiul Civil, mormonismul. Nu cu mult în urmă, la Chicago, cele două doamne îl determinaseră să le vorbească la cină, până la o oră târzie, despre vânătorii de bizoni, despre luptele de frontieră, despre cuțitele Bowie, războaiele indienilor! Până și Minna găsisese discuția foarte atrăgătoare, exotică!

— Deci vrei să cunoști poziția mea de american. *MS* întreb dacă există așa ceva. Poate că nu sunt eu americanul pe care ar trebui să-l întreb.

— Atunci vreau să cunosc interpretarea ta persona Lă. **I** Corde își aminti că înainte cu o seară îi ținuse Minneif un discurs în stradă, și eșuase. Acel eșec (zdrobitor eșec al sensibilității) era un stimulent. Voia să încerce din nou, șrf să reușească. Vlada era receptivă. Se simțea

ispitit se vor bească. Scopul ei nu era decât să-l ajute să-și destindă tenisiunea și să-i atenueze anxietatea așteptării, îl spuse:

— Nu știu să fac interpretări. Ce-ar fi să-ți ofer impresii, sau poate improvizații. Ai citit vreodată despre! acei *improvvisatori* italieni, cei mai mulți din Neapole care distrau publicul acum două sute de ani? Li se sugera o ternă, și ei improvizau o inspirată recitare. De unde aii vrea să încep? Aș putea începe cu canapeaua asta pe care\* suntem așezați. Simbolizează Orientul. Dar cred că ai să mă întrebi despre moartea Valeriei și despre ce-am gândit când am dat prima oară ochii cu colonelul.

— Ce-i cu colonelul?

— Ne-a servit o lecție. Cred că în parte îmi era desti-inată mie.

— Și care a fost lecția?

— Care a fost lecția? Mă rog, în partea asta de glob ții se stabilește nivelul de suferință. Conducerea are putereaf de a (i-l stabili. Toată lumea trebuie să înțeleagă acest monopol și să fie pregătită să-l accepte. La noi, în vest lucrurile stau altfel. America n-o să ia niciodată o poziției deschisă în problema nivelului de suferință, pentru că e o societate bazată pe plăcere, o societate de plăcere cărei ține să gândească despre ea că e și o societate de tandrețe.<sup>1</sup> O societate liberală tandră trebuie să descopere căi blânde pentru a instituționaliza suferința, pentru a o face compai tibilă cu progresul, cu veselia. Așadar, la noi, când oame-i nii sunt brutali, când ucid, încercăm să-i justificăm prin - / aptul că au fost frustrați, sau că-s otrăviți cu plumb, sau! că vin din zone înapoiate ale țării, sau că au nevoie de tratament psihiatric. Aici însă, se adoptă deschis poziția că un număr de atâția și atâția oameni urineză să sufere, în Rusia, Lenin a folosit de la început asemenea politică; pentru construirea socialismului. Ar fi lăsat milioane de

284”.

oameni să moară în foametea din primii ani. Și ar fi muriiîntradevăr dacă Crucea Roșie și Herbert Hoover nu e; îi fi distribuit alimente. Chiar și la noi, capitalismul conservator trebuie

să-și tempereze sau să-și ascundă poziția de acceptare a faptului că în condițiile clasice ale competiției suferința și moartea sunt inevitabile – conservatorismul american arc dificultățile lui cu nivelul de stife-ntă. Să presupunem că într-o clinică cheltuielile pentru diali/vie renale se ridică anual la nouăzeci de mii de dolari, pentru a menține șase sau șapte vieți incerte, neproliucme – ce laccni, îi lăsăm pe neputincioșii ăștia să se mai uite încă un an de zile la televizor.

— Pe de altă parte există însă atâta brutalitate.

— Pe de altă parte, există standardul arhaic. Oriental și despotic, durerea acceptată ca temelie a existenței, ca baza ei reală. Din acest punct de vedere, noi. americanii, suntem total neformați. Am auzit europeni afirmând că ceea ce se numește caracterul american nici măcar nu există. Se află încă în pânțele mamei. Francezii, germanii, știu mai multe despre acest standard arhaic al suferinței. Numai că acum duc și ei. ca și noi, o viață confortabilă. Dar ci au cunoscut suferința. Au cunoscut tranșeele în primul război mondial, și bombardamentele în cel de-al doilea: și lagărele de concentrare. Și acum ar dori să se retragă pentru un timp din istorie. Sunt în vacanță. Și-au început vacanța încă din 1945. după ce-au curățat ruinele războiului. Nu-i condamn. Observ numai că acest lucru îi împiedică să ia poziții viguroase. Din această privință, împărtășesc și ei condiția americanilor. Viața e un lucru cât se poate de plăcut, deci se abțin să-și concentreze atenția asupra nivelului de suferință. Și atunci când e necesară o acțiune brutală – mă rog, gândește-te la scena retragerii noastre din Saigon.

— Credeam că ești ceva mai amuzant când vorbești despre prietenul tău, Spangler.

— Când o să terminăm cu forma noastră blinda de nihilism, rușii vor voi să vină cu nihilismul lor dur. Ei ni se simt superiori din punct de vedere uman. Până și dizidenții ruși, în special cei de dreapta, ne privesc cu superioritate. Spun: „Noi nu ne bucurăm de libertate individuală și de dreptate, dar știm în schimb ce înseamnă umanitatea, căldura umană, frăția, și suferințele prin care am trecut ne-au conferit.

caracter. Voi, voi americanii nu ne puteți oferi altceva decât supermarketuri”. Și cea mai bună pledoarie de apărare pe care o poate formula democrația liberală, sună astfel: „E adevărat, noi suntem lipsiți de har și de dragoste fraternă, dar voi, care dețineți aceste elemente, deși într-o formă degradată, nu vă amăgiți cu ele! Noi, în rest, avem un fel de curaj al cetățenilor raționali, pe care voi nici nu-l puteți înțelege. Noi știm să avem răbdare, să ne menținem controlul în orice fel de criză, să fim decenti în felul nostru rece și ferm. Nu ne subestimații – Și tu ești de acord cu teoria asta?

— Nu.

— De ce nu.

— Nu cîd că poți fi dictatorial și nobil în același timp.

Telefonul era pe calc să sune. Emitea icnetele preliminare. Cinci sună, răspunse Corde.

— Ai aflat sau eu sunt primul? Întrebă Dewey.

— Primul care ce?

— Asta înseamnă că sunt primul. Tribunalul l-a găsit pe negrul acela vinovat și l-a condamnat la șaisprezece ani de închisoare. Ai reputat o victorie.

— De unde știi?

— De la biroul meu din Washington. Nu-i senzațional? I-am pus în alertă pe oamenii mei și mi-au telefonat chiar-acum câteva ore la Meurice. Te bucuri?

— Șaisprezece ani. Mă simt tulburat.

— Mă rog. a ieșit așa cum ai vrut tu. Pun rămășag că vărul tău Detillion e dezumflat.

— Mira-m-aș. Fie că ar fi câștigat sau nu. procesul era menit să-i sporească popularitatea. Chicago e în mai mare măsură scena lui decât a mea. Dewey, ascultă-mă, îți sunt recunoscător că ți-ai dat atâta osteneală, îți mulțumesc că m-ai chemat.

— Am purtat câteva discuții memorabile împreună. E important să descoperi după patruzeci de ani că mai ai atâtea puncte în comun cu un vechi prieten. Sper ca acum să rămânem în legătură.

Corde se întoarse la Vlada, așezându-se lângă ea pe canapeaua tapisată cu brocart portocaliu și speteaza încrustată cu motive. turcești, în spatele lor se întindea orașul muiat de burniță, iar în camera alăturată se găsea soția lui bolnavă, din fericire adormită, cu ochii ei mari închiși; frumoasa lui doamnă, atât de răvășită în ultima vreme.

— Înțeleg că ai ieșit biruitor, îi spuse Vlada.

— Procesul s-a desfășurat așa cum am dorit. Sau bănuiesc că așa am dorit...

— Cel puțin ăsta e un capitol închis.

— Îmi va fi mai simplu acum să mă întorc.

— Mai simplu?... Te referi la colegiu?

— În parte.

— A fost condamnat numai băiatul său și fata?

— Ea va fi judecată separat, cu cerere de circumstanțe atenuante, așa mi-a spus Spangler – va căpăta probabil numai opt ani.

— Deci... iată justiția noastră.

— Nimic nu se rezolvă lin și drept. Dar ăștia doi l-au făcut pe Lester să-și piardă viața. N-a în mare încredere în pedeapsă, dar alternativă ar fi fost că cei doi să se plimbe în libertate. E drept că am făcut uz de influență și de privilegii speciale ca să-i înfund. Dar e la fel de adevărat că niciunul din ei nu se va schimba; închisoarea e o împuțenie și nu va adăuga nicio semnificație nouă în viața lor. Lucas Ebry și Riggie Hines vor fi exact ca și înainte. Și mai sunt milioane ca ei în locurile de unde provin – oameni lipsiți de orice atașament față de viață, și nimeni nu. știe cum ar putea să-i atașeze ze. Ascultă-mă, Vlada, eu și Minna trebuie să plecăm de aici. Mai ales dacă face vreo boală.

— Nu știu dacă-i boală sau numai jale...

— În orice caz nu vreau să risc s-o internez într-un spital comunist și nici să aștept până o să-i fie prea rău ca să poată călători. Până la Zürich sau la Frankfurt e un zbor scurt.

— Sună iar telefonul.

Era domnișoara. Porson, vorbind de la birou.

— Băiatul a fost condamnat.  
— Tocmai m-a sunat un prieten de la Paris și mi-a dat vestea.  
— Rectorul mi-a cerut să vă spun ce bine a ieșit totul, din punctul lui de vedere.

— Se bucură că s-a terminat, sunt sigur.  
— Și a trimis un mesaj pentru sărmana drăguța doamnă tee face? Rectorul a luat legătura cu Observatorul și a stabilit – pentru amândoi – vizita la Palomal luna viitoare, în 7. de! e de cincisprezece și șaisprezece.

— Asta-i o veste bună.  
— Spuneți-mi, doamna doctor Voynich v-a comunicat știrea despre sora dumneavoastră și judecător?

— Doamna doctor Voynich e chiar aici lângă mine.) Desigur c-am aflat despre căsătorie.

— Ce drăguț! Domnișoara Porson era gata să se iau sale pe culmile bârfei. Am vorbit chiar adineaori cu sora dumneavoastră ca s-o întreb dacă dorește să vă transmită ceva. dar înainte de-am apucat s-o felicit mi-a spus că fiu ei a fugit.

— A plecat undeva?  
— Vă spun îndată. Era furios. Foarte furios.  
— Din cauza căsătoriei sau din cauza verdictului?  
— A părăsit țara.  
— Unde s-a dus... și de unde știe ea?  
— Și-a cumpărat biletul în contul maniei lui. S-a dus. la agentul ei de voiaj. Din câte știe sora dumneavoastră, acum e în Mexic. N-am discutat cu ea despre asta, dar băiaiui!; fost eliberat pe catițiune. na?  
— Probabil ca, dii: – s”; – și plângă’s. iartă într-o! rumoa”. a stațiune tropicală.

Corde spuse acest lucru nu penâru ea! – ar fi crc/. ut, ci ca să schimbe subiectul. Pe Mason nu-l interesau deloc vacanțele însorite. Nici măcar la doisprezece ani nu-l interesaseră calcanii și plăticile. Peștii să stea acolo unde sunt! Unchiul Albert. cu piciorul mușcat de lipitori, rj-are decât să se întâlnească cu peștii în canal – unchiul ăsta



cu mutra lui distrată, care a căzut în apă. Corde n-avea chef de trăncăneli cu domnișoara Porson, pe parcursul unui telefon transoceanic. Domnișoara Porson, cu părul ei alb frumos coafat și fața de culoarea calaminei era plină de caldă compasiune, dar lui nu-i ardea să schimbe polite-țuri cu ea.

— Domnii decan, e cineva aici lângă mine care ar dori să vă salute. Lydia Lester.

— Ah! Dă-mi-o la telefon! Nu-și spuseră mare lucru.

— Ei bine, s-a terminat.

— Lydia, regret că a trebuit să plec la mijlocul procesului.

— Înțeleg, îmi pare rău de soția dumneavoastră... de soacra dumneavoastră.

Zveltă, de o drăgălășenie nervoasă, Lydia Lester avea un păr lung care o adăpostea de lume, mâini lungi, reticente, buze trandafirii. Realitatea brută dăduse peste ea venind din căi lăturalnice (cât de labile erau aceste căi!). Și acum, ce cale va apuca ea? Bănuia că se va întoarce la viața ei de fată.

— Ce planuri ai? o întreabă.

Nu-i răspunse nimic. Corde o asigură că se va întoarce în curând și își exprimă speranța că Lydia va lua masa cu ei. Nu-i ceru să i-o paseze din nou pe domnișoara Porson, – i lăsă ușor telefonul în furcă, înainte ca secretara să fi avut timp să intervină.

— Înțeleg din conversație că nepotul tău a șters-o, spuse Vlada.

— Pedcosind-o pe maică-sa pentru că s-a măritat fără consimțământul lui. Dar noul tată vitreg e destul de influent ca să claseze procesul împotriva lui și să recupereze banii de cauțiune – vreo cinci mii de dolari. Așa sper. Deci Mason a plecat în America Centrală, ca să se clarifice asupra opțiunilor revoluționare. Cred că acuzarea de a fi intimidat martorii nu-i prea gravă, când e vorba de un băiat de școală care amenință niște negri cu cazier de crimă. Dar am avut și o veste bună, invitație deschisă la Observatorul din Palomar.

— Minna n-o să vrea să piardă așa ceva.

— Poți să-mi dai vreun sfat practic?

— Ia-o de aici cât poți de repede. Eu mai rămân o – săptămână și o s-o ajut pe Gigi. N-or s-o dea afară din casă; ăsta nu-i un lucru greu de aranjat, e ceva ce se face mereu. Autoritățile n-or să facă valuri, ca să folosesc expresia asta chicagoeană. Nu se sinchiesc ci că ești decan, dar contează mult că ești jurnalist. Și că ai legături cei ambasadorul și cu faimosul domn Spangler. N-o s-o sâcâie pe bătrâna ta mătușă Gigi. Dacă tu ai să fii. drăguț cu ei, or să fie și ei drăguți cu tine și or să dea uitării tot ce s-a întâmplat. Ești atât de nerăbdător să te întorci acasă?

— Nu pentru că m-aș întoarce la ordine, la frumos, la calm și seninătate. Nici gând de așa ceva.

— Totuși te vei bucura să te uiți la lacul Michigan de la fereastra casei iale. Sunt convinsă.

## XVI

Timp de câteva săptămâni, lui Corde i-a fost cu neputință să-și concentreze atenția asupra lumii exterioare – era prea ocupat, prea absorbit, prea nesigur, prea debusolat. Dar acum, slavă Domnului, lumea începea să-și reia vechiul făgaș, să se materializeze, în avion, când ținuse mâna subțire a Minnei în mâna lui, își dăduse seama că ea era prea bolnavă și prea amărâtă pentru a-i accepta atingerea; făcea abstracție de prezența lui. Dar el era conștient până la minuție de tot ce-l înconjură și sursa acestei lucidități se afla într-un echilibru lăuntric, un fel de extinsă stăpânire de sine. Dar o stăpânire de sine care avea totuși zonele ei de intensitate, spații de ascunziș, unghere strâmte și dureroase în care supurau răni vechi, și la care accesul era dificil; dar supurarea – care se manifesta uneori printr-o înțepătură electrică în inimă – nu putea fi disociată de simțul lui de remediere a lucrurilor, de revenire la normal. Și la Chicago, când a dus-o pe Minna să fie consultată de doctorul Tyche, și-a pus întrebarea dacă doctorul; care în două rânduri îl măsurase cu priviri încărcate de semnificație, n-o să-l interneze și pe el la spital.

Nu; Minna a fost spitalizată la Wesleyan pentru analize și pentru a fi ținută sub observație. Prudentul, judiciosul doctor Tyche a refuzat să pronunțe un diagnostic înainte de a vedea rezultatele de laborator.

Om plin de tact, nu ținea să discute boala Minnei cu decanul, dar înțelegea perfect starea pacientei – era atât de torturată psihic, încât era mai bine pentru ea să fie bolnavă fizic. Să fie vorba doar de o chestiune medicală! A doua zi după internare, Tyche a fost în măsură s-o înștiințeze că i se constatasese o anemie, o prea mare pierdere în greutate, deshidratare și o deficiență de potasiu. Minna a fost transportată de o soră, într-un cărucior, la radiografii pulmonare; a fost examinată de specialiști, i s-au făcut injecții. Dormea foarte mult, și soțul ei, care o vizita de două ori pe zi, o studia uneori – chiar cyid zăcea pe o parte, părea decisă la o acțiune, gata să meargă înainte; cu părul negru împrăștiat în jurul ei pe pernă și cu ochii mari, feminini, văzuți din profil, închiși cu severitate îndărătul pleoapelor, părea să primească în somn lecții grave, în = fiecare după masă și în fiecare seară, Corde conducea ma—

șina de-a lungul lacului, aducându-i Minnei glicerina și apă de roze pentru mâini, forfecuțe de unghii, tuburi plastice cu șampon de păr, lucrări științifice pe care nu era încă în stare să le citească. Irascibilă, îi găsea mereu cusur, și uneori Corde se simțea jignit – mai bine zis, vechiul lui eu s-ar fi simțit jignit.

Descoperise că deprinderile dobândite la București îl urmăreau încă. Nu folosea întregul pat dublu, ci dormea pe margine, de parcă fusese plasat acolo în chip de riglă. Dimineața se așeza în fotoliu, exact cum obișnuise să se așeze în camera Minnei, la București. Vlada avusese dreptate; era bucuros să privească lacul pe fereastră și să aibă drept companie prospețimea apelor oceanului, în spate, se întindea orașul, neliniștit, cu mahalalele și cu ostile lui: negri, coreeni, indieni de est, portoricani, degenerați, mașini de poliție, ambulanțe, mașini de pompieri, dughene de chilipiruri, traficanți de droguri, baruri dubioase, murdărie de stradă. Când urcase cu liftul, doamna Morford îi povestise că în timp ce așteptase la măcelărie să-i vină rândul, un tânăr și-a vârât mâna în buzunarul paltonului ei... Ce faci acolo?" i-a strigat doamna Morford. iar ei i-a răspuns: „Dumneata ce-ți închipui, că fac?" Domnul Vinck, polițistul de la etajul cinci, fusese prădat și i se furase

din casă colecția de arme de mână. Bande de hoți desfăceau roțile automobilelor adăpostite în garaje, și lăsamășinile așezate direct pe cărămizi. Lifturile erau vandalizate. zvastici zgâriate în metalul pereților, butoanele \indicatoare smulse din placaj. Oamenii în vârstă ca ea, îi spusese doamna Morford plecându-și ochii cu tristețe, trăiau cu ușile permanent zăvorâte... Și. își spuse Corde (care citise atât de mult, dar la ce bun?) dacă bunii burghezi din secolul al nouăsprezecelea puteau să huzurească și să viseze în intimitatea caselor supraîncărcate cu mobilă. Biedermeyer, și dacă salonul casei lui arăta ca o lojă la teatrul lumii, doamna Morford. cu pensia ei intrată la apă din cauza inflației, și printre micile comodități ale cămi-rtului, trăia închisă ca o pasăre în colivie”.

Nu se dusese încă la colegiu, gândul îi repugna. Ar fi fost o scenă neplăcută. Nu era încă pregătit să-l înfrunte pe Alew Witt și n-o înștiințase nici pe domnișoara Porson de întoarcerea lui. Surorii sale avea de gând să-i telefoneze de Anul Nou. Nu-i venea prea greu s-o felicite, dar prefera să amâne convorbirea despre Mason, într-o zi

...291

se dusese să repereze casa în care fusese ucis Rick Lester. Cunoștea strada dar nu și adresa. Oricum, casele erau toate la fel, tip Chicago, cu șase apartamente, din cărămida grea, roasă de vreme, cu curți noroioase, pline de gunoi, într-una din aceste curți se prăbușise Rick Lester. Corde își puse întrebarea pe care Mason i-o vârase pe gât, în legătura cu moartea lui Lester: „Oare moartea aceasta avea chiar atâta importanță pentru el?” Era Regele David jelindu-l pe Absalom, era Lear văicărintu-se asupra trupului Cordeliei? Exista un mare trafic de morți zilnice care impuneau poate o revizuire a punctelor de vedere. „Nu mai putem folosi vechii pentametri iambici”, formulă Corde ideea. Trebuie să-i modernizăm.

Acasă, de obicei, stătea cu spatele spre priveliștea orașului decăzut. Pe fereastra din colț se vedea cartierul comercial cu faimoasele lui turnuri, dar el se uita direct la frământarea apei de un verde cristalin în zilele senine, re-vărsându-și greutatea peste plajele

albe. Apele scaldând apele în soare, fiecare strop conținând propriul său corpuscul de lumină, iar lumina asemuindu-se cu rafalele picăturilor de ploaie torențială pe pavaj – cerul limpede, limpede dar intens, în zilele cu vreme apăsătoare simțeau șocul valurilor și le auzai izbiturile reverberându-se în zidurile casei. Când norii erau joși, aveai impresia că prin –, vești-Golful Hudson, iar când pluteau sloiurile, te așteptai parcă să apară un urs polar. Doar că nu simțeau miros de sare, ci de ozon înțepător, mireasma de cartof crud a apei mărginite de maluri. Și totuși avea multă nemărginire, atâta cât îți trebuie ca să te definești concret pe fundalul ei, cum par să necesite sufletele americane. Orașele (cu, această impresie rămăsese Corde citindu-l pe Blake – și Spangler îl zeflemisise pentru acest lucru) – orașele sunt stări de spirit, stări emoționale, în cea mai mare parte distorsiuni colective, în care ființele omeniești prosperă și su fără, în care își investesc sufletele în dureri și, plăceri, considerate drept dovezi de realitate. Astfel, „Cetatea lufe Cain clădită cu crimă”, și alte cetăți clădite cu mister, săi cu orgoliu, toate nu sunt decât condiții emoționale și m-ar centre de dezamăgire, sclavie, moarte. Lui Corde i se reia că făcuse un efort pentru a descoperi cu ce era clădit Chicago, S.U.A. Ce stare de spirit reprezenta acest oraș Experiența, deruta, tortura unei vieți întregi cereau o interpretare. Cel puțin, începea să înțeleagă de ce scrisese articolele acelea. Nimeni nu fusese prea afectat de ele, în afară de el însuși.

— Așadar, iată înaintea lui golul pustietății, apa; și în spatele lui, umplutura pustietății, mahalalele.

Oricum, el dormea la marginea patului, într-o poziție provizorie, simțindu-se oarecum străin în cele mai familiare locuri, își prepara cafeaua, citea ziarele, se bucura de tovărășia valurilor. Nu-și mai luase alte violete africane; aveau să moară cât el și Minna vor fi la Palomar, urmând să viziteze apoi colegi din La Jolla și din zona golfului. Aruncase florile ofilite și adunase pământul din ghivece într-un sac de plastic, pe care-l depozitase în dulapul de măhuri, alături de crema de ghetă și ceara de parchet. Se duse la serele de pe Peterson Road, peste

drum de cimitir, și cumpără o azalee roșie pentru Minna, un adevărat copăcel, cel mai frumos pe care-l găsi. Acest dar, ca și toate celelalte daruri pe care i le făcuse, era problematic. Era greu s-o mulțumești pe Minna în actuala ei condiție, îi repugna orice contact uman, în afara celor menite s-o vindece.

Totuși el continua să o vi/iteze de două ori pe /i, străbătând țărmul lacului, și își rezuma conversațiile cu Minna; a cele mai banale subiecte. Nu-și spălase mașina, pentru -ă. acoperită cu praf, nu sărea în ochii hoților. Da. telefonasea spălătorie. Poșta se adunase în vestibul, dar n-o adusese sus: t), să aștepte până în doi ianuarie, când o s-o pună pe domnișoara Porson s-o deschidă și să i-o sor-ul/l. De dragul trecutului, într-o /i. În drum spre spital, se opri la Grădina Zoologică din Lincoln Park, nu ca să -tute la animale, ei" e a să constate dacă Corabia \ ikingi-„se mai găsea acolo. Cu nouă/cei de ani în urmă un echipaj de norvegieni străbătuse cu ea Atlanticul și de atunci fusese păstrată la Grădina Zoologică în eleșteul păsărilor de apă, lângă care el și Dewey Spangler schimbau ignorantele lor păreri despre Platon. Era sigur că pe vremuri existaseră și scuturi de vikingi atârinate ornamental pe copastie. Dacă într-adevăr fuseseră doar simple ornamente, putreziseră probabil, dar câteva dintre vâslele uriașe se găseau încă acolo, vârate sub corabie.

— Când ne întoarcem din California ai să-ți reiei ecp de de dans? o întrebă Corde pe Minna.

— Parcă nu-ți, plăcea să mă duc la dans.

— Dimpotrivă, îmi plăcea foarte mult când te întorceai acasă înfierbântată, vioaie, frumoasă. Și apoi mai există în toată lumea vreun astronom care să bată step?

— Și ce-i cu clubul tău? Nu te-ai dus să înoți la club? Nu, nu se dusesse la club. Unele pasaje, din articolele sale arătau clar de ce era mai înțelept pentru el să nu se ducă:

„La garderobă surprind conversația unui membru nou al clubului (Nick? Jimmy?). Gol. își proiectează în față o burtă bacchică, care s-ar părea totuși că nu-i prea procură plăceri bacchice. Are o

mutră îmbufnată, e – scund, cu părul creț și favoriți stufoși, care-i atârnă pe obraji roșii. Privirea mâhnită pare să-ți spună că nu-i vinovat de această abundență capilară, e nedorită, nu-i asigură fericirea. Afacerile lui? Un club de noapte, cu fete, într-una din subur Dn. Înfășurat într-un prosop, apare drept unul din acei membri utili ai clubului, cărora le place să dea mereu sfaturi. Acum sosește un alt membru, un tânăr funcționar de stat, genul cu barbă neagră și ochelari de soare șic, pulover lung cu guler rulat, servietă diplomat. În timp ce se dezbracă, îi cere sfaturi lui Nick. Unul dintre subalternii lui se căsătorește săptămâna viitoare și băieții vor să-i ofere o ultimă petrecere de burlac. „Ne gândim la unul din restaurantele de pe Rush Street”. Nick îl avertizează: „Vreți cu tot dinadinsul să vă lăsați jecmăniți? De îndată ce pui piciorul acolo te obligă să cumperi o șampanie împruțată de cincizeci de dolari. De ce nu închinați mai bine un apartament într-un hotel bun? Cereți să vi se servească masa sus, și angajați câteva fete ca să vă țină de urât; ai să vezi că o să fie o seară mult mai plăcută și mult mai ieftină. O să profitați mult mai mult de fete pe baza unui aranjament privat, nu-i de demnitatea unor oameni de profesie să se ducă într-un restaurant de pe Rush Street unde să fie tratați ca niște delegați la un congres și să bea și să mănânce toate porcăriile lor”. Pe un alt membru îl sfătuiește să nu se ducă la frizeria de lângă club: „Îți ia zece dolari pentru un serviciu păduchios – te obligă să-ți faci o frecție cu șampon. Ce, nu ți-ai spălat abia părul la duș? Ce nevoie mai ai să ți-l spele ei și să-ți umile zece dolari, plus doi dolari bacșișul, și când ieși de acolo arăți de parcă o femeie de eschimos ți-a mestecat părul în dinți”. Nick cunoaște te» și escrocii din oraș;

**1** și-i foarte grijuliu să apere demnitatea membrilor clubului”.

Corde se feri să-i spună Minnei de ce nu s-ar mai simți prea bine la club; evita cu discreție să-i pomenească despre articolele lui și despre necazurile pe care i le aduseseră pe cap. îi vedea expresia, nedeghizată, cu care se uita la el – pustie ca moartea. Moartea mamei ei îi oferise lecția morții. Orice „trivialitate îi era insuportabilă.

Judecata ei era riguroasă, dură. Nu tolera niciun amestec de jurnalism, de articole, de sordid. Peștii din mahalale, avocații chițibușari, hoardele, chiar cele de osândiți ai sorții, nu prezentau niciun fel de interes pentru ea. nici orașul distrugerii, nici asalturile sale, nici incendiile premeditate, în... iisoriile și moartea. Pentru moment, își ștersese din inimă.:! le amintirile duioase, adoptase ca standard universul.

— Cred c-ar trebui să mai stau de vorbă cu doctorul Ivehe, spuse Corde.

— Mă întreb dacă n-am greșit întorcându-mă. Sunt îngrijorată de Gigi.

— Nu puteai s-o ajuți eu nimic. Gigi e bine, n-ai ce să-ți faci griji. Și e mai bine pentru tine aici, la Wesleyan, alături de doctorul Tyche.

— E un înger bătrân.

— Așa e. La el m-a în gândit de la bun început.

— Cred c-ai avut dreptate.

— Dreptate să insist?

— Să iei problema în mână.

Aveatotuși îndoieli cu privire la bunele intenții ale lui Corde. În ce-o privea pe mama ei nu avusese nicio îndoială, o zămislise în pânțele ei și fuseseră legate prin came și prin sânge. Nu avea îndoieli nici cu privire la doctorul Tyche, a cărui figură bătrână era blândă și sănătoasă. Vârsta și devotamentul față de pacienții lui îi rafinaseră bunătatea, însă Corde... îl iubea, dar i se părea suspect. Așa și era normal să fie. Pentru un monstru complex cum era soțul ei, bunătatea putea fi doar un capriciu, iar dragostea o simplă investiție care pentru moment pare favorabila. Azi cumperi un aparat Xerox. Luna viitoare, dacă nu ești mulțumit de el, îl vinzi. Era o judecată neplăcută, dar Corde începuse să-și dea seama că voia să fie judecat astfel. Minna îi oferea o reflectare reală a întregii sale personalități. Doar vrei să te recunoști așa cum ești (oricât ai fi de jalnic, de absurd). Dacă descoperi și părți bune, și



, 1\*» «?»;»

acelea sunt tot ale tale. Corde accepta. Nu căuta posturi confortabile, comode.

Avu o scurta convorbire cu doctorul Tyche, într-unul din colțurile de sus ale spitalului; spre sud, se profilau turnurile semețeale orașului, spre vest, ruină și, devastare.

— Care – i starea ei, domnule doctor?

— Mă rog, un traumatism serios.

— Mama ei îi făgăduise să mai trăiască încă un deceniu.

— Înțeleg. Și nu și-a ținut promisiunea. Mă rog, moartea unui părinte afectează adeseori oamenii în felul ăsta.

— Da, ne face puerili. Domnule doctor, am auzit că în ziua de vârf a ciclului, femeile pot face un edem la creier, pot avea crize de iraționalitate, e adevărat?

Doctorul era prea șiret ca să răspundă la asemenea întrebare, și o înlătură cu un zâmbet. Nu oferi păreri medicale care pot fi citate mai târziu, – într-o ceartă: „Când îți vine ciclul, ți se umflă creierul. Mi-a spus doctorul”. Tyche îi răspunse doar atât:

— Are o deficiență de potasiu și de fier, întregul organism e foarte slăbit.

— Va fi în stare să plece la Mount Palomar?

— Întrebarea asta mi-o pune în fiecare zi. Nu văd de ce nu.

Corde se întoarse acasă reconfortat. Vremea era senină, cerul de un albastru pur, o după amiază călduță de ianuarie, își parcase mașina în soare, așa încât nu mai avea nevoie să deschidă radiatorul. Acasă, își trase un scaun de bucătărie pe terasă. Era plăcu acolo, în partea ferită de vânt a apartamentului. Lumina aparținea sezonului cald. nu iernii. Părea să izvorască dinăuntru, din propria lui armonie lăuntrică, nu numai de sus. Lacul era imobil, nimic în fața lui decât oglinda netedă a apei. Era nevoit să privească printre vergelele terasei de la etajul șaisprezece, o imixtiune lipsită de mare importanță. Totul, tot ce doreai, trebuia să-ți fie intermediat prin dispozitive umane. Vergelele îți evocau închisoarea? Da. Dar te împiedicau totodată să te prăbușești

în moarte. Corde începu să se simtă transportat dincolo de apă, către coloriturile depărtării. Aici, în Chicago, se iveau uneori albas-trurile peisajelor italienești și Corde le străbătea pe muchiea simțurilor, de parcă ar fi putut vedea și fără ajutorul ochilor, vedea ceea ce poate fi văzut fără organe omenști, încercând o senzație de libertate, de bucurie, pe care muritorul în palton și mănuși care ședea pe terasă, le-ar fi înregistrat drept culori, spații, corpuri. Era altceva. Era ca și cum ai fi fost topit în orizont, într-o imensă expansiune. Și dacă tot așa era și moartea, sufletul găsimdu-și o poartă de evadare? Zăbrelele terasei erau simbolul porții de dincoace, de aici. Restul ținea de dincolo, și te atrăgea, constant, ca o desăvârșire a realității tale.

## XVII

După ce Minna a ieșit din spital, soții Corde au fost invitați la o petrecere dată de fratele judecătorului Soro-kin și de soția acestuia. Corde a încercat să se eschiveze, îi spuse Elfridei, care îi transmisese invitația:

— Petreceri? Nu. Sunt prea obositoare.

— Nu-i impune Minnei obiceiurile talc ursuze, îi răspunse Elfrida. Tu ești un morocănos, Albert. Ai vrea s-o; îi într-o cameră întunecată și să te ocupi numai tu de ea. Minna e o persoană veselă și are nevoie să iasă în lume. Dacă ar fi vorba să pierdeți o noapte, aș zice c-o obosește, dar sunteți invitați la prânz, într-o companie simpatică.

Corde îi înțelese mesajul. Elfrida îi recomanda Minnei să-i urmeze exemplul. Fiicele îndoliate, ca și mamele îndurerate, trebuie. să dea dovadă de galanterie feminină.

— Și nici n-am văzut-o încă pe Minna. urmă Elfrida. Dacă-i vorba pe-așa. nici pe tine nu te-am văzut. Albert, – i în curând ai de gând să pleci în vest. Apropo, ești în concediu?

— O îngrijesc pe Minna. Cei de la colegiu gândesc că-i lucrul cel mai bun pe care-l pot face.

— Cumnatul meu și soția lui n-or să te plictisească, îți promit.

— Cu ce se ocupă el?

— Ellis Sorokin? O firmă de consultanți în probleme de

cibernetică – e conducătorul unei mari companii. Soția lui e o adevărată magiciană în materie de computere. O vrăjitoare. E o femeie foarte drăguță, și elegantă, și călărește fantastic. N-ai crede niciun moment că e atât de pricepută la computere.

— Dă-mi voie să stau de vorbă cu Minna.

— Dar te rog, fără refuzuri.

— Am să te sun eu, Elfrida. Nu-i pot spune Minnei că am acceptat în numele ei, știi bine.

— Aici ai dreptate. Minna poate aprecia singura. Minna îi răspunse:

— Da, mi-ar face plăcere să merg. Vreau s-o văd pe Elfrida, țin la ea. Și nu-ți dai seama, Albert, femeia vrea ca familia ci sa de reprezentată la această petrecere. Vrea ca noile ei rude să ne cunoască. Mai ales acum când Mason se poartă atât de urât cu ea. Dacă nu ne-am duce, s-ar simți părăsită. Argumentele Minnei erau absolut feminine. Și nu-ți manifesta îndoielile față de ea, adăugă Minna. N-o face pe deșteptul. Și nu, ține discursuri.

— Dacă tu cre/. i c-a i – că poți re/ista...; replică Corde cu voce adâncă.

— Dacă simt că nu mai pol. plecăm devreme.

Minna își ondula părul pentru această oczie și îmbracă un deux-picccs tricotat, roșu garnisit cu alb, o broșa în formă de sirenă care-i aparținea V'alenei. inelele Valeriei, cele care-i fuseseră tăiate din degete și pe care Corde tocmai le adusese de la bijutier, reparate. Iii, căruia nu-i plăcea niciodată să se îmbrace lejer, arăta ca un decan în haine de duminică. Lăsase celor din România costumul lui cel mai bun. laolaltă cu cămășile, puloverele și ciorapii. Minna își fardase obrajii. Arăta încă trasă la față. dar pielea i se nete/. i se, scobiturile de durere de sub buza de jos dispăruseră. Unii ar fi spus că prevalase în ea voința de a trăi, sau energia organismului. Mă rog, posibil, dar Corde ar fi spus că o salvase ideea că avea atâtea de făcut. O aștepta acea zonă a formației stelelor. Mina nu prea discuta cu soțul ei despre stele; lui îi lipseau cunoștințele de fizică necesare. Poate că Minna nu țin ea să

descopere cât era el de ignorant în materia care o interesa pe ea cel mai mult. A încerca să-l iniție /e ar fi fost o greșeală. El ar fi sâcâit-o cu întrebări semidocete, de profan, obligând-o să-i dea explicații pe care lui i-ar fi fost imposibil să le urmărească. Așa încât lăsa chestiunea baltă. Dacă ea trăia de dragul stelelor, el nu-i cerea altceva. Dar și Minna era vicleană, îl lăsa să-i vorbească despre Clemenceau, sau Ci-cerin sau Jefferson sau Lenin, astfel încât și ea să poată exclamă: „Vai ce proastă sunt, zău așa!” Deci se aflau la același nivel, o proastă care-și găsisese un prost. Ceea ce era o atitudine inteligentă, strategică, caritabilă, grațioasă. Putea / iubi o femeie numai pentru tactul ei.

La Ellis Sorokin, al cărui apartament se găsea la etajele de sus ale unui bloc turn, un negru își ducea mașina în garaj, un mexican în uniformă verde își deschidea ușa, apoi urcai cu un lift silențios la altitudinile puterii. Când ajungeai la etajul patruzeci te uitai ca de la egal la egal la Turnul Hancock, la „Big John” și la căpățâna de zahăr din vârful imobilului Standard Oil Building – te uitai de sus la toate superformele cartierului comercial. Ferestrele apartamentului Sorokin coborau aproape până la podea, dar deși te aflai la asemenea înălțime nu aveai senzația că ai putea să cazi, și acest simț al unui pericol neprimejdios îți făcea plăcere.

Fratele lui Sorokin semăna cu judecătorul – același cap ferm, neted, aceeași față bronzată, ridată, *cu* gura subțire și ochii negri, poate cu o notă ușor indiană sau tătarească în cazul de față. Soția lui era blondă și elegantă, cu un colorit proasoăt. Avea bani de cheltuit – de ce mi? – pe marea modă. Dar eleganța ei nu era intimidantă, nu te zdrobea ostentativ. Pe tavan se legănau baloane verzi, duzini de baloane, fiecare dintre ele legat cu o panglică de dantelă, extrem de scumpă.

— Ce muncă! exclamă Corde.

Tânăracu toată bogăția ei și cu toată vrăjitoria computericească. păru încântată.

— Da, mi-au trebuit ore întregi până să le umflu. Dar sărbătorim o ocazie foarte importantă.

Corde bănuise că petrecerea era dată pentru noii căsătoriți. Nici gând – se sărbătorea ziua de naștere a câinelui. Șampanie, morun, homari, icre de Manciuia, ca apetitive, după care urma abia masa. Câinele era negru, uriaș, blând – un dog danez, îți era prezentat pe „culcușul lui circular din împletitură de răchită, spațios ca un divan, pe care zăcea indolent, „înduioșător”, își spuse Corde. aplecându-se să mângâie animalul. Câinele suspină sub atingerea degetelor lui. Cadouri de aniversare, ambalate și legate cu panglici, erau îngrămădite lângă culcuș, precum și telegrame de felicitare.

Elfrida arăta cam nervoasă și obosită, da, dar era delicios de oacheșă și, în mod distinct, proaspăt măritată. Brațele, încă frumoase, îi erau încărcate de brățări grele, și degaja, ca întotdeauna, acea mireasmă feminină ameste

299

je & tă, de parfum și, tutun – aproape. violentă, totuși r –, – „cut pătrunzătoare, îi îmbrățișa pe Minna și pe fratele ei (nu, niciun fel de ranchiună), iar. Corde strânse mina juz decătorului – o mână vânjoasă, toată dintr-o bucată, de parcă degetele ar fi fost incapabile de acțiune separate (oamenii care trăiesc mult în aer liber au uneori această strângere de mână de fier). Felicitări! Judecătorul bărbos era plin de afabilitate, îi transmise lui Corde tot felul de semnale masculine reconfortante: totul se afla sub deplin control, nicio pricină de îngrijorare.

Nu era multă lume. Una dintre perechi avea tot un dog danez, din aceeași generație, așa încât între stăpâni se crease o legătură. Soțul purta în portofel fotografii colorate ale câinelui, pe care le arăta în timpul mesei. Cu toții erau oameni bisericoși. Inclusiv familia Sorokin. Țineau de biserica episcopală. Era de față și preotul. Și o doamnă bătrână, stilată, o *grande dame*, de vârstă înaintată (încheieturile mâinilor și gleznele îi erau inflamate, și mânecile rochiei fuseseră adaptate la umflături). Foarte viaie, părea complet devotată părintelui lumesc – știa el ce face. Doamna era mare cunoscătoare în arta miniaturilor și familiarizată cu toate colecțiile importante de

tablouri liliputane, își amintea că celebra doamnă Thorne comandase o miniatură Jackson Pollock, dar nu-i plăcuse și o restituise. „Gândiți-vă ce valoare ar avea azi!” Când era necesar, Corde știa să fie sociabil. Se simți ușurat să se joace cu dogul danez, când animalul veni la el adulmecând și suspinând. „Ce să te faci cu atâta natură animală!” așa părea să sune cauza gemetelor câinelui. Era îngrijit ca un cal de curse – simțea când îl mângâiai – părul scurt mătăsos, falcile catifelate.

Musafirii fura serviți cu pui à la Kiev, la o masă de cristal așezată pe un pedestal de lemn răsucit, ceva ca trunchiul unui arbore gigant din Congo.

Din cbițul lui, Corde avea una din cele mai extraordinare privilegii: parcurile, pajiștile iernatice de un verde mohorât, tăiate în forme geometrice ca postavul meselor, de biliard, copacii cu coroane mari ca niște tufe, lacul prea îndepărtat pentru a fi apă, uzinele metalurgice la ea –, patul dinspre Indiana, pufăindu-și fumul cenușiu.

Când se aprinseră luminările tortului aniversar, gândul lui Corde se întoarce la luminările din iarbă, în fața nior-lmântului familiei Rare ș, iar inecele de pe degetele Minnei își

I

faceau să-și amintească de bobیțele zmeurii, de sânge încheșat, care fuseseră răiuite de pe ele. Pe urmă toată lumea cântă „*Happy Birthday* dragă Dolphie”. „Da, desigur, decadență”, își spuse Corde, deși, cu siguranță, era unicul care o bănuia. O civilizație în ruină? Dar câinele, dacă pe de o parte reprezenta marea fiară a apocalipsului, pe de altă parte era prietenul soților Sorokin, și blonda soție se topea după el. Pentru femeia asta, i-ar fi plăcut lui Corde să gândească, nu exista nimic catastrofic și nimic corupt, toate creaturile – toate! – erau aidoma în vesela ei inimă americană. Doamna începu să dezvelească darurile primite de câine – biscuiți, jucării, oase artificiale, toate produsele ambalate cu grijă ale industriei de bunuri canine, cu o cifră de afaceri de un miliard de dolari. Pentru a-i face plăcere stăpânei sale care-i prezenta un os de plastic, animalul îl linse în silă. Un unchi cu un grad mare în Gărzile Naționale îi trimisese o zgardă cu cinci stele,

insigna aidoma a generalilor de armată.

Și pe urmă fură adunate baloanele verzui, ca apele râului Chicago în ziua de sfântul Patrick, și lansate de pe balcoane; toată lumea participă la joc, și preotul și bătrână *grande dame* cu părul fragil prins într-o eșarfă de mătase a casei Gucci, și ținând baloanele de legătura din dantelă. La etajul patruzeci te simțeai la treptele de jos ale stratosferei, afară, în vântul gol. Baloanele, eliberate peste balustradă, erau smucite drept în sus, într-un curent vertical, dincolo de sfera vizuală, apoi reapăreau plutind în ciorchine pe cer, purtate departe, peste lac, către orizontul întunecat al uzinelor. Le puteai urmări, cu binoclul lui Sorokin, până hăt departe, și după aceea nu le mai vedeai deloc. Vântul le spârgea în lacul Michigan.

Elfrida îi șopti lui Corde că Minna nu arăta bine.

— N-ai exagerat. Dacă plecați în California, aranjați-vă un weekend la Santa Barbara, odihniți-vă într-unul din hotelurile bune de acolo.

Minna tocmai îi mulțumea gazdei în felul ei elaborat – ținea la etichetă.

— Plecăm, spuse Corde, sărutând-o pe sora lui, cu senzația fugitivă că ar zbura printr-o zonă de căldură familiară. Ea își apăsă fața prelungă de fața lui circulară. Ai procedat bine, Elfrida, adăugă Corde.

— Dar mai e problema lui Mason, adăugă judecătorul.

— Unde-i acum?

— Ultima dată când am primit vești de la el se afla în Nicaragua. I-a telefonat maniei lui, dar a refuzat să-i spună ce are de gând să facă sau unde o să se ducă. Nu-i încă pregătit s-o ierte.

— Pentru că l-a născut alb? Întrebă Corde. Sau ce interpretare o mai fi dând el păcatului originar? Dar nu cred că autoflagelarea să fie una din caracteristicile lui.

— Așa îmi spunea și psihiatrul, interveni Elfrida.

— Mă întreb dacă mai ține legătura cu vărul Maxie, urmă Corde.

— Asta-i problema, replică judecătorul. Ar fi un nou brânci publicitar pentru Detillion. Dar bătrânul n-a făcut. niciun fel de

declarație. Și va trebui să așteptăm audierea înainte de a putea afirma că Mason a intenționat să tragă chiulul eliberării pe cauțiune.

— Am mai avut noi aventurieri în familie, spuse Corde. Unchiul nostru Harold a tăcut parte din gărzile care l-au hăituit pe Sandino în anii douăzeci.

— Mă îndoiesc că Mason are cunoștință de acest fapt, răspunse Elfrida, urmărind să schimbe subiectul discuției. Albert. nu ne-ai povestit că te-ai întâlnit cu Dewey Spăn –, cler în România.

— Mi-a ieșit din minte. Dar cum de-ai aflat de întâlnire?

— Cum de n-ai aflat tu? N-ai citit ziarele?

— Nu. Mi s-au terminat abonamentele înainte de Crăciun, și noile abonamente încă n-au început.

— Și nu te-a chemat nimeni să-ți spună? E nefiresc.

— Am scos telefoanele din priză. Nu vreau ca Minna să fie deranjată. A avut parte de telefoane până peste cap.

— Mă mir. M-aș fi așteptat ca vreun coleg sau vreun vecin să-ți fi bătut la ușă.

— De ce? Ce-i atât de extraordinar în ziare?

— O coloană a vechiului tău prieten Dewey. În care spune tot ce știe. Cum v-ați întâlnit dincolo de cortina de fier, prietenia voastră din copilărie, aventurile voastre din Lakeview, neplăcerile soției tale. Am căpătat mai multe informații de la pezevenchiul ăsta decât de la tine.

— Eu nu-l cunosc, interveni judecătorul. Dar am auzit de la Elfrida de purtările lui din tinerețe, îi citesc din când în când rubrica, dar articolul de acum se abate de la normă, e extrem de personal.

*vfymwsifmK*

— Cât de personal? o întrebă Corde pe Elfrida.

— O anumită doză de amintiri. Un articol destul de scurt dar foarte cuprinzător, dens, și realmente curios – plin de observații asupra societății și culturii americane, și Albert Corde din Chicago în chip de fenomen. Cum să-ți spun – un soi de studiu scurt, memorii și, dacă mă întrebi, e totodată și o scrisoare de dragoste. Nu de foarte bun gust.



Corde simți că i se scufundă mima. îl încercă și o contracție vasculară în gambă, ca atunci când îți amorțesc picioarele și te ridici brusc înainte de a-ți fi revenit.

— L-am necăjit pe Albert, îi spuse Elfrida soțului ei. Când i se îmbujorează pomeții și își strânge buzele înseamnă că-i supărat sau jignit. Eu una nu găsesc nimic nociv în cele ce-a scris Dewey, zău așa, Albert. Bombastic. Pretențios. Ici colo cade în poezie, și nu prea cred că are chemare poetică.

— Asta-i acuzația pe care a adus-o el articolelor mele din „Harper’s”.

— O, nici nu suferă comparație! exclamă Elfrida. Lucrul cel mai rău pe care o să-l simți citindu-le va fi șocul chestiunilor intime. Dar cu Detillion în acțiune ne-am imuniza în fața acestui șoc. Albert, mai bine așteaptă până o să-l citești. Nu-i chiar atât de rău. După părerea mea, ar dori să vă aliați.

— Aveți un exemplar, desigur. Era o afirmație și nu o întrebare.

— Tocmai ne-am sfătuit înainte de a veni aici, răspunse judecătorul, și ne-am spus că, în cazul când nu l-ai citit, e mai bine să-l vezi, ca să știi cum să te aperi.

— Dar Elfrida zicea că nu-i chiar atât de rău.

— Te puteai totuși lipsi de el, îl asigură Elfrida, deschizându-și poșeta de crocodil. Deși e relativ minor.

Când îi înmână ziarul împăturit, îl fixă cu o privire scânteietoare, dar ce voiau să spună ochii ei – ce voiau *într-adevăr* să spună – Corde nu-și putu da seama.

## XVIII

Acasă, îi oferi Minnei o ceașcă de ceai. După care ea îi mărturisi că ar-dori să se întindă puțin și să citească – ce-i recomanda? întotdeauna îl consulta cu privire la lec

## — V

turi. Corde îi cunoștea gusturile simple, de modă veche. Tanti Gigi, care o învățase limba engleză încă de la vârsta de zece ani, îi dăduse să învețe poezii pe de rost: „Băiețașul negru”, „Trandafirul

bolnav", îi spuse Minnei:

— Ți-aș recomanda să citești Cântecele lui Blake. Cele două stări contradictorii ale sufletului omenesc. Și eu am citit versurile lui Lake cât ai fost tu internată la Wesleyan.

— Și tu ce-ai de gând să faci azi după-amiază?

— Îmi revăd câteva dintre hârtiile de pe birou.

Se retrase în colțul lui și despături ziarul cu articolul lui Spangler tipărit pe două coloane. Se intitula *Povestea a doua orașe*.

Lui Corde materialul nu i se păru poetic. Era scris în stilul expozitiv, sfântos, al prozei lui Spangler adresată cititorilor săi ocupați și grăbiți, începea cu un scurt paragraf nostalgic: reîntâlnirea cu un vechi prieten care a fost rivalul lui la școala Domnișoarei Grumbeener din Lakeview. – în două fraze expedia vechea prietenie. Spangler descria evenimentul reîntâlnirii ca pe un meci galant: *Monstre Gai* contra *Ennuyeux Sentimental*, cinci runde de box. Partenerul *Ennuyeux* a câștigat prima rundă. Dewey demara stângaci vorbind despre „relațiile greu de legat cu oamenii din viața publică”. Nu era nevoie să menționeze legăturile lui cu Kissinger și Nelson Rockefeller, sau să-i prezinte ca pe personaje din Plutarch. Spre sfârșitul paragrafului își revenea, evocând prietenia dintre doi copii de școală neobișnuit de livrești. Vorbea despre talentatul său prieten Albert Corde „încă de pe atunci o individualitate misterioasă”, care mai târziu și-a creat o reputație considerabilă la ziarul internațional „Herald Tribune”, pentru ca apoi să devină profesor și „Decanul Corde”. Decanul nu intenționase să inducă în eroare pe nimeni vdar de fapt îi amăgise pe toți cu firea lui misterioasă, își punea întrebarea; ce efect ar fi avut psihanaliza asupra unei asemenea persoane, dar Albert Corde se arătase întotdeauna inexplicabil de ostil tratamentului psihanalitic. O singură replică rostită cândva de el era suficientă pentru a-l caracteriza pe! loc: „Psihanaliza pretinde că investighează subconștientul. i Subconștientul este, prin definiție, ceva de care nu suntemi conștienți. Dar psihanalistii știu dinainte ce se găsește în el. Și știu, pentru că ei au sădit dinainte tot ce vor găsi acolo. E ca atunci când cauți oul de Paști

ascuns. Ascunzi ouăle și pe urmă le găsești. Țsta-i un lucru cinstit.

ce psihanaliztii nu sunt". Cu o asemenea atitudine, continua Dewey, e clar că vechiul meu prieten a rămas mai departe învăluit în mistere.

Atâta timp cât ostilitatea lui era o idiosincrazie personală, nu jena pe nimeni, dar cu puțin în urmă decanul Corde și-a făcut reparația în viața publică scriind două derutante articole despre orașul Chicago, articole care au nedumerit și au tulburat pe mulți cititori.

Albert Corde, scria mai departe Spangler, își făcuse debutul ca jurnalist printr-o relatare directă a Conferinței de la Potsdam. Acest absolvent de la Dartmouth, pe atunci soldat infanterist trimis în Franța și în Germania, se nimerise la Potsdam și scrisese un strălucit reportaj pentru „The New Yorker”. L-a văzut pe Stalin tolănit într-un fotoliu, așa cum mă vede pe mine sau pe dumneavoastră; l-a văzut pe Churchill în declinul puterii și l-a urmărit pe Harry Truman jucând pocher și bând whisky. Desigur, Corde nu era decât un copilandru, fără nicio pregătire în istorie sau politică internațională. Nu avea decât douăzeci și doi de ani, dar remarcabila lui relatare asupra acelei conferințe cu urmări atât de sumbre pentru omenire, a fost în mod nejustificat neglijată de antologi și dată uitării. De la bun început, talentul decanului se orienta spre observație, și nu spre generalizare și sinteză („adică era lipsit de măiestria intelectuală a lui Spangler”), și el a procedat înțelept ținându-se departe de politica internațională.

Dar imaginați-vă – doi prieteni de școală din Lakeview întâlnindu-se într-o capitală comunistă, într-un posomorât sfârșit de decembrie. O bătrână care moare într-un spital; și la Chicago, un proces de omor. Decanul se angajase într-o chestiune supărătoare, privind moartea unui student. O chestiune care dăduse naștere la neplăcute conflicte interne. Un proces nu chiar atât de important pe cât apărea în ochii unui om hipersensibil. „Pentru un prieten frecat de politica modernă (scria Spangler) – de revoluții, terorism, masacre, strategiile puterii – amărăciunea profesorului Corde apărea exagerată.

Temperamental, el este un om duios, incapabil să sesizeze întreaga implicație a transformării lumii, dezvoltarea unei tehnologii noi pentru soluționarea problemelor umane, noii factori, paradigmele analitice care ghidează deciziile autorității în toate societățile postindustriale”. Decanul era prezentat ca un spirit

305

delicat, o persoană sincer meditativă. Reapărând în viața publică pentru a arunca o privire scenei sociopolitice actuale, fără îndoială că încercase un șoc. Calitatea lui specială de umanism nu-l pregătise pentru ceea ce a văzut în stradă și în zgârie-nori. Aici se punea în mod clar problema (Dewey devenea grandilocvent în pasajul următor) unei revizuirii a punctului de vedere umanist. „Sub definirea criteriilor prin care se definește omul a oferit umaniștilor un prilej de a-și introduce modelele lor, contrapunându-le Omului Economic, Omului Psihologic, și altor tipologii. Dar decanul nu are înclinații spre asemenea acțiuni. El nu e, un adept al modelelor, ci un observator particular senzitiv și emoțional. Urbanologii experimentați au socotit articolele lui despre Chicago drept excesiv de emoționale”.

Aceste „paradigme” și „subdefinirea criteriilor” făceau parte din panoplia lui Malraux, istoria socială hegeliană într-o formă modernizată americană. Care dintre colegii lui Spangler din Washington și New York ar mai fi putut jongla cu asemenea concepte? Nici măcar Walter Lippman.

Acum pătrundea în ape mai adânci și inima lui Corde resimți o greutate premonitoare. Avertisment: Aici se poate întâmpla orice.

Deci urbanologii experimentați au găsit articolele prea emoționale. „Un lucru previzibil pentru o persoană de un tip atât de rar, îngrozită de transformările prin care trece orașul său natal. Deoarece Corde e atașat de Chicago prin sentimente puternice, și degradările fizice și umane pe care le descrie în „Harper’s” îl afectează profund, în calitate de cetățean al orașului Chicago și de vechi prieten al lui Corde pot afirma acest lucru cu mâna pe inimă. Dar trebuie să adaug că, până și în adolescența sa, Albert Corde, fiul unei familii

înstărite și privilegiate, nu a cunoscut adevăratul Chicago, în care creșteam noi ceilalți. Ar fi nevoie de aproape toți americanii din toate orașele americane pentru a produce un asemenea vlăstar american, atât de diferit de compatrioții săi americani. Când semnatarul acestor rânduri și vechiul său prieten au luat împreună o băutură la București, decanul a repetat o remarcă amuzantă auzită de la un bătrân călător englez: «Nimic nu-i prea bizar pentru a nu fi adevărat.» Cred că aceasta se aplică însuși decanului. El e un american prea ciudat pentru a fi recunoscut ca atare de compatrioții săi. De. asta le-a venit atât de greu să-i digere articolele”.

În timp ce citea, Corde descoperi că încetase aproape să mai respire. Ce monstru viclean era Dewey, și ce subtil ticluiter și ce ranchiunos! Se scutura de decan descriindu-l ca pe un individ neștiutor, alienat. Cu câtă șmecherie se debarasa de el! Corde trebuia să recunoască însă că Dewey pusese degetul pe un fapt important. Din contactele lui cu toți Sadații și Kissingerii, și Brejnevii și Nixonii, pe care-i interpreta în fața publicului. Dewey devenise un maestru al formelor discursive publice. Dacă voiai să fii un cunoscător, trebuia să-ți însușești cuvintele cheie, codul prin care. să-ți exprimi acceptarea standardelor preponderente. Dacă voiai să fii luat în serios, nu puteai face nicio declarație publică fără implicita aprobare. Problema decanului fusese cea de limbaj. Nimeni nu era dispus să cumpere ce avea el de vândut – nu în cuvintele folosite de el. Când folosești asemenea limbaj, lumea nici nu știe măcar ce produs anume ai de vânzare.

„Profesorul Corde, scria Dewey, e foarte pornit pe presă, pe mass media, îi acuză pe jurnaliști că nu se ocupă de viața morală, emoțională, imaginativă, pe scurt de *adevărata* viață a fapturilor umane, și că marea influență a mass-mediei împiedică accesul oamenilor la această viață adevărată. Ceea ce noi numim „informație”, el numește înșelăciune. Nu a folosit chiar acest cuvânt. dar în recente sale eseuri încearcă să contureze creator calea adevărată de abordare a chestiunilor publice. Dacă pune atâta accent pe suferințele populației

urbane, mai ales ale celor ce trăiesc în ghetouri, aceasta se datorează faptului că socotește discuția publică depășită, constituind fie cauza fie efectul orbirii (sau poate că și cauza și efectul în același timp) și că sărăcia noastră culturală are aceeași rădăcină ca și viața dementială a marilor noastre orașe. Și pentru acest lucru învinovățește industria mass media. Afirmă că aceasta generează isterie și greșită înțelegere, învinovățește și universitățile. Universitarii nu au făcut niciun efort pentru a îndruma publicul. Intelectualii s-au dovedit incapabili să clarifice principalele noastre probleme și să explice esența democrației în aceste vremuri de luptă agonizantă. Scrierile decanului Corde îți evocă unele imagini din cartea lui Ortega y Gasset *Rebeliunea maselor* (incorect tradusă *Revolta*) precum și unele pasaje din memorabilele conversații ale lui Andre Malraux cu generalul de Gaulle, ca și ultima operă a lui Malraux dinainte de moarte...

Dar dacă decanul e aspru cu mass media, se arată încă și mai amar cu Universitarii. Mass media face parte din America cea corporizată. Face deci parte din problema însăși, așadar „imparțialitatea” ei e iluzorie. Dar universitățile constituie o adâncă deziluzie pentru decanul Corde. Am înțeles din discuțiile cu el că universitarii nu se deosebesc prin nimic de ceilalți americani, că-i consideră dominați de același consens social și guvernați de aceeași opinie publică. Au fost clasificați aparte și li s-au acordat atâtea privilegii nu ca să se dovedească la fel cu toată lumea, ci ca să fie *deosebiți*. Dacă nu pot accepta deosebiri, înseamnă că nu-și pot aduce contribuția la cultură, de care societatea are atâta nevoie. Provocarea adresată umaniștilor a fost aceea de a produce noi modele. Eu unul, continua Dewey în chip surprinzător, nu sunt un admirator al lui Jean Jacques Rousseau. Nu sunt de acord cu Immanuel Kant că ar fi fost un om mare. Totuși el a înțeles că provocarea aruncată de societățile egalitariste moderne este aceea de a crea înalte tipuri de umanitate, indivizi care să satisfacă nevoia umană de măreție și de dragoste pentru frumos. Aceasta nu ar însemna un elitism în accepția obișnuită a termenului, ci generozitate și dragoste față de om, adică exact opusul

snobismului și al falsei su. periorități. Bănuiesc că din această pricină a renunțat prietenul meu Albert Corde la o carieră jurnalistică de succes, pentru a deveni profesor. Dar văzându-și speranțele înșelate, a început să investigheze orașul care-l înconjură și, să-mi ierte expresia, și-a cam ieșit din minți. Nu numai prăbușirea Americii urbane l-a înnebunit, ci și ceea ce Julien Benda numește trădarea intelectualilor ...”

Oh, te bag în mă-ta, Dewey, pe tine cu Julien Benda al tău! Corde, frecându-și ochii, ștergându-și transpirația, citi mai departe. Slavă Domnului, nu mai era mult.

„Probabil că decanul Corde și-a ofensat adânc colegii, aceștia ar fi trebuit să iradieze societatea americană cu cultură umanistă și, conform aprecierilor decanului, nu sunt decât niște ratați și niște impostori. Asemenea concluzie se desprinde din articolele lui. Mă întreb dacă dragul meu vechi prieten își dă măcar seama. Nu sunt convins dacă are o idee clară asupra a ceea ce li se cerea umaniștilor, asupra măreției provocării pe care au avut-o de înfruntat. Cine s-ar fi încumetat, cine ar fi putut să realizeze înalte tipuri de umanitate din comunitatea oamenilor de afaceri, a tehnologilor, a politicienilor, a oamenilor de știință? Ce sistem superior de educație ar fi putut fi conceput? Dar decanul Corde e. neiertător. El îi acuză de filistinism. Filistini la origine, universitarii umaniști s-au lăsat magnetic atrași îndărăt spre miezul filistin al societății americane. Ceea ce trebuia să fie o elită a intelectului, a devenit o elită a influenței și a bunei stări. Orașele au decăzut. Profesorii nu ar fi putut să le împiedice decăderea, dar ar fi putut să ne spună (așa cum încearcă frenetic decanul să facă) care este sensul uman al decadenței și ce prevestește el pentru viitorul civilizației. Cărturarii care ar fi trebuit să reprezinte vechea măreție nu s-au luptat pentru ea. Au cedat mării găunoșenii. Și din găunoșenie.se înalță vârtejuri” de nebunie, scrie Corde.

Puțină pregătire în politica reală nu i-ar fi stricat decanului. Din păcate, s-a lăsat transportat de o seriozitate, prea mare pentru capacitățile lui, pentru că, de fapt. e un om foarte spiritual, în discuții era fermecător și foarte amuzant când vorbea despre politică sau

despre justiția din Chicago. Când nu plutea în nori alături de Vico și de Hegel, era extrem de nostim. A făcut câteva remarci memorabile cu privire la varietatea asistenței sociale în Statele Unite. Există categorii înalte și categorii joase de asistați sociali. Unii profesori muncesc din greu, afirma decanul. Majoritatea muncesc. Dar un profesor cu angajament permanent, *nu mai are* nimic de făcut. Un profesor permanent e ca o mamă cu opt copii aflată pe rolurile asistenței sociale...”

Răul pe care aveau să i-l facă asemenea **l** ra/e era limpede ca lumina zilei. Printr-un proces ele translație instan-lanee, Corde le citea cu ochii lui Alew Wm, rectorul. Și își spuse: „Mi-a făcut-o, Dewey ăsta!” Acum Aloc Witt mă arc la mină. În i-a în legat singur ștreangul de gât. Desigur i-aș putea spune că nu. făceam decât să citez, că acestea au fost de fapt cuvintele lui Mason senior, doar citate de mine, dar Witt n-o să stea să asculte explicații, nici n-o să-i pese de ceea ce am spus de fapt. Neca/.ul /ace în nuanțe. Ah, nuanțele! Eu și Dewey, în patruzeci de ani, nu am reușit să ne punem nuanțele de acord. Și colegiul n-o să vrea să audă de nuanțe. Progresul pe care l-am făcut cu în ochii rectorului! La început i-am fost suspect, apoi am devenit nevrednic de încredere și antipatic. După care, prin propriile mele eforturi, am reușit să cad în categoria

\*”

cea mai de jos: disprețul. Apoi am ajuns la: „Omul ăsta e un dezastru!” și, acum: „Ticălosul ăsta e un trădător!” Da, de data asta mi-a făcut-o Dewey. Dewey care n-a Curmat niciodată cursurile unei universități, lăsându-ne pe noi ceilalți să le urmăm. Dar jinduind în același timp să se apropie cât mai mult de noi. Să mă cuprindă pe mine în sfera lui. Și să se avânte dincolo de Walter Lippman. Ceea ce mi-a făcut acum seamănă cu scrisoarea pe care mi-a trimis-o din New York, în copilărie, când unchiul Harold, bătrânul sonat, mi-a spart sertarul și-a citit în fața familiei /ce mi-a scris Dewey, îndurerând-o atât de mult pe mama. Asta se petrecuse tot iarna, dar de astă dată situația era mult mai urâtă: acum vâratul bătea dinspre nord, cu ploaie și îngheț.



## XIX

Corde nu-i vorbi Minnei despre toate acestea până când nu părăsiră aeroportul orașului Los Angeles, într-o mașină închiriată. Gândise că va fi mai ușor să-i vorbească în plin câmp. În orice caz, aici strălucea soarele. Se bizuise pe ajutorul climei mai blânde. Și, desigur, pe ajutorul astronomiei-Orice latură științifică era admirabila pentru Minna. În avion, îi vorbise chiar despre formarea unor stele din norii gazoși, despre forma embrionară a acestor sori, despre razele infraroșii și radiațiile pe care le emiteau, despre trecutul și viitorul soarelui nostru. Pomenise despre ceva numit FU Orionis. El n-o plictisea niciodată cu întrebări despre hidrogen, helium, lithium. Își aducea aminte de înțeleptul egiptean care-i spusese Cleopatrei: „În cartea infinit de tainică a Naturii, pot și eu citi câte ceva”. Dar starea Minnei progresa atât de spectacular, încât se abținu să-i dea citatul, deși de regulă îi plăcea să-l audă citind din domeniul ei.

Când începură să se onduleze dealurile subalpine, îi povesti despre cele scrise de Spangler – și o informă pe scurt asupra consecințelor, îi spuse:

— N-am vrut până acum să te asaltez cu problemele astea.

— Înțeleg... Eu în locul tău n-aș fi reușit, n-aș fi putut să țin totul în mine, fără să scot un cuvânt. A fost o atitudine foarte bărbătească din partea ta. Dar stupidă, îți sunt soție. Se presupune că trebuie să fiu ținută la curent.

— Nu puteam ști cum ai să reacționezi. Firește, mă bucur că vezi astfel lucrurile... Așadar, Dewey m-a regulat. Nu eu am făcut comparația aceea între profesori și mamele asistate social... I-a aparținut lui Zaehner, bietul de el.

— A, da, Zaehner. Dar tu l-ai citat.

— Spangler a denaturat totul. Multe din cele ce reproduce nici nu i le-am spus. Deși, pe alocuri m-a sesizat exact. Dar cum să nu-și fi imaginat ce rău îmi face cu un asemenea articol? După patruzeci de ani de *oarecare* comunicare între noi.

— Nici patruzeci de ani nu-s de ajuns? Dar asta nu-i o noutate

pentru tine. Și de ce i-ai vorbit atât de deschis?

— Asta-i problema – să poți avea oameni cu care să >tai de vorbă. Să poți spune ce gândești și gândi ceea ce spui. Ca să fiu sincer, acolo la Intercontinental am avut la: în moment dat impresia că Dewey îmi ia un interviu. Dar mi-am spus că nu-i vorba decât despre o deformare profesională a lui.

— Și dacă ai avut impresia că-ți ia un interviu de ce ai vorbit?

— Îți repet că avea numai aerul unui interviu. Niciun moment nu mi-a trecut prin minte că-mi deschid inima în fața presei.

— Trebuie să citesc și eu articolul. De îndată ce ajungem la Palomar. Înțeleg de ce ai vorbit. Vorbitul era singura dorință pe care ți-o puteai satisface acolo, la București.

— Da, și lucrurile s-au întâmplat exact în ziua înmormântării. A Și-n afară de asta, eu am ținut întotdeauna la Dewey. În parte am fost influențat și de locul acela străin, atât de exotic pentru mine și atât de departe de casă, încât, într-un fel, totul părea să-și fi pierdut caracterul normal. Niciun moment n-am gândit că mă voi afla în situația de a-i da socoteală lui Alee Witt pentru vorbele mele...

— Și Alee ți-a dat o lecție.

— Fără să strige, desigur, n-ar fi fost stilul lui. Stilul lui este să te urmărească în șarje mărunte, Fiecare dintre ele pare binevoitoare. Dar după aceea începi să înțelegi că te-a manevrat. Niciodată nu a fost aspru cu mine. Întotdeauna s-a arătat plin de considerație. Dar cu un rânjel strălucitor. Și, la sfârșit, te ucide tot cu mare strălucire. Mi-a spus că, desigur, am dreptul să declar tot ce-mi place, și să declar în mod public. Sunt protejat de libertatea academica. Totuși, m-am angajat într-un conflict de vederi pe care, desigur, un om cu inteligența mea nu-l poate subestima. Un profesor cu angajament permanent nu are nicio obligație față de instituție, cu excepția unei minime aderări la regulamentele ei, dar responsabilitățile unui membru din administrația colegiului sunt cu totul altele, și, odată ce le-ai acceptat, îți limitează opțiunile. Eu am făcut ca administrația să se simtă *foarte* prost, în timp ce toți membrii îmi arătau atâta simpatie, acești oameni,

care s-au sacrificat pentru colegiu și așa mai departe, care și-au pus toată energia în slujba lui, au luptat pentru o educație liberală ca și pentru însăși supraviețuirea instituției; toți acești oameni se simt profund răniți. Uite așa mi-a ciocănit sufletul. Parcă-l auzeam cântând *Exultate, Jubilate*, în timp ce-mi mânca inima, bucățică cu bucățică, îmi propusese să mă facă să demisionez, fără să te atingă însă pe tine, sau blocându-mi orice încercare de a te scoate pe tine din colegiu. Și și-a executat îngerește misiunea. Mă lega de mâini și de picioare în timp ce mă lovea.

— Și atunci i-ai spus că-ți dai demisia din funcția de decan?

— Da. Așa i-am spus. De altfel mă dusesem să-l văd cu această intenție. Cât despre tine, l-am asigurat că principiul meu este să nu mă amestec niciodată în treburile soției mele. Dacă dorește să-ți afle părerea, trebuie să discute direct cu tine.

— Ai făcut foarte bine. Dar ce neplăcut pentru tine, Albert!

— Nu-i chiar atât de rău. Nu sunt foarte trist. Nu-i genul meu. Nu aveam vocație de decan. Desigur, nu i-am spus acest lucru rectorului. L-am anunțat doar că demisionez și că nu e necesar să discutăm motivele, dar că doresc să-l asigur că socotesc colegiul ca o instituție valoroasă pentru oraș, alături de universitatea Northwestem și Universitatea din Chicago, și cât e de important pentru tineri să învețe artă și poezie, să învețe istorie, literatura clasică, știință, să aibă la dispoziție biblioteci și o înaltă instrucțiune. Câtă nevoie are țara de asemenea oaze. Aproape că i-am spus: „Dac-ar fi numai ca să contraca –, reze stabilimentele SM”.

— Acestea ce mai sunt?

— Magazinele sadicomasochiste, unde lumea se duce ca la frizerie – cu aceeași atitudine de nepăsare”.

— Ești într-adevăr un om demn de a fi îndrăgit, dar uneori spui lucruri foarte stranii.

— Dar nu i-am spus, cuvintele îmi stăteau doar pe buze. În schimb i-am declarat că sunt recunoscător colegiului. Și nu am mințit,

n-am fost pervers. Oricum, nici nu mă asculta cu adevărat. Mi-a acceptat cererea de demisie și a trecut la alt subiect – Beech. Intenționez să scriu un articol despre Beech? I-am spus că am de gând să mă lansez în scris.

— Tot pe linia articolelor din „Harper’s”?

— Sigur că da. De ce nu?

Minna rămase tăcută, îngândurată, pe parcursul câtorva mile.

Apoi reluă:

— Înseamnă că nu vom avea o viață liniștită.

— Nu voi mai scrie articole ca acelea despre Chicago, decât dacă voi fi incitat în același fel special. Ceea ce nu se întâmplă prea des. De obicei, sunt un om liniștit. Nu-mi plac controversile. Dar în meseria mea sunt destul de bun.

— Și cum ai de gând să ți-o practici?

— Rămâne de văzut cum vor evolua lucrurile. Dewey spune că am făcut o carieră jurnalistică de succes. Am s-o reiau, într-o manieră cât se poate de liniștită.

— Vrei să-mi spui ce-ai turn hotărât cu Beech?

— Am petrecut cu el o lungă după masă.

— Cei mai buni geofizicieni jură pe el.

— Mie îmi place omul.

— Și ai hotărât să scrii articolul? Cred că ar însemna un start bun.

— Am aranjat cu el să-l ajut. Concluziile privitoare la inimă îi aparțin lui, nu mie. *Ceva* îngrozitor se petrece în urne. Asupra acestui punct sunt de acord cu ei. Dar nu-nai până aici. Așa încât am să-l ajut doar în ce privește mijloacele de exprimare. Asta nu înseamnă că-l aprob cu închiși.

Minna îi desprinsese o mână de pe volan, i-o sârânse și – o ținu în poala ei. După un timp îi spuse:

— Suntem în apropiere de Misiunea Indiana. Am pua opri să ne odihnim puțin acolo.

— Te obosește călătoria. N-am aranjat lucrurile prea bine. Ar fi

trebuit să luăm ieri avionul și să fi petrecut noaptea la Los Angeles. Timp de zece ore pot suporta și eu orașul ăsta.

Misiunea se găsea într-o zonă adăpostită, caldă. Corde și Minna intrară în magazinul de obiecte de artizanat: mărgele, turcoaze, capete de săgeți, mănuși în cutii, mormane de mocasini prin colțuri, adunând praful. Pe urmă se așezară în curtea interioară.

— Stăm cinci minute la soare? propuse Minna.

Își urmărea planurile ei. Arcadele grele ale mănăstirii îngrădeau un mic pătrat, în față, flori; dincolo de arcadele văruite, întuneric, dar un întuneric odihnitor.

— Știi cum a fost? întrebă Corde. Dewey Spangler s-a lăsat cuprins de o fericire frenetică văzând că i se oferă atâtea lucruri de spus, minunate și zdrobitoare. S-a simțit de-a dreptul pe culmi. Și lucrul cel mai bun din toate era că putea pune totul pe seama mea. Delirul era atât de amețitor, încât nu s-a gândit ce rău i-ar putea face prietenului său. Poate că tăieturile din intestine l-au montat într-o asemenea stare.

— În locul tău nu m-aș mai gândi la el.

Când se întoarseră la mașina închinată, Corde în silă, dorind să mai fi / . abovit (dar cât poți sta așezat în grădina sufocată de flori a unei misiuni?). Minna îi spuse:

— Valeria a avut o părere foarte bună despre tine, Albert. Avea încredere în tine.

Vorbea cu capul în piept, legându-și centura de siguranță.

— Crezi într-adevăr?

— Cuvintele „pe care i le-ai spus pe patul de moarte au fost cele pe care ar fi dorit cel mai mult să le audă.

Nu mai stăruiră asupra acestui subiect. Corde era emoționat. Soția lui, nepricepută în convențiile societății, îi oferea un sprijin izvorât din sursa ei cea mai adâncă și mai importantă. Cuvintele Minnei sugerau mesajul că era singură pe lume; alături de el; îl avea pe el, cu toate ciudățeniile lui derutante, și el o avea pe ea.

Minna începu acum să discute despre șansele ca noaptea să fie

senină. Aici, pe pantele mai joase, soarele strălucea, lucru promițător, dar condițiile atmosferice se schimbau foarte repede în aceste locuri. Când cerul era înnorat, cei de la Observator nu deschideau cupola, îi repetă de câteva ori acest lucru.

— Mă rog Domnului pentru o vreme cât mai bună, îi răspunse el. Dar am citit că noii roboți spațiali transmit informații fantastice, imagini pe care nu le poți vedea de pe pământ.

e \* \* e - \*r.

— E. foarte adevărat. Dar sunt unele aspecte pe care nu mi Je poate oferi decât telescopul.

— Înțeleg că și pe acestea le poți vedea pe monitoarele TV din camera de control.

— Nu-i de ajuns. Trebuie să am platourile.

— T>dar n-ai de gând să stai acolo, la ochiul telescopului, în cușcă sau cum s-o mai fi chemând. Sper că nu.

— Am făcut-o de sute de ori.

— Dar de data asta?

— Cred că am s-o fac și de data asta.

— Nu poți trimite pe cineva căruia să-i dai toate instrucțiunile?

— Nu. Ultima oară un tânăr deștept a făcut micile corectări în locul meu și rezultatele au fost inutilizabile.

— Minna, dar starea sănătății tale nu-ți permite...

— Nu? mă simt foarte bine.

Orice altă intervenție era exclusă. Terenul profesional! Cu câtă strictețe îl delimta. Și el se prezenta la graniță cu jalbă! Pentru binele ei. îi amuza pe amândoi – ne fiecare în felul lui.

— Ești foarte slăbită, a fost tot ce a găsit Corde să-i spună.

— Am să port costumul izolator. Și cușca e acum mai încălzită decât pe vremuri.

Aici, la înălțimea de 1700 de metri, pământul era acoperit de zăpadă, un strat subțire învelea luminișul din jurul observatorului.

— Niciun nor pe cer, constată Minna. Norocul ține cu noi. Acum. dacă nu se ridică ceața...

Spre marea lui ușurare, vremea era aceea *pe* care și-o dorise ea, și în timp ce se pregătea, discutând cu colegii de acolo, Corde explora imensul gol întunecat al cupolei, trecând pe sub tubul cenușiu al marelui telescop și ascultând mișcarea mașinărilor care-k acționau. Purta haine călduroase, își adusese din Chicago și scurta de blană cu glugă. Unul dintre tinerii asistenți din observator primise însărcinarea să se ocupe de el.

— Haideți să examinăm clădirea. Ați mai vizitat vreodată observatorul?

— Pe acesta nu, și niciodată n-am vizitat vreun observator având un ghid.

Tânărul înalt, cu barbă, avea aerul unui instructor de schi, și îi vorbea despre ascensiunea corectă, oglinzi, reflec

315

ții, analiza spectrului. /. – <, v

— Nu vă pot. urmări, recunosc Corde în cele din urmă-Se opriseră în centrul aulei, într-o vastă, opacă, îngher țată, științifică beznă cimmericiană. Imensitatea cupolei, depășind de departe moscheele sau catedralele, Sfântul Paul, Sfântul Petru – îți sugera scara reală a nopții. Clădim cât de grandios putem, în scopul de a investiga *adevărate* grandoare. Interiorul cupolei era segmentat de grinzi curbe. Corde nu mai fusese niciodată într-un atât de uriaș spațiu gol. Podeaua părea nesfârșită. În ciuda puloverelor, ciorapilor dubli, scurtei de blană, îl pătrunse frigul în timp ce străbătea galeria circulară. Ieșiră în galeria exterioară, pardosită cu un metal ușor, perforat, prin care puteai vedea. Zăpada se întindea până la marginile imensului luminiș. Se reîntoarse în interior.

Dacă vrei să arunci o privire spațiului astral, e firesc să simți gustul răcelii *de dincolo*, puterea ei de a paraliza tot ce e omenesc. Nu avea nicio importanță că nu înțelegea limbajul tânărului înalt „încovoiat – acesta continua să vorbească. Dar Corde refuză de câteva ori invitația lui de a merge în sălile de jos. Ufide se putea bea o cafea, citi o revistă sau juca o partidă de biliard. În na îi spusese când se

despărțise de el:

— Se pare că vor deschide cupola dintr-un moment în altul. Trimit pe cineva să te cheme.

Mesagerul ei îl găsi pe Corde și pe ghidul lui pe pasarelă. „Dorea domnul doctor Corde să vadă cușca, dorea să urce cu liftul?” Da, desigur, dorea.

Coborî vioi de pe pasarela. Tânărul lui ghid îi însoți ca s-o ajute pe Minna să se instaleze la ochiul giganticului instrument. Era îmbrăcată în costumul izolator. Când intră în liftul deschis, cu Corde în urma ei, acesta o întrebă din nou:

— Ești sigură că n-ai să răcești?

— Nu te mai agita atâta din cauza mea. Dacă n-o să rezist, am să cobor.

Într-adevăr, se agita prosteste. Minna își pierduse rezerva ei obișnuită. I se evaporase vremelnice. Îi luase locul o ațătare continuă. Se adresă tânărului bărbos:

— Soțul meu n-a fost niciodată sus.

— Niciodată?

Tânărul apăsă pe buton și începură să urce. Liftul era încastrat într-unul din arcurile structurii. Nu urca drept, ci urma o traiectorie curbă. Cu excepția unui colț din interior, era neluminat. Și acum se nălucea vasta cupolă. Ceva se despică, începu să alunece deasupra-capetelor lor. Segmente din bolta cupolei se deschiseră lăsând să pătrundă cerul – la început o felie limpede, sclipitoare. Deodată nu mai rămase decât liftul, croindu-și drumul curb. Interiorul observatorului se făcuse nevăzut – nu mai exista niciun interior – nimic decât cerul deschis, înghețat. Dacă mișcarea în care era prins avea să continue, o să ajungă direct în spațiu. Drept la stele. Totuși mai putea desluși marginile cupolei. Și pentru că exista o cupolă, și frigul era atât de total, gândul îl purta inevitabil îndărăt la crematoriu, la *acel* acoperiș boltit, la acea imensă sală circulară, la picioarele cadavrelor ivindu-se printre draperii, la arșița dogoritoare de dedesubt, unde se isprăvea cu morții, la frigul ucigător care te izbea când urcai îndărăt, cu



senzația că ți se despică țeasta cu un topor. Dar cupola aceea nu se deschidea niciodată. Prin ea puteai trece doar sub formă de fum.

Răceala de la Mount Palomar nu putea fi asemuită cu răceala din casa morții. Aici, păreau gata să te înghită cerurile vii. „Alt gen de repetiție a morții”, gândi Corde. Cerul era împovărat de stele, dar nu tot atât de împovărat ca inima lui. Acolo, sus, totul stătea în perfect echilibru, un echilibru menținut prin tensiuni reciproce. Dar tensiunile *lui* ce echilibru mențineau?

Și ceea ce vedea cu ochii nici măcar nu era adevăratul cer. Nu, doar urme albe, vibrații luminoase, nori de icre cerești, semne ale cerului adevărat, atât cât puteai percepe prin distorsiunile atmosferei. Prin aceste distorsiuni deslușeai obiecte, forme, realități parțiale. Restul trebuia simțit. Și nu numai că-l simțeai, dar erai îmbiat să simți și să pătrunzi mai departe, ca și cum ai fi înțeles că ceea ce se despletea deasupra capului tău ținea de însăși existența ta, până la sângele tău și la cristalele din măduva oaselor tale. Stâncile, copacii, animalele, bărbații și femeile, și aceștia. te îmbie să pătrunzi mai departe, dincolo de distorsiuni (comparabile cu cele atmosferice, umbre în interiorul umbrelor), să le afli făptura reală în făptura ta. Acesta este sensul în care te lași atras.

Când va într-un vapor cu care străbătea Mediterana, urcase pe punte, sus, venind dintr-o cabină de clasa a

„T\*

treia, de la mirosurile de urină și de la izurile apei din v santină, de la toate dispozitivele drăcești de jos, menite să-și rădă de insomniile tale – și dăduse brusc cu ocnnde soarele dimineții legănat de valuri. Liber! Fiecare spasm de greață din tine destins de țâsnirea luminii! Nu puteai ști ce anume se abătuse de la linia dreaptă, vaporul, sau tu, sau marea înclinată – dar te simțeai liber! Nu avea importanța din moment ce erai liber! Aceeși senzație și acum, apropiindu-se de stele.

Liftul se opri și soția lui, îmbrăcată în costumul termal, îi adresă un zâmbet. Poate că o înveselea scurta lui de blană. Ajunseseră la partea superioară a telescopului. Minna coborî în cavitatea cuștii

încărcate cu aparate-tehnice – instrumente de măsurat, tablouri de comanda lucioase, butoane de apăsat, cabluri. Asistentul cel încovoiat intră cu ea în cușcă, pentru a o ajuta să conecteze aparatele. Tânărul avea mișcări rezezi. Pe urmă. urca agil din nou în lift. Minna își flutură vesel mâna spre soțul ei, apoi se închise în cușcă. Ea era reprezentanta lui Corde printre corpurile acelea strălucitoare atât de dense și atât de apropiate.

— Presupun că se simte bine, spuse Corde. e proaspăt ieșită din spital.

Tânărul apăsă pe butonul de coborâre.

— N-ați mai văzut niciodată cerul în felul ăsta, nu-i fi C Q *r*

— Nu. Mi s-a spus cât de rece o să fie. Al naibii de frig.

„— Și are chiar atâta importanță? Vă supără chiar atât de mult frigul?

Coborau încet, pe traiectoria lor curbă, către marele cerc de jos...

— Frigul? Da. Dar mă supără mai mult că trebuie să cobor.

Tehnoredactor: TE O CRIȘAN Apărut 1992. Coli tipar: 20

Comanda nr. 10445

Regia Autonomă a Imprimeriilor

Imprimeria «Coresi»